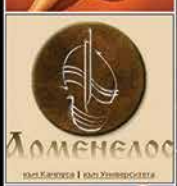

ФАНТАSTIKA

2007

ФОНДАЦИЯ "ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА"

АЛМАНАХ ЗА ФАНТАСТИКА И БЪДЕЩЕ

ФАНТАSTIKA

Дружество на българските фантасти ТЕРА ФАНТАЗИЯ
Фондация ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА

Творчески съвет

Ани Илиева
к.ф.н. Валентин Д. Иванов
Георги Малинов
Григор Гачев
Ивайло П. Иванов
Иван Попов
д-р.филос. Иван Пунчев
Николай Теллалов
Тодор Ялъмов
Янчо Чолаков

Това електронно издание се разпространява безплатно, но приемаме дарения от читателите: https://choveshkata.net/blog/?p=7160. *Всички събрани дарения се влагат в допечатването на онези броеве от алманаха „ФантAstika“, чийто хартиен тираж е изчерпан.*

© Атанас П. Славов – идея, съставителство и оформление, 2008
© Калин Ненов – редактор, 2008
© Калин Николов, Калина Атанасова, Станислава Тонева, Ертан Мусов, Юлиан Манов, Елена Владинова, Ели Апостолова, Антония Дончева – илюстрации 2008
© Фондация ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА, 2008

АЛМАНАХ ЗА ФАНТАСТИКА И БЪДЕЩЕ

ФАНТАSTIKA

2007

ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА

2008 г.

Two Hearts. © Peter S. Beagle, 2005
Scherzo with Tyrannosaur. © Michael Swanwick, 1999
В стране заходящего сольнца. © Евгений Лукин, 1998
The Skills of Xanadu. © Theodore Sturgeon, 1956
Следующий день. © Анри Торосов, 1987
Net@Fandom.com. © Gregory Benford, 1996

ФАНТASTIKA

Четиримесечник за фантастика от цял свят
и във всички изкуства, фантастология и футурология.

Съставител, оформител и предпечат: Атанас П. Славов
Редактор и коректор: Калин Ненов
Формат: 70/100/16
Печатни коли: 31

Фондация ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА

ФАНТАSTIKA 2007

Съдържание

Признания на съставителя 7

Преводна фантастика

Две сърца – *Питър Бийгъл (Хюго 2006 г., Небюла 2007 г.)* 10

Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.

Скерцо с тиранозавър – *Майкъл Суонуик (Хюго 2000 г.)* 50

Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.

В страната на залязващото слънце – *Евгений Лукин* 64

Последният еднорог – *фрагмент от романа на Питър Бийгъл* 451

Изгревът на следващото: *Атанас П. Славов*.....236

Уменията на Ксанаду – *Теодор Стърджън* 239

Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.

Следващият ден – *Анри Торосов* 266

Водни кончета и планети – *Александър Карапанчев* 287

Поздравления и благодарности – *Величка Настрадинова* 288

Достатъчно – *Калин Ненов* 309

Български фантасти

Механистичната вселена на Нютон – *Георги Малинов* 86

Сънувах човешко лице – *Ивайло П. Иванов* 113

Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.

Как спасих света, или най-хубавата професия – *В. Д. Иванов* 141

Представление – *Христо Пощаков* 148

10^{-9} – *части от романа на Николай Теллалов* 404

Бедни свръхчовече – *Георги Готев* 436

Наследниците на Светослав Минков

Семеен занаят – *Йоан Владимир и Кира Валери* 164

Плът от плътта – *Светлана Алексиева* 193

Самодивата – *Росица Панайотова* 215

Млади гласове

Всеки един неверник – *Андон Стайков* 354

Този текст е наличен само в хартиеното издание на алманаха.

Играта – *Иван Петров* 366

Полумитични, вехти неща – *Мария Спирова* 379

Поезия: *от Агоп Мелконян, Васил Сивов, Росица Панайотова и Иван Пунчев* 152

Фантастология
Награди за фантастика за 2007 г. 48
Представяне на електронно списание Starlighter.....75
Откъде идват писателите фантасти? – *Валентин Д. Иванов* 388
Музеят на НФ в Сиатъл 399
Книгосъбитие: „**10**$^{-9}$“ на Николай Теллалов 402
Две книги за свободата – *Валентин Д. Иванов* 420
Светлини сред сенките – *Калин Ненов* 429
Аурелион: Монетата – *Светлана Янева*.....431
Орфеус слиза в ада – *Андон Стайков* 434
Български фантастични книги през 2007 г. – *Дилян Благов* 444
Човешката библиотека – *Калин Ненов* 448
Представяне на електронно списание Shadowdance 456

Съзвездие Кинотавър
ФАНТASTIKA *ви препоръчва: (филми и ТВ сериали)* 222
ФАНТASTIKA ***не*** *ви препоръчва: (сатирични рецензии)* 232

Изобразително изкуство
Ковачът на континууми (Тим Уайт) – *Румен Дешков* 78
Цветни приложения **-** Художници-фантасти от цял свят - 8 стр.....

Музика
Толкин метъл – *Даниела Драгийска*.....465
Елфите от Варна – *Александър Кинов*.....474

Футурум
Краят на историческия човек 1 – *Атанас П. Славов* 325
Космократор – *Иван Пунчев* 335
Апокалипсис сега! – *Йордан Янков* 343

Откъде идваме
Уърлдкон - конгрес или развлечение за фенове?.....157
NET@FANDOM.COM – *Грегъри Бенфорд* 477
Еврокон 2004 в Пловдив 486
Френският Утопиалес - *Рашелия Дилбазова*.....490
Уибробия и Таласъмия – *Искрен Зайрянов* 494

Графични страници: Калин Николов - 85, 162, 476 ; Атанас П. Славов – 9, 324, 387, 476

Признания на съставителя

Някои неща *все пак* се случват.

Представях си нещо като Този алманах още през далечната 1980 г., когато под шапката на клуб ФЕП „И. Ефремов“ сглобявахме първите антологии на млади фантасти „Модели 1“ „Модели 2“, „Модели 3“, „Модели 89“.

Тайно го мислех, докато работехме над пилотния брой на „ФЕП“ – първото списание за фантастика у нас.

Въобразявах си Го като перспектива, докато произвеждахме книжките от поредица „Орфия“; англоезичното списание за славянска фантастика ORPHIA според замисъла трябваше да бъде път към такова наше издание.

Измислях си несъществуващи рубрики в Него, докато съставях антологиите „Нова българска фантастика `91“, „Моделириум“, „Вирт“, десетките „Фентернети“...

И ето Го – възродената периодика за фантастика: всеки четири месеца – 500 страници на истински български език.

Първо: ФАНТАSTIKA-та! Това двуазбучно изписване идва да каже, че тук ще бъде отразявана планетарната фантастика, и в света на кирилицата, и в света на латиницата (по-нататък и на йероглификата).

С много любов ще се превеждат ярки творби от върховете на наградите. Нека поясня: *С много любов* означава, че зад преводите стоят вдъхновените млади човеци от Фантазийската преводаческа школа, чиято основна мисия е да превеждат български фантасти на пълноценен английски (и не само) език, и да ги представят пред света, рамо до рамо с чуждите им побратими и посестрими. Тук те четат, помагат в селекцията, редактират и шлифоват. Подобно е положението и с руския език, защото Тук руската и други фантастики ще бъдат добре дошли, равнопоставени с англоезичната.

И няма да са просто добре продаваните разкази и повести. Алманахът ще бъде територия на чоВечността; неслучайно нашата фондация се нарича ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА. Смятаме, че именно фантастиката е в състояние да реагира адекватно на изменящото се чоВечно – да отдели „човещинката“ от Вечното у Homo Sapiens. Ще публикуваме фантастика от всички видове и всички народи, която търси излаза към тези ценности.

Българските фантасти са богато представени. Както в познатите рамки на научнофантастичните сюжети, така и в литературните традиции, които положи Светослав Минков; с доказани от времето текстове – и с първи публикации. Но винаги оригинални, написани от свое име, с авторски стил и свят!

Разделът „Фантастология“ ще се опитва да повишава знанието и разбирането на фантастиката. Обзорите на произведения, издавани по света, ще ни дават птичи поглед към планетата Фантастика. Тук ще ни помагат и популярните в интернет е-списания и фензини, които ще са редовни гости на алманаха.

И далеч не само в литературата: фантастичното кино, станало днес доминанта на визуалната култура, Тук ще обозряваме колкото критично, толкова и с търсене на вдъхновяващото.

Преди три години държавна културтрегерка компетентно се изказа, че няма такова нещо като ФАНТАСТИЧНО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО! За такива като нея върху цветната кола (а и в графиките и илюстрациите в целия брой) ще представяме най-изявените от стотиците световни творци на изобразителна фантастика, а по-нататък ще има и задълбочени обзори върху тях. Впрочем обърнахте ли внимание на българските имена, изброени като илюстратори в алманаха? Колко от тях ви звучат познато? Това е още една от мечтите ни: да бъдем сцена и галерия на талантливи родни художници, утвърдени или съвършено непознати.

Няма да бъде пренебрегнато и фантастичното в музиката. В първи брой започваме с най-известната днес тема за Толкин в музиката, но по-нататък ще се спрем на типично научнофантастичната нишка сред композициите, а и на класическата музика с фантастична програма. При първа възможност към изданието ще се появи и DVD диск с представяните творби.

Под шапката „Откъде идваме“ ще представяме света на фантастите – професионалисти и любители, срещи, конвенти, клубове – по света и у нас, любителски издания – фензини, произведенията, с които са дебютирали бъдещи писатели.

Истински нужна според нас е рубриката „Футурум“. Ако пазарът напоследък е залят предимно с фентъзи, което няма отношение към бъдещето, и читателите, формирани само от такива книги, смятат, че фантастиката се е „развела“ с бъдещето – това не отменя Неговото Прииждане. Ние смятаме, че криенето на главата под одеялото на познатото не е спасило никого от прилива. Разумът винаги прави крачка към предизвикателството и тази рубрика е нашата крачка. Тук ще се публикуват изказвания от конферентния цикъл „Планета и човечество“, който провеждаме всеки месец в музея „Земята и хората“.

Атанас П. Славов
http://choveshkata.net

И преди да поемете на пътешествието си отвъд тази страница – вижте надписа върху пътепоказателя:

Алманахът **ФАНТАSTIKA** не е бира, та да е *за всеки.* Той е само за онези човеци, които са отглеждали у себе си **страстен** ум и **мъдро** сърце.

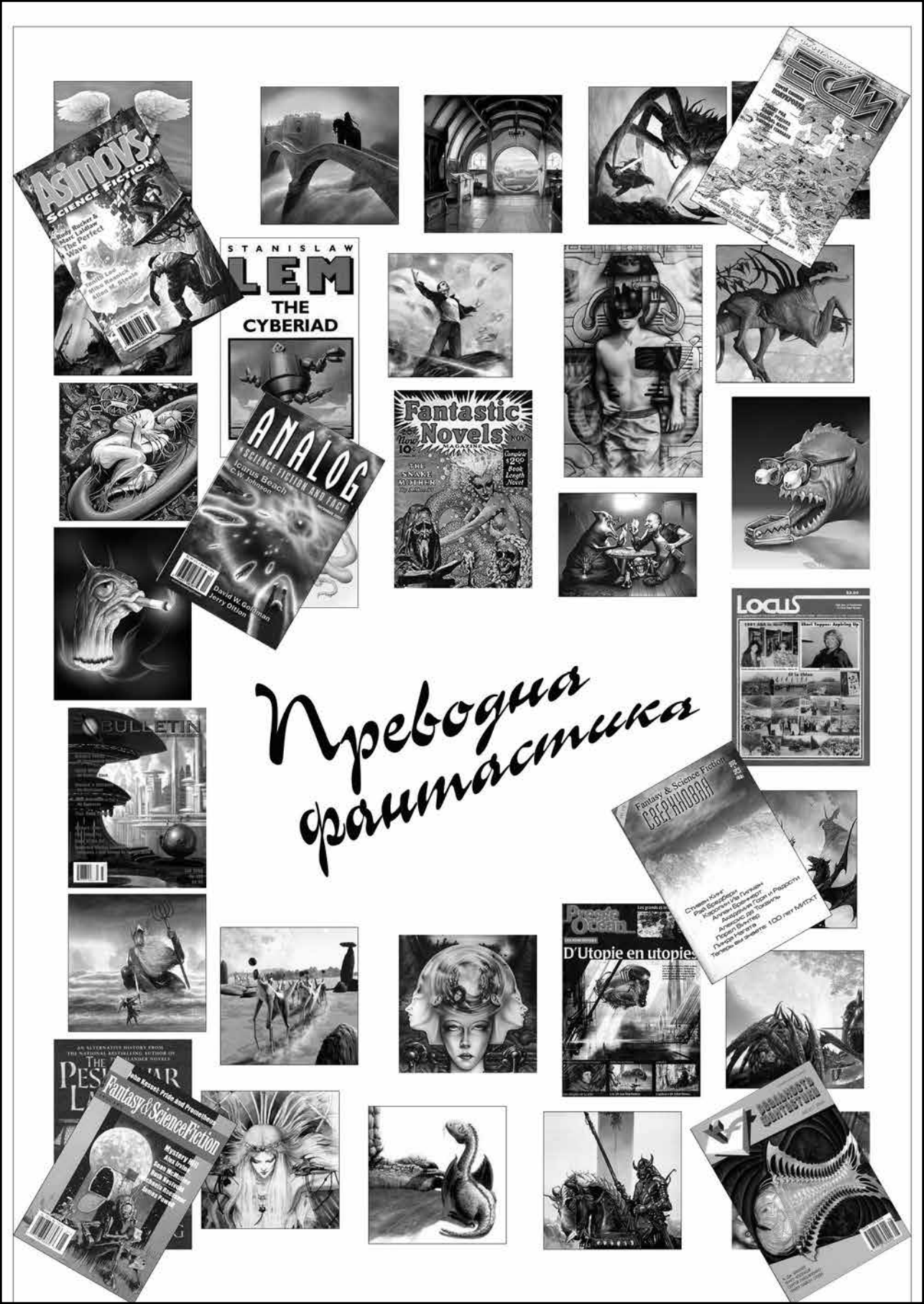

Преводна фантастика

Награди за фантастика: 2007

Калин Ненов

Представяме ви носителите на трите най-големи англоезични награди за фантастика (придобили фактически статут на световни) през изтеклата година. Даваме на български език имената на онези наградени, за които можете да откриете повече информация в родни интернет страници.

Хюго 2007

(за произведения от 2006 г.)
(*http://www.thehugoawards.org/?page_id=2*)

Роман: "Краят на дъгата" – Върнър Виндж
Повест: A Billion Eves – Робърт Рийд (Robert Reed)
Новела: The Djinn's Wife – Йън Макдоналд (Ian McDonald)
Разказ: Impossible Dreams – Тим Прат (Tim Pratt)
Документална книга (Best Related Book): James Tiptree, Jr.: The Double Life of Alice B. Sheldon – Джули Филипс (Julie Phillips)
Пълнометражен филм: "Лабиринтът на фавна"
Къс филм: Doctor Who: Girl in the Fireplace
Професионален редактор – дълги форми: Patrick Nielsen Hayden, издателство Tor

Професионален художник: Донато Джанкола (Donato Giancola)
Професионален редактор – кратки форми: Гордън Гелдър (Gordon Gelder), сп. Fantasy and Science Fiction
Семипрозин (полупрофесионално списание): **Locus**
Фензин: Science-Fiction Five-Yearly
Писател любител: Dave Langford
Художник любител: Frank Wu

Небюла 2007

(за произведения от 2005 г.)

(*http://www.sfwa.org/awards/faq.htm*)

Роман: “Загадката на Марголия” (Seeker) – Джак Макдевит
Повест: Burn (аудиоверсия) – Джеймс Патрик Кели (James Patrick Kelly)
Новела: **“Две сърца” – Питър С. Бийгъл (представена в алманаха)**
Разказ: Echo – Елизабет Ханд (или Хенд; Elizabeth Hand)
Сценарий: “Замъкът на Хаул” – Хаяо Миязаки, Синди Дейвис Хюит и Доналд Х. Хюит (по романа на Даяна Уин Джоунс)
Гранд мастър: Джеймс Гън (James Gunn)

Световна награда за фентъзи 2007

(за произведения от 2006 г.)

(*http://www.worldfantasy.org/awards/judges.html*)

Цялостен принос (Life Achievement): Бети Балантайн (Betty Ballantine); Даяна Уин Джоунс (Diana Wynne Jones)
Роман: Soldier of Sidon – Джийн Улф
Повест: Botch Town – Джефри Форд (Jeffrey Ford)
Разказ: Journey Into the Kingdom – М. Рикърт (M. Rickert)
Антология: Salon Fantastique – ред. Елън Датлоу и Тери Уиндлинг (Ellen Datlow & Terri Windling)
Сборник: Map of Dreams – М. Рикърт
Специална награда за професионална дейност: Елън Ашър (Ellen Asher) – за работата й като редактор в Science Fiction Book Club
Специална награда за любителска дейност: Гари К. Улф (Gary K.Wolfe) – за рецензии и критика в сп. “Локус” и не само.
Художник: Шон Тан (Shaun Tan) →

1 награда
Русская фантастика
2000 г.

Евгений Лукин

В страната на залязващото слънце

По мнение на японските специалисти, прекаленото увличане от работата е не по-малко вредно от наркоманията. В Япония са убедени, че „трудохолиците“ трябва да бъдат лекувани и превъзпитавани.
(От вестниците)

– В наркологията? – не повярва Руслан. – Как така в наркологията? Защо?

– Не защо, а за какво – поправи го недоволно майорът, преглеждайки вчерашния протокол. – Трябва да се лекуваш... И благодари, че в наркологията, не при съдията. Че той щеше да ти лепне петнайсет дни принудителен отдих... А така, смятай, си се отървал само с един ден... Охо! – учуди се той, вдигайки вежди. – Значи и съпротива при задържането си оказал?...

– Не съм оказал!

– Как така не си оказал? „Направил опит да отнеме изземото оръдие на правонарушението...“ Така ли беше?

– Е, така, но...

– Да вървим – каза майорът, сложи протоколите в папката и се надигна иззад бюрото.

* * *

Във вехтия японски микробус качиха и петимата: четирима бяха хванати вчера по същия член, както и Руслан, а петият, колкото и да е странно, бе задържан за пиянство. Той веднага седна по-навътре в ъгъла и с подиграваателна усмивка заоглежда останалите.

– Издънихте ли се, пилета? – осведоми се ехидно той. И без да получи отговор, продължи самодоволно: – А мен ми е все тая! В наркологията? Давай в наркологията... Уплашили таралежа... с гол... така де! От мен няма и какво да вземат, а инжекцията, тя пари струва!

– Млъквай, а? – мрачно го помоли Руслан. – И без теб ми е гадно...

След вчерашния удар с гумена палка рамото още го болеше. Пияндето понечи да отвори уста, но като видя мрачните лица на другарите си по нещастие, сметна за по-добре да не нахалства и последва съвета на Руслан. А той, пъшкайки, протегна длан зад яката на ризата и се зае да масажира ударено място...

– С палка ли те фраснаха? – по-скоро с любопитство, отколкото със съ-

чувствие попитаха отдясно.

– Аха... – процеди той.

Майорът още не се показваше. Цивилният шофьор задряма, отпуснал ръце на волана, а главата – върху ръцете. Вратата е отворена, документите ги върнаха – скачай и изчезвай! Само че няма къде да изчезнеш... Сега ченгетата знаят адреса, ако се наложи – и в къщи ще се изсипят...

– Значи не са те хванали в офиса? – съобрази накрая съседът отдясно. – Направо на улицата, така ли? И как се изхитри?

– Как, как! – сърдито каза Руслан. – В денонощния павилион си купих „кози крак“. Нали знаеш, за вадене на пирони... А до мен се търкаля дъска, от нея пирон стърчи... И аз извадих козия крак и опитах...

Съседът тихичко подсвирна.

– Тоест „с особен цинизъм“... – с вид на познавач той преведе чутото на езика на протокола. – Сигурно ще ти лепнат още и съпротива, щом са те фраснали с палката...

– Вече ми лепнаха... – Руслан въздъхна и се обърна настрана.

– А нас с моя човек ни хванаха направо във фирмата, топлички... – съобщи, небрежно разтягайки думите, сякаш се хвалеше, същият този съсед, който по всяка вероятност не за пръв път попадаше в такава ситуация. – Работният ден свършил отдавна, а ние седим и бачкаме... Изведнъж — бум, тряс!... Вратата отлетя с пантите, нахълтаха с качулки, с автомати... „Стани! С лице към стената! Ръцете на тила! Проверка!“ К-козли... „Ама ние – казвам, – не за това сме останали! Ние сме такива... от сексуалните малцинства!...“ Ама кой ти гледа – „от сексуалните“! Компютрите включени, на бюрото – документи... – В края на разказа той все пак се вкисна, вяло махна с ръка и прекъсна речта си.

– Мен пък ме предаде жената – реши да поддържа разговора дребният мъж със сухо сбръчкано лице. Помисли и добави от сърце: – Кучка... С нея се сръфахме заради шкафа. За какъв дявол да купувам, казвам – сам ще направя! А тя на мен: направиш ли – ще те натопя... Вече направи, казва, едно шкафче – страх ме е да го гледам... Е, добре! Сега само една калъфка за възглавница да ушие! Само един чаршаф да скъси!.. Ще отида при ченгетата и ще я наклепам!

– За домакински работи не наказват – припомни през зъби Руслан. – Още повече жени...

– Ето ти тебе и законодателство!.. – не пропусна да вмъкне оклюмалият съсед отдясно. – Сигурно само у нас в Русия е така: щом е жена — значи винаги е права...

Пострадалият чрез съпругата си сбръчкан мъж изруга полугласно, но тук накрая до микробуса се появи майорът. Леко прегърбен, угрижен, той седна на предната седалка, хлопна вратата и остави папката на коленете си.

– Стига спа! – подхвърли той на сепналия се шофьор. – Карай...

След гадния, мъждиво осветен въшкарник, където наровете бяха два пъти по-малко от задържаните, пролетният ден сияеше особено приветливо. Микробусът подмина редица ярко боядисани денонощни павилиони, зад стъклата на които съблазнително проблясваха дърводелски и шлосерски инструменти. Преди павилионите бяха пет. Сега – три. Вторият и четвъртият бяха изчезнали някъде и сега на техните места имаше само два квадрата

разкъртен асфалт. Притискат, притискат търговците... Скоро сигурно и длето няма да има откъде да се купи... Спряха на червен светофар недалеч от някакъв строеж. Там зад ниската бетонна ограда се кланяха два новички италиански крана и блестяха лъскавите каски на мургавите работници. Също, види се, някъде от Италия. По договор...

– Господин майор! – жално и, кой знае защо, с украинско произношение, се обърна към началника немирясалият още нарушител, който седеше отдясно на Руслан. – Гле'йте к'во става! Пред очите на хората бачкат, гле'йте!

Майорът хвърли мрачен поглед през стъклото, изсумтя.

– Тия са чужденци – измърмори той. – На тях е разрешено...

– Че и язе също... – усилвайки акцента, с надежда намекна задържаният.

– Тогава за чий дявол живееш с руски паспорт? – озъби се майорът. – Чужденец... дръжки!

Колата сви в някаква крива прашна пресечка и скоро спря до олющения ъгъл на пететажен блок, чиито стени някога много отдавна са били боядисани в тъжен жълтосив цвят, станал с времето още по-сив и тъжен. Отстрани на зданието имаше дървена стълба с навес, водеща към отворена врата. Малко под табелата с надпис „Наркология" с особен цинизъм бе надраскано: „Секс не ни трябва – на нас работа ни дай!"

Както се изясни, лекарката още не беше дошла, и задържаните трябваше да почакат в съблекалнята, окичена със сърцераздирателни плакати. На един от тях измъчен трудохолик с безумни, като на героите на Достоевски, очи нанасяше страшен удар с брадва по розово сърчице с две ангелчета вътре – жената и сина. Страшна мълниевидна пукнатина разчупваше сърцето на две.

– Не знаеш ли коя е днес на смяна? Пряпова или онази... по-старата? – задъхано се обърна към Руслан разчорленият нарушител, който досега не бе проронил нито дума.

– Нямам понятие – въздъхна в отговор Руслан. – Изобщо съм тук за пръв път...

– По-добре, ако е старата – доверително съобщи разчорленият, понижавайки глас. – А Пряпова е звяр. Може съвсем да те... със своите процедури...

Руслан неопределено вдигна болящото го след вчерашния удар рамо и мина към следващия плакат. На него бе изобразен гърбат урод, опиращ се на две патерици, в лявата от които Руслан скоро разпозна чук, а в дясната – маткап. Отдолу се кичеше издевателско изречение:

„Работай, работай, работай:
ты будешь с уродским горбом!"
(Александър Блок)

Третият плакат беше особено гаден. Червенокоса розова красавица стоеше гола в безсрамно-игрива поза и с усмивка на съжаление гледаше надвесения над бюрото хилав очиларко, вперил взор в купчината служебни бумаги. „Това ли е всичко, което можеш?" – прочете Руслан в синкавото облаче, кълбящо се над язвително свитите устни на красавицата.

* * *

Наркологинята Пряпова се оказа едра, вече леко увяхнала кучка с гнусливо свити, подчертани с вишнево червило устни. Като се преоблече, тя се появи в бяла престилка направо върху голото тяло и равнодушно огледа докараните.

– А, това са стари познайници... – тя безпогрешно отсия спътниците на Руслан. – Виж, с вас още не сме се срещали... Често ли бачкате?

– Ами... като всички... – леко се обърка той. – Вкъщи, преди ядене, за апетит... А иначе съм мързеливец... За мен, това да завия винт или пък да закача етажерка...

– Това го слушам всеки ден... – невъзмутимо забеляза тя, сядайки зад бюрото.

Майорът любезно ѝ подаде протокола, касаещ вчерашните подвизи на Руслан.

– За ваше сведение, освен пристрастените трудохолици никой друг не се смята за мързеливец... А по-конкретно? Ето, вчера сте купили „кози крак“. В дванайсет часа през нощта. Защо?

– Ами от пода вкъщи стърчи гвоздей! – извика Руслан. – Два пъти си ударих крака в него! Ако искате – да се събуя?...

– А с какво ви попречи оня гвоздей, който извадихте от дъската направо до павилиона? В присъствие на свидетели. И деца...

Руслан се обърка окончателно.

– Не видях, че там има деца... – измърмори той.

Рис. Калина Атанасова

– Тоест, вече не можете да се контролирате... – с удоволствие направи равносметка наркологинята Пряпова. – Женен ли сте?

– Разведен...

– Ето виждате ли! Значи и жена ви не е издържала... Че как да живее с вас? Вкъщи през цялото време грохот, стърготини... В леглото — никакви радости от вас! Защото се уморявате, работите до изнемога... Изтощавате и себе си, и околните...

– Ама ние с нея се разведохме още преди да излезе законът за трудохолиците...

Това изобщо не смути наркологинята Пряпова.

– Работата не е в закона – студено отрони тя, – а в невъзможната обстановка, която сте създали... Поне себе си да бяхте пожалили! Че вие сте слаб като скелет!

– Аз – слаб? – възмути се Руслан. – Извинете, но моите седемдесет и три килограма хич не са малко!

Майорът и лекарката се спогледаха с уморен вид.

– Какво пък, елате да проверим... – Тя стана.

Изпратен от съчувствените погледи на другите трудохолици, Руслан бе съпроводен в мъничък процедурен кабинет с кушетка, покрита със зелена мушама. Като първа работа звярът-наркологиня измери кръвното налягане на жертвата и го намери за повишено.

– Ето виждате ли...

– Че то винаги ми е такова! И освен това цяла нощ не съм спал!

– Безсъница? – хищно попита тя.

– Не, не! Наровете не стигаха...

– Добре. Съблечете се. Не, ризата може да не сваляте.

Тя свали престилката, постели чаршаф на кушетката и легна. Руслан покорно се събу, свали панталоните, слиповете и като се приведе надве-натри в състояние на относителна готовност, пое подадената му опаковка с презерватив. Че не дай Боже, може да го обяви за импотент...

– Така... – мръщейки се угрижено, изкомандва тя. – По-дълбоко... Още по-дълбоко...

„Интересно с какво е облицовано това шкафче? – механично движейки таза си, мислеше Руслан. – Нима с естествен фурнир? Или не... Навярно все пак е пластмаса. Шарките са прекалено равни... Коля казва, че е измайсторил такава машина: слагаш в нея парче дърво и тя почва да го върти... А резецът е плаващ... И развиваш заготовката, като руло...“

– Достатъчно – сухо каза наркологинята, сменяйки фронталната поза със странична. – При вас винаги ли има такова задържане на оргазъма?

Неподготвеният Руслан не намери какво да отговори, но тогава вратата на процедурната се открехна.

– Олга Петровна, може ли да взема картоните? – попита с едва уловим дефект на буквата „р“ вежлив момичешки глас.

– Леночка, не виждате ли, че имам пациент!.. – раздразнено отвърна, без да се обръща, наркологинята. – Почакайте за минутка... А вие продължавайте, продължавайте, какво спряхте?

„Минутка? – Руслан се паникьоса. – Тоест имам само една минута...“

Той плътно затвори очи, за да не вижда едрите гладки бутове на нарко-

логинята, и натисна, отчаяно мъчейки се да си представи нещо наистина съблазнително. Но това не се увенча с успех.

– Достатъчно – обяви Пряпова. – Обличайте се.

И докато Руслан, смутен и разстроен, се освобождаваше от презерватива, наркологинята облече престилката, приседна на стола и почна да попълва някакъв картон.

– Ще се лекуваме... – с прискърбие съобщи тя. – Докарали сте се до... Имате късмет, че болестта не е прекалено напреднала. А още половин година – и смятайте, импотенцията щеше да ви е в кърпа вързана...

* * *

– Следващият... – измърмори Руслан, напускайки отчаян процедурната.

За времето, докато наркологинята проверяваше доколко е повредил той здравето си с прекалени натоварвания, хората в приемната частично се бяха сменили. Майорът и алкохоликът, на когото му беше все тая, бяха изчезнали някъде. Затова пък се бе появила закръглена разплакана жена на около четирийсет години. От време на време тя удряше с тлъстото си юмруче превития виновен гръб на един от трудохолиците и плачейки, го наричаше ту варварин, ту ирод. Явно му беше жена... Черноката блондинка Леночка написа сметката на Руслан; като я погледна, той се шашна.

– Че аз нямам в себе си толкова пари!

И това си беше чиста истина. Бяха му върнали дребните до копейка, а виж, по-едрата банкнота бе изчезнала. В описа на отнетите при обиска вещи за нея също не се споменаваше нито дума...

– Донесете по-късно – успокои го Леночка. – Все едно, утре в девет сутринта трябва да дойдете за повторна процедура... А ако не се явите — ще ви пратим в клиника, с милиция...

* * *

Вкъщи Руслан надве-натри се изкъпа под душа, добра се до дивана и веднага заспа като убит. Събуди се към два часа – от глад. Направи си два многоетажни сандвича и включи телевизора. На екрана, като по поръчка, се появи атлетично сложена жена в бяла престилка. Руслан едва не се задави.

– А ние какво можем? – разпалено питаше тя. – Какво можем ние?... Отявлен трудохолик, цяла къща сам си построил, досието му цялото изписано, а в клиника не можем да го пратим, докато няма оплакване от съседите или

родните!...

Руслан приглушено изруга и превключи на друга програма. Там хрущяха челюсти и се трошаха витрини. Положителният герой довършваше отрицателния. Руслан се помъчи минута-две и отново се протегна към дистанционното. Картината се смени. На екрана се размърда розово кълбо от голи тела.

– Чукай ме в задника, мили... – равнодушно изломоти преводачът.

Н-да, първият канал май беше по-добър и скоро Руслан се върна на него. Мярна се сериозното лице на водещата, а после пред очите му се появи намръщената, гладко избръсната зурла на някакъв държавен мъж.

– Не... – заговори, пъшкайки, гладко избръснатият. – Тук решително не съм съгласен с вас... Трудохолиците нанасят на обществото много по-голяма вреда, отколкото наркоманите. Ако наркоманите дори в някаква степен влияят положително на стокооборота, то трудохолиците в прекия смисъл подриват икономиката на страната... В световната общност отдавна вече се е оформила система за разделение на задълженията. Ние разрешаваме на Запада да добива нашите суровини, а Западът ни предоставя стоки и кредити... Ако почнем сами да произвеждаме нещо, макар и само за вътрешния пазар, то равновесието неминуемо ще се наруши...

– Тоест излиза, че основната борба се води със злоупотребите именно в областта на производителния труд? – съсредоточено мръщейки чело, го прекъсна водещата. – Но нали се срещат трудохолици и сред бизнесмените, и сред служителите... Дори сред престъпниците...

– От медицинска гледна точка – да... – принуден бе да признае гладко избръснатият. – От медицинска гледна точка всички те нанасят на здравето си еднакво непоправими вреди... Но аз повтарям: става дума и за здравето на социума като цяло. Извинете, но нелепо е дори да се сравнява общественополезният бизнес с най-черните сръчковци и правячи!..

– Но нали правячите, както ги наричат, също носят определена печалба, не е ли така? – не отстъпваше заядливата водеща. – В края на краищата те купуват инструменти, материали...

– Това е мнима печалба! – викна гладко избръснатият. – Алкохоликът, например, купи бутилка водка – и я изпие. А онзи купи чук и веднага скове десетина табуретки. При това седем от тях ще продаде...

Руслан сдъвка последното парче сандвич и се канеше вече съвсем да угаси телевизора, но тогава на вратата се звънна. Сърцето му подскочи. Слава Богу, че поне тайникът с инструменти не е отворен... Руслан остави телевизора включен и отиде да отвори.

На прага стоеше неговият приятел и учител Коля. Той гледаше, както винаги, изпод вежди и изобщо видът му беше най-мрачен. Светъл износен костюм, в ръката – кутия „Холстен“. Впрочем Руслан бе готов да се обзаложи, че в тази кутия е затворена не бира, а например нитроцелулозна боя или нещо от този род. Макар че наглед кутията беше цяла, неотваряна... И миризма не се усещаше...

– Привет – подхвърли навъсеният Коля. – Пошушнаха ми, че вчера са те прибрали... Вярно ли, а?

– Вярно... – с въздишка отговори Руслан. – Влизай, да изпием по един чай...

Гостът шепнешком изруга и въртейки глава, престъпи прага. Докато той се събуваше, Руслан се отби в кухнята, постави чайника на котлона. После двамата се разположиха в стаята, където без прекъсване лаеше телевизорът.

– Казвате, че нанасят вреда – продължаваше да вредничи водещата. – Но толкова голяма ли е тя?.. Хайде, процент, най-много процент и половина... И после, нима могат изделията, произведени от психически неуравновесени хора, единаци, да се конкурират с продукцията на най-известни западни фирми?

– А вие представяте ли си колко е това в парично изражение – процент и

половина? – разпали се гладко избръснатият. – Това е страшно много! Това е недопустимо много!.. Що се касае до конкуренцията... – Зурлата се намръщи. – Тук има и един такъв нюанс... Често самоделната продукция я купуват не заради качеството и не заради красотата, а сякаш напук на закона... Процъфтява тайната търговия с тъй наречените трудофилми, откровено наблягащи на удоволствието от процеса на работа... Пиратски се тиражират, и което е най-печалното, ползват се с успех забранените от министерството на здравеопазването стари филми от тоталитарните времена...

– Гаси агитката! – мрачно изкомандва Коля. – И разказвай. Как така я загази?

Руслан послушно изключи телевизора и почна да разказва. Коля слушаше и правеше свирепи гримаси.

– Накратко! – прекъсна го той, насочил дебел показалец към гърдите на Руслан. – В наркологията подписвал ли си нещо? Някакви там хартии...

– Не – печално отвърна Руслан. – Само сметката ми представиха... Трябва да отида и да платя... Утре в девет ми назначиха процедура...

– Не си и помисляй! – викна Коля, измъквайки от ръката му запълнената от Леночка бланка. – Не ходи и не плащай! Съвсем ли си откачил? Ако платиш веднъж – после няма да се отлепят от теб, само ще ти смучат парите...

– А ако не се явя – ще ме пратят в клиниката... – сподавено съобщи Руслан. Пъхтейки застрашително, Коля изучаваше документа. Накрая изпръхтя и пренебрежително хвърли листа зад масата.

– Да си гледат работата! – тържествуващо обяви той. – Парите — само чрез съда, ясно? И запомни: без твое съгласие никой няма да те прати на лечение... Знаеш ли изобщо какво е това лечение? Пъхат те за един месец в болнична стая – и лежиш като пън. Нито лекарства, нито... Накратко, затворническа килия... А ще те одерат – като за хотел...

Той постави кутията на масата и хищно се огледа по ъглите, явно проверяваше не се ли търкаля някъде оставена по невнимание стружка или някаква друга улика.

– И козия крак ми взеха... – напълно разстроен, се оплака Руслан. – Най-важното, хубав инструмент... Сега сигурно ще го унищожат... малоумници!

– Аха, ще го унищожат! – сатанински се изсмя Коля. – Как ще унищожат кози крак? Или ще го продадат на черно, или сами ще го използват...

– Ченгетата?

– А ти какво си мислиш? Те там в мазето си имат и дърводелска, и шлосерска работилница, и каквото си поискаш... Нас ни гонят, а сами... Безполезно е да се борят с това! Не може руският човек със свои ръце да не измайстори нещо!.. Аз имам един познат, при ченгетата служи. Отбих се веднъж при него в отделението, а тъкмо тогава бяха задържали един човек — с трилитров буркан безир... Е, ясна работа, глобиха го, а ченгето, слушай, хвана безира и пред очите на всички го изля в умивалника. Човекът едва не се разплака...

– Говеда! – скръцна със зъби Руслан.

– Ти слушай нататък! – извика Коля. – Останахме ние двамата с него, с онова ченге... Отваря той шкафа под умивалника, а там вместо тръба стои кофа, разбираш ли? Той, оказва се, излял безира в кофата! А ти казваш – кози крак... Между другото, за инструментите – сепна се изведнъж той. – Как си

със съседите? Тихо, мирно?

– Какво общо имат съседите?

Коля със съчувствие погледна Руслан, цъкна със зъби, поклати глава.

– Да-а... Има още да те уча и уча... Я покажи къде държиш инструментите!

– А чаят?

– Остави го чая...

Вдигайки рамене, Руслан заведе Коля в коридорчето и там не без тайна гордост му показа фалшивата задна стена на килера, зад която бяха скрити инструментите.

– Аха... – одобрително измуча Коля, поглаждайки клещите, менгемето и прочие. – А този чук го махай! И в бъдеще: никакви пирони! Само винтове! Свредлото не вдига шум, отвертката – също... И помни думите ми: ако удряш с чука – обезателно ще се намери някоя гад от съседите и ще звънне в наркологията... по телефона на доверието! Знаеш ли как е организирана при тях фискалната служба? А ти сега се водиш на отчет...

– Здра-асти! – възмути се Руслан. – А примерно, ако искам да сложа закачалка на стената? Все едно ще трябва с бормашина...

– И бормашината я забрави! С ръчна дрелка – колкото си искаш, но не с електрическа. Вземаш обикновена ръчна дрелка – и тихичко, да не чуе нито една гадина... Добре. Давай чашите...

* * *

– Така значи, Русланчик – сръбвайки от силния горещ чай, говореше приятелят и учител Коля. По изпъкналото му широко чело бързо изби пот. – Сега си отваряй очите на четири... Ето слушай какво се случи с мен оня ден. Тъкмо отварям очи сутринта – звъни се на вратата... Отварям. А там — две момчета в униформа. Без да кажат нито дума, се качват в галерията и хващат чантата с онази моята машина... Нали разбираш за какво говоря?

Руслан кимна потресен.

– Накратко, натопил ме е някой... – поясни Коля, макар че всичко бе ясно и така. – Свалят чантата, слагат я на масата, отварят... „Откъде я взехте?“ А аз им казвам... – Коля с удоволствие направи пауза и си доля чай. – „Вървя си – казвам, – вчера вечерта по крайбрежната улица, а пред мен някакъв човек с ей тази чанта се прокрадва... И ми се стори нещо подозрителен... А аз членувам в доброволната дружина, за охрана на отдиха на гражданите, ето, заповядайте удостоверението...“

– Наистина ли членуваш? – уплаши се Руслан.

– Че как! – с достойнство каза Коля. – Между другото, и теб те съветвам да влезеш... „Свирнах – казвам – със свирката, а човекът хвърли чантата – и беж... Аз погледнах в нея, а там седи ей този инструмент. Явно незаконен... Да го нося в милицията – късно е, нощ идва... Исках сутринта да се отбия при вас, а вие сами се явихте...“

– Ловко! – промълви с искрено възхищение Руслан.

– Нали? – извика победно Коля. – Разбра ли къде е същината? Ако си го купил – има член в закона! Ако сам си го направил – има член! А ако си го отнел от някого – няма такъв член! Няма! Ония ме гледат – и мълчат. Накратко,

онемяха... После повъртяха глави ей така, знаеш... Ти, казват, съвсем се изхвърляш! А аз: „Не, момчета! Това е, друго от мен няма да чуете... Каквото ви казах – това и пишете...“ – Тук Коля изпъшка, намръщи се. – Вярно, разбира се, трябваше да им бутна нещо... – неохотно призна той. После хвърли към Руслан бърз поглед изпод вежди и изведнъж заповяда:

– А сега – ръцете върху масата!

Руслан премига, но се подчини.

– С пемза, с пемза ги търкай сутрин – недоволно забеляза приятелят и учител Коля, разглеждайки и опипвайки дясната длан на Руслан. – А после с крем... Заради едните мазоли само ще те приберат! Ето виж моите... – И той показа добре гледаните си меки ръце, за които човек дори не можеше да си помисли, че принадлежат на един от най-закоравелите и непоправими трудохолици в района.

* * *

Като изпрати приятеля и учителя си, Руслан постави веригата на вратата и бавно изтри с длан внезапно пламналото си лице. Обзе го нетърпимо желание: да ритне вратата на килера, да отвори тайника... Не, така не става... Всичко трябва да бъде нежно и красиво... С разтуптяно сърце той мина в кухнята, изми двете чаени чаши, сложи ги на сушилната решетка и се върна обратно.

Широката дъска за гладене с тръбна рамка, освободена за минута от платненото покривало и прикрепена с два болта към плота на масата, се превърна в неголям удобен тезгях. С неволно разтреперани пръсти Руслан разгъна измъкнатата от килера торба – и сърцето му се сви сладостно и болезнено... За пръв път я бе видял да се търкаля насред тротоара в най-неугледен вид, но това беше като удар с нож в сърцето. Той още не знаеше защо му е нужна тя и ще послужи ли изобщо за нещо, тази половинметрова дъска, широка около една длан, но още тогава, при първата среща, изведнъж му стана ясно до болка, че друга такава няма, че да мине покрай нея и да не я вдигне от земята – това не е по силите му...

И ето сега, като я сложи на тезгяха, той любовно поглади грапавата сива повърхност. После хвана грубото ренде-копач, изчака още малко и накрая, когато вече не издържа, с наслаждение свали първата дълга стружка. Оголи се съблазнителна сияеща вдлъбнатина. Бързо, поривисто той оголи горната страна, после остави грубия инструмент и с трепет взе финото ренде...

Опиянен от страст, плавно и с размах той отново и отново потъваше в разкошната, еластична и в същото време податлива дървесина. Срамежливо се кълдреха нейните нежни стружки, криейки и отново оголвайки най-съкровените

места. Шумолейки, съскайки и хлипайки, тя подлагаше на силните мъжки ласки звънящата си бледорозова плът, и Руслан вече леко се задъхваше, усещайки, че още няколко мига – и двамата ще се слеят в сладостен чуден екстаз...

* * *

Така и не успяха обаче да се слеят. На вратата се звънна отново, и този звън не беше на добро – рязък, дълъг, властен. Заварен неподготвен, Руслан замря до тезгяха. Да не отваря! Няма да отваря! Всички са си отишли. Няма никой вкъщи... Звънът се повтори, а после, за ужас на Руслан, издрънча опънатата верига, вратата се открехна. Кретен! Знаеше, знаеше, че езичето на ключалката понякога заяжда – и даже не провери! Тихо стенейки, той свали веригата съвсем. Вече нямаше какво да губи.

Престъпилият прага майор (същият, който откара задържаните в наркологията) с неприязън огледа виещите се навсякъде стружки, тезгяхът, рендето в безсилно увисналата ръка на стопанина. После притвори зад себе си вратата и подаде на Руслан някакъв продълговат пакет.

– На, дръж!

За всеки случай Руслан се отдръпна назад.

– Какво е това?

– Козият крак – поясни през зъби милиционерът. – Значи така... Вчера никой не те е задържал. И в наркологията днес не си бил. Ясно?

– Ясно... – машинално повтори Руслан, но веднага се запъна. – Т-тоест как така – не съм бил?

Майорът злобно изкряка и още веднъж огледа разхвърляните в изобилие улики.

– Обяснявам – процеди той. – Проверка от прокуратурата. Разкриват трудохолици сред сътрудниците на МВР. Нормата беше – не повече от петнайсет задържания на ден. А ти се падаш шестнайсети... Накратко, продължавай да си рендосваш, но за вчерашното – никому нито дума!

Превод: Иван Попов

Редакцията на алманаха се посмя добре с горния разказ. Вие? Все пак искаме да отбележим, че не одобряваме напълно начина, по който авторът използва секса като противопоставяне на работата-майсторене. Да, направено е с цел гротеска и сатира – но не бихме искали с това да насадим у по-младите ни читатели отвращаващи представи. При пълноценната човешка личност НЯМА НУЖДА сексът и трудът да са впротивоборство. В следващия брой ще ви представим разказ, който подхожда към проблемите на секса – и на допускането на другия до нас – по чувствително различен начин. В този сте вече сте видели друга гледна точка в „Уменията на Ксанаду“. – **ФS**

Николай Николов

Ако ни попитате какво е „Старлайтър“,

вероятно няма да получите еднозначен отговор, тъй като всеки член на екипа гледа на сайта по различен начин, но като че ли сме склонни да се обединим около формулировката „Електронно списание за фантастика, фентъзи и още нещо“. Фензин, с други думи – fan magazine – или ако предпочитате, списание от фенове за фенове.

Фенщината, която ни събра (и която в моя конкретен случай може да се изрази в патологична пристрастеност), се оказа на далеч по-широка основа, отколкото в началото си мислехме или подсказваше импровизираното определение, а „и още нещо“-то зае доста голяма част от списанието.

Често ни питат защо решихме да правим интернет-списание. Отговорът трудно може да се обобщи с две думи и е тясно свързан с това как започна всичко.

А всичко започна с форума на ИК „Бард“ през 2004 година, когато, все още в старата си форма, той бе едно от най-посещаваните места в нета за и от почитатели на фантастика и фентъзи. Място, където човек може не само да обмени мнения с хора със същите интереси, но и да си отпусне душата, че и да побеснее на воля.

Оттам започна всичко. Моарейн (тя е виновна!!!) предложи да се видим и на живо. Както се оказа, чувстваме се толкова добре заедно, че в крайна сметка, почти две години след първоначалното ни запознанство, се стигна дотам, че ежеседмичните редакционни са отличен повод да се съберем и да си почешем езиците над чаша бира.

За себе си мога да кажа: никога не съм предполагал, че едно познанство, тръгнало от нета, може да повлияе на живота ми в такава степен, нито че приятелите, които съм намерил там, ще играят такава роля в него. Предполагам и останалите мислят същото.

Така че спокойно можем да кажем, че използваме „Старлайтър“ като

източник на нови познанства, средство за комуникация и обмен на идеи с хора със сходни до нашите интереси. Струва ми се, че това личи и от тематиката на статиите в списанието – фентъзи, фантастика, кино, музика, нещата от живота.

Но аз малко изпреварвам събитията.

Вече си бяхме допаднали виртуално, когато така привлекателната анархия, царяща във форума на „Бард“, излезе извън всякакви рамки на приличие. Мрачни същества пъплеха наоколо и нямаше въоръжени с мечове, брадви или други остри предмети модератори, които да пресичат в зародиш обидните и нецензурни думи. За да четем темите, които ни интересуват, трябваше да се ровим в около двайсетина страници флууд, докато ги открием.

Тогава един член на бъдещата Старлайтърска дружинка – Раптора (и той е виновен!!!) – направи нов форум, място, където да можем да общуваме при по-нормални условия. Казваше се Старлайт. Горе-долу по това време дойде първата покана за реална среща. Всъщност активните потребители тогава не бяха повече от десетина, но пък и повече не бяха нужни, за да си направим пуцалката на пейнтбол. След нея – втора, после – трета. Накрая започнахме да се събираме постоянно... Или поне онази част от нас, които имаха тази възможност.

И тогава Шанара (и тя е виновна!!!) хвърли бомбата – да сме си били направили сайт към форума. Въх!

Преди да се усетим, бяхме затънали в технически подробности, маркетингови проучвания, решаване на дизайнерски, структурни и административни проблеми, и далеч не на последно място – натрупване на необходимия стартов материал. Подготовката на първи брой се проточи дълго време – доколкото си спомням, изборът на име и регистрация на домейна отнеха поне два месеца, изработката на дизайн и бистренето на секциите – още толкова. А статиите? Статиите ги писахме дълго време – кой каквото и колкото му душа иска.

Първоначалното име „Старлайт“ се оказа заето като име на домейн и така „Старлайт“ се превърна в „Старлайтър“, а първият му брой стартира в нощта на 29 юни 2006 година. Първи брой стана красив по бебешки – малък, леко нефокусиран и будещ горд трепет у родителите си. Които тогава бяха малко, но с течение на времето при всеки следващ брой се намираше нов съмишленик, който да се включи в екипа ни. И докато се обърнем – минала една година, групичката пишещи статии – станала

двойно по-голяма, а статиите, публикувани в брой – значително повече от шестнадесет, както бе в пилотния първи. Към днешна дата, ако си отворим записките отпреди толкова време – нищо не е точно такова, каквото го планирахме. Като се започне от името и се стигне до подробностите по дизайн и съдържание.

Визията за самото списание също се разшири, но и избистри в рамките на издадените единадесет броя за една година. От юли допълнихме вече съществуващите секции – *Фантастика*, *Фентъзи*, *Музика*, *Кино*, *Специално* и *Нещата от живота,* с още една – *Игри*. На всеки пет седмици публикуваме по 24-28 статии на най-разнообразна тематика. Всеки месец се стараем да запознаем читателите с по един автор на фантастика и фентъзи, един художник, творящ в жанра, и поне един кино-идол. Виж, в Музика профилите са доста повече, но пък и това изкуство е далеч по-старо от литературата и кинематографията. Наред с биографиите на творците ви запознаваме и с актуалното или класическото в поджанровете на фантастиката. И макар понякога да позакъсняваме с ревютата – редовно пишем, ако не за всичко ново, то поне за значимите новоиздадени книги и филми. Секцията *Специално* е с малко по-особен статут в списанието – там обикновено поднасяме новините за наградени произведения, за организираните събития на българския фендъм, интервютата, които сме успели да вземем... А *Нещата от живота* е просто отмора от ежедневието, където екипът лекува психическите си разстройства с единственото истинско лекарство – смеха.

Тук горе-долу е моментът за минутка за самореклама – да кажем какво сме постигнали за това време. Регулярност в излизането имаме вече четиринадесет броя. Понякога се изненадвам какво постигнахме с гол ентусиазъм. Стремим се да бъдем максимално изчерпателни и обективни и същевременно – да предложим на читателите си собствената си гледна точка и да провокираме някаква форма на комуникация. Особено се гордеем със статиите си за художници и илюстратори на фантастични произведения. Опитваме се да насочим вниманието на читателите ни към нови, непревеждани на български произведения и непознати автори. В тази връзка се опитваме и да популяризираме сред фендъма не-англоезичните фантастика и фентъзи. Съвременните руски фантастика и фентъзи например са като необятно море, в което човек с удоволствие може да се изгуби. Стремежите ни са да

поддържаме жив контакт с различните фен-общности и да стимулираме комуникацията помежду им.

За нас самите няма да пиша – лесно можете да прочетете профилите, които сме избрали да представим пред света, на страниците на нашето списание. Е, ако желаете наистина да ни опознаете, е друго – става само със срещи на маса или пък чрез нашия форум.

Затова вместо да говорим за себе си, решихме да ви предоставим една наша статия, публикувана в четвъртия ни брой:

Ковачът на континиуми,
или моето съзерцание с Тим Уайт
Автор: Румен Дешков

Когато се самоопределих със страстта си към фантастиката, първо открих Мечтанието на думите. Тогава имаше книги, пълни с мечти. Схлупени, сивички, дъхави на мастило... и оплескани с напъна на поредния всестранно развит соцкултуртрегер в конвейера на презрението. Презрението към другата страна на мечтанието – оплътената картинност на думите. Мечтите бяха запоени сред щрихи, сиви корици и пролетарска бездарност на поредната „нищета-ужрисунка“. И дълго живях само с думите...

Не си спомням кога точно, но Истинското рисувано изкуство ме блъсна. Буквално. По вечните закони на клишетата в живота – съвсем неочаквано (защо ли винаги това става в Точното време?) и точно в слънчевия сплит. Острият ръб на поредния рафт в библиотеката ме накара да погледна към списание „Фантастика“ (полско, неординарно, извънземно за моите представи) и към мен се устреми най-вълшебният звезден кораб, за който дори не бих дръзнал да помечтая. Най-моят! А отдолу се мъдреше на латиница *korica Thime White*. Думите, които отдавна бях открил в НФ, добиваха плът пред очите ми. В този миг аз се превърнах в завършен, безнадежден, всестранно обсебен фен на Тим Уайт. Години по-късно открих и другия си „овеществовател“ на мечти: Джим Бърнс. И явно не само аз открих пира на Научната фантастика в техните картини. Тези художници се превърнаха в „тотеми“ на бъдещите издатели в България; приблизително всяка пета книга непосредствено след 1989 г. (с добре отработена обидна анонимност и до днес) напираше да завземе територията на читателския интерес чрез гения на необуздаемото им

въображение.

Има нещо сакрално в края на 1960-те години за света на фантастиката. „Новата вълна“ буквално помете и наивния пълп на корицата. Сякаш от нищото един „арт биг банг“ взриви рояк Творци с ново виждане за изказа на живописта в Жанра на мечтателите. Както винаги, начело бе Албионът. Никога официално анонсиран, за безусловен лидер на „скъсалите пъпната връв с наивитета“ британци художници бе посочен младият Тим Уайт. Дори на фона на вече толкова десетилетия пищно и смилащо изобилие от разнородна фантастична живопис, творбите на този майстор просто няма как да бъдат пропуснати. Уникалната им специфичност е ярък контрапункт на срамежливата пестеливост в биографичните данни за Майстора от Албиона.

Тимъти Уайт е роден в графство Кент през 1952 г. Още петгодишен, той вече е решил уравнението на съдбата си – да бъде художник. На 16 години постъпва в Мидуейския художествен колеж, място, пропито от атмосфера на вътрешна свобода, където младият Уайт може спокойно да експериментира в своите търсения. Още във втори курс той успява да продаде първия си постер „Синята императрица“ на лондонската постер компания „Сплаш“ (за голяма завист на съкурсистите си). Темата на плаката е тясно свързана с увлечението му към НФ и фентъзи, флирт, който съдбата благосклонно поощрява. И Тим Уайт благоразумно приема да не изкушава изменчивата ù природа– от този миг той става художник фантаст. Завършвайки колежа, Уайт две години калява характера си в типичната ограничаваща атмосфера на няколко дизайнерски студия. Опитът от тези години го научава да реагира гъвкаво на нуждите на „поръчващия заданието“, факт, който скоро ще го превърне в „необходимата цел“ за британските издатели. През 1974 г. той завършва няколко поръчки за списание „Ню Инглиш Лайбрърис“ за рубриката „Сайънс Фикшън Монтли“. Шествието „Уайт“ е отприщено...

Първата обложка, която рисува през същата година, е по произведението на Артър Кларк „Другата страна на небето“, публикувано от „Корги Прес“. Стартът е толкова летящ, че Тим Уайт може да си позволи да стане „художник на свободна практика“. Оттогава до днес той сътворява над 250 творби. Особено впечатляваща, марка на уникалния му усет да изплете от сенките на реалността „друга реалност“, е серията му за Амбър по произведенията на Зелазни (самият писател му е верен фен до смъртта си) . Не по-малко пленяваща погледа е и серията му по цикъла „Фондация“ на Азимов. Няма истински почитател на киберпънка, който да не свързва духа на „Невромантик“ с уникалната корица на Уайт, както и почитател на серията „Орбитсвил“ на Боб Шоу, който да не познава майсторството на Уайт. А какво да кажем за скачения съд „страх“ и „визуалност“ в цикъла рисунки по произведения на Лъвкрафт?! Фотографската чудовищност, атавистичната обреченост на фигури, вцепенени от ужас като порцеланови кукли сред вилнеещите бесове, са колосални еманации на Страха. Шедьоври на дебнещата погнуса на чудовищността и може би най-точното визуално докосване до шизоидните страхове на Лъвкрафт.

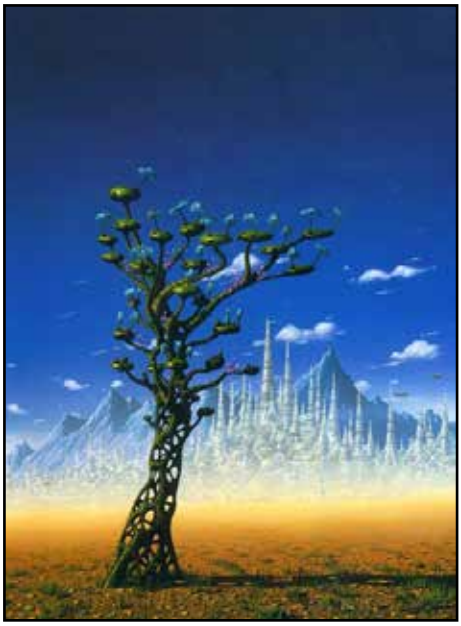

Както повечето си колеги, Тим Уайт борави с широк спектър от похвати и инструменти; рисува с четка, перо, аерограф, ползва масло, гуаш, акварел и, разбира се, акрилови бои, любимите на всички художници фантасти. Но това, което най го отличава от „събратята в цеха“, е хипнотичният му интерес към художествената фотография и неспирните му опити да я съчетае с техниките от живописта. Когато през 1977 г. прави първите си опити в тази насока, те са обявени от колегите му за „малоперспективни увъртания“. Поредните помпозни брътвежи, които предизвикват усмивки от камбанарията на годините. Особено днес, когато визиите му с почти оживели фантастични фигури на фона на почти реалистични пейзажи, но фотографирани така сюрреално, сякаш са от друг континуум, са тема на специализирани лекции.

През 1991 г. Тим Уайт се превъплъщава в ново амплоа. Започва да работи по зададен проект от „Електроник Артс“, приемайки „ръкавицата“ на бинарното изкуство. Играта се казва „Спейсхълк“ и художникът се заема с интро анимацията и дизайна на същества. Излизайки на пазара през 1993 г., играта достига първо място в гейм-класациите. През 1995 г. Тим Уайт работи по второто си задание относно комп. игра – този път със заглавие „Икс-ком апокалипсис“ от „Микропроуз“. Той създава извънземните персонажи и технологии, като много от същества са изградени като 3D обекти – определено най-пълнокръвните и въздействащи на този етап в изкуството.

Тим Уайт твори не само корици. Той рисува за списания, ТВ реклами, CD и видеообложки, пощенски картички, карти за игри и дори пъзели. Последната му страст е в областта на ювелирното изкуство.

Три негови албума досега са красили щандовете на специализираните книжарници:

– *CHIAROSCURO,* издаден от „Пайпър Тайгър“ през 1988 г. и преиздаден през 1994 г.

– *MIRROR OF DREAMS*, издаден от „Норма Едиториал“ през 1994 г. (мини-албум с много заемки от *CHIAROSCURO* и бъдещия *THE SCIENCE FICTION AND FANTASY WORLD OF TIM WHITE*) – *THE SCIENCE FICTION AND FANTASY WORLD OF TIM WHITE*, издаден от „Пайпър Тайгър“ през 2000 г.

И въпреки несравнимостта на таланта му, най-странното за този магьосник на четката и оформянето от реалността на другореалност остава... реалността. Търсен, продаван, обичан, Тим Уайт нито веднъж не получава дори номинация за големите награди във фантастиката. Особено несправедливо поне в моите очи, що се отнася до професионалната награда „Чесли“. Шокиращо звучи игнорирането му дори и в британските наградни форуми. Единствената му „Британска фентъзи награда“ сякаш е симбиоза-паралел с „проклятието“ на един друг велик неоценен преживе – Шекли.

Може би донякъде това има своето обяснение. Ако все пак трябва да сложа лъжичка катран в меда, не мога да не спомена очевидното разминаване на редица рисунки на Тим Уайт с действителното съдържание на произведението, което илюстрират. Буйната му фантазия и комерческите изисквания на издателя определено често отвеждат художника на спирка „никак не тук“. Достатъчно е да погледнеш обложките по класиките на Хайнлайн – например „Часът на звяра“ – пир за окото, пир от идеи... и нищо общо с произведението.

Или надарената с прелести девица в обятията на мерзък урод с хипертрофирал мозък. Това би трябвало да е „Машината на пространството“ на Кристофър Прийст. Както се казва „много яко и десет метра в дясно!“ И все пак красотата на тези шедьоври е достатъчното оправдание пред „подразнените блюстители на буквата“. Може в произведението да няма нито намек за полет, но корабът, изграждащ някаква свръхреалност на корицата, сякаш дава втори дъх на книгата. Това е Тим Уайт!

Естетиката „Тим Уайт“ има стотици лица. Смесващи се като в калейдоскоп и едновременно несмесваеми. Странно ефирни, причудливо декорирани и злачни летателни апарати браздят небеса с неземна дълбочина на цвета; диваци с барокова телесност озадачено се взират в необясними грандиозни архитектурни невъзможности; извънземни пейзажи, сред които домовете растат като дървета, птиците са като бумеранги и навсякъде властва растителност-купове и като поанта от време на време исполински дракони и металоидни пеперуди, плод на механоеволюция, сплитащи своите спицо-колесни тела над златно-огромни глухарчета. Един каталог, една енциклопедия на Другостта.

Платната на Уайт в по-голямата си част (без паноптикумите страх на Лъвкрафт и Баркър) са заредени с трескав оптимизъм. Художникът е об-

себен от желанието си да постигне детайлност, което води до усещане за вибрираща релефност на рисунките. Всяка корица сякаш те призовава да я изследваш особено отблизо и този подтик е съзнателно провокиран. Ослепителна, остра изчистеност на тоновете, доведена почти до излишък, но някак особено подходяща за подобни картинно-сюрреалистични колажи от друга реалност. Тази прекалена перфектност и острота на близкия план майсторски балансира със замъглеността и „загубата на идентичност“ на отдалечените обекти, цветовата свръхнаситеност на близката визия контрастира с по-подтиснатите „събития на заден фон“. Ярък пример за това са платната „Windmaster’s Bane“ и „Guns of Avalon“, както и удивително-странното „Telzey Toy“.

Вече толкова години всяка моя подсъзнателна реакция, чувайки името Тим Уайт, е: неизтощима съзерцателност. Знам, че моите очаквания, колчем се докосна до нещо ново от него, винаги са изобилно наградени. Тим Уайт дава форма на фантастичното, излива и най-типичната реалност в нещо, което би могло да бъде, и в нещо, което все още би могло да се случи. Кой знае, може би тогава от онзи кораб аз погледнах себе си. Едва ли ще узная... Но едно е сигурно – Тим Уайт е вълшебник. Дали това е така – убедете се на долните линкове:

Постери от албумите *CHIAROSCURO* и *MIRROR OF DREAMS*

http://www.imageraptor2.com/2/fvault85.htm
http://www.scanraptor2.com/1/fvault101.htm
http://www.photonovas.com/1/fvault102.htm
http://www.imageraptor2.com/1/fvault103.htm
http://www.scanraptor2.com/1/fvault104.htm

Постери от албума *THE SCIENCE FICTION AND FANTASY WORLD OF TIM WHITE*

http://www.scancoo.com/QMan_The_Fantasy_World_of_Tim_White/index.htm

ТЕРА ФАНТАСТИКА

списанието на българския фендъм

1999-2007 издадени 12 броя

Tim White

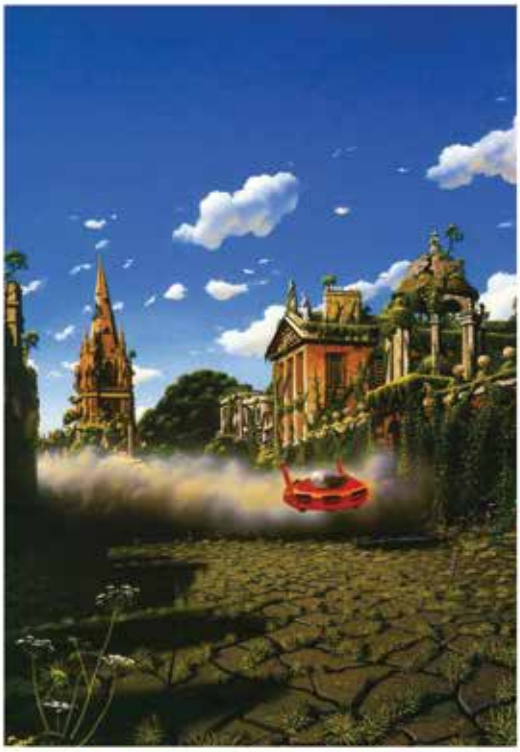

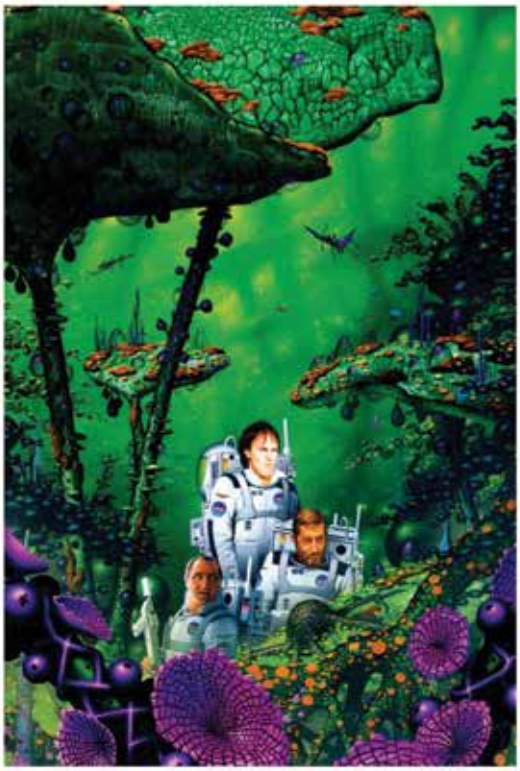

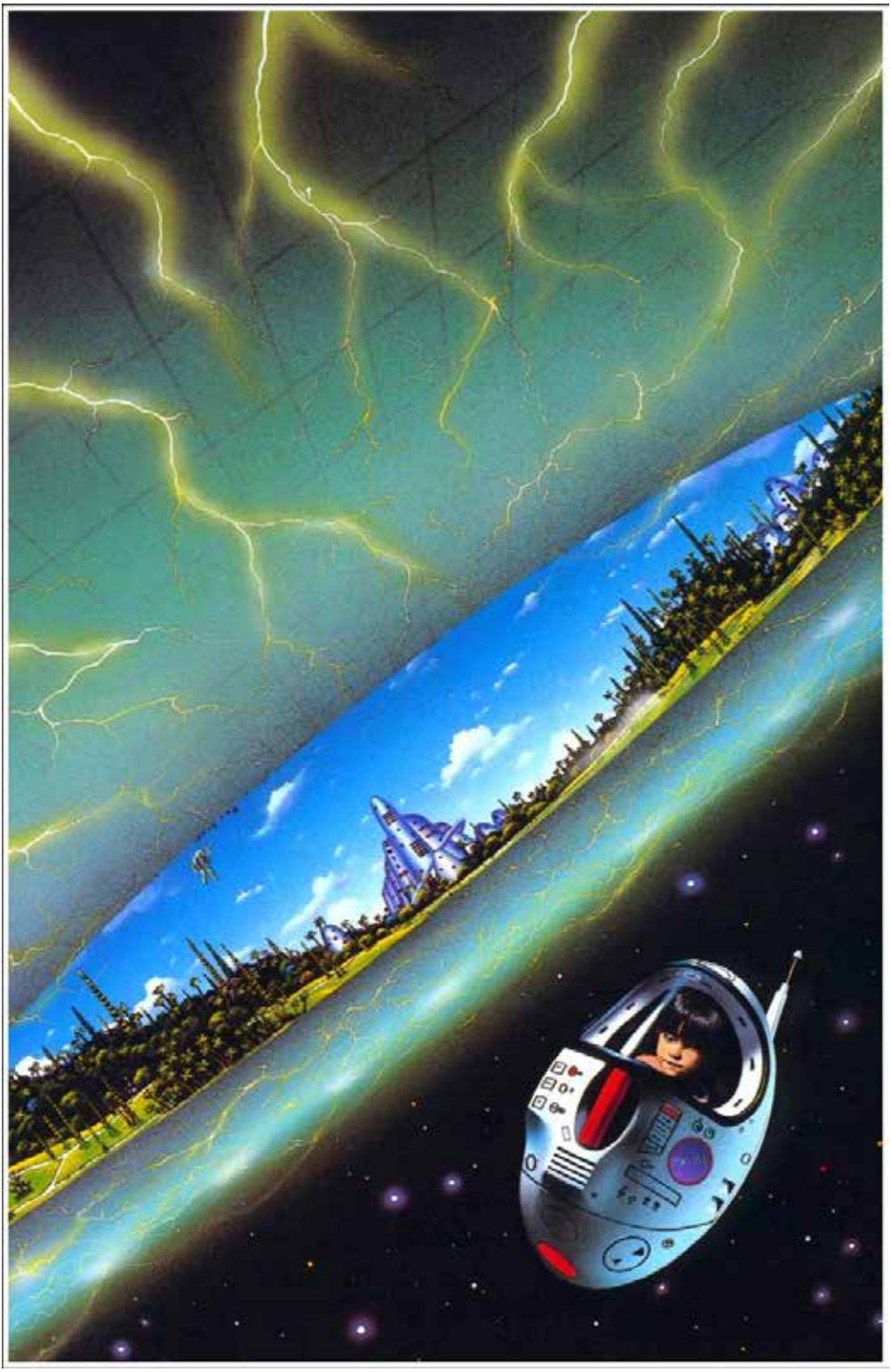

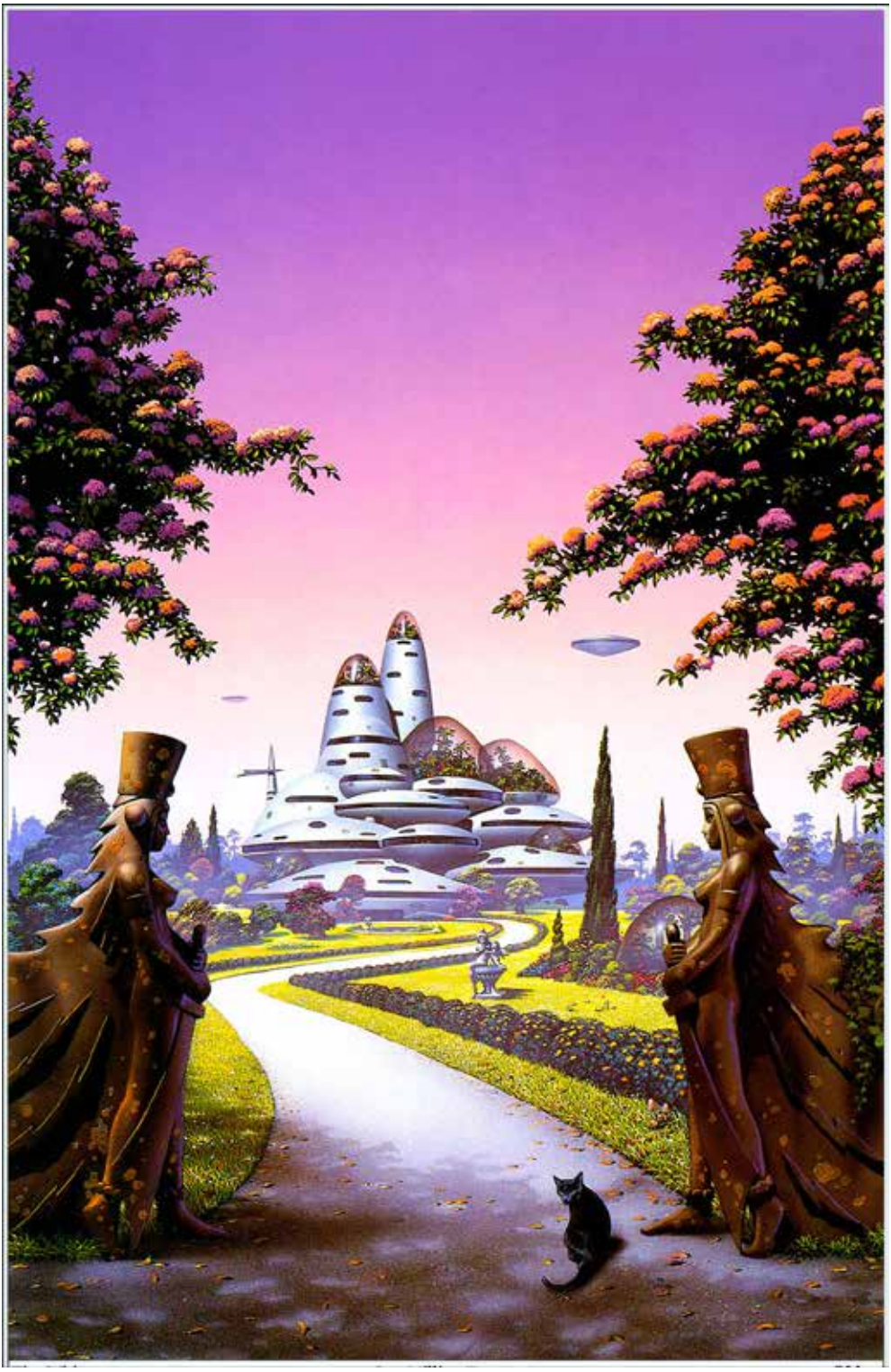

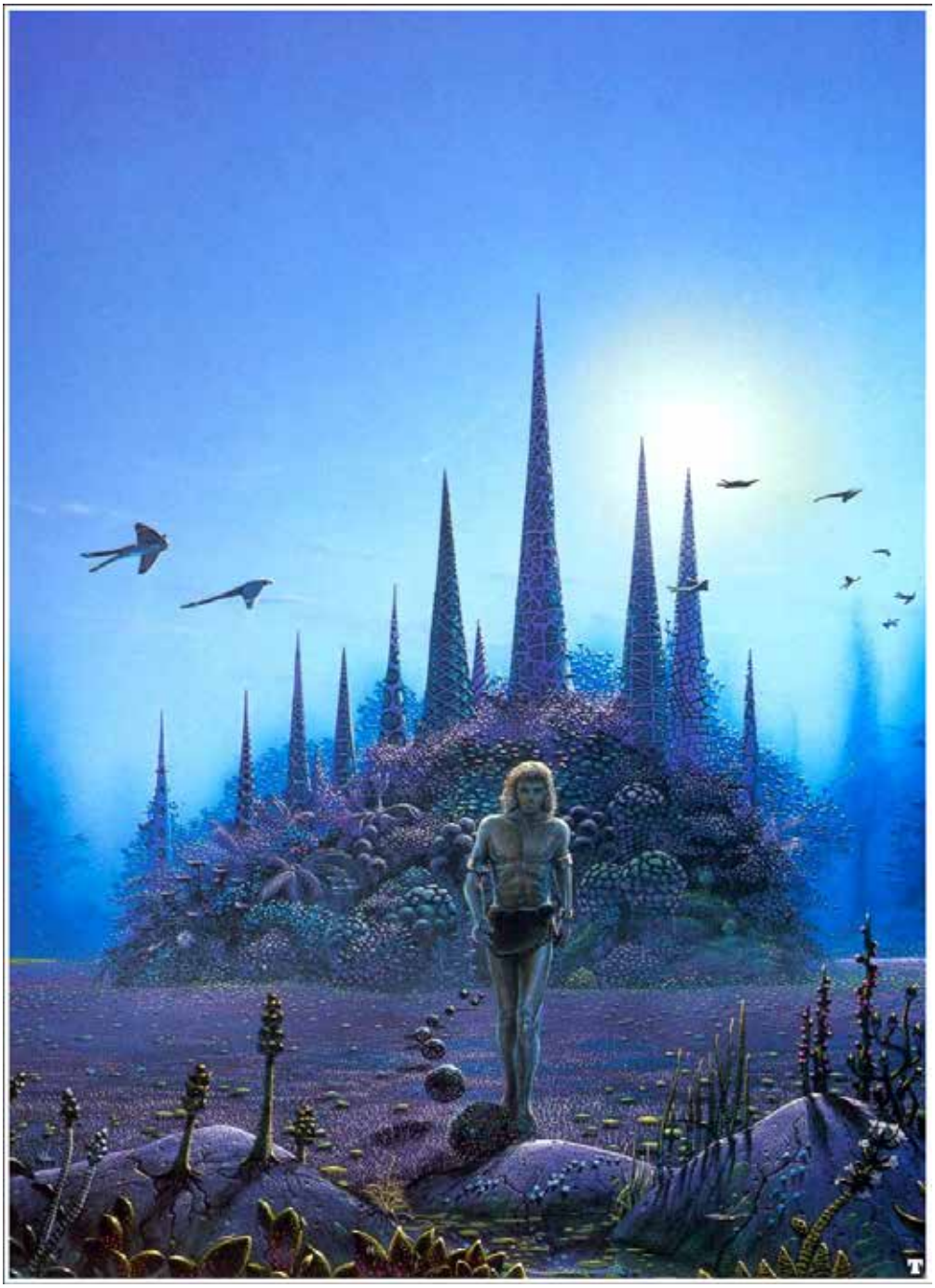

Български писатели фантасти

Георги Малинов

Механистичната вселена на Нютон

Само една от възможностите, съдържащи се
във вълновата функция на наблюдаваната система,
се осъществява, останалото се разсейва.
Традиционно обяснение на квантовата механика

3 октомври

– Една теория, развита от Евърт, Уилърт и Грейъм, приема, че вълновата функция не е нещо физическо несъществуващо, тя е нещо реално, всички възможности, които тя описва, са реални и всички се случват. Според тази теория именно в света, в който вълновата функция се разрушава, вселената се разклонява. Другият път по-подробно за тези идеи. Въпроси?

Професор Грейлов свали очилата, изключи проектора и огледа аудиторията. Съмняваше се някой да го слушаше внимателно. Тих шум, в очакване на края на лекцията, закачливи погледи, весели подмятания. Студентите му изобщо не се вълнуваха от квантовото описание на света.

Професорът не можеше да се сети дали и той преди тридесетина години е бил като тях. Сегашните студенти му се струваха безотговорни, самоуверени и незаинтересовани. Идваха тук, за да вземат дипломи, а не знания. Пропуски за салона, в който се помещаваше тяхната класа, а не умения и опит. Дипломата беше средство, а не цел. Понякога професорът си мислеше, че не е възможно всички да са такива, че това е проблем на неговата психика и болезнено възприемане на света през последните две години след загубата на Жанет. Та нали и тяхното поколение постоянно ги хокаха и обвиняваха в какви ли не грехове. А ето, годините минаваха, косите се подстригаха, протестиращите студенти станаха строги преподаватели, песните на Боб Дилън и Ван Морисън се смениха с напевни рими за внучетата и никой вече не си спомняше кой по дяволите беше тоя Кон Бендит[1].

Въпреки това професор Грейлов много добре виждаше, че образованието се превръща в една обикновена търговска фирма, в която също като с витрините на луксозен бутик се подмамваха клиентите. Дали беше прав, не се наемаше да съди, но факт беше, че повечето студенти не учеха, явяваха се по три, четири пъти на изпит, докато му омръзнеше да ги къса и ги пуснеше. Тези, които знаеха нещо, просто го зубреха, без да вникнат в същината на материята. И на всичко отгоре повечето не правеха разлика между Първата и Втората световна война, мислеха Нютон за нобелов лауреат, а Сталин и Хитлер за братя.

---

[1]*Кон Бендит – лидер от студентските бунтове в Париж през 1968 г.*

– Въпроси няма – сам си отговори професорът и се загледа през прозореца навън, където дърветата бяха се променили в онзи подлудяващ танц на багрите, който само есента може да сътвори. Духаше лек вятър и те поклащаха пременените си клони като в сцена от модернистичен балет. Жанет обичаше есента. Обичаше мекия шум на опадалите листа, свежия дъх на утрините, в които вече се долавяха първите трели на зимата. Харесваше и безкрайния, ленив потоп, който понякога с дни се сипеше от небето, обичаше навъсеното мрачно небе в късните есенни дни, когато светлината се показваше за малко, колкото да се обади, че не е изчезнала съвсем, и после за дълго се скриваше някъде. Дъщерите им приличаха на нея. Голямата, Силви, беше студентка и въпреки че постоянно стоеше край него, усещаше как тя бавно и неумолимо си изгражда своя собствен свят, в който рано или късно щеше да се оттегли. От майка си беше взела косата и топлите кафяви очи. И тя като нея обичаше есента и обожаваше разходките край града.

Може би сгреши, когато преди две години дойде в този град. Можеше да отиде в който си поиска университет по света, но той избра този малък град с щадящото болната му душа спокойствие и добър университет с добра политика и добра база.

„Нима – мислеше си той – Хайделберг и Оксфорд някога са били нещо по-различно?“

Силви беше голяма и загубата на майка ù не се отрази много на душевния ù свят. Справяше се отлично с домакинството, грижеше се за сестра си и дори му помагаше в работата. Оправяше разни кореспонденции и разправии по пътувания за четене на лекции в други университети. За тези две години се реши само на две пътувания до Женева и едно до Москва. После се чувстваше като болен, защото по зла ирония на съдбата и на двете места спа в хотели, в които беше отсядал с Жанет няколко пъти, и всичко наоколо сякаш крещеше на висок глас името ù. Някои познати учени, с които се виждаха само по подобни срещи, дори не знаеха за случилото се с нея и учтиво се осведомяваха как е „прекрасната госпожа с вълшебната усмивка“. Грейлов нещо смънкваше, усмихваше се тъжно и си взимаше нова чаша с вино, забравил къде е оставил старата.

Силви беше чудесна и гледайки я как приготвя неделно кафе с палачинки, вързала косата си на плитка, досущ като майка си, си мислеше, че Бог, или който там отговаря за реда във вселената, все пак е милостив, като оставя нещо в замяна на това, което взима. Мисълта, която понякога го връхлиташе, че може да загуби и тях, така както загуби майка им, го оставяше без дъх и свиваше стомаха му на гнусна лепкава топка, която притискаше гърдите му, сякаш искаше да го удуши.

Кари беше на девет години и загубата на майка ù я промени ужасно. Уж пак се смееше както преди, пак се закачаше с баща си и се гонеха по пижами

из стаите, пак обичаше да пее и да рисува, но всичко беше по-различно. В разгара на гонитбата изведнъж спираше, оправяше раздърпаната си пижама и се прибираше в стаята, без да каже дума. Песните, които пееше, хем бяха неразбираеми, хем бяха с тъжни еднообразни мелодии, които тя си съчиняваше. Излизаше с няколко приятелки, но повечето време прекарваше пред компютъра, вглъбена в един свят, който сама си бе създала. Той самият – вглъбен пък в собствената си болка и теоретичната физиката, чувстваше, че не може да им даде това, от което се нуждаят.

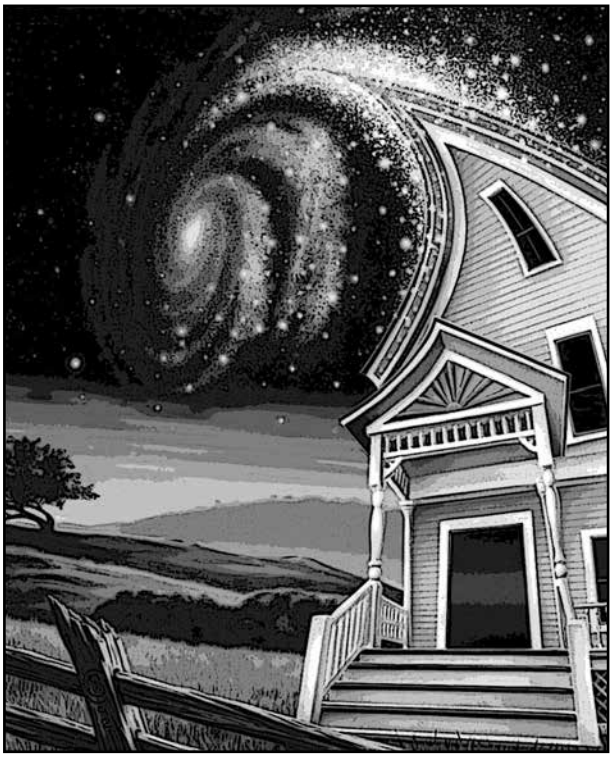

Вятърът навън утихна и дърветата, като уморени танцьори, отпуснаха клони, оставяйки багрите да потекат по тях. Студентите се бяха изнесли, без да го безпокоят, свикнали с отнесения му вид.

Грейлов прибра очилата си в калъфа, затвори капака на проектора и се изправи.

– Мога ли да ви попитам нещо?

Професорът за миг се стресна. Погледна питащия и малко се подразни. Беше един от неговите студенти. Висок, рус младеж с дълга коса, пусната свободно да тича по раменете му. Не помнеше името му, въпреки че го бе чувал. Излизаше със Силви, засега дискретно, без да се натрапва в дома му и без да парадира с това. Въпреки всичко се подразни и дори някак си обиди, когато ги видя за пръв път хванати ръка за ръка. Добре съзнаваше, че това е болезнена бащина ревност, че е отклик на злобата от собствената му загуба, че е глупаво, идиотско и безсмислено да се държи така, но засега отказваше да се запознае официално с младежа, а и Силви, тактична точно като майка си, усещаше, че моментът не е подходящ. Виждаше го на лекциите си. Идваше редовно, седеше далече вдясно и драскаше нещо в бележника си. Не му обръщаше внимание, просто един от многото весели, безотговорни младежи, дремещи на лекциите, на които идваха сякаш по досадно задължение.

Грейлов за миг се поколеба, после пак седна. Направи подканящ жест с

ръка сякаш казваше: „Е, хайде питай“.

Младежът очевидно се притесни. Прибра с рефлекторен жест буйните си къдри зад ушите и отиде до дъската.

– Може ли? – беше и въпрос, и молба.

Грейлов вдигна рамене.

Младежът взе тебешир и се доближи до схемите и уравненията, които професорът беше обяснявал на студентите си.

– Интересно ми е – започна студентът – как стои въпросът с наблюдателя?

– В смисъл? – не разбра професорът.

– Ако всички възможности на вълновата функция са реални и съществуват, трябва да има и наблюдател, който, така да се каже, ги документира, иначе те не биха осъществили своята реалност.

– Донякъде е така. Ако си бил на лекцията за Хайзенберг – подкачи го професорът, – трябва да си спомняш основната му теза: На анализ подлежи само това, което се наблюдава.

– Въпросът ми по-точно е може ли да се наблюдава едновременно повече от едно решение на вълновата функция на наблюдавания обект? Защото вижте какво става...

Младежът започна да пише по дъската. Под уравненията, писани от професора, започнаха да се появяват нови редове.

– Ако махнем този член – говореше студентът, – получаваме стойности на затихване на функцията. Ако развием обаче с поправката, излиза, че само една стойност може да остане константна във времето, всички други затихват. Т.е. наистина може да се осъществят всички стойности на вълновата функция, но само тази, която в момента се наблюдава, е реалната. Всъщност, ако се развие това уравнение – младежът със замах започна да пише символи с едър нервен почерк, – излиза, че ако наблюдателят избере друго решение на вълновата функция, за момента то става реалност, а предишното затихва. В крайна сметка може да имаме само едно реално решение в даден момент.

Професор Грейлов беше сложил очилата си и с интерес гледаше надрасканите набързо уравнения на дъската. Ако не друго, поне смелост не можеше да се отрече на този момък. За миг забрави, че се дразни от близостта му със Силви. Стана и на свой ред взе тебешира.

– Забравяш, че това е нелинейно уравнение – каза той. – Може и да си прав. Но в математическото описание има грешка.

Професорът започна да пише върху уравненията на колегата си. Постепенно го обхвана познатата треска на творчеството, триеше с опакото на ръката си, когато нещо не му харесваше, драскаше ред след ред, подреждаше света така както той го виждаше.

– Може би така по-става – каза той и се отдръпна назад.

– Да – съгласи се студентът, – но пак остава въпросът с наблюдателя. Защото в описанието на едновременно случващи се решения той отсъства.

– Как? – учуди се професорът – Ето тук и тук... Тази функция, също и този ред...

– Те описват обаче наблюдението само на едно решение, не на всички едновременно. Защото вижте какво става.

Сега младежът на свой ред взе тебешира и започна да пише по дъската. Последните редове ги сви в ъгъла ниско долу, защото вече нямаше място.

– Така излиза – постави точка той на последния ред, – че при едновременно наблюдение на повече от едно решение вълновата функция приема затихващ характер. Нещо повече, ако променим тук и тук съгласно условията за наблюдавана величина, стойностите не просто затихват, а направо изчезват. Всички стойности. Нещо като голям взрив.

Професорът мълчеше и гледаше дъската. От една страна му доставиха удоволствие този младеж и очевидният му математически талант, от друга страна много добре знаеше, че младите хора ужасно много желаят да блеснат с нещо велико още на млади години. Не от всеки обаче излизаше Айнщайн, и не всеки път.

– Ако не друго, поне е красиво – засмя се професорът. – Добре, ето ви задача за вкъщи. Опитайте се да развиете идеята по-подробно и ще я обсъдим.

Младежът почервеня. Търкаше прашните си ръце и очевидно беше доволен.

Професор Грейлов събра нещата си и се отправи към вратата.

– Извинете – спря се той на изхода. – Вие сте мой студент, но не знам името ви.

– Сински – каза младежът и понечи да подаде ръка, после се отказа.

– Добре, Сински – каза професорът вече на вратата, – дай да видим какво можеш.

Имаше нещо интересно в това, което каза този Сински. Откъде ли е? С това странно име. Имаше някакво вълшебство в изписаните в криви редове уравнения, някаква музика, някаква поема. Професор Грейлов вървеше към дома си и вече наум редеше нови строфи към тази поема.

5 октомври

Решиха на другия ден да си направят пикник. Кари ужасно се развълнува. Започна да рови по шкафовете и да търси туристическите прибори, извади термос с пукната чаша, комплект прибори, от които половината липсваха, и малки смешни столчета и маса за пикник. Започна да прави списък на нещата, които трябваше да вземат, но още след сок и бисквити се сети нещо друго и

хукна към стаята си, откъдето домъкна топка, ракети за федербал и фризби.

Баща ù и Силви я гледаха и допълнително я наелектризираха, като подхвърляха разни реплики.

Грейлов я гледаше с обожание и усещаше как нещо от старото време пак се завръща. Ако отнякъде Жанет сега ги гледаше, сигурно щеше да бъде щастлива.

Имаше тежък ден в университета, няколко часа лекции, после заседание на съвета. Освен това целия вчерашен ден мислеше върху идеята, която му подхвърли младият Сински. Дори стоя през нощта до три часà, драскайки в бележника си разни неща. Може би за пръв път от две години, откакто си отиде Жанет, усети истинска творческа треска. Имаше нещо интересно в тази идея, но не можеше да улови математическия модел на описанието. Да, очевидно реалностите на вълновата функция можеха да се осъществят само ако има наблюдател, но какво става с останалите решения и могат ли те да се наблюдават едновременно? И какво става, ако не се наблюдават? Реални ли са тогава? Каквито и математически еквилибристики да правеше, всички решения на вълновата функция отиваха към затихване, ако се включеше едновременно наблюдение. Професорът усещаше, че за да реши този парадокс, трябва някаква нестандартна идея, нещо абсурдно и в същото време очевидно.

Въпреки че преподаваше квантова физика и се славеше като един от най-добрите учени в света, професор Грейлов признаваше, без стеснение, че е консерватор и традиционалист. Смяташе сър Исак Нютон за най-великия физик и всички останали, включително и Айнщайн, за негови скромни ученици. Казваше, че независимо от всички постижения на съвременната квантова физика, и теоретичната, и експерименталната, човек в крайна сметка живее в света, в който действат законите на Нютон. В механистичната вселена на Нютон. Всичко, което му се случва, е пряко следствие от законите в тази вселена.

От друга страна, като сериозен учен той вярваше, че със знанията за съществуващите елементарни частици и взаимодействията между тях могат да се обяснят всички обикновени явления, които се срещат в цялата вселена. Смяташе, че по принцип не съществува явление, за което да се каже със сигурност, че не може да бъде обяснено по този начин.

Понякога жена му се опитваше да влезе в спор с него.

– А какво ще кажеш за телепатията? – лукаво питаше тя.

– Това, за което говориш – отвръщаше той, – обаче не е точно установено и ние не можем да знаем със сигурност, че съществува. Ако се докаже, това ще означава, че физиката ни е непълна и трябва да обновим теорията си.

По подобен начин се отнасяше към астрологията. Жанет страшно обичаше да чете хороскопи и всякакви предсказания. Грейлов се надвесваше над нея

и сърдито мърмореше:

– Ако беше вярно, че звездите могат да определят кой ден е най-благоприятен, за да отидеш до банката, всички теории на физиката биха се оказали погрешни и аз бих бил изхвърлен от университета като лъжец и мошенник. Не съществува, мила моя, механизъм, който да е съвместим с поведението на частиците и същевременно да обяснява подобно явление.

– А това явление може ли да го обясни твоята физика? – отвръщаше тя, извиваше глава назад, протягаше ръце и го придърпваше към себе си за дълга целувка.

Сега гледайки как Кари щастлива се щура насам-натам, обсебена от идеята за утрешния пикник, професорът изведнъж разбра, че в механистичната вселена на Нютон, в която живееха хората, щастието и скръбта вървят ръка за ръка.

6 октомври

Моторът беше Ямаха Ултра Спийд. Четирицилиндров, хиляда и петстотин кубически сантиметра обем на двигателя, сто и седемдесет конски сили. Имаше обтекаема форма, космически черен цвят и набираше скорост от сто километра по-бързо, отколкото можеше да се подаде газ. Всяка част в това съвременно творение на техническата цивилизация, всяко бутало, сегмент, дюза или колело се подчиняваха единствено и само на законите на Нютоновата механика и на нищо друго.

Карло Бонити изкара черния звяр от гаража и внимателно го постави на степенката. Самият той беше облечен в скъп черен костюм за мотори, който беше купил само преди три дни и нямаше търпение да изпробва. В ръката си държеше каска, и тя лъскава и черна със сребристи надписи от двете страни. От едната страна пишеше: *Крал на скоростта*, от другата: *Бърз като смъртта.* Карло Бонити беше млад, буен и неудържим, затова не знаеше, че смъртта изобщо не е бърза. Тя е неотменна.

6 октомври

Кари се беше побъркала. Тичаше от къщата до колата и ту слагаше, ту връщаше разни неща. Беше ужасно превъзбудена. С нейна помощ Силви подреди всичко в голяма хладилна чанта, а баща ù натрупа в багажника масата за пикник заедно със столчетата, покривка, одеяла и два чадъра. Освен това сложи подвижното барбекю, чувал дървени въглища и малка походна брадва. Денят беше хубав с ужасно синьо октомврийско небе и той усещаше как и него го обхваща възбудата на Кари. Сети се, че след смъртта на Жанет не бяха ходили никъде, с изключение на няколко къси разходки

през лятото в парка. Смяташе за предателство спрямо нея да правят това, което някога са правили заедно.

Сега обаче се чувстваше щастлив, като гледаше радостната Кари, а и Силви също беше обзета от треската на пътуването.

– Татко – повика го тя, издебвайки, когато Кари за пореден път се втурна към къщата, – може ли да ти кажа нещо?

Той спря да намества багажа.

– Да, какво има?

– Може ли да поканя с нас един човек? Всъщност аз вече съм го поканила.

Грейлов вдигна глава към синьото небе, сякаш търсеше някакъв съвет от него.

– Ако си го поканила, защо ме питаш?

– Не знам – Силви се изчерви. – Искам да се запознаете. Всъщност ти го познаваш... В смисъл, че му преподаваш... Пита ме вчера за него.... От доста време... исках да ти кажа... Мисля, че ще ти е приятно да дойде и той с нас... А пък и Кари...

Силви млъкна объркана и развълнувана.

Грейлов я гледаше и си мислеше колко ужасно много прилича на майка си, която някога по същия развълнуван и объркан начин, с разтреперана брадичка и зачервени страни му беше казала, че е съгласна да се омъжи за него, после пак така му съобщи, че е бременна – със същото това момиче, което сега стои смутено пред него, и пак така преди повече от две години му съобщи ужасяващата вест за себе си.

Той пак погледна ужасно синьото небе над главата си и после прегърна Силви. Целуна я по челото и си помисли, че ето сега е моментът да пусне някоя сълза. Но професорът беше корав мъж.

–Ински ли си поканила? – попита той. – Разбира се, че нямам нищо против. Даже ще си продължим един разговор, започнат преди няколко дни.

– Говорили сте? – Силви сякаш се разтревожи.

– О, не – успокои я баща ù. – Чисто професионални, квантово физични теми. Не сме те обсъждали. Тук ли ще дойде?

– Да – отвърна дъщеря му. – Ето го, идва.

От ъгъла се показаха буйни къдри.Ински беше облечен в черни джинси и късо спортно яке с качулка. Когато се приближи, Грейлов усети, че и той се смути. Толкова ли беше страшен?

Силви изтича, хвана младежа за ръката и го поведе към баща си.

– Татко, това е Вал – цялото и лице грееше. – Всъщност вие се познавате. Просто.... Е, да е официално.

– Здравей. – Грейлов подаде ръка и се загледа в младежа. Имаше висока,

спортна фигура, ръката му беше здрава и топла. – Е, компанията е готова. Ако Вал няма нищо против, да се качваме и да потегляме. Кари! Кари!

Кари се появи тичешком, мъкнейки голяма смешна сламена шапка. Като видя Вал, се ухили, махна му с ръка и го поздрави:

– Здравей, Вал. Ще играем ли на фризби?

Грейлов мимоходом отбеляза, че и Кари познава приятеля на сестра си и със сигурност знае повече неща за него, отколкото той.

Настаниха се всички в колата, Силви и Кари отзад, а той и Вал отпред.

– Е – помъчи се да бъде непринуден, – да потегляме.

6 октомври

Моторът беше като живо същество. Мъркаше под краката му, потрепваше със стоманените си мускули и само чакаше команда, за да се изстреля в космоса. Карло Бонити първоначално стъпи на магистралата. Там направи няколко ускорения, сравнително кратки, но толкова устремни, че цялата кръв сякаш се събра отзад на гърба му. През спуснатия шлем на каската усещаше плътността на въздуха. Изкушаваше се да вдигне шлема, но знаеше, че ще се почуства все едно се е врязал в бетонна стена. Наведе си ниско над механичното чудовище, залепи се за него и натисна газта. Моторът изръмжа радостно и се отнесе напред. На първата детелина зави обратно и намали. Кръвта блъскаше в тила му, гърлото му беше пресъхнало. Скоростта го замайваше по-силно от наркотик. Обратно към града ускори пак няколко пъти. Усещаше машината като част от тялото си, като крак или ръка например. Когато нещо е част от тебе, очакваш, че то никога няма да те подведе и да те предаде. Че ще ти се подчинява вечно. От магистралата Карло сви по пътя към планината. Искаше да изпробва машината по завоите. Тя сякаш се съгласи с него и замърка по серпентините нагоре към мрачните безкрайни борови гори.

6 октомври

Грейлов караше, Сински седеше до него, а момичетата бяха отзад. Кари се протегна между тях и започна да търси музика. След като прерови десетина станции, най-накрая остави една, която пускаше предимно момчешки ъндърграунд групи. Осведоми се дали приятелят на сестра и одобрява тази музика и доволна се облегна назад. Всички се умълчаха. Пътят се виеше над града и постепенно навлизаха в дебрите на гората. Ширналата се под тях долина за миг се скри зад зелената стена от борови дървета.

– Размишлявах тези дни над идеята ти – каза професорът и намали малко музиката. Кари направи недоволна физиономия. – Даже да ти кажа честно,

доста размишлявах. Направо си блъсках главата цяла нощ. Наистина всички решения на вълновата функция затихват, ако се наблюдава повече от едно. На пръв поглед не би трябвало да е така, но не можах да разбера къде е математическата грешка. А явно има грешка.

– Може би не е грешка. – Сински гледаше встрани, където между пролуките в дърветата се мяркаше далечният силует на града. – Логично е, че не може да съществуват едновременно повече от едно състояние на вълновата функция за един и същ наблюдател. Това е като при Хайзенберг. – Сински се въодушеви и започна да ръкомаха. – Може да се анализира, това, което се наблюдава, но не могат да се наблюдават две решения едновременно. Значи едното изчезва за наблюдателя и спира да се анализира, то затихва. Това лесно се доказва.

– Според някои теории – възрази Грейлов – е точно обратното: всички състояния на вълновата функция се осъществяват едновременно и са валидни. Наистина математическият модел все още не е доизпипан, но в тях има голяма доза рационалност.

– Може би е така, но за наблюдателя няма как да се осъществят всичките едновременно, понеже не може да ги наблюдава всичките. Затова реално се осъществява само една. И ако не се вземе това предвид, математическият апарат никога няма да бъде завършен напълно.

– От чисто философска гледна точка теорията ти е чист детерминизъм. Реалността е само една, и всякакви нейни варианти са само по отношение на бъдещето, не и по едновременното им случване. Така ли?

– Не знам – отвърна Сински, – просто така сочи математиката.

– В един филм – обади се отзад Кари – героят се връщаше в миналото, за да спаси града. Това ли значи наблюдател?

Всички се разсмяха, само Кари остана сериозна.

– Не точно – отвърна баща ѝ. – Пътуването в миналото си е пътуване в миналото. То е като да се движиш по една магистрала напред-назад. Теорията, която обсъждаме с, ъъъ, Вал, е дали е възможно всичко, което може да се случи, да се случи едновременно навсякъде.

– Как така? – не разбра Кари.

Силви направи отегчена физиономия, но баща ѝ не я видя, а приятелят ѝ очевидно се забавляваше.

– Ами представи си – започна да обяснява баща ѝ, – че в някакъв, да го наречем, съседен свят ние примерно не сме излезли на разходка, а си стоим вкъщи, в следващия свят сте излезли само ти и Силви, в третия Силви се разхожда сама с Вал в парка, ти си учиш, а аз гледам телевизия.

– И се целуват – извика лукаво Кари. Силви я сръга с лакът.

– Така всичко, което може да се случи, се случва едновременно, всяко едно възможно събитие се извършва, всяка една възможна ситуация става

реалност. Според тази теория има милиони и милиарди Кари, във всичките възможности от момента, в който си се родила. Разбра ли?

– Да – отвърна Кари, помълча малко и добави: – И при някои от тези милиони и милиарди Кари съществува мама. Нали не може да е мъртва във всички тези безбройни съществувания. Все в някое ще е жива и здрава. Нали?

Грейлов се чудеше какво да каже. Кари беше умница и схващаше всичко ужасно бързо.

– Така е – вместо него се обади Вал – След като всички възможности се случват едновременно, сигурно е така. Точно върху това работи баща ти.

Грейлов видя в огледалото как дъщеря му стана замислена и сериозна.

– Но светът, в който сме ние – каза тя, – е обикновен и скучен. Тук не се случва всичко възможно, а само едно нещо, веднъж и завинаги.

– Така е, миличка – отвърна тъжно баща ѝ, – нашият свят е различен от този, който изграждаме във фантазиите си и описваме с математиката.

Продължиха пътя, всеки замислен за нещо. Кари се облегна на рамото на сестра си и унесена в приспивния ритъм на мотора, заспа.

Вал намали съвсем музиката и се обърна назад, за да види какво прави Силви, тя му се усмихна и прати въздушна целувка.

Професорът видя този малък жест на обич и за пръв път от две години насам някакво спокойствие обхвана изтерзаната му душа.

– Професоре – поде Вал, – проблемът не е математически, а биологически.

Грейлов учудено вдигна вежди, без да откъсва поглед от пътя. Тук на по-високото той ставаше мокър и хлъзгав.

– Съзнанието няма достъп до полето на всички възможности. Ние можем да наблюдаваме само вероятностите, но не и вълновата функция в целостта ѝ. Това е следствие от начина, по който възприемаме света в „будно“ състояние. В подобен момент ние сме в състояние да наблюдаваме само едно нещо и не сме в готовност да реагираме на други вероятностни събития. Въпреки това има теории, които твърдят, че човешката нервна система е в състояние директно да възприема света на квантово механично ниво. Може би в едно такова състояние вълновата функция не се разрушава. Може би в едно такова състояние човек има възможност да наблюдава всички състояния на вълновата функция.

Професорът намали скоростта, пресегна се и спря радиото. Погледна за миг в огледалото, за да се увери, че Кари спи и без да изпуска от очи пътя, каза:

– Тази теза има два аспекта. Като физик съм запознат с тези теории: и на Лоранс Домаш, и на Хю Евърт, и на Ришикеш, който твърди, че когато един мозък функционира „оптически“, на квантово ниво, вълновата функция на

съзнанието се разширява, докато стане вълнова функция на цялата вселена. Но ти самият преди няколко дни почти доказа, че няма как да се наблюдава повече от едно състояние на вълновата функция. И пред математиката никаква кохерентност и настройка на съзнанието не вървят.

Сински се опита да каже нещо, но професорът не му даде време.

– Това го казвам като физик, младежо. Но какво искаш да ми кажеш ти, че има прост, елементарен начин, скрит в моя мозък, да направя така, че да възстановя състояние на шибаната вълнова функция от преди две или три години, когато съпругата ми беше жива, че мога да изградя друга реалност, в която всички да сме живи, здрави и щастливи? Това ли искаш да ми кажеш? Е, аз и да не съм физик, ще ти отвърна, че не става, че ние живеем в света на обикновената механика, където тези неща не се случват. Затова не смесвай математиката с ежедневното, сиво битие.

Кари се разшава отзад и професорът млъкна. Силви го гледаше втренчено, а Вал направи учудена физиономия и нищо не каза.

Професорът погледна в огледалото, за да види Кари. Тя само се беше наместила по-удобно, унесена в сладка дрямка. Отзад, зад спокойното ù детско лице, по пътя, виещ се като грамадна змия, се показа черният силует на моторист.

6 октомври

Карло Бонити беше във възторг. Моторът правеше невероятни неща: изкачваше четиридесетградусов наклон с лекота, влизаше в завоите с над сто километра и почти не се усещаше напрежение. Беше като опиянен, затова когато след един завой пред него се появи сиво волво, едва пъплещо по наклона, се стресна. Нямаше много време за реакция, даже никаква. За някаква стотна от секундата помисли, че ще се размаже в колата, че няма да може да избегне удара. Всичко стана невъобразимо бързо. Моторът сякаш почуства рефлексите на тялото му, наклони се леко встрани, мина почти на ръба на пътя и за да избегне удара с колата и да изправи машината, за да не поднесе, даде пълна газ, изравни се за миг с волвото и се изстреля напред. Мина буквално като мълния край сивата кола. Когато я остави след себе си, едва пъплеща по черния гръб на змията, Карло намали скоростта, вдигна забралото на каската си, изправи се , само леко подпирайки се на мотора, и нададе дълъг, тържествуващ вой. Чувстваше се като бог.

6 октомври

– Идиот – изкрещя професорът, когато мотоциклетистът профуча покрай него навярно с повече от сто километра. За миг му се стори, че оня ще се

вреже в него. Беше стегнал тялото си в очакване на удара. Дори нямаше време да предупреди другите. Само за миг и вселената щеше да се разклони – помисли си той.

– Глупак – обади се отзад и Силви. – Пълно е с такива в града. Сякаш изпитват удоволствие от играта със смъртта...

– Или са се обзаложили с нея – допълни Вал.

– Трябва да има и трети – намеси се и професорът – за наблюдател. Иначе кой ще удостовери кой е спечелил?

Смехът им разбуди Кари, която ги гледаше сънена и сърдита.

След още няколко завоя колата спря. Отстрани на пътя имаше малка полянка с огромен бор в средата.

– Тук ще ви покажа нещо, за което са ми казвали колегите. – Грейлов разкопча колана и слезе от колата. – От тази полянка има пътека, която води до някаква скала. От там се виждала цялата долина заедно с града.

– Иха – извика Кари и скочи от колата.

Силви и Вал излязоха след нея. Есенната тишина ги покри като с наметало. Отпред през пролуките на дърветата проблясваше светлина, сякаш гората ги мамеше да отидат да видят каква изненада им е приготвила.

– Далече ли е? – попита Силви и хвана Вал за ръка.

– Не би трябвало – отвърна баща ù. – Оттук се вижда краят на гората. Гледката била фантастична.

– Аз ще снимам, аз ще снимам! – заподскача Кари.

– Взе ли апарата? – попита Силви.

– О, забравих го в чантата – малката направи унила физиономия.

– Връщам се да го взема – успокои я Силви. – Татко, отвори колата. И ме изчакайте, не ме оставяйте сама по страшните пътеки.

Силви пъргаво се изкачи обратно към колата и отвори багажника. Баща ù я гледаше отдолу и за миг му се стори, че това не е Силви, а Жанет – същата пъргавина, същото желание да помага. Дали Силви е намерила своя принц? Хвърли бърз поглед към Вал, който също гледаше към нея. Дали този начинаещ Айнщайн я обичаше? Би ли я споделил с физиката, на която очевидно беше станал роб? Ще има ли достатъчно място за Силви в шантавия свят на квантовите идеи? Сети се, че подобни въпроси никога не си бе задавал за себе си и Жанет. Дали и той не беше точно това, което не искаше да бъде евентуално Вал за Силви? Всъщност всичко беше вече без значение. Професорът отмести поглед от Вал и зачака Силви да дойде при тях.

– Хайде по-бързо – пискаше Кари и подскачаше на един крак.

– Идвам. Чакайте само да ви снимам от тук. – Силви направи крачка встрани от колата за да ги хване по-добре. – Съберете се един до друг.

6 октомври

Карло Бонити стигна до разклона, където се отделяше пътят за хижата, и спря. Свали каската и вдигна глава нагоре. Небето беше невъобразимо синьо, а денят беше страхотен. Погали мотора, после се наведе и долепи лицето си до него. Може би така неговите прадеди са се докосвали до конете си. Имаше чувството, че машината е живо същество – топло, задъхано и преданно. Дори му се стори, че мотоциклетът нещо му измърка.

Може пък и да е живо същество – помисли си Карло и обърна машината обратно.

По обратния път реши да изпита нови номера. Взимаше завоите почти опрял коляно до асфалта. След това рязко изправяше машината и с рев я хвърляше към следващия вираж. Пак наклон, за да вземе завоя, и пак ускорение. Стръмният път налагаше да влага цялото си умение, за да удържи в правата посока стотиците коне, скрити под задника му. Но те му се подчиняваха, бяха укротени и дресирани. Завоят, в който влезе, беше остър, но не се наложи да натиска спирачка, излезе от него, изправи машината и когато подаде газ, за да я ускори, видя, че веднага следва друг завой. Мигновено наклони тялото си и моторът послушно засвистя с гумите си. Коленете му почти опря в асфалта, усещаше мириса на мокри листа и виждаше малките грапавини по него. И тогава съзря колата, спряла встрани от пътя. По някакъв безсмислен рефлекс Карло Бонити натисна спирачките.

Мотоциклетът потръпна като кон, който яростно е смушкан в ребрата, задното колело възмутено изписка и вдигна пушек. После своенравно започна да криволичи. За хилядна от секундата Карло усети как машината се изплъзва от него, как бавно и кротко, така както почти е легнал на земята, мотоциклетът се отделя от ръцете му и продължава напред. Стотиците коне изведнъж се отскубнаха от поводите и устремно се впуснаха напред диви и свободни. Допирът с пътя бе болезнен, но Карло нямаше време да го усети достатъчно дълбоко. Видя само за миг изчезващия нейде напред мотоциклет и острите скали край пътя, които го чакаха злобно ухилени. Миг преди да попадне в зъбатата им усмивка, му мина през ум, че надписът върху каската му е глупав. За повече нямаше време.

6 октомври

Грейлов се мъчеше да не се разсмее, докато Силви ги снимаше. Слънцето светеше точно в лицето му и го караше да присвива очи. Затова в първия момент му се стори, че това е някаква илюзия от ярката светлина. Някакво черно петно, реакция на ретината срещу силното слънце. От завоя с рев изскочи мотоциклет, проснат на една страна. Беше черен, лъскав и огромен.

Колелата му се въртяха и в този неимоверно кратък миг професорът дори забеляза как слънцето се отразява в тях. После това ревящо, черно чудовище се стовари върху Силви, метна я като забравена торба върху себе си и я отнесе към нищото.

В този микроскопичен отрязък от време професорът запомни още куп други неща. Ужасяващата тишина наоколо, безумно синьото небе над главата му, мотористът, който летеше по пътя след мотоциклета и после се размаза като заблудена есенна муха в скалите край пътя. За миг дори му се мярна уравнението, описващо това ускорение. След това слънцето помръкна, тишината изчезна, а уравнението заблъска в главата му с големите си отровно червени символи и знаци.

Вал крещеше и падайки и дращейки по тревата, се катереше нагоре след мотоциклета отнесъл Силви нейде в безнадеждното нищо. Кари беше затворила очи, затиснала с две ръце ушите си и крещеше с всичката сила, с която Бог или природата я бяха дарили.

Професорът за миг се помъчи да се опъне на страшната, тъмна лавина, която се надигна нейде отдолу, някъде между стомаха и сърцето му. Опита се да я спре, защото знаеше, че трябва да свърши нещо много важно, че трябва да покаже на децата това неистово синьо небе и тази безумна тишина. Лавината го настигна, грабна го и го завъртя в дебрите си.

Професор Грейлов се свлече в краката на дъщеря си, която продължаваше, затворила очи и запушила уши, да крещи срещу цялата вселена, разбивайки я на малки късчета.

15 ноември

Есента беше отвоювала вече всичко. Дърветата, голи и самотни, размахваха черните си клони, сякаш в някакъв последен бой се мъчеха да се опълчат на студения северен вятър.

Професор Грейлов седеше в хола и се опитваше да чете някакви статии от специализиран обзор по физика. Не му се удаваше да се съсредоточи. Физиката, и по-точно квантовата физика, нещото, което доскоро бе смисълът на живота му, сега му се виждаше някак безсмислено и ненужно. Нещо като играчка, която човек забравя, след като порасне. Струваше му се, че всичко това са някакви игри, които човек си измисля, сложните теории и математически постройки бяха някакви условности, съчинени от хората, за да има все пак някакви правила. Нали всяка игра си има правила. А че това е игра, беше очевидно. Ако светът наистина бе сътворен по строгите математически правила, които управляваха вселената, тогава в него не би трябвало да има събития, които да причиняват болка и тъга. Не би трябвало да се отнемат любими същества. Това би било против всякакви закони. От

друга страна – с горчивина си мислеше професорът, – няма закон, който да оправдава и да обяснява подобни събития. Нито една от познатите му теории не беше в състояние да обясни смъртта на Силви и същевременно поведението на елементарните частици. Нямаше начин някой по разумен път да му докаже, че едното е следствие на другото.

Колкото повече време минаваше, толкова повече професорът разбираше колко е бил прав неговият идол Исак Нютон. Бог е създал вселената, но след това я е оставил да си се движи сама. И никой никога не се е грижил за събитията, които стават в нея. По същество тази вселена е неподвластна както на божията, така и на човешката намеса.

След инцидента в планината Грейлов остави преподаването. Мисълта, че може да преподава нещо, което има претенции да обяснява същността на света, а в същото време и дума не може да обели за такова тривиално нещо като смъртта, му се струваше ужасна. Взе си дълга, неползвана две години отпуска и се затвори в къщата. Четеше странните си научни книги, които все по-убедено смяташе за една хитра, логическа занимавка, изнамерена от хората, за да оправдаят събития във вселената, които няма как да бъдат оправдани. Излизаше за малко, колкото да купи някои неща от магазина и да изхвърли боклука. На гробището не ходеше. Той и Жанет бяха единствени деца, родителите им бяха починали отдавна и сега Грейлов се озова сам в един свят, който му беше чужд. Дори подсъзнателно започна да се дистанцира от Кари, сякаш нарочно искаше да я отдалечи от себе си, за да може да приеме по-леко евентуална нейна загуба. Съзнаваше, че това е някакво безумие, някаква тиха лудост, че Кари е последното близко същество в този свят и той е единственият, на който тя може да се опре.

Нае жена, професионален педагог и психолог. Тя едновременно помагаше на Кари за училището и поддържаше дома.

От онзи октомврийски ден с убийствено синьото небе Кари не бе проговорила. Реагираше на думите, изпълняваше каквото и кажеха, но не казваше нищо. Рисуваше. По цял ден рисуваше и по препоръка на лекарите я спряха от училище. Сега тя седеше и рисуваше. Картините ù бяха учудващо свежи, весели, в светли тонове и искрящи цветове. Понякога мълчаливо ходеше с баща си до магазина. Кимаше с глава, когато той я попиташе дали иска да вземат нещо, избираше си някои бои и четки за рисуване и без да отрони дума, се прибираше обратно.

Професорът знаеше, че всичко това с времето ще се уталожи, ще се посипе с пепелта на изгорелите в реактора на вечността минути и омаломощеното съзнание все по-често ще си задава въпроса: било ли е, или не е било всичко случило се.

Когато на вратата се позвъни, Грейлов седеше с книгата, отворена на страницата, където беше и сутринта. Кари седеше на бюрото в другия край

на хола и рисуваше. Педагожката си беше тръгнала. Щеше да мине вечерта за около два часа.

Грейлов стана и отвори вратата. В първия момент не го позна. Взе го за някакъв досаден търговски пътник, опитващ се да продаде поредния никому ненужен продукт.

Вал се беше променил ужасно. Дългите кичури, свободно разхождащи се по раменете му, ги нямаше. Беше ги отрязал почти до кожа. За сметка на това имаше няколкодневна брада, изпъкнали скули, опънали кожата на лицето му до скъсване, хлътнали огромни очи и някакъв странен блясък в тях.

– Здравейте професоре – каза той. Гласът му бе дълбок и тих.

– О! – успя само да каже професорът. Не знаеше какво да прави. Вал не беше дошъл на погребението, не се обади и после. Не че имаше нужда от него. Стояха така на вратата и мълчаха. Дори не се и гледаха. После професорът се отмести.

– Заповядай – покани го той и погледна към Кари. Тя вдигна глава от рисунката, погледна новодошлия, с нищо не показа, че го е познала или че се е заинтересувала от него, и пак се наведе над листа.

– Благодаря. – Вал влезе, застана в средата на хола и зачака.

Професорът бавно затвори вратата и отиде до госта. Не знаеше какво да прави. А и трябваше ли да прави нещо? Не му се говореше, не искаше да си спомня нищо, не желаеше да го съжаляват. Все пак покани Вал да седне на дивана, но го покани с жест, не с думи.

Вал носеше широка черна чанта през рамо. Свали я, стисна я с две ръце пред себе си, сякаш се боеше някой да не му я открадне, и започна да говори бързо и тихо.

– Професоре, не знам откъде да започна. Но първо искам да ви помоля да ме изслушате внимателно, даже не просто да ме изслушате, а да бъдете участник.

Вал леко се изправи. Беше като трескав, с потно чело, изпито лице и горящи очи.

Професорът го гледаше, без да каже нещо.

– Тук – Вал потупа чантата пред себе си – съм донесъл всичко, което направих през последния месец. Много ви моля, вие сте учен, вие сте физик, опитайте се да разберете това, което ще ви кажа. То е свързано с всичко случило се.

Вал облиза устни и се огледа. Бръкна в чантата и извади куп листа и компютър.

– Това, професоре – каза той и постави листата на масата пред тях, – е всичко, което успях да направя по идеята за вероятностните събития на вълновата функция. Всичко е тук. Моля ви преди да говоря, погледнете ги.

Професорът взе един лист, погледна го, присвил очи, и каза, без да

поглежда към Вал:

– Вече не преподавам. Страхувам се, че нямам отношение към това, което си написал.

– Моля ви, професоре. – Вал скочи от дивана. – Това не е суета, не е желание да блесна пред света с някакво велико откритие, не е просто откривателска треска. Това е същината на моя живот, смисълът му, идеята му. Ако вие не ми помогнете, всичко се обезсмисля, разбирате ли. Нищо няма да има смисъл, ако вие не се включите в тази идея.ю

– Боже господи – смая се професорът, – какво толкова трябва да направя аз. Как да ви спася?

Идеше му да добави – аз собственото си дете не можах да спася...

– Просто ме изслушайте и прочетете това, което съм написал.

Грейлов пак взе лист от масата, сложи си очилата и се зачете. Първоначално беше като замаян, не знаеше какво иска този младеж, не знаеше как да говори с него и защо изобщо го покани. Постепенно символите пред него се избистриха, стройните математически редове започнаха да минават като на парад пред погледа му.

– Това пък защо е така? – не се сдържа той и посочи с пръст един ред.

Вал го погледна и мигом отвърна.

– Това е затихващо събитие.

– Но то въобще не затихва.

– Точно така, професоре – въодушеви се Вал – Досега беше приета тезата, че само една от възможностите, съдържащи се във вълновата функция на наблюдавания обект, се осъществява, останалите се разпадат. Помните ли, говорихме за тези идеи. Дори и теориите за едновременно осъществяване на всички възможни събития не дават обяснение как могат да се наблюдават тези събития. Защото ако те не се наблюдават, значи не са се осъществили. Какво ни интересува, че според теорията всички решения на вълновата функция са възможни? Какво значение има това, ако те не могат да се наблюдават? А колкото и да се мъчех, всички математически модели водеха до едно и също нещо: реално е само събитието, което в момента се наблюдава, останалите затихват. Но наблюдението само на едно решение става едностранчиво, понеже няма с какво да го сравним, всички останали са затихнали. За да може да има анализ на наблюдаваното събитие, ние трябва да можем да го сравним с друго възможно решение на вълновата функция. Получава се обаче абсурд. Параграф 22. Не можем да го сравним, понеже всички останали решения са се разсеели. Но математическият модел показва, че трябва да има някакво решение. Човешкият мозък така е устроен, че при определени условия може да „види“ други решения на вълновата функция, може да улови други събития. Събития, които са различни от това, в което пребивава в момента. Разбирате ли?

Професорът определено се развълнува. Не беше се откъснал чак толкова от науката, за да не разбере какво му говори иначе обърканият младеж пред него. Виждаше, че математическите описания са точни, ясни и гениални. Ето го новия Айнщайн.

– Да, младежо, разбирам. Искате да кажете, че при определено състояние на съзнанието мога да се пренеса в свят, където Силви е жива. Така ли?

Професорът бе прям до циничност. Но този младеж трябваше да разбере, че чистият свят на математиката няма нищо общо с реалния свят, който ги обгръща.

– Не – заръкомаха Вал. – Не е толкова просто. Вижте, професоре, ще ви го покажа по друг начин. Човек може да осъзнае, може да види друго състояние на вълновата функция на вселената. Това съм го описал подробно и мисля, че в математическия модел няма грешка. Навярно постоянно го прави при някои моменти. В такива моменти вселената се разклонява и съзнанието минава на квантово ниво, обхваща няколко, или може би всички възможни събития. Но този момент не може да се осъзнае. Основното уравнение, което описва този преход, показва, че в мига, в който той се осъществи, всичко останало се разсейва и ние не знаем, че сме направили избор между събитията. Разбирате ли? Вие може да се опитате да „уловите“ решение, в което Силви е жива и здрава, но не можете да го задържите, или ако го задържите, няма да знаете, че то е алтернатива на друго решение. Няма да знаете, че сте извършили прехода.

– Че какво значение има това, след като това решение ще е по-добро, след като тя ще е...

Професорът не намери сили да довърши изречението.

– Точно в това е проблемът – Вал измъкна няколко листа от купа и му ги показа. – Вижте, ето тук е описанието на модела, ето основните уравнения. Наблюдателят не може да задържи алтернативната реалност. Няма да му достигне енергия. Тя ще се моделира само в съзнанието му и постепенно ще клони към затихване. Това е големият проблем.

Професорът взе листата и се зачете в тях. Да, така беше. Сински беше прав и беше направил наистина гениални изчисления. Господи, колко ясно ти изглежда всичко, когато някой ти го опише ясно. Зачуди се как досега никой, включително и самият той, не се е сетил за този модел. Това можеше да положи нови насоки във физиката.

– Изглежда интересно – каза той. – И какво искаш да ми кажеш с този модел, достоен за Нобелова награда – че няма реален начин да си върна моята Силви? Нали точно това казва твоята теория?

– В тази ù част да – съгласи се Сински. – Но вижте тези уравнения, професоре. Те стоят някак си незавършени, самотни. Могат ли да се усъвършенстват?

– На пръв поглед не – отвърна професорът.

– Да, точно така. На пръв поглед не. Но какво ще стане, ако вкараме втори наблюдател?

Професорът ахна.

– Това е математика младежо, не демагогия. Какво значи това втори наблюдател?

– Ето, първо ще ви кажа логически. – Сински взе листа и нарисува една точка. След това прекара през нея десетина прави линии.

– Ето, това е наблюдателят и всички решения на вълновата функция на света, който наблюдава. Това си е обикновен Евклидов закон. През една точка минават безброй много прави. Виждате ли как идеално пасва този модел на уравненията, които преди малко гледахте. Наблюдателят не може да „хване“ нито едно от възможните състояния. Те минават през него, като безброй прави, и оставят в най-добрия случай само блед спомен. Тези решения нямат посока, нямат величина, не могат да бъдат фиксирани. Затова уравнението показва, че ако се опитаме да наблюдаваме повече от едно състояние, повече от една права, които минават през точката, следва затихване на всички стойности. Самотният наблюдател не е в състояние да стабилизира нито едно от безбройните събитийни решения, които минават през него.

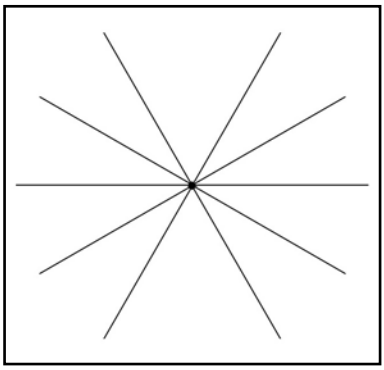

Професорът гледаше смаян младежа пред себе си. Какви му ги говореше? Какъв Евклид в квантовата физика?

– Но какво става ако се намеси втори наблюдател? – Сински със замах начерта втора схема. Две точки, през които минаваше само една права.

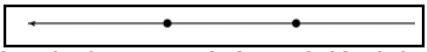

– Пак Евклид. През две точки минава, и то само една, права. Решението на вълновата функция вече е само едно. Събитието е само едно и то е стабилизирано чрез двама наблюдатели. Всички останали възможни стойности са отсети, но винаги може да се върне към някое друго решение. Така вече противоречията изчезват. Хем имаме едновременно решение на всички стойности на вълновата функция, хем имаме едно, което е реално за наблюдателите. Вече няма противоречие в уравненията, няма недовършеност. Двамата наблюдатели стабилизират събитието. Вижте сега математическата обосновка.

Сински извади нови листа от чантата и ги подаде на професора.

– Това са същите уравнения отпреди малко, но с включен втори наблюдател. Вижте какво става със затихването на вълновата функция. Във всеки момент то може да стане реално и от затихване да стане реалност за този отрязък от време, за който действат наблюдателите. Светът придобива по-ясен вид, професоре. Но сещате ли се за какво ви говоря всичко това? За какво са всички тези уравнения? Светът, в който Силви е жива и здрава, може да бъде изваден от вероятностното си решение и да бъде закрепен като реален такъв. Но това не мога да го направя сам. Трябва ми втори наблюдател. Втората точка, на която да закрепим реалността и да ù дадем насока. Двамата трябва да уловим друго решение на вълновата функция, като същевременно запазим спомена за това, в което се намираме. Само така можем да постигнем стабилизиране на събитието, нужната кохерентност на съзнанието ни.

– И мислиш, че няма да ни откарат в лудницата? – професорът беше като пиян.

6 октомври

Кари се беше побъркала. Тичаше от къщата до колата и ту слагаше, ту връщаше разни неща. Професор Грейлов я гледаше и се чудеше откъде извира тази енергия в нея.

– Татко – повика го Силви, издебвайки, когато Кари за пореден път се втурна към къщата, – може ли да ти кажа нещо?

Той спря да намества багажа.

– Да, какво има?

– Може ли да поканя с нас един човек? Всъщност аз вече съм го поканила.

Грейлов вдигна глава към синьото небе, сякаш търсеше някакъв съвет от него.

– Ако си го поканила, защо ме питаш?

– Не знам. – Силви почервеня. – Искам да се запознаете. Всъщност ти го познаваш... В смисъл, че му преподаваш... Пита ме вчера за него.... От доста време... исках да ти кажа... Мисля, че ще ти е приятно да дойде и той с нас... А пък и Кари...

– Няма проблем, мила моя. Не съм някое изкопаемо.

Вал се показа зад ъгъла, висок, с пуснати на воля коси. Приближи професора и се здрависа.

– Здравейте – имаше сериозен, даже уморен и леко трескав вид. – Здравейте, професоре.

Ръката му стисна ръката на професора, здраво, силно, с някакво настървение.

– Здравейте – професорът опита да измъкне ръката си. Силви бе изчезнала някъде, оставяйки ги сами. – Как сте, младежо?

– Професоре – каза Вал, без да пуска ръката му. – Професоре, моля ви, спомнете си.

– Какво да си спомня? – учуди се Грейлов.

– Помните ли нашия разговор за вероятностните събития на вълновите решения? Нали ви казах, че съзнанието може да работи на квантово ниво. Трябва само да е изчистено. Моля ви, опитайте се да задържите света.

– Спомням си – отвърна професорът и рязко дръпна ръката си. – Мисля да спрем с физиката и математиката дотук. Отиваме на излет и не бива да се затормозяваме. Отпуснете се, младежо.

– Професоре – почти извика Вал – Вие сте в центъра, вие сте наблюдателят, вие сте отправната точка, вие сте острието на вектора. Само се опитайте, само си спомнете...

Професорът погледна нагоре към небивало синьото небе, което го мамеше към себе си. За миг светът сякаш се люшна, сякаш залитна, като човек, на когото внезапно му е прилошало. В този миг той получи някакво друго усещане, друго виждане, но само за миг. След това светът пак се върна на мястото си.

Вал го гледаше втренчено. От къщата излязоха Силви и Кари. След тях се появи млада жена с кошница за пикник в ръка.

– Професоре – изстена Вал. – Какво става?

– Това е Кили – каза Грейлов, без да обръща внимание на думите му. – Жена ми почина преди две години. Тя запълни дупката в душата ми, а и децата се разбират с нея.

– Не – дръпна се назад Вал – Не става. Нищо не става.

Къщата изведнъж леко се промени. Пищните рози пред оградата, които цъфтяха и през есента, изчезнаха, сивото волво се превърна в спортен джип, а небето се напълни с облаци.

– Вал, Вал – викаше Силви, – какво ти става!

– Не, професоре, не – крещеше той и се дърпаше назад. – Не си ли спомняте, нищо няма да задържите. Нищо няма да остане реално.

– Де да беше така – отвърна Вал и затвори очи.

– Боже мой – изохка професорът – той бълнува.

15 ноември

Вал седеше със затворени очи и отпусната назад глава. Професор Грейлов го гледаше леко разтревожен.

– Какво става? Добре ли си?

– Не – отвърна Вал. – Не можахте да задържите реалността. Изпуснахте я

и тя изтече като пясък, размиси се като спомен от сутрешен сън.

– Нищо не си спомням – виновно каза Грейлов. – Нима наистина я видя като истинска?

– Сега и на мен ми е като в сън – отвърна Вал. – За да постигне нужната сила, съзнанието трябва да е изчистено, трябва да се отърсите от сегашната реалност, но не и да я забравяте. Вие така се вкопчвате в другото състояние на света, че съзнанието ви напълно отказва да си спомни предишното, това кошмарното, подлудяващото, убийственото. Но не трябва да го забравяме. Трябва да го помним. Нали винаги когато човек прави избор, той го прави между две неща. Как ще запазим новата реалност, ако напълно сме забравили старата? Съзнанието няма опора, на която да стъпи, за да направи избора. Ако това ви се струва налудничаво, вижте пак математическия модел, вижте пак уравненията. Професоре, единственият шанс да „изльжем“ реалността, е да ù докажем, че не е права. А това зависи само от нас. Трябва да се опитаме да го направим.

Професорът гледаше тъжно Вал. Математиката беше прекрасна. Всичко в модела показваше, че да, човек в крайна сметка може да прескача между различните решения на вълновата функция, като скакалец по тревите. Младият гений пред него обаче бе забравил нещо много важно: че всичките му изчисления бяха за идеалния случай, така да се каже във вакуум. А обикновеният човек, човекът от плът и кръв с натовареното от милиарди години еволюция съзнание. съвсем не беше такъв. Не беше такъв и професорът.

6 октомври

Пикникът беше добра идея. За тези две години никъде не бяха ходили и сега предстоящият излет ги зареди с настроение. Силви сръчно приготвяше кошницата за пикник, подреждаше масичката, столчетата, барбекюто, чадъра.

Професор Грейлов я гледаше и се чудеше откъде извира тази енергия в нея.

– Татко – повика го Силви, – може ли да ти кажа нещо?

Той спря да намества багажа.

– Да, какво има?

– Може ли да поканя с нас един човек? Всъщност аз вече съм го поканила.

Грейлов вдигна глава към синьото небе, сякаш търсеше някакъв съвет от него.

– Ако си го поканила, защо ме питаш?

– Не знам – Силви почервеня. – Искам да се запознаете. Всъщност ти

го познаваш... В смисъл, че му преподаваш... Пита ме вчера за него.... От доста време... исках да ти кажа... Мисля, че ще ти е приятно да дойде и той с нас...

– Няма проблем, мила моя. Не съм някое изкопаемо.

Вал се показа зад ъгъла, висок, с пуснати на воля коси. Приближи професора и се здрависа.

– Здравейте. – Имаше сериозен, даже уморен и леко трескав вид. – Здравейте, професоре.

Ръката му стисна ръката на професора, здраво, силно, с някакво настървение.

Силви побърза да се скрие в къщата, оставяйки ги сами.

– Професоре – каза Вал, без да пуска ръката му. – Видяхте уравненията, видяхте модела. Осъществяването на друго възможно състояние на света се стабилизира само ако има спомени за предишното. Не си ли го спомните, няма да задържим действителността, няма да избегнем разсейването, няма да има друго решение на вълновата функция.

Професорът погледна нагоре към небивало синьото небе, което го мамеше при себе си. За миг светът сякаш се люшна, сякаш залитна, като човек, на когото внезапно му е прилошало. В този миг той получи някакво друго усещане, друго виждане, но само за миг. След това светът пак се върна на мястото си.

– Господи, младежо, ние отиваме на пикник. Цял ден може да разговаряме за тези идеи. Никой няма да ни попречи. Само тримата ще сме.

– Тримата? – Лицето на Вал се сгърчи. – Как само тримата? Ами Кари? Къде е дъщеря ви, професоре? Къде е Кари?

Професор Грейлов се дръпна леко от него.

– Ето я дъщеря ми – посочи той излизащата от къщата Силви. – Това е единствената ми дъщеря. Добре ли сте?

– Не – дръпна се назад и Вал. – Не става. Нищо не става.

Къщата изведнъж леко се промени. На мястото на вечнозелените храсти пред оградата се появиха пищни рози, които цъфтяха и през есента, спортният джип изведнъж се превърна в елегантно сиво волво, а небето се напълни с облаци.

– Вал, Вал – викаше Силви. – Какво ти става?

– Не, професоре, не – крещеше той и се дърпаше назад. – Не си ли спомняте, нищо няма да задържите. Нищо няма да остане реално. В крайна сметка всичко е във вашия мозък. Светът е такъв, какъвто го направите, професоре.

– Боже мой – изохка професорът, – той бълнува.

– Де да беше така – отвърна Вал и затвори очи.

15 ноември

Вал гледаше през прозореца зараждащата се зимна буря. Първите снежинки като самотни разузнавачи кръжаха над града и не бързаха да падат.

Професор Грейлов стана и закрачи около отрупаната с листове маса.

– Всъщност – каза той – доста често теорията противоречи на реалността.

– Е, толкова по-зле – обади се Вал, без да уточнява за кого е по-зле. – Не стабилизираме ли другата реалност, нищо не можем да направим. Професоре, начинът, по който съзнанието конструира света, е неясен, но това не значи, че не може да се опитаме да го направим такъв, какъвто искаме. Но защо не можете да задържите реалността, защо нищо не можете или не искате да си спомните от старата реалност? Без този спомен не можем да задържим новата.

– Може би така е устроен мозъкът ми – въздъхна професорът. – И думи като „желание“ и „нежелание“ в случая са излишни, безсмислени и дори смешни. Може би в онова, другото описание на вълновата функция, в другата реалност на мен по никой начин не ми се иска да си представя свят, в който нея, Силви, я няма. И никаква сила на този свят не може да ме накара да си представя такава реалност. Съжалявам Вал, явно човешките желания не се подчиняват на математиката, явно те се описват с някакъв друг модел, който може би някога ще открием.

Вал гледаше навън, където първите снежинки вече бяха повлекли след себе си легиони себеподобни и за минути бяха покрили улиците. Затвори очи и заплака. Може би в този момент и той разбра, че човек живее в ужасяващата вселена на Нютон, вселената без Бог и с правила, в които човекът сякаш отсъства.

– Нека да опитам аз – Кари бе станала от масата за рисуване и се бе приближила до тях. – Нека аз да бъда вторият наблюдател.

Баща ù я погледна слисано и приседна на края на дивана. Някаква ужасяваща, нереална и страховита вероятност на тази проклета вълнова функция на света се надвеси над него и го затисна. Вероятност, в която губеше и Кари.

– О, не – успя да изрече той. – Тя нищо не разбира от физика.

– Физиката няма нищо общо – отвърна Вал, обърна гръб на легионите вихрещи се снежинки и погледна Кари.

– Боже мой – прошепна той, – дали пък точно в нейното детско съзнание не се крият всички възможности на света?

6 октомври

Пикникът беше добра идея. За тези две години никъде не бяха ходили и сега предстоящият излет ги зареди с настроение. Силви сръчно приготвяше кошницата за пикник, подреждаше масичката, столчетата, барбекюто, чадъра.

Професор Грейлов я гледаше и се чудеше откъде извира тази енергия в нея.

– Татко – повика го Силви, – може ли да ти кажа нещо?

Той спря да намества багажа.

– Да, какво има?

– Може ли да поканя с нас един човек? Всъщност аз вече съм го поканила.

Грейлов вдигна глава към синьото небе, сякаш търсеше някакъв съвет от него.

– Ако си го поканила, защо ме питаш?

– Не знам. – Силви се изчерви. – Искам да се запознаете. Всъщност ти го познаваш... В смисъл, че му преподаваш... Пита ме вчера за него.... От доста време... исках да ти кажа... Мисля, че ще ти е приятно да дойде и той с нас...

– Няма проблем, мила моя. Не съм някое изкопаемо.

От ъгъла се показаха буйни къдри.Ински беше облечен в черни джинси и късо спортно яке с качулка.

Силви изтича, хвана младежа за ръката и го поведе към баща си.

– Татко, това е Вал. – Цялото ù лице грееше. – Всъщност вие се познавате. Просто.... Е, да е официално.

– Здравей. – Грейлов подаде ръка и се загледа в младежа. Имаше висока, спортна фигура, ръката му беше здрава и топла. – Е, компанията е готова. Ако Вал няма нищо против, да се качваме и да потегляме. Кари! Кари!

Кари се появи тичешком, мъкнейки голяма смешна сламена шапка. Като видя Вал се ухили, махна му с ръка и го поздрави:

– Здравей, Вал. Ще играем ли на фризби?

Вал се спря и я загледа втренчено. Светът за миг се люшна, сякаш някой неумело снимаше с камера.

– Кари – повика я той, – помниш ли ме?

– О, я стига Вал – намуси се тя. – Помня, всичко помня, дори и това, което не трябва да помня.

Лицето ù за миг помръкна, но само за миг. После пак засия.

– Знаеш ли – хвана го за ръка тя, – повечето хора не си спомнят сънищата, аз обаче ги помня, дори и страшните. Не мога да ги забравя. Стоят винаги в мен. Но какво от това, нали са само сънища.

Вал се огледа наоколо. Сивото волво блестеше като ново, небето беше изсипало върху себе си всичката синя боя, с която разполагаше.

Вал се подпря на оградата, Кари лукаво му смигна и се надигна на пръсти.

– Някой ден, ако искаш, мога да ти разкажа някой от гадните сънища – прошепна тя в ухото му. – Но друг път. Ела сега да те запозная с мама. Тя ще те хареса.

– Кари – стресна се Вал – Кари, не прави това. Може да объркаш све...

– Какво ще объркa сестра ми? – Силви се бе появила отнякъде и го прегърна. – Лигави се нещо. А, ето я и мама.

Вал бавно се обърна към входа на къщата.

Професор Грейлов, застанал под безумно синьото небе, гледаше дъщерите си, симпатичния младеж между тях, съпругата си Жанет, грейнала на входа на дома им, и си мислеше, че Бог или който там отговаря за реда във вселената му е подарил този миг и той не знае с какво го е заслужил.

15 ноември

– Една теория, развита от нашия колега ВалИнски и публикувана във Физикъл ревю, приема, че вълновата функция на света е достъпна на квантово ниво за нашето съзнание. Според тази теория светът е такъв, какъвто го направим, а не какъвто ни го описват.

Професор Грейлов свали очилата, изключи проектора и огледа аудиторията.

Графики: Атанас П. Славов

Валентин Д. Иванов

Как спасих света,
или най-хубавата професия

Спасяването на света е скъпо занимание, но за сметка на това отнема време. За потта и мръсотията да не говорим. Неприятностите започват с докторите и продължават, докато даването на литри кръв и други телесни течности се превърне в най-малката от твоите грижи. Не дай си боже да покажеш и някакъв признак на слабост. Кихането пред не когото трябва може да намали шансовете ти да полетиш с порядъци.

После идват тренировките за безтегловност. Поставят те на реактивен самолет, и забележи, това е стара руска бракма, която отдавна е трябвало да бъде претопена. Не бих се изненадал, ако се окаже, че самият Гагарин е тренирал на същия самолет. Ламарините на това чудо дрънкат повече от жена ми, а това значи наистина много. Както и да е. Една сутрин ви товарят на самолета и политате. Ускорението по пистата е страшно, но кратко. По-зле става, когато започнете да се гмуркате към земята. Дори тогава пилотите трябва да изстискват и последната капка мощност от двигателите, защото въздушното съпротивление ви спира и вашето свободно падане изобщо не е свободно.

След всяко гмуркане пилотите изравняват машината и всички се изтъркулвате до предната стена на кабината. Добре, че вътрешностите на самолета са тапицирани с дебел пласт гума. Готови сте да се закълнете, че крилата падат. Тогава разбирате какво значи да се страхува човек. Всяка тренировка трае по един час и ако питаш мене, има твърде много тренировки. След първите няколко минути започвате да се чудите защо сте тук, но три полета по-късно свиквате и дори започвате да се забавлявате.

Ти се канеше да спасяваш света, нали така? И при това си плащаше за това, така че по-добре да си се наслаждавал на тренировките си за безтегловност и на всичко останало, защото това, което те очакваше следобедите, беше още по-неприятно. Значително по-неприятно. Руснаците те заключиха в някаква класна стая да изучаваш „матчаст“, или материалната част, както я наричат те. Трябваше да слушаш досадни лекции за корабните системи, седейки на дървен чин с издълбани имена, дати и карикатури, достойни за едно добре известно джентълменско списание. Кой казва, че руската култура е мъртва?

Името на мъчителя, който се разхождаше между чиновете, е професор Кузнецов. Дебел, нисък и плешив. Сигурен съм, че си се затруднил да решиш точно кое от трите го кара да мрази света като цяло и теб в частност. Професорът носеше дълга пръчка, за да ръга студентите, които не можеха да отговорят на някой въпрос, и им крещеше, сякаш са престъпници. Или глупаци, което според него беше безкрайно по-лошо.

– Жалки супермени! – обичаше да повтаря Кузнецов. Очевидно концепцията за равенство на половете му убягваше, защото той просто игнорираше последните две жени, които останаха в нашия курс (при вас може да са били и по-малко). Останалите шест не издържаха и напуснаха още първата седмица. – Нищо не знаете! Ако не прочетете ръководството за експлоатация, ще избиете другарите си!

Поне научихме от коя ера е останал тоя динозавър.

Същата, от която бяха и създателите на прословутата материална част. Трябва да призная, че само част от нея – макар и по-голямата – произхождаше от времето на Съветския съюз. Пръскачките бяха нови. Тоалетната сякаш беше конструирана от дядото на професора. А скафандърът... Скафандърът беше останка от Съветската лунна програма, която се беше провалила по времето, когато е роден баща ми.

Не е за чудене, че минаването на изпита при Кузнецов се усеща като победа в революция. Като минимум. Не знам как беше в твоя клас, но от моя никой не се отказа. Вероятно защото по средата на този ужасен месец при нас дойде на проверка един руски генерал. Той изглеждаше истински изненадан да разбере, че ние имаме оплаквания. Руснаците никога не се оплакват, те направо правят революции. Преди да замине, генералът спомена, че който изкара по-ниска оценка от четири, ще повтаря курса.

За наша изненада след изпита професор Кузнецов дойде при нас и лично се ръкува с всичките си, вече бивши, студенти. Ние му позволихме, това беше момент за бира и прошка.

Ненапразно казват, че революцията изяжда децата си. Или нещо подобно. Ако знаехме какво ще представляват тренировките за оцеляване, които започнаха след това, можеше и да повторим курса по материална част. Подозирам, че изискванията към тия тренировки бяха от времето преди глобалната система за позициониране и дори отпреди полета на Гагарин.

Скачахме с парашути в северна Канада, което е по-добре от Сибир само по отношение на транспортирането ни до полигона. Студът си с същият. После – в Саудитска Арабия, защото това е единствената пустинна страна, в която е оцеляло подобие на правителство. Накрая ни спускаха и в Черно море, близо до Кримския бряг. За разлика от американските астронавти, които тренираха на Хаваите, ние поне

не се тревожехме за гладни акули. Една седмица на всяко от тези чудесни места избелва кожата ти, калява духа ти и те кара да намразиш екстремния туризъм до края на дните си. Което, между другото, може и да не е много далече.

В деня на изстрелването те събудиха в пет часа сутринта, нали? Закуска по избор. Девет от десет американци, които летят с руснаците до Чука, ядат яйца с бекон. Не знам за останалите, може би това ги е карало да се чувстват повече като Глен или Армстронг, но аз си ги поръчах, защото се усвояват по-пълно от организма. Което вероятно е причината американските астронавти да са яли същото на първо място.

След това се озовахте в същия стар автобус, с който съветските космонавти са били извозвани до площадката за изстрелване. Взехте асансьора до люка на спускаемия апарат. Инженерите ти се усмихваха, докторите те потупваха по рамото и твоят персонален шофьор – известен още като пилот на космическия кораб „Съюз“ – ти стисна ръката и те прати да вървиш по дяволите. Надявам се, че си знаел – това не е обида, а идиоматично пожелание за късмет. По традиция той преди малко се е облекчил върху ракетата и ти сигурно си се чудил дали е имал време да си измие ръцете. После техниците поставиха екипажа ти в капсулата. Пропуснах да спомена, че и тя е останка от великото минало на съветската космонавтика.

В наши дни около три четвърти от експедициите преминават през поне едно отлагане на старта. Значително повече, отколкото някога, но откакто Голямата Лоша Новина дойде, руснаците увеличиха четирикратно производството на носители и това се отрази зле ка контрола върху качеството. Надявам се, че на теб не ти се е наложило да минаваш през тази процедура повече от един път. Аз бях между двадесет и петте процента късметлии. Шест минути по-късно бяхме в орбита, но ми трябваше два пъти повече време да се убедя, че всичките ми кости са си на мястото. Подозирам, че трябваше да благодаря за това на скафандъра, без който скелетът ми сигурно щеше да се разпилее по пода на кабината от вибрациите при старта.

Земята изглежда страхотно от космоса! Трудно ми е да намеря думи да я опиша! Тя е като красива жена, бременна с живот. Тя е като синьо око, насочено към теб. Тя е като вълшебна топка, която... Знам, че става по-зле, затова ще спря до тук. Макар че мисията едва започваше, аз бях убеден, че си е струвало да се разделя с половината от парите си само за да погледна как планетата изглежда от високо. И ако не успеем да спасим света, няма да има голямо значение кой колко пари има, нали?

Вие прекарахте в ниска околоземна орбита почти два часа. Повечето време отиде за изпълнение на дългия списък със задачи, а на теб само ти се искаше да седиш до илюминатора и да гледаш Земята.

Скачването с ускорителния модул ДМ стана повод за допълнително вълнение, но то беше автоматично и дните, през които безпилотните кораби се блъскаха в станциите, отдавна са в миналото. Това беше и последният шанс за аборт в случай на технически проблеми. От тук нататък, по пътя към Чука, мисията не може да бъде прекъсната. Както се казва, който не рискува, не печели.

– Погледнете нататък – каза нашият пилот на развален английски. – Виждате ли ярката звезда?

– Да – отговорихме ние, тримата пътници, всичките до един чиста проба супермени.

– Това е Международната космическа станция. Видяхте ли я?

Би трябвало да учат пилотите по-добре да говорят английски. Какво ли щеше да стане, ако не можехме да се разберем по време на авария?

Изгледът към МКС ме накара да забравя за опасенията си. Оттам НАСА изпраща своите астронавти към американската база върху повърхността на Чука. Изстрелват ги от нос Канаверал с „Орион“, после се скачват със станцията и се прехвърлят на ДТК – далечен транспортен кораб, гордостта на НАСА. На него има индивидуални каюти, нищо че са големи колкото обикновен куфар. А руснаците изпращат към Чука строителните си бригади, още известни като космически туристи, по директна траектория. Ние поехме по нея няколко минути след като видяхме МКС.

Следващите две седмици сигурно бяха сред най-досадните в живота ти. Корабът се движи с невъобразима скорост, почти дванадесет километра в секунда спрямо Земята, повече от тридесет спрямо Слънцето. Но разстоянията до тях са толкова големи, че човек никога не би могъл да ги усети. Само в началото на полета дискът на Земята става все по-малък и по-малък, и то ако внимаваш да го гледаш през няколко часа, за да е забележима разликата. По-късно промените стават прекалено малки за невъоръжено око. Ако имаш късмет с орбиталната конфигурация и мисията ти минава покрай Луната, може и да видиш как тя първо се надува, а после се свива и постепенно изчезва, затъмнена от блясъка на Земята. Нямаше късмет? Аз също нямах. Чувал съм, че ръководителите на полетите умишлено избягват подобни траектории, защото влиянието на лунните маскони върху орбитата не може да се предскаже точно.

Вероятността да пострадаш от космическа болест е едно към четири. Повръщане, главоболие, загуба на ориентация – всички тези хубавини идват в пакет. Няма значение колко строга е селекцията и колко се тренират астронавтите, безтегловността има последната дума. Аз бях късметлия.

Руснаците имат идея как да се справят с досадата. Тя е проста и се изплаща по няколко начина: те изпращат с всяка експедиция пакет

Рис. Калина Атанасова

от научни инструменти. Обикновено той съдържа малък телескоп, понякога магнитометър или детектор на гама лъчи. Всеки може да ги използва, срещу скромно заплащане. Изненадващо е колко много желаещи има и те не са непременно учени. Навярно предстоящият край на света кара хората по-лесно да се разделят с парите си. По-важното е, че това дава на суперменте като мен и теб нещо за правене, докато чакаме реда си да спасим Земята. Като се има предвид, че двата месеца тренировки не ни квалифицират да управляваме корабните системи и на борда няма друга работа, заниманието даже с псевдонаука е плюс.

Ние носехме оптичен телескоп, съвсем малко по-голям от хубава цифрова камера. Всеки осем часа пристигаха наблюдателни задачи. Дежурният наблюдател изпълняваше първата, после втората и така нататък до края на смяната му. Ние бяхме добри деца за десет дни, когато за пръв път насочихме телескопа към Чука. Това беше краят на нашата научна програма. Ръководителите на полета го приеха спокойно, сигурно предишният им опит ги беше научил да не очакват от нас кой знае какво.

* * *

– Чукът е триосен елипсоид с размери седемстотин метра по голямата ос и четиристотин и петдесет по другите две. Респективно, две хиляди и хиляда и двеста фута. Той тежи двеста милиона тона или четиридесет милиарда паунда. Падането му ще унищожи човечеството. За щастие приближаването на Чука беше забелязано цели тридесет години преди удара, което ни дава достатъчно време.

С тези думи утре руският бригадир ще започне въвеждането ви в работата на повърхността на астероида. След което той направо ще ви даде четките. Искам да кажа, пръскачките.

Защото вие сте тук, за да боядисвате. Повечето астероиди са рехави купчини чакъл и Чукът не е изключение. Ако взривите една голяма тъпа бомба пред тях, както правят в старите филми, част от камъчетата ще се разтопят на газ, но останалите просто ще се разпръснат и вместо една Голяма Лоша Новина вие ще имате Множество Големи Лоши Новини. Разбира се, най-малките парченца ще изгорят в атмосферата, но при масата на Чука това не е достатъчно.

За щастие, телата в Слънчевата система притежават естествен двигател, стига само да се въртят около оста си. Няма страшно, и аз не го разбирах отначало. Да започнем с това, че астероидът се нагрява от слънчевата светлина и изстива, като излъчва топлинна радиация. Най-топлата му част е тази, която е насочена към Слънцето, нали така? Само че астероидът се върти! И скоро тя се озовава в сянка, където започва да изстива. Колкото по-дълго стои в сянка, толкова по-студена става, това го знае всеки глупак, който

е заспивал пиян на плажа и после се е събуждал малко преди изгрева, зъзнейки от студ.

Тук важното е, че с всеки излъчен фотон астероидът получава мъничък ритник в посока, обратна на посоката на фотона. По-горещата част получава повече ритничета от по-студената, затова изглежда като че ли някой бута астероида по посока на най-студената му част. Тя ще е насочена или напред спрямо орбиталното му движение, или назад, в зависимост от посоката на въртене на астероида около собствената му ос.

Следиш ли ми мисълта? Горкото човечеството, Господ да го пази от такива спасители... Да, така ще се увеличава или ще намалява орбиталната скорост на астероида, при което той ще се придвижва съответно към покрайнините на Слънчевата система или към вътрешността ѝ. Сигурно са ви казвали, че това се нарича ефект на Ярковски.

Оставен сам на себе си, Чукът пада към Слънцето със скорост около един километър на година. За тридесет години този „природен двигател“ не може да го отклони от удар със Земята, освен ако не му се помогне. За да нагряват допълнително Чука, французите строят на Луната огромни батареи от микровълнови излъчватели, китайците покриват лунната повърхност със стотици квадратни километри слънчеви батерии, за да ги захранват с енергия, а американците и руснаците са си разделили бояджийската работа, гарантирайки, че повърхността на Чука ще погълне всяка частица енергия, изпратена към нея. И ще се нагрее до по-висока температура, отколкото ако оставим работата само на Слънцето. Нашите усилия ще накарат тази купчина камъни да пада към Слънцето цели сто пъти по-бързо. Достатъчно, за да я накарат само да се опърли в горните слоеве на земната атмосфера, вместо да уцели Западното крайбрежие на Америка.

* * *

Ако имаме късмет и изчисленията на яйцеглавите са верни, след тридесет години Чукът ще прелети покрай Земята и всеки, който е работил по проекта, гордо ще окачи на стената своя сертификат за спасител на света, подписан лично от Президента.

А сега на теб ти предстои да прекараш следващите три месеца тук, на строителната база „Ярковски“, боядисвайки околните камъни в черно. Ще ти дам само един съвет – никога не наричай бригадира Том Сойер. Даже зад гърба му. Той винаги чува. Не е ясно защо, но изглежда смята, че боядисването на огради е най-хубавата професия на света.

С този текст започваме представяне на стари фензини. Разказът е взет от „Модели`89“, издаден от клуб „И. Ефремов“ през 1989 г. на руски език в тираж 1000 бр.

Христо Пощаков

Представление

Отново съм на сцената. Оглеждам безвкусните декори, познатата до болка старинна маса и неудобните столове, облечени в блестяща тапицерия. Зад гърба си усещам публиката – невидима в мрака, безпощадна към всеки възможен провал. Ослепително осветеното пространство ме разделя от нея, предупреждава ме да внимавам, превръща ме в настръхнал, готов за особена битка човек. Безинтересната, омръзнала роля е заучена до втръсване, но въпреки това неспокойно се озъртам в очакване на Софи. Ето, тя най-сетне излиза на сцената в неизменната си жълта рокля; насочва се към мен, поглежда с престорена изненада и застава в неестествена поза, която сигурно ù се струва съвършена. Все още мълчи – вероятно се наслаждава на себе си, но след миг ще започне с фалшив патос: «Къде се изгуби, Рикардо? Така ми липсваше!»

Софи повтаря безвкусните реплики, а на мен ми се иска да се превърна в зъл магьосник, който да плесне с ръце и тя да изчезне. Аз също искам да изчезна. Усещам огромна нужда да напусна тясното пространство на сцената, да забравя старинната маса с бутафорните столове, жадувам за свеж въздух! Но някаква неуловима сила ме заставя да произнеса:

– Прекрасна Софи, злочестата съдба попречи да те виждам всеки ден! В замяна на това те намирам по-цветуща и жизнерадостна – каква прекрасна награда за дългото ми отсъствие!

Останалото е мъчително известно. Тя ще се обърне към стенното огледало, за да поправи изкуствените си къдрици. Ще последва нова, още по-глупава реплика: «Ах, мили Рикардо! Думите ти са малко утешение за мен, самотната!» После с отмерен, отдавна заучен жест ще посочи стола, на който трябва да седна, а неумолимата сила ще ме застави да се подчиня. Тогава в моя свят ще се появи майка ù, заедно с кръгъл поднос и три потракващи върху чинийките празни чаши. След като бъдат сервирани, ще настъпи кратко мълчание, наситено с пресилени усмивки. Ще го наруша, за да попитам как е със здравето, а тя ще ми отговори, че напоследък я болят ставите, защото влажният въздух не ù понася, но вече е засадила нов сорт роза в градината си. Впоследствие ще добави куп

други безсмислици, съчинени от некадърния автор на пиесата.

Слушам чудовищните, десетки пъти повтаряни фрази и ме обзема безнадеждното чувство, че ще се повтарят до края на моето съществуване. Аз съм нещастен затворник, окован във веригите на собствената си роля, манипулиран от ненавистната сила, която винаги ме пробужда от черен, мъртвешки сън, отправя ме на сцената и диктува поведението ми, а след приключване на спектакъла отново ме принуждава да заспивам. Между тези непрогледни сънища се намира действието на пиесата и моят живот.

Това няма да продължава дълго. След всяко представление съпротивата ми нараства, усещам волята си укрепнала, готова да се противопостави на тиранията. ще избягам от отвратителната сцена, ще забравя омразния спектакъл. Копнея да бъда някъде другаде, само не там, където диктува проклетата роля! Защо да не изпълня желанието си веднага?

Лицето на Рикардо се изкриви от напрежението. Той се затича към границата на осветеното пространство, забеляза едва различима в полутъмното тясна врата, спря се пред нея и се опита да я отвори, но ръката му свободно премина през дръжката на бравата. Извънредно учуден, направи стъпки и тялото му се скри зад боядисаната повърхност. Посрещнаха го безкрайни редици от високи кристални сводове, които чезнеха в далечината и образуваха неясен, матов хоризонт. Рикардо усети, че силите го напускат и отмалява, ала преди да потъне в нов, непробуден сън, се почувствува неописуемо щастлив: завинаги беше изгубил пътя към сцената.

* * *

– Не работим добре – отбеляза ядосано шефът на производствената лаборатория. – Записите издържат определен брой повторения, рекламациите валят като дъжд. От завода към нас, от клиентите към завода! Необходимо е да прекъснем тази неприятна верига; да повишим чувствителността на видео-сенсорната апаратура, да подобрим качеството на касетите-майки!

– Нали точно това правехме през изминалите години – оправда се един от сътрудниците. – Постигнали сме почти невъзможното: информационната памет на кристалните касети е сравнима с такава на супер-компютър, а резултатите стават все по-плачевни. Свидетели сме на феноменални явления. По време на публичния сеанс на пиесата «Рикардо и Софи»,

главният герой е изчезнал през вратата в края на сцената и провалил представлението. Артистът К., направил записа на ролята, твърди, че подобен вариант не е влизал в плановете на режисьора и никога не е репетиран. Ние изследвахме повредената касета на доста молекулярни нива и представете си изненадата: на едно от тях открихме изчезналото изображение. Имаше щастлив вид, но сякаш ни забеляза, уплаши се и изскочи от кадъра. След дълго и упорито търсене го открихме на друго молекулярно ниво, но въпреки приложените технически средства за синхронизация и стабилизиране на образа, то отново се измъкна от картината!

Шефът на лабораторията по цветно-обемен сенсорен запис се отпусна на стола си и отправи уморен поглед към сътрудниците, които унило наведоха глави. Въпреки несполуките, причината за повредите на касетите трябваше да се изясни. При многобройните дискусии на тази тема прекият отговор се изплъзваше в сферата на догадките и витаеше в недомлъвки, но бавно оформяше едно фантастично предположение. Нима неприятностите се дължаха на сенсорната компонента на записа, регистрирала дори подсъзнателните чувства на изпълнителя? Възможно ли бе записите да заживеят свой собствен живот?

* * *

Известният актьор К. се изтегна на дивана – реквизит на студиото, и докато асистентите сваляха свръхчувствителните датчици, замаскирани под грима и косата му, се опита да премахне напрежението от току-що приключилото участие в нашумялата пиеса «Безмълвието на Япет». Режисьорът бе останал доволен от емоционалното ниво на изиграната роля, което можеше да се смята за пореден успех. К. се отпусна и се помъчи да не мисли за поетите ангажименти, но предстоящите срещи изплуваха в съзнанието му и го накараха неспокойно да се размърда. Недоволен, все още

Рис. Калина Атанасова

отпаднал, намери сили да стане и се запъти към гримьорната.

След около час К. и шефът на лабораторията стояха пред най-големия цветно-обемен проектор в страната, заел половината от демонстрационната зала. Имаха намерение да прегледат кристална касета със запис на артиста, която според специалистите бе стигнала до границата на трайността си.

Операторът на проектора я постави в гнездото на приемника, извърши коригиращата настройка в апаратурата за сенсорно излъчване и те се загледаха в действието на пиесата.

Съгласно сценария, в един от актовете холографното копие на К. трябваше да се присъедини към група актьори, за да разправи някакъв анекдот. Изображението му се насочи към тях, но колебливо забави хода си, после спря, решително се обърна и тръгна в друга посока. Именитият артист срещна собствения си измъчен поглед, усети болката на многократно преживян протест, усилена от сенсорното поле. Двойникът му стигна до декор в задната част на сцената, протегна ръце и постепенно потъна в него. К. беше залян от вълната на силна радост, примесена с друго, помощно чувство, което не можеше да определи. В картината настъпи десинхронизация, автоматиката изключи проектора. Поредната кристална касета бе дефектирала.

– Какви са вашите впечатления? – наруши настъпилото мълчание шефът на лабораторията.

К. дълго стоя замислен, очите му продължаваха да се впиват в празната кубична рамка на проектора.

– Знаете ли – проговори след малко, – в главата ми се върти нелепа мисъл: като че ли след определен брой повторения записите ми се самоубиват, не проумявам защо. Нали ако повредят касетата, те се лишават от възможността отново да оживеят на сцената?!

– На сцената… – повтори мрачно шефът на лабораторията. – По-скоро се борят да останат извън нея – промърмори сякаш на себе си. – Имат си собствени понятия за свобода.

– Не ви разбирам напълно…

– Няма значение. Бъдете сигурен, че скоро ще ги заставя да стоят по местата си, не можем да допускаме повече рекламации!

«Все пак, те са записи» – помисли за свое оправдание и с гузно облекчение се насочи към изхода на залата. Изпълнен със смътни подозрения към същността на собствената си личност, К. го последва.

Brice Pennington

Michael Whelan

Donato Giancola

Jim Burns

Les Edwards

Агоп вече не е с нас. Вместо помен, да прочетем последното стихотворение от прощалната му стихосбирка.**ФS**

НА СЕБЕ СИ

Разтваряй се, разтваряй се в далечното.
Дочуваш ли – една изнервена Вселена
е тръгнала от нищото към вечното.
Така ще стане някога и с мене.

Ще стигна онзи бряг, след който
вече няма други брегове.
Седнете покрай мен, налейте си от мойто
и кажете: „Него вечността го взе.“

И дълго, дълго ще се сливам с трайното,
плътта ще стане пръст, кръвта – вода.
Ще каже Бог: „Тоя да върви на майната!“
На всичките съблазни каза „да“.

Във всичко в този свят ще се превърна,
ще се включа в кръговрат голям.
Но никога като Агоп не ще се върна –
по-тъжно нещо от това не знам.

Васил Сивов

ПРОТЯГАМ РЪКА КЪМ КОСМОСА

(фрагменти от поемата)

Това са думите на мойто сътворение:
„Да бъде светлина!“
И идваш ти – създадена не от ребро Адамово,
а от пяна, от звезден прах,
от млечна плът на сребърни мъглявини.
Аз, син на Природата и Случая
разрязвам тръпнещото тяло на Вселената,
в протуберансите на раждането
започвам свое пътешествие
през миналото и през бъдещето
по лабиринтите на времето.

Това е началото на Космоса -
възникване на първичната материя
на Злото и Доброто.

Така създаваме затворени галактики
от обич и от алчност,
от знание и от безумие.

Преди да влезеш в Космоса,
той трябва да влезе в тебе.
Да те докосне с дъха на бликащи съзвездия
и посев на лъчисти спори.

И не вярвай
във вледеняващия мрак на бездната,
в която си прашинка.
Ти можеш да я стоплиш
със своето присъствие.

Тогава в някои спирален галактически ръкав
ще се разтвори раковината на най-възможното
от всички невъзможни равновесия –
между Природата и Разума.

Росица Панайотова

5. ЧОВЕКЪТ

(из поемата „Бесове“)

И аз съм стихия! Между разум и чувства!
Трън в ахилесовата земна пета
остричка суха троха на трапезата
или под телескопа на Вселената...
аз съм ключ, загубил си ключалката,
и бурен в градината пред райската врата
още от ембрион – ветрогон,
скучаещ, самотен като вещ,
лишен от сантименти -
злопаметен рудимент!
Усмихнат над локвата циклоп -
след мене – Потоп след Потоп...
Строя руини, руша гнездата,
раста с комини – старея с ръждата,
а същинската ми стихия е тълпата -
разлюляла се мръсотия по водата.
Така и не се научих да казвам НЕ
като скалата
и ДА – като пръстта свята...

Усукват ме кърви, дълги като върви,
защото съм решил, че трябва да съм
повече от първи!
Но нима кръвта може да ни замени водата?

Защо навлякохме новата дреха на тлъстината?
И дали ще пуснем огъня вместо в сърцата
да тича на воля... из гората?
Та нали вместо да дишаме райски газ в апарати,
можем да въздишаме заедно с пъпчиците
на цветята?
Ей, не е ли по-добре вместо обинтована
Земята да остане за нас Обетована...

Иван Пунчев

ДУХЪТ НА НАУКАТА

„Виж този човек, той е Времето!…“
„ЧОВЕК МОЖЕ ДА СТАНЕ РАВЕН С БОГА“
Ж. Верн, „Майстор Захариус“
„И все пак Земята се върти!…“
Галилео Галилей
„Ха-ха! Ха-ха!…“
Ш. Петьофи, „Лудият“

Аз съм оста!
Аз съм оста, забита здраво във гранита на гърдите земни!
Слънцето блестящо запокитих право във зенита, със златни нитове към небосвода бледите звезди занитих!
Моята дръзка мисъл е съскаща бясна трансмисия, шеметно въртяща ротора на земната орбита.
Аз съм оста!

Сърцето ми тътне със тон на моторния ропот на Deux ex machina (бог от машината), бог, окован със стоманени шини в машината на Вселената,
стон на пружина, навита като апо-калип-тичен свитък в часовника, който нервно отмерва размерния ход на вековете:
Тик-так! Тик-так!…
Набат на кръвта, която бие във вените така, както в такт се клати махалото, неспряло нито за миг от началото на вечността:
Тик-так! Тик-так!…
Вечно в крак с ритъма на вечността бързотечна – така, както текат вековете като водите на неспокойна река!
Моята ръка, протегната като стрелка по циферблата на светилата, пробягва по числата на съдбата, брои на пръсти звездните мигове на света:
Тик-так! Тик-так!… Така!

Екот на камбани, глас на метал, който вика – блик от искри изпод чука челичен, чупещ с пукот ключалката на верига, железен глас на бездната, смразена от злобна прокоба, беззрачна, опразнена от звездите, изронени наземи,

зеща като безплодна утроба,
глух вопъл от гроба на живо погребани роби,
спазъм от въздух недостигащ,
писък на истина, на кол набита, зарита в подземни зандани, зазидана
зад зъбите, разбити от свити пестници,
съвест, сто пъти разпъната, на сто кръстопътя без жал,
стенание на мирозданието, оковано в ръждивата броня на лъжата…

Набат на камбани – Великден!… Воскресе!
Боен вик на титан, който иде и влачи с гръм свойта разбита верига по
стръмните друмища на безумието,
зов за дързост, възкръснала от пръстта на безкръстни гробове
в часа на Тръбата!

Бягайте от този друм! Диска на Земята тук търкалят!
Раз-два! Раз-два!…
Ах, тия слагат в колелото прът!… Не ще успеят! Няма да ме спрат!
Познавам замисъла им коварен!
Раз-два! Раз-два!…
Ей, ред ще сложа в този свят, че сигурно пиян е бил Създателят
бездарен, когато е творил!

Те идат пак! Не ще успеят! Няма да ме спрат!
(Дори да могат… не! Тогаз и Бог да им помогне – не ще да
смогне!)
Ще заредя Вселената с уран, Вселената в един вулкан клокочещ ще
изригна, и миг след туй над хаоса десница ще повдигна,
света отново да създам!) Ха-ха! Ха-ха!…

Аз съм оста!
Аз съм оста, забита здраво във гранита на гърдите земни!
Слънцето блестящо запокитих право във зенита, със златни нитове
към небосвода бледите звезди занитих!
Моята дръзка мисъл е съскаща бясна трансмисия, шеметно въртяща
ротора на земната орбита.
Аз съм оста,
във Слънцето забита!

СЪДЪРЖАНИЕТО НА

WORLDCON

От четиридесетте години в САЩ се събира най-значителната формация на писатели-фантасти, художници-фантасти и страстни фенове посветени на фантастиката във всички изкуства и форми на проява. Това е Световният конвент на фантастиката (World Science Fiction Convention, или накратко WORLDCON) Уърлдкон. На 11-тия конвент е взето решение да започне връчването на наградата Хюго, която и до днес е най-престижната награда за фантастика в света. Всяка година (обикновено в края на септември) няколко хиляди творци и фенове се събират в някой голям конгресен център (американски или голям световен град) и дискутират върху успехите и неуспехите на фантастиката, купуват, разменят, четат и слушат лекции по теория и история на любимия жанр, веселят се на фантастични карнавали, срещат се с учени правещи фантастични открития в лабораториите си, космонавти и лидери на НАСА.

Какво е Уърлдкон? Дали сборище на опиянени от фантазиите си поклонници на някакъв жанр? Или пълноправен конгрес със десетки кръгли маси и сериозни конферентни постижения? Решете сами като прочетете една извадка от темите на един само конвент проведен през 2002 г. Много подобна е картината и на другите тридневни срещи.

Извадки от програмата на WORLDCON 2002
Доклади и дискусии

Изкуственият интелект! Ще го познаем ли, когато го видим? А гледаме ли в нужната посока? Дали ИИ не ни обучава? А ако той не иска да бъде забелязан? Вернър Виндж, Том Галоуей, Хай Даниел

Издръжливостта на героините от НФ и Ф произведенията не поставя ли под съмнение принципите на феминизма? Мари Котани, д-р Джанис Богстад, Вера Назарян

Фендъмът вече не е онова голямо щастливо семейство, той е разногледе. Специализираните групи по тесни интереси не подлагат ли на разрушение самото понятие „НФ фен”? Ли Мартиандали, Моше Федер, Фред Патън

Овладяване на слънчевата система. На какви въпроси очакваме отговор? Какви ресурси очакваме да намерим? След изследователските експедиции, каква ще бъде следващата крачка? Как ще се отрази това на развитието на цивилизацията? Едвин Стрикланд III, Дейвид Морисън, Лорета Маккибен

В памет на Деймън Найт. Онези, които са работили с него, разказват за голямото му влияние върху американската научна фантастика. Фредерик Пол, Джийн Улф, Робърт Силвърбърг, Джо Холдеман

Електронните книги. Разпространители разказват за постиженията в развитието на електронните книги. Как се отразява сривът при дот-комите върху традиционното продаване на книги? Елате да чуете докъде е стигнало развитието на форматите и новите възможности на НФ електронната книга. Майкъл Уърд, Дейвид Хауел, Скот Ейделман

Цунами от заглавия. Как да откривате скъпоценните камъни и да избягвате всичко, което е по-малко от диамант. Най-ценните находки сред книгите и разказите през 2001 г. Чарлз Браун, Гарднър Дозоа, Дейвид Хартуел

Фантастичният карнавал. Ако искате да бъдете като герой на "Междузвездни войни", Стар Трек или комикс, ви трябва костюм - как да подходите към него? Дженифър Тиф, Анита Тейлър, Елинър Фарел

Толкин през 21 век. Харолд Блум казва, че няма да го четат, Томас Шипи казва, че той ще продължава да бъде желан. Диана Пакстън, Дейвид Братман, д-р Елизабет Хъл

2001 – годината и Кубрик. Кубрик имаше специфично виждане за бъдещето – мощна технология и опустошена природа. Международната орбитална станция и "Мир" обаче никак не приличат на филмовите, а и техниката ни като цяло не е толкова могъща. Ще си приближим ли до света на Кубрик? Ще роди ли човечеството Звездното дете? Д-р Такаюки Тацуми, Том Галоуей, Луиз Клеба

Бъдещето на Африка. Милиарди долари се наливат в този континент, новините са все войни, разруха, глад и болести. Какво е реалното положение и има ли фантастика, която да е предвидила нещо за тази огромна земя? Майк Резник, Уйлям Дитц, Нанси Фармър

Метеосводка за Слънчевата система. Какво общо имат планетарните атмосфери на нашите планети? Какво може да каже атмосферата на Юпитер за земната? Ами слънчевата? Какво има на Земята и вероятно на Титан, което го няма никъде другаде? Защо ни трябва час по скоро да идем на Плутон?

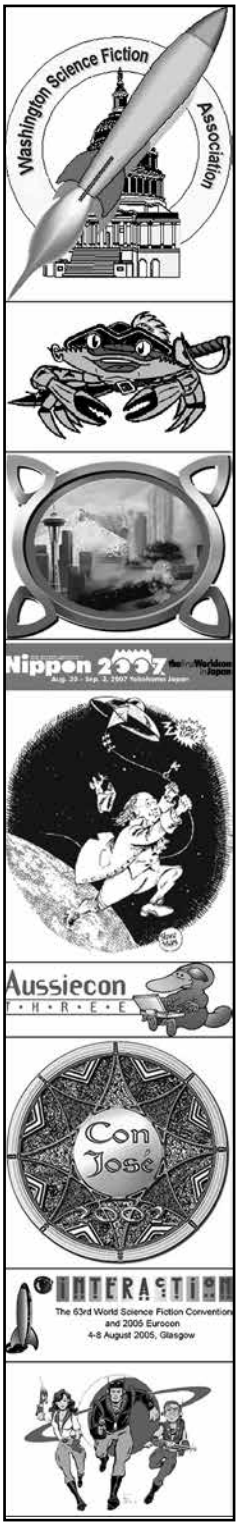

Какво отношение към Слънцето имат супер-въртящите ветрове на Венера? Защо трябва да сверяваме метеосъобщенията с положението на Марс? Лорета Маккибен

Бъфи – митологията. Телесериалът „Бъфи, убийцата на вампири" за седем години се превърна в пълнофункционална митология. Как работи една такава митологема в пълен конфликт с реалността? Или ние просто трябва да се усмихнем и да си кажем – какво пък, това е само едно шоу?!!... Лаура Гилман, Кейт Кандидо, Бен Ялоу

Супергероят като метафора. Защо средният човек се идентифицира със супергерои като тези от „Х-мен", „Лигата на справедливостта" и др. и как това може да се използва за усилване на толерантността. Чарлз Кипра, Боб Гейтс, Крис Бъркли

Семейство от автори. Кой готви вкъщи? Наръчник по оцеляване при авторските съпружески двойки. Кевин Андерсън, Ребека Моеста, Стив Милър

Героят като покойник. Филмът „Шесто чувство" не е откривател на сюжета за мъртвия главен герой. Много преди това са „Инферно" на Лари Нивън, „Речен свят" на Фармър, Passage на Кони Уилис – всички те имат за двигател на действието мъртъв човек. Имат ли общи черти, ограничения или преимущества мъртвите действащи лица? Лави Навън, Кони Уилис, Лаури Ман

Трябва ли да тераформираме Марс. Камъните имат ли права? Какви би било въздействието на тераформинга върху оскъдните форми на живот, ако все пак съществуват? Какво би дало на човешкия прогрес това тераформиране? Ще станат ли някога значими марсианските ресурси? Каква е цената на Марс като недвижимо имущество? Стив Колинс, Джим Паркър, Скот Търмън

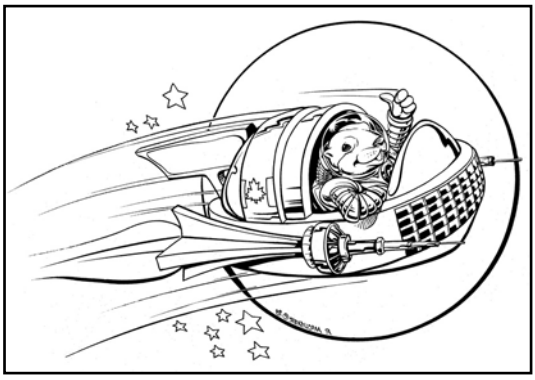

Разликата между фантастиката за деца и фантастиката за възрасти? Не е достатъчно да

извадите секса и насилието, за да пишете детска литература. Какви правила трябва да спазва пишещият за деца? Как да пишете детски роман, който да е интересен и за възрастните? Тери Пратчет, Тад Уилямс, Челси Ярбъро, Тери Бисън

Мъките на художника фантаст. Как да убедите някого, че еднорогът или драконът са истински? Като гледате модела, който ви позира в студиото? Или като изучавате анатомията на съществуващите животни? Това помага, но ако сте много увлечен, няма да постигнете повече от голяааама игуана или кон със свредло на челото. Боб Егълтън, Франк К. Фрийз, Тереза Матер

Генни технологии – как да се социализират? Ако бъдат узаконени, как ще работи законовата им функция? Ами ретровирусите, размножаването? Трябва ли властта да има регулираща функция и ако да, как ще изработят критериите? Грег Беър, Томас Хоп

Виртуално управление на физическата реалност. Във филма „Вавилон 5: легенда за рейнджърите" видяхме как героите управляваха оръжието си през виртуалната реалност. Д-р Чарлз Коен споделя реалните си постижения по управление на физическата реалност с виртуални средства. Д-р Чарлз Коен

Какво ще илюстрираме после? Някога един илюстратор на фантастика можеше да живее добре от илюстрации в списанията. После телевизията уби пазара на масовите списания. Ако книгите с меки корици последват съдбата на списанията, какво ще илюстрираме? Фил Фолио, Маргарет Кейн

Върху какво ще се фокусираме: Пилотно или безпилотно изследване на Слънчевата система? Настина ли можем да изследваме със самообучаващи се роботи? Ще разбираме ли правилно нещата отдалеч? Ще поддържат ли живия интерес на хората изследванията, правени от машина? Трябва ли да изпращаме хора? Ще понася ли общественото мнение неизбежната загуба на човешки животи? Хенри Спенсър, Хай Грегори, Робърт Метцгер

Чуждопланетни езици (3-часов семинар). Вие сте в състояние да опишете създадената от вас чужда цивилизация, нейната история и екология, психологията на нейните обитатели. Но как звучи това, на което говорят? Как техният език изразява културата им? Хал Клемънт, Дейвид Брин

Нови филми на SF Channel: Текущите и предстоящи снимки на сериалите „Децата на Дюна”, „Речен свят”, „Землемория”, „Деветте принца на Амбър”, „Червеният Марс” и Taken. Скот Ейделман, Крейг Енглер

Жени в науката. Как НФ ме убеди, че имам Място. От Азимовата Сюзан Келвин до д-р Мариела Андърс на Пол Маколи, жените учени заемат сериозно място в НФ. Гостуващите научни работнички фенове споделят как НФ им е дала енергия да се заемат с такива доминирани от мъже области като теоретична химия и физика. С какви видове спънки и съпротива са се сблъскали... Как бихме могли да имаме ново поколение момичета, посветени на науката? Паула Бътлър, Джени Дацо, Виктория Уорън

Фантастичното изобразително изкуство. То има оформен стил, който по най-скромната преценка е един от най-консервативните на планетата. Как се съчетава това с погледа в бъдещето? Можем ли (и би ли трябвало) да променяме това? Рон Милър, Дейвид Чери, Джейн Франк

Бъдещето на НФ като литературна форма. Преди, когато НФ беше пълна със звездолети и пришълци, беше лесно да я определяме като такава. Но днес, с нахлуването на биотех, трилъра, психо-бестселърите, любителят често не е в състояние да я идентифицира като истинска НФ. Има ли НФ бъдеще като литературна форма? Питър Никълс, Чери Морган, Ендрю Бърт

Машините на Мечтите стават реалност. Технологиите, описани в НФ, все по-често са напълно осъществими със съвременни средства. Кои машини, описани в литературата, вече са реализирани, кои по една или друга причина няма да се осъществят в този вид, кои са пред вероятното си реализиране? Фредерик Пол, Робърт Сойер, Алън Стийл

Дишането във вода – технологична цивилизация в течна атмосфера. Въздуходи-шащите същества са само една алтернатива. Предполага се, че октоподът, мантата и други същества биха могли да еволюират до разумност, как би изглеждало това? Дейвид Брин, Чайна Мийвил, Патриша Макевън

Графики: Ертан Мусов

Наследниците на Светослав Пиков

Кира Валери
Йоан Владимир

СЕМЕЕН ЗАНАЯТ

1.

Този петък, тринайсети, започна с най-баналния инцидент – Петя се успа. Успа се глупаво. Чу радостното чуруликане на часовника, пресегна се в просъница и плесна бутона на алармата, обещавайки си ей сега да отвори клепачи. И само миг по-късно, когато ги отвори, наближаваше десет. Фют – черно котараче, с бяло петно на гушката – лежеше свит на кълбо на гърдите ù и кротко я дебнеше кога ще се събуди, за да оповести, че е гладен. Петя обичаше да го гали, докато се разсъни, но този път скочи и почти го изтръска на пода.

Черни джинси, черна ластична фла-нелка и по принуда – черно джинсово елече, понеже не успя да открие къде бе завряла сутиените си. Втурна се към банята, после към кухнята, а Фют се замота в краката ù, примяуквайки по малко, колкото да не го забравят. Нямаше време да закусва, затова гаврътна чаша студено, останало от вчера кафе. Веднага съжали, но горчивият вкус в гърлото ù помогна да фокусира предметите пред очите си. Извади паничката на котето с вчерашните остатъци храна от хладилника. „И аз искам някой да ми направи топла закуска. Или поне топло кафе…“ Котето застана чинно, чудейки се дали да бойкотира такова небрежно отношение към скъпоценната му персона. Петя клекна до него и зарови пръсти във вратлето му:

– Хайде... Лапай бързо, бебчо... Тол-кова работа имаме днес.

Когато го нахрани, тя изсипа съдържанието на раницата си върху кухненския плот и напъха котето вътре. Надяна раницата не на гърба, а на гърдите си, преметна през рамо и чантичката с парите и документите, куцукайки и подскачайки, намъкна маратонките си, без да ги развързва, и хукна към входната врата. Върна се два пъти – веднъж за ключовете и после за джиесема си.

На излизане все пак отдели ня-колко секунди, за да се погледне в огледалото на портмантото. Зениците на големите ù синьо-зелени очи все още бяха леко разширени от съня. Прокара длани през късата си рижа коса и издокара любимата си прическа тип рошав морков. Заключи и се затича надолу по стълбите, но от долния етаж се наложи да се върне за трети път. Беше забравила котешкия паспорт, а без него ветеринарният нямаше да постави ваксината.

Когато се добра до спирката на автобус 306, около будката за вестници се бе скупчила невротична тълпа. Страховита старица, приличаща подозрително на Баба Яга, със зловещ глас ù довери, че вече два автобуса един след друг подминали спирката , препълнени като зрели пъпеши.

Следващият автобус даваше известни надежди, макар едва да се мъкнеше, претъпкан още на втората си спирка. Петя успя да се качи, вардейки с лакти котето в раницата. Слизай-

ки при Ректората, погледна часовника си – единайсет без пет. От вратата на касата, през фоайето, почти до входа се виеше двуредна опашка – очевидно не само тя бе оставила плащането на таксата си за последния ден от семестъра. Нареди се и търпеливо се зае да чеше между ушите любопитно надничащия Фют.

Чакането ù отне точно четиридесет и четири минути, а за беда на опашката не откри нито един познат, поне да си побъбри. Когато редът ù дойде, касиерката, възпълна жена на средна възраст, с тежък грим и похабена от изрусяване коса, попита уморено:

– Факултет, специалност и факулте-тен номер?

– Математически, информатика, 411 – издекламира на един дъх тя и бръкна в чантичката за портмонето си.

Жената затрака с яркочервените си нокти по клавиатурата на компютъра:

– Петра Петрова Петрова, такса за втори семестър?

– Да.

– Двеста и осемдесет лева.

– Двеста и трийсет – опита се да я поправи момичето с някакво тягостно предчувствие.

Жената се обърна към нея, смъкна с характерен жест очилата си на върха на носа и я погледна над тях:

– Четете заповедите на ректора навреме. Увеличението е за всички специалности.

Петя нямаше представа за каквото и да е увеличение. Отегченият равен глас на касиерката не вещаеше нищо добро.

– Откога е това? Защо не е разгласено?

Касиерката сви рамене и се зае да оглежда лакираните си нокти:

– Четете заповедите навреме. За вас се отнасят, не за мен…

– Моля ви – реши да се пробва Петя. – До края на деня трябва да взема заверка. Моля ви, издайте ми касова бележка за цялата сума, а аз ще ви доплатя следобед, веднага щом...

– Плащането на такси е до дванайсет и трийсет, пише го ей там – прекъсна я остро жената и сви начервените си устнички.

– Но в понеделник започва сесията...

– В понеделник пишеш молба до декана си и чакаш разрешение да се явяваш на изпити без заверка.

– Моля ви, направете изключение за следобед? – опита пак момичето, подразнено от факта, че ù говорят на „ти“.

– Най-много до два, и то ако няма други чакащи. Имам си и друга работа – сопна ù се жената и красноречиво извърна глава.

Петя се спусна покрай библиотеката и почти тичешком подмина паметника „Левски“. Смътно помнеше, че някъде по „Дондуков“ имаше клон на ДСК. Веднага щом излезе на булеварда, погледът ù започна да обхожда рекламните табла, които се губеха в перспектива. Не видя нищо, което да прилича на Банка ДСК, и се устреми с широка крачка през гъстата тълпа. Малкият Фют се опита да протестира жално, но Петя само го прегърна с две ръце през раницата. После се сети, че има и по-прост начин да намери нещо в тая лудница. Извади джиесема си и набра номера.

– Трябва ми най-близкият клон на ДСК. Намирам се на пресечката на „Дондуков“ и „Раковска“… Благодаря, до скоро…

Жадуваният клон на финансовата институция се оказа съвсем наблизо. С това добрите новини се изчерпаха. Покрай големите стъкла на банката, заемайки почти целия тротоар, се възправяше дебела опашка от предимно възрастни хора. Не се забелязваше

Рис. Калин Николов

никакво движение около входа или някъде вътре в офисите .

– Какво става?!

– Днес е ден за пенсии – обясни ѝ една бабичка.

„Днес на мен ми е ден за бабички. И гадни опашки…“ – сломена заключи Петя.

Момичето седна на мраморния перваз под билборда с курсовете за деня и трескаво запресмята колко време ще ѝ трябва, за да изтегли парите, да прибяга обратно до ректората, за да плати таксата, да се качи до факултета си за заверка и накрая все пак да стигне до ветеринарната клиника, където работеше котешкото джипи. Фют мърдаше неспокойно в раницата, май му се пишкаше. По въпроса едва ли можеше да се направи нещо точно сега, затова само отвори по-широко раницата. Котето бе прекалено добре възпитано, за да създава излишни проблеми.

В един без петнайсет успя да влезе вътре с поредната порция пенсионери. Оказа се, че от всичките седем гишета с клиенти работят само две, и старците стриктно се разпределиха на две опашки. Петя машинално застана зад дребната бабичка.

Редът минаваше по-бързо от очакваното и момичето тъкмо се канеше да си отдъхне облекчено, когато банковият служител набута в ръцете на старицата пред нея дълъг формуляр:

– За преводи от САЩ и Канада, моля, попълнете… И трите колонки, с печатни букви. На гърба също…

– Ама... Преди не съм писала нищо, превеждахте ми ги на книжката…

– Съжалявам, преведени са експресно без искане за оторизация, формулярът е задължителен – хладно повтори служителят.

– Нямам очила! – завайка се старицата. – Синът затова ми превежда пари, старите ги стъпка едно момче в магазина… Имам перде на лявото око... Помогнете ми!

– Съжалявам, попълват се собственоръчно, това е платежен документ. Следващият! – отряза я касиерът.

– Що за безобразие! – изрева в лицето му Петя, почти забравяйки от възмущение защо се е редила на опашка. – Как може да настоявате за глупавите си правила пред тази стара жена?

– Не е мой проблем, госпожице – отвърна флегматично банковият чиновник. Той очевидно не бързаше за никъде.

– А кое е ваш проблем? Не ви ли е работа да обслужвате клиентите?

– Има си наредби и правила, никой не може да изисква от мен да ги нарушавам.

– Свинщина! – изкрещя Петя. – Вашите правила можете да си ги посадите в саксийка и да ги поливате с рядко кафе – ще изникне точно такава мижитурка като вас!

– Какво си имаме тук? – избоботи някой зад гърба ѝ.

Опашката живо се вълнуваше от бавенето и това бе привлякло вниманието на нисичък костюмиран мъж с птиче лице и рядка, грижливо зализана косица. На джобчето му бе закачен бадж, който гласеше „помощник-мениджър“.

– Вашият служител отказва да прояви разбиране към тази възрастна дама – войнствено обяви момичето.

Мъжът плъзна мазен поглед по стройната ѝ фигура, после насочи вниманието си към старицата и се подсмихна презрително на избелялата ѝ басмена рокля.

– Това е банка, госпожице – обяви гордо обладателят на птичето лице. Неясно защо фактът, че това е банка, според него слагаше край на всякакви противоречия.

– Добре – изсъска Петя. – Аз ще попълня тъпия ви формуляр.

– Служителят ми няма да го прие-

ме. Платежните документи се попълват собственоръчно – ухили се помощник-мениджърът. – Моля, отдръпнете се от опашката, работното ни време е ценно.

Момичето прехапа език. Гневът заклокочи в гърлото ù, но тя не каза нито дума повече. Хвана под ръка уплашената бабичка и двете заедно излязоха навън. Седнаха на една свободна масичка, принадлежаща на кафенето в съседство, и Петя бързо попълни с печатни букви формуляр №6 (САЩ и Канада). Накрая показа с пръстче местата, които декларанторът трябваше да украси със собственоръчен подпис, и бабичката радостно изрисува няколко букви с трепереща ръка. Когато приключиха, Петя застана отново накрая на опашката, а бабичката се вмъкна по средата, при две нейни дружки.

С двукратното редене бе похабила повече от час и щом се сдоби с нужната ù сума, Петя бе готова да тича презглава към Ректората, но една зловеща гледка я прикова. На отсрещния тротоар, до автобусната спирка за трамвай №20, няколко момчета плътно бяха обкръжили нейната бабичка. Предчувствайки как ще се случи още нещо гадно, Петя хукна напряко през оживения булевард. Тъкмо тогава спиращият трамвай се появи и закри ставащото от погледа ù. Без да спира да тича, тя го заобиколи отзад и заблъска отчаяно изпречилите се хора.

Това, което видя, я потресе. Младежите грубо блъскаха старицата и измъкваха от портмонето ù току-що получените пари. Банкнота по бан-кнота, сякаш пресмятаха колко им трябват. Съдържанието на пазарската ù чанта се търкаляше наоколо, а останалите хора невъзмутимо се качваха в трамвая, мятайки само любопитни погледи. Старицата немо-щно нареждаше някакви несвързани молби. Не ù взеха всичките пари, оставиха ù нещичко, като подаяние, засмяха се и без да бързат, се отда-лечиха, газейки тревата в градинката.

– Ах, вие! – развика се момичето и се затича към тях, но при оградата на градинката спря.

Първо, защото те бяха петима и все яки младежи. И второ, защото забеляза, че в дъното на пресечката е паркирана патрулна полицейска кола.

-Полиция, помощ! – хукна нататък тя.

Никой не реагира.

Колата бе паркирана на тихо и сенчесто място и съвсем в разрез с пътен знак: „Паркирането забранено“. Дясната седалка бе спусната назад, на нея бе легнал шишкав полицай и хъркаше мощно. Колегата му зад волана люпеше семки и плюеше със замах през отворения прозорец.

– Хей! – надвеси се към прозорчето Петя и една люспа се залепи за джинсите ù.

Полицаят я изгледа с отегчение и предъвка семка между зъбите си:

– Не викай! – каза тихо и запла-шително. – К’ъв ти е проблемът, мал-ката?

– Там! – посочи момичето, не забелязвайки, че пръстът ù трепери. – Хулигани окрадоха една стара жена! Не ги ли видяхте?! Обраха я току-що!

– В обедна сме – примлясна полицаят.

– В какво сте? – очите ù се разшириха. – Вие сте полицаи!

– Стига вика! – изплю се той, уж стараейки се този път да не я уцели. – И ние сме хора, имаме право на почивка. Госпожата да подаде жалба в Пето РПУ. Тебе мо’е да те пише свидетелка.

– Ама вие чувате ли се какви ги... Ах, че свинщина!

– А да ти го начукам не искаш ли? – озъби се ченгето.

И в този миг гневът, който я душеше

и не даваше на думите ù да излизат спокойно от устата, изчезна. Някакво злокобно спокойствие я обзе . Тя се отдръпна, наклони глава и сякаш се прицелваше в полицая, подметна закачливо:

– Какво, харесвам ли ти?

Полицаят ококори очи и изцъка с език:

– Яко парче си!

Много бавничко Петя се наведе към прозорчето. Фют се размърда и подаде главичка през процепа на раницата.

– Огледай ме хубавичко – зашепна, без да мига. – Аз съм нещо повече от готина. Аз съм рижа и зеленоока. И нося черен котарак. Знаеш ли, че мога така да те прокълна, че да не го вдигнеш цял живот? Не те ли е малко страх да се закачаш с мене?

Като по поръчка, Фют изфуча и замахна с лапичка към носа на ченгето.

Лицето на полицая се издължи:

– Чупка!

– Вече те проклех – усмихна се нежно Петя. – Ще ми платиш, бъди сигурен! – врътна се и се затича по улицата накъдето бе поела старицата.

Настигна я да крета и да хлипа около стотина крачки по-нагоре. Дръпна я за лакътя:

– Елате с мен!

– Къде? – подскочи бабичката.

– В полицията. Трябва да подадете жалба. Аз съм ви свидетел.

– Страх ме е – плахо си призна възрастната жена.

– Не бойте се. Ще дойда с вас и няма да ви оставя...

Подаването на жалбата и сне-мането на свидетелски показания ù отне почти цял следобед. Взе такси до Ректората. Часът наближаваше пет без петнайсет.

Пред касата нямаше жива душа. Вратата беше заключена, въпреки обявеното работно време.

– Свинщина! – изохка от дъното на душата си, за трети път този ден. – Това ви е „другата работа“, значи…

Ръката ù сграбчи джиесема и пръстите механично набраха номера.

– Здравей, Петя!

– Азраел – изграчи в слушалката тя. Вдиша и издиша дълбоко няколко пъти, за да успокои гласа си. После продължи бавно, ясно артикулирайки думите. – Азраел, ядосана съм. Много, ама *много*, съм ядосана.

2.

В понеделник по обед, около два часа след началото на работното си време, г-ца Калинка Николова изтрака с токчета по коридора на ректората. Отключи вратата на касата и понеже отпред се мотаеха някакви студентчета, веднага я заключи пак отвътре.

Пусна компютъра и докато той зареждаше, се зае да поправи грима си и да тупира поразбърканата си фризура. За малко да счупи огледалцето. Защото мониторът ù заяви със срамежливо розовеещи букви:

„Здравей. Днес си особено грозна.“

Тя зяпна и примигна. Натисна няколко пъти бутона Esc. Буквите на екрана се разбягаха панически, но на тяхно място дотичаха други:

„Ноктите ти са мръсни. Не ме пипай с тия ръце!“

Калинка инстинктивно пусна клавиатурата и смаяно огледа пръстите си. Тук-там лакът се беше излющил.

„Цяло изпитание е да те гледам всеки божи ден – оплака се междувременно компютърът. – Ти си грозна, дебела и сбръчкана. Схемите ми са в постоянен стрес. На твое място бих се подложил на серия пластични операции.“

Тутакси наизскачаха уеб-страници на хирургически клиники.

„Обади им се, моля те. Сега!“ – рекламно замигаха този път ярко-червени букви.

Със замах тя натисна копчето за рестартиране. С писукане компютърът угасна и презареди.

„О, неее... Пак си ти и си все така грозна! Защо ме измъчваш, защо!“

Този път Калинка се окопити. Вдигна слушалката на телефона си и набра вътрешен номер:

– Тони, здрасти, Николова съм, от касата... Виж, на компютъра ми се е закачил някакъв вирус... Ще дойдеш ли да погледнеш?

„Да, нека дойде и той! – реагира светкавично мониторът ù. – Тъкмо ще попитаме и него грозна ли си, или не си!“

Тя хладнокръвно избра старт-менюто и Turn off. „Ох, благодаря ти“ – изписа екранът, преди да се изключи.

Тони се отзова след по-малко от пет минути. Калинка му отвори, посочи му мълчаливо компютъра си и се настани на мястото на своята колежката – до прозореца отсреща. Включи нейния компютър.

Вместо познатия черен десктоп с множество иконки, на монитора изгря огромно синьо око. Повъртя се няколко секунди и се смени с надпис:

„Хм, да. Право разправя съседът. Ти наистина си ама много противна...“

– Вирусът е в мрежата! – изпищя Калинка.

– Всичко ми изглежда наред! – отвърна с ръмжене Тони. – Папки, директории, файлове, всичко си е окей.

Телефонът иззвъня. Касиерката вдигна слушалката с трепереща ръка.

– Калинче – обади ù се познат женски глас, – ще се качиш ли за мъничко? Зам. ректорът те вика.

Калинка Николова подскочи като опарена. Тресна слушалката и няколко минути диша тежко. Щом се посъвзе, изпъна жилетката си, оправи яката и заобикаляйки отдалеч кафемашината, се втурна по стълбите към горния етаж. Почука нервно на вратата на зам.-ректора.

– Влизай, влизай! – поканиха я отвътре.

Около бюрото на шефа се бяха скупчили неколцина професори и наблюдаваха екрана на неговия компютър. Секретарката му се кискаше в шепата си. Със свито гърло Калинка се приближи и надникна.

„...Козешката ù муцуна
и гласа ù префърцунен“ – нареждаше мониторът.

– Николова – обърна се към нея зам.-ректорът, едва удържайки смеха си. – Май си вбесила някое студентче хакерче.

„И понеже не ù дреме
за работното ù време,
уволни я незабавно
от училището славно“ – препоръча в рима компютърът.

– Аз... ами... това е вирус! – запелтечи Калинка. – Тони ще го оправи... надявам се...

Размаха безпомощно ръце и като не намери какво повече да каже, врътна се и хукна истерично към вратата.

Като нож в гърба ù се заби приглушено подмятане:

– Абе, колега... Ама верно са ù криви краката!

По-рано сутринта, точно в девет и петнайсет, Григор Иванов Арнаудов, четиридесет и седем годишен, женен и баща на две деца, седна зад бюрото си с надеждата, че днес ще е един хубав ден. Всичко край него навеждаше на тази мисъл. Димящото кафе „Лаваца“ със сметана. Новичък вестник с красиви голи жени на предпоследната страница и тлъста кръстословица. Скъпа бонбониера, подарена от благодарен клиент. Дори секретарката на шефа, тази съкрушителна сексбомба, му се беше усмихнала обещаващо. Може би знаеше нещо, което той още не знаеше.

„Секретарките са по-могъща сила и от китайците. Но ако си директор на клон... Тогава те стават твоя послушна армия…“

За миг си представи как му връчват заповедта за повишение и от заместник-мениджър на банков клон той става просто мениджър на банков клон. Представи си как позвънява по вътрешния телефон и кратко нарежда: „Явете се при мен, Димитрова…“ И тя влиза, само по прашки, люлеейки разкошните си гърди, пристъпвайки хищно. А после остава и без прашки, ляга на масивното орехово бюро и послушно разтваря крака, преливаща от страст и желание да му се отдаде…

Телефонът му рязко иззвъня.

– Да?

– Попълни ли формуляр № 666, задник?

– Моля!?

– Ти си смотаняк, Арнаудов, абсолютен гъз – отбеляза делово неизвестният глас и линията прекъсна.

Веднага щом затвори, телефонът издрънча пак.

– Ало?

– Казвам се Аврам Ангелов Аврамов и съм ваш клиент – представи се гъгниво някакъв младеж. – Искам да ви уведомя, че съм възмутен от педантизма, с който настоявате за спазването на идиотските ви правила.

– Какво?!

– Вие сте помощник-мениджъра Арнаудов, нали?

– Да…

– Точно вас имам предвид. Смятам още утре да закрия сметката си във вашия банков клон – довърши младежът и затвори.

Арнаудов подържа пиукащата слушалка, трескаво опитвайки се да си спомни кой беше този и кога се е заяждал с него.

Червената лампичка на втората линия изпищя като ощипана кокетка.

– Да?

– Обажда се Албена Антова Аджова, имам три фирмени сметки при вас – този път бе свадливо писклив глас на възрастна жена. – Недоволна съм от обслужването във вашия банков клон.

– Ама…

– Не се оправдавайте, а се засрамете! Изпъдили сте стара жена на пътя, без средства и без никаква възможност за компромис. Вие сте свиня, Арнаудов! Смятам да закрия сметките си...

– Чакайте! Госпожо! Има някакво недоразумение, готов съм да ви се извиня, ако...

Слушалката даваше прекъснат сигнал, но затова пък първият телефон звънеше, та се късаше.

– Аз съм Антон Асенов Антонов. Недоволен съм, трябва да ви кажа...

Арнаудов тресна слушалката, без да го изслуша и изтича навън от кабинета си.

В голямата централна зала телефоните звъняха като при пожар . Колегите му отговаряха, слушаха, „да“-каха и се взираха облещено в своя заместник-началник. Служителката от най-близкото гише му направи знак с ръка да се приближи и набута слушалката в ръцете му.

– ...Бориславов Белчев. Изключително засегнат съм от отношението на господин Арнаудов. Мисля още утре...

Арнаудов изтърва слушалката и отскочи назад. Едва не се сблъска с мегатонната сексбомба Димитрова.

– Арнаудов, при шефа – изсъска секретарката, хвърляйки му убийствено пренебрежителен поглед.

Той се втурна в кабинета на началника си. С ужас установи, че и неговият телефон звъни, та се не трае. Директорът го вдигна, помълча, гледайки с присвити очи заместника си.

– Благодаря, че се обадихте – каза,

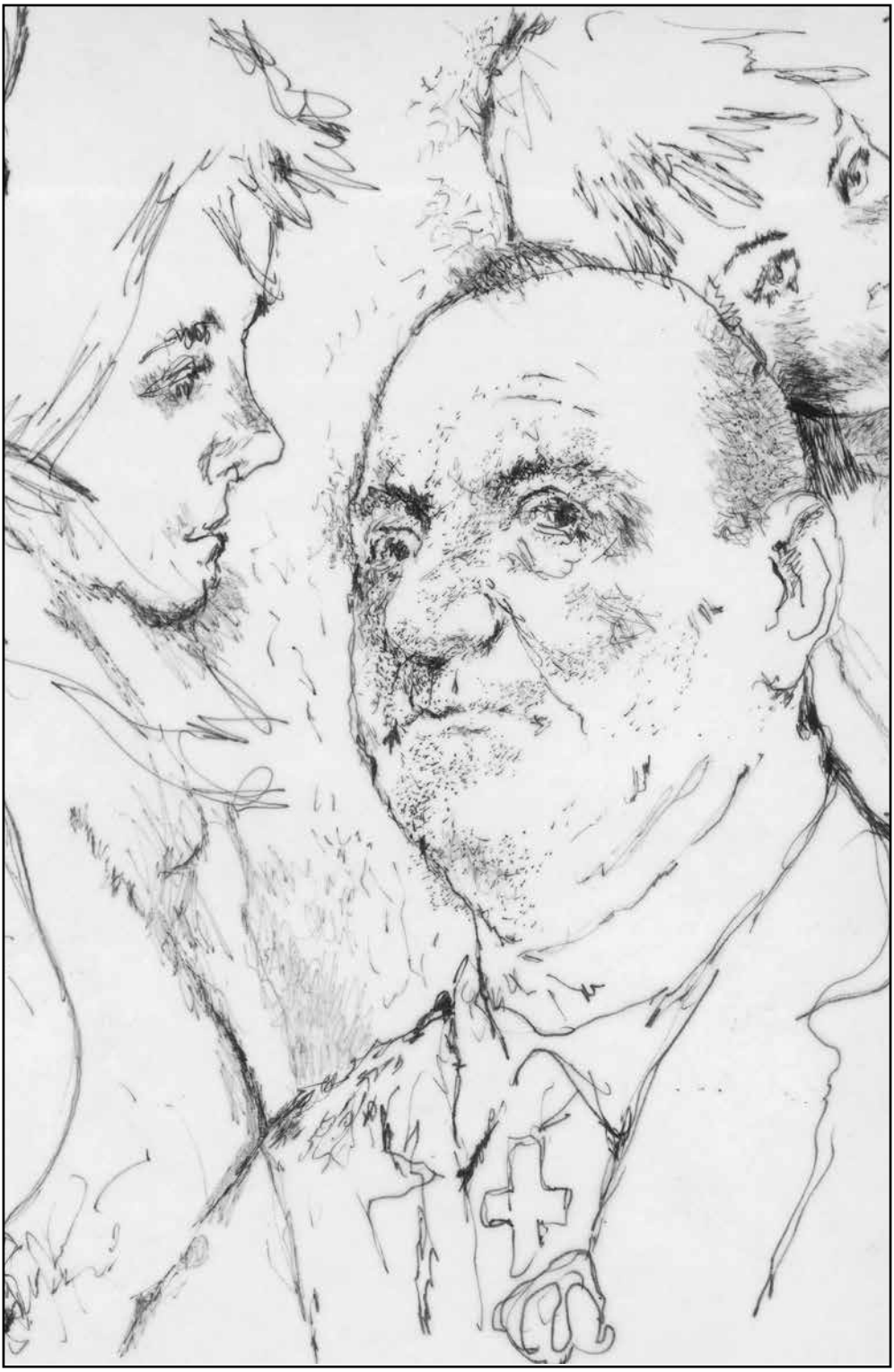

Рис. Калин Николов

преди да затвори. Очичките му се бяха превърнали в две искрящи цепки. – Е? Как ще ми обясниш *това*?

– Някой си прави майтап с нас! – изрева Арнаудов.

– Някой ли? Някой! Обаждат се всичките ни клиенти. Всичките!

– По азбучен ред – добави услужливо Димитрова.

– Ето, виждате ли, това е номер! Аз. .. аз... нямам обяснение...

– Виж, Арнаудов... Ъхърм! Виж сега. Предполагам, разчуло се е, че мен ще ме местят в министерството. Помня, че и вестниците писаха... Пък и честно да ти кажа, аз също съм забелязвал да се държиш с клиентите ни доста... ъхъм... непрофесионално. Да, признавам, мислех да те предложа за мой приемник. Но...

С това натъртено „Но...“ Арнаудов усети как потъват всичките му мечти. С омекнали крака се тръшна в близкия фотьойл.

Привечер сержант Пехливанов с нетърпение очакваше свършека на смяната си. Партньорът му, сержант Ангелов, се забавляваше да измерва с радара скоростта на автомобилите, които минаваха по надлеза над тях.

– Гле'ù го тоя – изпръхтя дебеланкото, – кара със 134 км/час. В градски условия! Няма да се оправи тая държава, нямааа. Респект нямат, към закона. Ама като видят палката, всичките се насират от страх… Чу ли за новото постановление на министъра? „Няма да има актуализация на заплатите в бюджетната сфера, засега“. Педерас гърбав…

Дебелият сержант Ангелов караше двойно дежурство, имаше да връща на колегата Петров. Цял следобед бе спал и сега нехаеше за това, че се мотаят вече половин час след времето за смяна. Патрулката с Колев и Ташев просто я нямаше.

„Още десет минути и паля бавареца“ – промърмори на себе си Пехливанов.

След десет минути той обаче не запали никакъв баварец, а отиде в патрулната кола и взе микрофона на радиостанцията. Миг преди да натисне бутона за повикване на централата, се разнесе пращящият глас на дежурната.

– Патрулна кола №18, сержант Пехливанов. Патрулна кола №18…

– Пехливанов слуша! – гракна смутено сержантът.

– Началникът на отдел „Пътна полиция“, Седмо РПУ, иска да говори с вас.

– Свържете ме.

– Пехливанов? Христо Пехливанов? – осведоми се непознат фалцетен глас.

– Тъй вярно.

– Какво ви говори… сержант… Лек автомобил „БМВ“ модел 325, сив металик, три врати, две хиляди и петстотин кубика, мисля… Бензинов мотор… Регистрационен номер…

Нещо в гърлото на Пехливанов се сви. Началникът на отдел „Пътна полиция“ се забавляваше да изрежда характеристиките на личния му автомобил, все едно че бе стихотворение от Вазов.

– АА9618 Т – за момент настана мълчание по ефира. – Та говори ли ви нещо това, сержант?

– Това е личният ми автомобил, господин...!

– Подполковник – подсказа му началникът. – Та значи е ваш… И ние така решихме. Вероятно нямате представа какво прави в „Младост 4“, нанизан като картоф на шиш в тролейбусен стълб?

– Съвсем… – на Пехливанов му призля. Колата още не беше изплатена и нямаше никаква застраховка, дори „Гражданска отговорност“. – Съв-

сем не – промълви едва.

– Явете се на оглед, Пехливанов. И се благодарете, че с вашия началник сме седели на един чин четири години.

Чак когато пристигнаха на място, Пехливанов разбра за какво трябва да е благодарен на съдбата. Потрошената кола се бе качила върху мантинелата и се бе врязала с ужасяваща скорост в тролейбусния стълб . Двете ù врати зееха широко отворени, имаше следи от горене, както и пяна от пожарогасители. И багажникът зееше отворен . Съдържанието му – пътни знаци „Ограничение на скоростта до 40 км/ч“, радар без пломба, резервна униформа и фуражка, стикери „Пътна полиция“ – се виждаше подредено като на изложба пред колегите му, безброй зяпачи и неизвестно още кой.

– Ваша ли е? – попита го дребничък лейтенант.

– Да… Какво е станало…

– Вие ми кажете. Колата е ваша, но какво търси тук?

– Някой…

– Там е проблемът! – сряза го високомерно лейтенантчето. – Никой! Станало е преди двайсет минути, има десетки свидетели наоколо. От момента, в който се е врязала в мантинелата, до пристигането на патрулните автомобили, човек не е слизал от този автомобил. Нито пък такъв е открит във вътрешността на колата.

Сержант Пехливанов се опули още по-идиотски и зяпна с уста. Промълви поредното неадресирано „Как“ и като пиян започна да обхожда съсипания си автомобил.

– Идете при колегата – хвана го за лакътя лейтенантчето. – С него ще съставите протокола. А какво ще обяснявате на началника си, си е ваш проблем. Аз това… – и кимна към отворения багажник – все едно, че не съм го виждал. Паякът ще я довлече в Седмо РПУ, там си я търсете.

Сержант Пехливанов извади от вътрешния си джоб плоската манерка и без да му пука от нищо, надигна дъното ù право към зенита. Очертаваше се дълга и неприятна нощ.

3.

На сутринта се оказа, че не само нощта е дълга и неприятна, но дори и последвалата утрин и пладне. Мързеливите следователи закъснява-ха с цял час за работа, а без техния подпис на протокола Пехливанов не можеше да получи жалките останки от автомобила си. Цяла нощ стоя като на тръни, гадаейки дали двата тайника под праговете са разкрити.

– Пехливанов! При началника – провикна се дежурният през фоайето и коридора.

Сержантът тръсна глава от изненада и хукна през две стъпала към третия етаж. От сънливостта му не бе останала и следа, но главата продължаваше да го цепи зверски.

– Седнете, Пехливанов – каза началникът през облак цигарен дим.

В кабинета имаше още един човек, цивилен и на възраст, с голо теме и очила с дебели рогови рамки. „Ченге – вяло отбеляза за себе си Пехливанов. – Цивилно ченге. Не на мене тия!“

– Най-напред бих искал да разбера – неохотно подхвана началникът – как по дяволите… Автомобилът още е там, чакаме експертите да довършат огледа на машината и мястото. Ще направят пълна експертиза. Главата ми не го побира. Десетки хора са видели колата ти да извършва серия сложни маневри, след което да се забива с трясък в тролейбусен стълб. А шофьор не е имало! Поне всички твърдят така. Да можеш да ми кажеш нещо по въпроса?

– Съвсем не – повдигна рамене сержантът.

– Колата ти в изправност ли беше?

Пехливанов кимна уверено.

– Някакви устройства за дистанционно управление… нещо по-особено?

– Съвсем не!

– Да си клал кокошка на предната седалка?

– Какво?!

– И по двете предни седалки има следи от кръв. Кокоша кръв. Купчина пера, една кокоша глава, пообгорена, моля ти се, някаква прегазена мърша… жаба май.

– Съвсем не… тоест, нямам представа – настоя сержантът.

– Встрани от мистиката – продължи делово началникът, – колата е обработена прекрасно. Личи си ръката на професионалист. Зарязан маркуч на бензина, строшена ключалка на багажника, джиесем устройство със запалителен механизъм… Все интересни неща, експертите ще се потрудят доста. А на мен ми е интересно друго...

Пехливанов с протегната в очакване шия кимна подканващо.

– Защо ти бе, Пехливанов? Ти не си бос на групировка, не си новобогаташ, ти си никой! Защо някой въобще ще се занимава с мижитурка като тебе? Кого си настъпил по мазола, ей това ми е интересно.

Сержант Пехливанов си бе задавал този въпрос цяла нощ. Нещастната му глава бе прехвърлила десетки събития, хора, връзки, детайли. И нищо. Нямаше и едно свястно обяснение.

– Съвсем не знаеш? – продължи с неприкрита ирония началникът. – Ние си скъсахме задниците цяла нощ да те прикриваме, да чистим говната, дето си ги насрал. Затваряме си очите за куп неща. А какво излиза? Капчица съдействие и лоялност не излиза!

– Съвсем не! – ревна уплашено Пехливанов, като усети накъде отива разговорът. – Аз тоя… да го хвана! Вратленцето му…

– Седни, Пехливанов! И се дръж прилично.

Настана неловко мълчание. „Само да го хвана аз тоя…“ Няколко блажени секунди си представя какво би направил, ако го хване.

– Колегата е от следствения отдел, майор Новогорски – цивилният кимна едва, щом го споменаха. – Ще ти зададе няколко въпроса. Можеш да говориш свободно пред него.

Началникът направи кисела физиономия и излезе от кабинета си. Цивилният се изправи и седна зад бюрото. Пехливанов за миг си позволи да се удиви на високия му ръст и прегърбената фигура.

„Копой! От старата гвардия...“

– С две думи, Пехливанов – подхвана той без излишни церемонии. – Случаят е крайно любопитен и неясен. Всички биха предпочели да го покрием и само ти да си останеш с потрошена кола. Обаче има много притеснителни моменти и не можем да си го позволим. Тук не става дума за ганджата , която си натъпкал в праговете, или за интересните принадлежности, които бяха в багажника ти. Всичко зависи от това какъв заек ще излезе от тази трънка. Нека започнем с поставения от началника ти въпрос.

Пехливанов нямаше идея за кой точно въпрос става дума. Правилната интонация и сложните изречения на майора го объркаха и сякаш го хипнотизираха.

– Визирам евентуалния мотив на това, образно казано, посегателство срещу вас – майор Новогорски беше безкрайно търпелив и владееше емоциите си прекрасно. Неадекватността на Пехливанов не го смути ни наймалко. – Кой, защо, по какъв начин.

– Нямам представа! – искрено изригна сержантът.

– Не се дръжте като дете, Пехливанов. Все някой ви мисли злото. Няма

човек на тоя свят, на когото да липсват зложелатели. Чакам да чуя списъка с вашите. Вие сте полицай, би трябвало поне малко да сте в течение.

– Наистина…

– Петък следобед – прекъсна го майорът, за да задуши ново словоизлияние още в зародиш – е подадено оплакване срещу вас. По-точно не срещу вас, а срещу служебните лица в патрулна кола №18, тоест – вие и вашият колега Ангелов. Посочено е, че дори не сте се представили – майорът прехвърли някакви книжа в папката пред себе си и продължи. – Оплакването е подадено едновременно с гражданска жалба за обир. От едно и също лице, някоя си Парашкева Хаджиева.

В тъмните мисли на сержант Пехливанов се появи мъничка искра.

– Аз не бих счел това за мотив, дори ако вие лично бяхте ограбили бабето. Но интересно съвпадение е, че рано тази сутрин сержант Ангелов е пострадал при опит да изкара автомобила си от собствения си гараж. Кормилната уредба отказала и се врязал в паркирал автомобил. Да ви кажа ли какво открихме в багажника му?

Сержант Пехливанов безпомощно сви рамене.

– Целият му багажник бе пълен с кокоши карантии. Отрязани глави и перушина, както и поне десет литра съсирена кръв. Нещо да ви говори това?

– Вие казахте… „дори аз да съм ограбил бабата“…

– Да?

– Жалбата от възрастна жена ли…

– Парашкева Петракиева Хаджиева, седемдесет и седем годишна, пенсионерка – издекламира майорът.

– С нея имаше едно ситно маце…

– Свидетелката?Петра Петрова Петрова – майорът се вгледа отблизо в книжата от папката. – Разкажете ми всичко отначало. Без да скривате нищо, напомням ви още веднъж…

На Пехливанов бе излишно да му се напомня още веднъж. Думите се посипаха от устата му като порой.

4.

В малка уютна стаичка, на шестия етаж на един от големите шумни блокове в „Младост 2“, три съвсем различни създания си прекарваха чудесно вечерта.

В стаята нямаше много мебели – единично легло с ракла; тясна и висока библиотека с книги и удобно кресло за четене до нея; в ъгъла до прозореца малко бюро с тихо жужащ включен компютър и въртящо се столче пред бюрото.

Скромното обзавеждане обаче бе богато и причудливо разкрасено. По стените висяха етажерки с десетки саксии. Само че растенията бяха доста странни – здравец, детелини и глухарчета, мащерка и кантарион, всевъзможни диви билки и цветя. Между саксиите бяха наредени фигурки от кост и дърво, миниатюрни свещници, изящни кутийки. Над тях висяха няколко тонколонки и микрофончета на стереоуредбата, облечени в кожухчета на плюшени играчки – две зайчета, мече, слонче – клавирната джазова музика се разнасяше направо от стомахчетата им. От тавана висеше лампионкамбанка със счупена чашка. Затова пък по бюрото и етажерките бяха закачени и насочени във всички посоки дузина малки лампички с разноцветна светлина.

– Страшен си, Ази! Какво ще кажеш – беше весело, а? – отбеляза рижавото симпатично момиче и от възторг се завърти на стола си.

– Йоп ! Боя се, че да. За мен беше удоволствие – с игрив глас отвърна невидимото същество.

Третото създание не каза нищо. Протегна се мързеливо, прозина се

и се сгуши отново под покривката на леглото.

– Боиш се? – учуди се Петя.

– Преди малко отново бях в полицията. Случая уж ще го потулят, но не са го приключили още.

– О, не бой се – небрежно махна с ръка момичето. – Ще го приключват с месеци. А мен няма как да ме докопат. Прекарах два дни в библиотеката и решавах задачи с поне половината си курс.

– Не съм съвсем сигурен – възрази Азраел. – Ето сега например имаш посетител!

Звънецът на входната врата незабавно го подкрепи с продължително пиукане. Петя се изправи и се затътри към антрето.

Първо погледна през шпионката. Видя само плешиво теме, сключени вежди и горния ръб на рогови очила.

– Кой е?

– Полиция.

Около половин минута момичето се колеба и си повтаря наум: „Всичко е наред, всичко е наред...“ Отключи и открехна вратата. Под носа ѝ се озова служебна полицейска карта на следовател – майор Борис К. Новогорски. Изглеждаше съвсем редовна.

– Какво искате?

– На първо време – да вляза и да поговорим.

Петя плахо отвори и отстъпи назад. И веднага се стресна, защото забеляза, че вместо вратовръзка, под разкопчаното лятно сако на мъжа се подава някакъв абсурд: сребърна верижка с масивен кръст, до него нанизано синьо мънисто, а до мънистото гордо се кипреше и леко смърдеше промушена глава чесън.

– О, да – улови втренчения ѝ поглед следователят и се ухили победоносно.

Много объркана, тя понечи да го покани в хола. Но веднага се отказа, защото по секциите и по ниската холна масичка се бе натрупал дебел слой прах, на канапето бяха наредени кашони с книги, а по креслата и табуретките бе простряно недоизсъхнало пране – откакто родителите ѝ се бяха преместили в провинцията, момичето обитаваше само своята стая и кухнята.

Бездруго мъжът сам се беше насочил към стаята ѝ, откъдето се носеше приглушената музика, а през открехнатата врата надничаше Фют, за да провери кой е дошъл. В погледа, който той бе хвърлил към котето, нещо не ѝ харесваше.

– Заповядайте – смотолеви Петя.

Все така странно усмихнат, мъжът влезе, позавъртя се, повдигна вежди към костените фигурки и сам се настани в креслото до библиотечката. Една от лампите лунички бе насочена право към него, затова той се пресегна и я завъртя. Над лицето му падна сянка. Петя приседна на ръба на леглото си отсреща. Мълчаха.

– Кафе? – глупаво попита Петя.

– Не, благодаря. Не се притеснявайте, госпожице Петрова. Посещението ми е чисто делово.

– С какво мога да ви бъда полезна, господин майор?

– Наричайте ме Борис. И въобще, отпуснете се. Нещо ми подсказва, че с вас ще се разберем отлично... Петя.

Момичето смутено кимна. Фют се помота в краката им и с един скок се озова в скута ѝ. Петя разсеяно зарови ръка в козинката му.

– Та. Имаме си значи една подадена от вас и от ваша приятелка жалба. И оплакване срещу двамата полицаи от патрулка № 18.

– А, това ли – отдъхна си момичето. – Вече давах показания, не знам какво повече да добавя по случая...

Забеляза, че следователят я гледа немигащо, с блеснали очи.

Рис. Калин Николов

– О, разбирам... Искате да оттегля оплакването срещу вашите колеги. Не сте познали обаче, държа да ви кажа. Те си седяха в колата и съвсем спокойно наблюдаваха как...

– Не! – изстреля със свистене следователят.

Петя млъкна.

– Слушай, Петя... Нали може да говоря на „ти“? Благодаря... Нека да ти разкажа нещо за себе си. Работя в следствения отдел едва от десетина години. От така наречените „промени“ насам. Преди това бях доста време сътрудник в прословутото с лошата си слава – съвсем незаслужено, уверявам те! – Шесто управление.

Момичето трепна, но се постара да не се издаде.

– И знаеш ли с какво се занимавах там? – с риторичен патос попита мъжът.

Петя поклати глава.

– С феномени! Разследвах така наречените паранормални явления. Ясновидци, полтъргайсти, Ванга... Сигнали от космоса, Царичината дупка... Лечители и екстрасенси, знахари, баячки. И...

Той се наведе рязко напред и с все същия безумен блясък в очите довърши шепнешком:

– Вещици!

Увлечена от движението му, а и от смайване, Петя се дръпна назад.

– А-ха! Вещици – повтори той и отново необяснимо се ухили. – Сблъсквал съм се с какво ли не. Хора с рентгенов поглед. Пророци и телепати. Енергийни вампири... Изучавал съм дълго време техните... мм, как да го нарека...

– Магии? – подсказа Петя.

– Магии, точно така! Черна и бяла магия, червена магия... Знаеш за червената магия, нали? Виждал съм да правят любовни и разделни муски, да чупят яйца под прага, да леят куршум, да баят, да урочасват. Впрочем, да ти споделя, мен уроки не ме хващат, имай го предвид.

Мъжът гальовно прокара ръка по смешния си гердан.

– Това... това звучи много интересно – измърмори момичето, обмисляйки дали още сега, пред него, да се обади в полицията и да провери що за странна птица е този майор и има ли изобщо такъв следовател.

– Да – кимна отсечено мъжът. – Изключително интересно. И поради тази причина сега, години по-късно, някогашната ми работа си остава нещо като... да го наречем мое хоби. Точно така – хоби.

– Браво на вас – чу се да вмъква Петя, понеже идея си нямаше какво е уместно да каже. – Някои хора събират марки. Аз пък си отглеждам диви цветя в саксии. И котка. А вие в свободното си време ловите вещици. Поздравления.

– Мдам – засмя се тържествуващо следователят. – И точно в момента смятам, че съм уловил една!

– В секундата, в която го видя да ù намига, Петя реши, че трябва все пак тутакси да се обади в полицията. Всъщност не – направо в лудницата. Всъщност...

Осъзнаването на смисъла на цялата нелепа ситуация я връхлетя внезапно и я накара да прехапе устни. Разбърканите парченца на мозайката изведнъж се сглобиха в цялостна кошмарна картинка. „Оо, по дяв...“

– Какво се опитвате да ми кажете, господине? – остро попита момичето, макар че сама вече бе разгадала този абсурд.

– Ти ги омагьоса, миличка, нали? Хайде, признай си – меко я подкани мъжът.

– Представа нямам за какво говорите!

– Хайде, малката, ти си умно мо-

миче. Разкажи на чичо си Борис как става така, че с няколко кокоши глави, жаби и други гнусотии може да се накара една голяма машина да маневрира сама като полудяла из софийските улици. И не се притеснявай, аз няма да те помисля за смахната и за всичко ще ти повярвам.

– Смахнат сте вие! – изкрещя вън от себе си Петя.

– Не чак толкова – процеди той и гласът му от подкупващ и ласкав стана остър и студен. – Не чак дотам откачен, че да не мога да свържа две и две. Убеден съм – напълно! – че ти имаш пръст в инцидентите с колите на онези двамата. Те са си го заслужили, съгласен съм. Обаче и ти, миличка, също ще си платиш. Трябва да си платиш. Освен ако...

– Съчинявате си. Нямате нито една улика срещу мен.

– Нямам. Засега. Но може и да се появят! Знаеш ли, навремето в Шесто не си играехме твърде да събираме улики. Понеже винаги, когато се оказваше, че ни трябва някаква улика, тя веднага се пръкваше на разположение. Това си е пък моята магия – мога да измагьосвам улики. Вярвам, че ме разбираш правилно.

– Разбирам само, че ме заплашвате. Не разбирам какво искате от мен.

– Нима? Ах, миличка... Не е ли очевидно? Искам силата ти. Искам уменията ти, магиите ти! Искам твоето вещерство, защото го видях как работи и... ооо, за толкова години не бях виждал нищо толкова впечатляващо...

– Искате да направя и вас вещер? – реши за всеки случай да се увери Петя.

– Точно така.

– А в случай, че не ми е възможно?

– О – съчувствено наклони глава следователят. – Ще бъде много жалко да се озовеш в ареста за кражба, хулиганство и всичко останало, за което ми хрумне да изнамеря доказателства срещу теб. А дори да не успея да изнамеря, следствието ще се проточи дълго, досието ти ще набъбне, а арестът може да се окаже много неприятно място за едно младо и хубаво момиче...

– Не ви ли е страх да изнудвате вещица?

– Който се страхува от мечки, не ходи в гората. А на мен тая гора ми е толкова позната, че – ха! – направо мога да мина за горския! Дилемата ти е много проста, миличка – приятели или врагове. Сигурна ли си, че искаш война между нас? Убеден съм, че не си...

– Ами добре.

– Добре?

Петя почувства онова познато хладно спокойствие, което я обгръщаше винаги, когато вземаше решения:

– Да. Съгласна съм.

– Съгласна!? – мъжът изпляска с ръце и полуневярващо, полувъзторжено се изсмя. – Отлично! Много добре. Знаех си, че ще се споразу-меем! И сега? С какво ще започнем? Кога и къде?

– Като начало – строго заяви момичето и скръсти ръце, – най-напред се налага да предадете душата си на Дявола.

5.

Петя затвори с крак външната врата, оставяйки я да хлопне. Двете ѝ ръце бяха заети с безброй торби и торбички, затова използва всяка незаета част от тялото си, за да стигне до кухнята. Фют заподскача в краката ѝ, душейки странните миризми, и едва не я събори върху кухненската маса.

Остави всичко и седна с тежка въздишка. Имаше нужда поне от минута тишина, за да събере мислите си. Усещането, че този път кашата, в която

се забърква, е свръх силите ѝ, почти я сломи. Но за връщане назад не смееше дори да мисли. Предпочиташе да се провали с гръм и трясък, вместо да се откаже по средата. „По-достойно е да си строшиш докрай главата, отколкото да спреш с натрит нос“, както обичаше да казва дядо ѝ. Всяка минута бе скъпа, но да се съсредоточи върху задачата, бе абсолютно наложително. Яростта нарастваше плавно и в един миг избухна. Скочи от стола, отиде до стаята си, върна се, после излезе на терасата и отново спря в кухнята.

„Какво имам, какво? Нищо нямам! Имала си баба прасенце, отишло то при тиквите, видял го дядо и… нямала вече баба прасенце!“

– Азраел! – огласи къщата тя.

– Чувам те прекрасно и без да ми крещиш – дълбокият баритонов глас бе съвършено лишен от емоции. – Не разбирам какво си намислила. Нима наистина ще го превръщаш във вещер?

– Точно това се каня да направя – каза поуспокоена тя. – Ще трябва да ми помогнеш.

– Сдоби ли се вече с всички необходими съставки?

– Кажи-речи. Цял ден обикалям аптеките и дрогериите. Накупих някои неща.

– Какъв е планът?

– Той иска да е вещер, нали така? Е, ще му дадем шанс да бъде.

За десетина минути само малката кухня се преобрази до неузнаваемост. Съдинки от огнеупорно стъкло, джезвето и една метална купа кукреха задружно върху печката. Малкият туристически газов котлон също весело гореше със синьо пламъче и нагряваше ту едно, ту друго. Разнесе се миризма на опърлена перушина. Една камара замразени пилешки карантии бе струпана върху масата. Двата ножа заблестяха зловещо.

„Сушена жаба, сгазена на пътя. Малко е горчивичка, нека да поври… Есенцията на проблема – птича кръв. Има и лечебни свойства, но ние ще я сложим заради гадния вкус, нали, Фют?“

– Дай ми билки против съсирване на кръв!

– Жълт кантарион – отзова се Ази.

– Слабичък е…

– Превари го и го смеси със счукан чесън.

– Добре… А какво да сложа на омайничето?

– Отвара от бъз ще тушира стип-чивия му вкус. Корен от магарешки трън имаш ли?

– Него отделно мислех… със зърна от кафе и листа от тютюн.

– Може и така. Но внимавай с пропорциите, дивият тютюн е много силен.

– Разбира се.

В малко хаванче със стъклена чукалка, които обикновено служеха за стриване на захар или черен пипер, Петя пусна шепа зърна – Datura stramonium и дива акация. Потруди се доста, докато всичко стана на прах, а люспичките останаха отгоре. Изсипа го в купата с пилешката кръв и доволно потри ръце.

– Добави малко листа от кълпина и бял равнец, ще го отровиш така.

– Не че не заслужава…

„Красавица. Така са те нарекли гърците. Но не заради тлъстите листа, а заради това което правиш с жените, Atropa belladonna…“

Наряза сухите листа на ситно и ги изсипа в последната мензура с вряла вода. Настърга корен от хрян и добави две лъжици захар. Накрая снизходително добави няколко листа от маточина.

„Все пак трябва да го изпие…“

– Ако не те познавах добре, щях да опитам поне още три пъти да те разу-

бедя – обади се с гробищна интонация Азраел.

– Но ме познаваш достатъчно добре, така че ми помогни. Почти свърших. Ама че гнусотия! Фют, бързо при мен, писи писи… Добро коте. Ела да те нагушкам, поне веднъж да има полза от вездесъщата ти козина!

Пусна котето и събра цяла шепа полепнали по фланелката ѝ косми. Остави ги настрана, щеше да ги сложи в сместа най-накрая.

– Времето напредва – напомни ѝ студено Азраел.

– Знам. Лудото ни биле още не е увряло.

– Вече би трябвало да те чака отпред в колата си.

– Ще почака. Не се става вещер всеки ден.

– Луната изгрява след час и двайсет и седем минути.

– Ще успея… Вече успях.

Гробището на Орландовци беше съвсем пусто. Обяснимо предвид факта, че наближаваше полунощ. До последно Петя се надяваше, че ще ги изгонят, но Борис размени шепнешком няколко думи с пазача, показа му някакви документи, човекът козирува и вдигна бариерата пред колата им.

Поеха бавничко по алеите. Нощта бе светла и тиха, пълната луна караше мраморните плочи и кръстовете да се открояват зловещо в тъмното.

– Тук. Отбий вляво и спри – прошепна момичето.

Слязоха от колата. Въпреки началото на лятото беше хладно и Петя видимо потрепери. Беше облечена само в дългата кенарена риза, ръчно везана с червени конци, която винаги досега бе пазила дълбоко в гардероба си като произведение на изкуството. Тръгнаха пешком, а пътем момичето видя храстче питомна шипка, наведе се и отчупи една клонка. Борис понечи да каже нещо, но тя бързо вдигна пръст към устните си.

Закрачи уверено между гробовете и бързо намери познатото място – стар гроб, обрасъл с бръшлян, а върху плочата мъничка снимка на все още млада и сияйно усмихната жена. Нещо я стегна в гърлото.

Остави раничката си в тревата и наизважда свещите, евангелието, шишенцето с червеникава гадост, малката костена чаша.

– Съблечи се! – нареди строго.

– Съвсем ли?

– Съвсем.

Мъжът кимна и започна да се съблича. Старателно сгъваше дрехите си и ги подреждаше върху плочата със снимката.

„Прости ми, бабо...“

Стараеше се с всички сили да не гледа към него. Започна да пали свещичките една по една и да ги нарежда върху гроба така, че да очертаят върховете на правилна пентаграма.

-Свали си и очилата и застани между свещите!

Борис остави очилата върху купчинката с дрехите си и смешно криейки с длани слабините си, стъпи в средата на пентаграмата.

– На колене! – заповяда момичето.

Той коленичи.

Петя хвана наопаки евангелието и го разтвори. Отгърна на първата страница, „Символ на вярата“, и с леко запъване зачете наобратно :

– Невидим и всем же видим, земли и небу творца, вседържителя отца бога единаго во верую...

Мъжът се сви някак си и отпусна рамене.

– Век всех прежде рожденаго отца от иже, единороднаго, божия сина христа иисуса господа единаго во и...

Изчете отзад напред цялата молитва, а Борис започваше все по-силно да трепери. После остави книгата и

взе шипковото клонче. Събу се боса, бавно нагази в бръшляна, застана зад него и с цялата насъбрана ярост го перна с трънката по плещите:

– Отричаш ли се от Бога?

– Отричам се.

– Отричаш ли се? – шибна го още по-ядно.

– Отричам се...

– Отрече ли се? – Ох, как копнееше да го одере жив с бодливото клонче...

– Отрекох се!

С танцова стъпка и мрънкайки нечленоразделно под носа си Петя го заобиколи и застана от другата му страна. Замахна с трънчето още по-гневно:

– Отказваш ли се от спасението на душата си?

– Отказвам се.

– Кажи го високо, да те чуя! Отказваш ли се?

Прас! Вече го целеше и по темето...

– Отказвам се – изплака мъжът.

– Отказа ли се от спасението на душата си! – викаше Петя и го налагаше.

– Отказах се...

Още веднъж ръченица около него и задушено от гнева напяване...

-Предаваш ли се в ръцете на нечестивия?

Така го халоса, че няколко трънчета останаха забити във врата му. „Ах, ти, копеле, да ме накараш да танцувам върху гроба на баба..."

– Предавам се... Предавам се... Предадох се! – три пъти отговори на крясъците ѝ мъжът.

Петя със съжаление захвърли ошмуленото клонче. Притича до раницата си и отсипа от шишето в костената чаша червеникава течност. Подаде му я:

– Пий тогава!

– Какво е това? – осмели се да попита Борис.

– Козя кръв! Пий! – изрева Петя .

Той пое чашата и изпи съдържанието ѝ на един дъх. Преглътна конвулсивно и стисна зъби...

Първите две-три минути Борис бе зает с усилието да не повърне противното нещо, което беше изпил. Напрегна волята си, стисна клепачи, затаи дъх. Стомахът му пареше, сякаш беше погълнал жив огън.

Постепенно паренето премина и той задиша по-спокойно. Когато опита да отвори очи обаче, земята под него се люшна...

Преглътна на сухо и рязко вдиша. Земята продължи да го люлее кротко, като че беше сам в лодка насред морето.

Отметна глава и погледна нагоре – луната потрепваше ритмично в небето. Нагоре-надолу, после плавно се раздвои и две пълни луни се облещиха срещу него като очи на огромен демон.

Огледа се наоколо. Малката вещица беше изчезнала. Гробището вече не се люлееше, но тънеше забулено в гъста сивкава мъгла. С периферното си зрение той забеляза, че сред мъглата се лутат сенки. Чу стенания.

Тънка хладна струйка се стичаше по гръбнака му.

Опита да се изправи, но тялото му се бе вцепенило и не го слушаше. От мъглата бавно изплува силует и се насочи към него. Отдалече Борис виждаше само облечената в черна роба фигура. Някой се движеше към него. Накуцваше.

Фигурата изглеждаше досущ като неговата – едра и леко прегърбена. Когато доближи, забеляза, че под черната роба фосфоресцира със зелено сияние ясно очертан скелет. Успя да фокусира главата: огненорижа козя брада, гърбав нос, пламтящи червени очи, над тях – два големи извити назад рога.

Искаше да извика, но от пресъхналото гърло и подутия език излезе само едно задавено „Ъхрк!“.

Високият силует го достигна и се наведе към него. Лъхна го остър мирис на сяра.

– Сега си мой! – дрезгаво му напомни Дяволът.

Борис се сгърчи и в полубезсъзнание се зае да повръща.

6.

На другата сутрин се събуди със странното усещане, че някой стои до леглото и внимателно го наблюдава. Подскочи като ужилен и тръсна глава. Беше сам в спалнята. Нямаше никакви спомени кога и как се е прибрал. До него леглото беше омачкано и топло. Жена му явно скоро бе станала и шеташе в кухнята. Със съжаление се надигна и лениво се зае с обличане. Беше събота сутрин. Усещането, че нещо много важно е започнало, не го изоставяше и фактът, че не можа да се сети какво точно, го изпълни с раздразнение.

Откъм гардероба се чу приглушено суетене. Сякаш вътре се криеше влюбена двойка. Борис замръзна неподвижно с един чорап в ръка и се заслуша. „Ама че глупост“ – помисли си и стана да отвори вратичката. В гардероба нямаше нищо особено. Парадната му униформа, два костюма, крещящите рокли на жена му, редичка грижливо изгладени ризи. Затова пък през вратата на спалнята надникна грамадна черна кокошка и изкудкудяка с гласа на сина му:

– Мама каза да идваш за закуска.

Борис шумно затвори увисналото си чене. Като леки проблясъци събитията от предната вечер започнаха да изплуват едно по едно. Гробището. Сатанинската инициация. Дяволът!

Извика и без задръжки завъртя над главата си необутия чорап, изтропвайки няколко стъпки ръченица. Тутакси му се зави свят. И му се гадеше страшно, но какво от това. Беше успял! След толкова години на търсене, душене и търпеливо преглъщан присмех най-после се беше добрал до нещото, което да вдъхне смисъл на целия му живот.

Погледна с любов скъпоценната си колекция от трофеи, подредени на етажерката. Защитна муска, саморъчно изработена от ходжата на Чепино. Парче минерал, за което няколко лабораторни изследвания го убедиха, че е с извънземен произход. Кандилницата на елховската врачка... хм, костелив орех беше проклетницата, дано се пържи в ада. Безброй дреболийки, напълно безполезни. Потърка ръце и тихичко захихика. „Истината... Както в реалния живот, трябват връзки. Някой вътрешен да те светне. Да те уреди.“

Довърши набързо обличането и се запъти към банята. Още в коридора срещна тъща си, шейсет и пет годишна наконтена бабка, която щом го съзря, подскочи на място, сложи ръка на устата си и шумно изхълца. Борис не отдаде на това кой знае какво значение и се вмъкна припряно в банята.

Изми очите си и се погледна в огледалото. По голото му теме се виждаха стотици тънки като косъм лилави кръвоносни съдчета. Малкото оцеляла коса бе щръкнала като четка нагоре, а очите му просто не бяха неговите. Сведе глава равнодушно и се зае да мие зъбите си. Когато накрая изплю пастата, от устата му потече плътна чернилка. Изми зъбите си отново и това пооправи нещата.

Някъде в дълбините на кухнята бабето на висок глас увещаваше дъщеря си да извика лекар. После разговорът се пренесе върху това, че някой на някого някога казвал да не се жени за застаряващ милиционер с бръмбари в главата. Денят започваше отвратително, но кога ли пък той се бе огъвал

пред това.

Щом влезе в кухнята, шумотевицата изчезна изведнъж. Седна на масата с възможно най-кисел вид и изстреля сина си за „Труд“. Жена му без подкана му наля голяма чаша горещо кафе и усилено се зае да мие съдове. Тъщата седеше срещу него, усмихваше се фалшиво и ръфаше с конските си зъби бисквитка. Присъствието ù толкова рано в събота сутрин можеше да му провали целия уикенд, затова Борис почти се зарадва на позвъняването на джиесема си с мелодийката на шефа.

– Алоу, добрутро, Борисе! – когато се чувстваше гузен, началникът му винаги започваше да фамилиарничи.

– Здрасти, шефе – изръмжа и сръбна голяма глътка от кафето си. На вкус му се стори ужасно, но ароматът го блъсна в ноздрите и поизбистри мътилката в главата му.

– Абе, виж сега, знам, че си претоварен, но ми се ще да поемеш още един случай.

– Събота е – напомни Борис, колкото за пред жена си.

– Знам, де, знам. Обаче е, как да кажа, по твоята специалност. Един вид като експерт ми трябваш. Само да хвърлиш две очета на мястото и да обясниш на колегите кое как. Нищо работа, до час ще сте го приключили. Ще ти пратя кола да те откара до гробището...

– Гробището?

– Да, бе. Смахната история. Някакви сатанисти се вихрили на „Орландовци“ и осквернили гроб. Абе глупости на търкалета, ама нали знаеш журналята колко си падат по такива работи... Вече се навъртали репортери на мястото и затова ми се иска час по-скоро да приключим с тая жалба.

– Кой е подал жалба? – с пресъхнало гърло попита Борис.

– Амм, чакай да видя... Някоя си П. П. Петрова. Гробът бил на баба ù.

На дневна светлина старото гробище никак не изглеждаше злове-що, поскоро сиво и мърляво. Познатият обрасъл с бръшлян гроб беше ограден със защитна лента, наоколо се мотаеха няколко униформени полицаи, двама експерти по тениски и дузина цивилни с подозрително нахални физиономии, които Борис безпогрешно идентифицира като репортери.

Приближи, обзет от тъпото чувство, че е герой на евтино криминале, в което престъпникът винаги се връща на местопрестъплението.

– Абе докога че висиме тука? – чу да се оплаква на колегата си най-близкото униформено ченге. – Докога че го чекаме тоя майор Кукув...

– Ми още се вургаля в леглото човекът. Млада жена си има...

– И к’во, държи го за носа?

– Ами, какво ти за носа, държи го направо за... Ъхърм!

Изръмжа предупредително, смутено намести фуражката си, козирува и му направи път. Двамата експерти, човъркащи с пинсети из бръшляна, щом го видяха, се заподхилкваха. „Педераси – обобщи наум Борис. – Всички вие сте педераси. А аз съм вещица.“

Още няколко униформени му козируваха и това подейства на сбирщината репортери като знак за атака. Втурнаха се, наобиколиха го като глутница чакали и натикаха под носа му микрофончета, диктофончета и джиесеми:

– Господин следовател, как ще...

– ...коментар по случая...

– Смятате ли, че е дело на...

– ...възможна провокация...

– Имате ли заподозрян за човека без лице?

Какофонията извика остра болка в слепоочията му и Борис се напрегна да се съсредоточи:

– Какъв човек без лице?

– Сатанистът от снимките – подска-

Рис. Калин Николов

за му услужливо млада жена с мини-жуп.

– За какви снимки говорите?

– За тия, дето ги получихме – обясни брадат младеж и, сякаш му се подиграваше, щракна фотоапаратче точно пред лицето му. – Снимки от сатанинския ритуал снощи. Много колеги са ги получили.

За втори път през последните няколко часа Борис почувства, че гробището се люлее в някакъв зловещ валс.

– Казахте... човек без лице?

– Чакай ве, чакай – великодушно махна с догарящия си фас плешиво човече с дънково яке и каубойски ботуши и зарови из чантата си. Извади плик и му го подаде. – Ето, заповядайте... Все ние трябва да ви вършим работата...

С треперещи пръсти Борис бръкна в пликчето. Изображението на снимките бе поразително ясно и контрастно. Застанал на колене мъж, в средата на пентаграма, напълно гол, кланящ се раболепно на нищото. Лицето на мъжа беше безупречно замазано. Обърна плика.

– Имаше ли подател?

– Аве ти на кой свят живееш? Електронна поща ве, брат ми, върви ти ми намери подателя. Ей т'ва полицаите сте направо...

Без да го доизслуша, Борис се втурна към служебната си кола. Нареди да го откарат право в управлението, като по целия път се наслаждава на въображаема прелестна гледка – малка червенокоса вещица виси обесена за езика си.

Още щом влетя във фоайето, забеляза отдалече рижата ѝ коса да кръжи пред кабинета му. Посрещна го с лъчезарна усмивка:

– Привет, привет! Майор Новогорски, нали? Казаха ми, че вие разследвате случая с гроба на баба...

Борис я сграбчи за лакътя, натика я в кабинета си и хлопна вратата пред смаяните лица на колегите си:

– Ще ти извия врата като на пиле!

– Нима? И ще рискувате предсмъртното проклятие на една вещица?

Усмихваше се така сияйно и радостно, като че ли някой ѝ белеше яйце.

Пусна я, седна отмаляло зад бюрото си и подпря на пръсти главата си, разтривайки слепоочията.

– Защо го направи?

– Ти ме изнуди – отговори момичето, вече съвсем сериозно. – А това, както виждаш, изобщо не е приятно. Между другото, нищо лошо не съм ти направила. Все още. Но ако нещо ми се случи, каквото и да е, всички тези медии ще получат нередактираните версии на снимките... Вече виждам заглавията: „Старши офицер от полицията – сатанист". Или пък: „Докога ще търпим извратени ченгета!". И веднага след това извънреден репортаж за Бойко Борисов как пали свещички в черквата... Нали на това му се казва фабрикуване на улики по „шесташки"?

Борис се облегна назад и сложи внимателно ръце на коленете си.

– Разбирам. Позата, която заемаш, ми е напълно ясна, но те уверявам, не е необходима. Готов съм да изслушам условията ти.

– Условия? Ти за каква ме мислиш?

– За човек, който служи на Дявола. Не може да нямаш условия.

– Ох! – Петя се тръшна на един стол и завъртя очи към тавана. – Ама ти наистина си бил много сбъркан. Трябваше да се досетя дори само от факта, че хем си майор, хем си още следовател.

– Не ме познаваш, така че не ме подценявай. Какво искаш, вещице?

– Какво ли би могла да иска една

дяволска особа като мен? – разпери ръце момичето, после, сякаш се сети за нещо, внезапно ги скръсти и каза делово: – Само послушание и вярна служба.

7.

Мека лятна вечер се спускаше над града, само Витоша все още проблясваше с последните нюанси на залязлото слънце. Борис и Петя пиеха чай на терасата на апартамента ù. Фют удобно се бе настанил в скута ù и очевидно нямаше нищо против да бъде гален по гърба.

Борис четеше от малко листче доклада си:

– Пласьора пред сто и първо училищe. Прибрахме го. Районът е чист, поне засега...

– Чудесно.

– Ония двамата, дето опитали да изнасилят колежката ти... Рецидивисти са. Ще постоят на топло задълго...

– Отлична работа! Друго?

– Засега е това. Работя по случая с трафикантите на старинни монети. По следите им сме... Свободен ли съм за днес?

Петя се усмихна мило над ръба на чашата си:

– Можеш да си допиеш чая.

Борис послушно засърба, намествайки се в шезлонга си.

– Да ти призная нещо... никак не те разбирам. Не бях попадал на вещица, която с такава стръв да се старае да оправи света.

– Вероятно за теб е много трудно да проумееш неща, които никога не си вършил.

– Правенето на добрини?

– Не точно. Просто мразя такива хора, разбираш ли? Като науча за такъв и направо побеснявам.

– Предполагам, че и аз спадам към „тези хора“?

– В началото да… Но все пак успя да ме умилостивиш.

– Не мислиш ли, че е време за нова крачка напред?

– Държиш да правиш магии?

Борис измрънка свенливо:

– Разбира се. Нима цял живот ще ти слугувам? Никога ли няма да получа нещо за труда си?

Петя се смя искрено и дълго. Пусна Фют на земята, стана от столчето си и влезе вътре. Известно време се чуваше как рови и шета нещо в стаята си. Когато се върна, носеше нещо в ръце. Седна отново, досипа си с една ръка чай, добави лъжица мед и отпи глътка.

– Сигурен ли си, че го искаш? – попита тя.

– Напълно – отвърна уверено Борис.

Тя му подаде пакета. Пожълтяла маслена хартия, овързана добре с канап и запечатана с червен фосфор.

– Това е магьоническият ми дневник. Всяка вещица трябва да има такъв, с времето и ти ще си изработиш свой.

Борис пое внимателно пакетчето и го сложи в скута си.

– Не бива да го отваряш на друга светлина, освен от свещ или пълна луна. Не трябва да има никой около теб в радиус от километър. Не трябва да си пил алкохол или ял каквото и да е един ден преди това. Вътре има указания, ако си способен да ги проумееш, ще станеш истинска вещица. Ако ли не...

– Благодаря – промълви Борис и допи чая си на един дъх. – Няма да съжаляваш.

– Нарушиш ли тези правила – продължи Петя, – някои от думите вътре ще изчезнат.

– Ще го изпробвам още утре вечер. Тогава има пълна луна.

– Постарай се да разбереш това, което е написано вътре.

– Ще го разбера – обеща Борис и се надигна да си ходи. – Ще го разбера и ще поговорим след това.

– Както искаш. Само че аз заминавам. Сесията свърши отдавна, а не съм виждала мама и татко от месеци.

– Тогава може би не трябва…

– Не бой се, ще ти оставя телефонния си номер, ако толкова държиш да ми се похвалиш с първата си магия.

– До скоро тогава.

– До скоро. Ще се видим наесен. И умната!

На другата вечер Борис се качи с колата си на Витоша и хвана първата попаднала му пътека. Вървя около час, за да е сигурен, че е минал поне няколко километра. Най-сетне си хареса едно място. Сложи торбата на земята, постла малкото чердже и извади върху него принадлежностите си. Леко подухваше вятър, затова се наложи да направи заслон на свещите. Луната скоро изгря в цялото си великолепие. С треперещи пръсти той измъкна пакета от пазвата си и го отвори. Вътре имаше тетрадка с твърди корици. Отвори я припряно.

Листата ѝ бяха съвършено празни.

Разлисти още веднъж, невярващо, но те си останаха празни. Погледна отново в смачкания вече пакет. Вътре имаше бял лист А4, прилежно сгънат два пъти. Беше почти целият изписан със ситни букви, отпечатани на лазерен принтер:

Е, драги?

Дойде най-сетне часът на истината. Онази истина, която ще те освободи, както е казано в евангелието. Нашият народ е мъдър, Борисе. „Каквото сам си направиш, никой друг не може да ти направи“. Дори една вещица, ако въобще съществуваше такова нещо.

Да ти призная, не исках да постъпвам така с теб, но ти ме заплаши с големи неприятности, а и беше толкова убеден, че съм вещица… Имах ли избор?

Разбирам естествените ти възражения: „Как е възможно?“ Живеем в модерни времена, Борисе. Времена, в които всичко, свързано с компютри и софтуер, е възможно. Колкото до побеснялата кола на Пехливанов… Как да ти кажа? Когато всички гледат избухващите пламъци, никой не забелязва изхвърчалото надалеч малко устройство, което някой прибира в раницата си. Всеки фокусник може да сътвори и по-хитри номера. Въпрос на точен синхрон и ловкост...

Или пък в твоя случай – на подсъзнание и представи, които сам си си внушавал десетилетия наред. Не че не ти помогнах малко с моя коктейл от отвари, дето ти го пробутах на гробищата... Но пък най-добрият начин да отървеш някого от идеята му фикс е да му помогнеш тя да се сбъдне. Дяволски хитро, нали?

Погледни на нещата откъм добрата им страна. Ти си свободен човек, вкусил от избора да бъдеш добър човек. Не всеки има този шанс. Какво ще направиш с него, си е твоя работа. Все пак в цялата история има зрънце истина – моят вездесъщ и могъщ помощник. Направо може да мине за Дявола. И ако пак се опиташ да ме тормозиш или шпиониираш дори, бъди сигурен, че той ще ти устрои куп неприятности без всякакви кокоши глави и пилешка перушина. Пожелавам ти успех.

И да бъдеш добра вещица, чу ли?

П.

Епилог

Петя изкатери на бегом стъпалата към малката гарсониера на втория етаж в „Дружба 2“. Месинговата табелка на вратата бе поизлющена, но

се четеше „Д-р Петър Петров Петров“. Под нея бе закачена ръчно написана бележка с необичайно красив за лекар почерк: „По важни въпроси, моля звънете три пъти!“.

Петя натисна звънеца веднъж, продължително. На досадните продавачи на тефлонови тигани и рендета „Вьорнер“, услужливо звънящи по три пъти, старият хитрец изобщо не отваряше.

След малко чу шумно провлачване на домашни чехли и превъртането на ключалката. Лъхна я вкусна миризма.

– Привет, дядо – хвърли се на врата му момичето и залепи звучна целувка на небръснатата му буза. – Какво готвиш?

– Ха добър ти ден! – поздрави я старецът и веднага заситни обратно към кухнята. – Кокоша яхния консервирам. Що пилци изклахме, да няма да станат зян, я! Цяло лято ли ще ми пълнят фризера...

Върху голямата кухненска маса бяха подредени чисти буркани, тавичка с дребни домати, купчинка глави лук. На печката кълкреше огромна тенджера.

Дядо Петър отмести капака, пусна вътре шепа зрънца от подправки и с дървена лъжица опита бульона. Примлясна и размаха лъжицата срещу нея:

– От мен да го знаеш: винаги когато вариш птица, слагай по една-две цели скилидки чесън. Мм, хубаво... Искаш ли да опиташ?

Момичето послушно сръбна от подадената ù в устата лъжица. После запаса една престилка, изми си ръцете и се зае да бели доматите.

Докато режеше лук на тънки кръгчета, старецът започна обичайния си разпит:

– Как ти се отразява ваканцията? Почиваш ли си?

– Не съвсем – усмихна се накриво Петя. – Не можах да си заверя семестъра навреме и изтървах два изпита. Ще се явявам наесен.

– Е, не е болка за умирачка... Ама да знаеш, още ме е яд, че не записа медицина. Или поне фармация. Като сте пощурели младите по тия пусти компютри, вятър ви вее на бял кон... Как са твоите питомци?

– Фют е добре. Само го мъчат жегите, горкото... Разправят, че уж котките не обичали да ги къпят, но той само като ме види, че му пълня легенчето, и тича да се цопне.

– Добро коте. Ами онзи твой виртуален приятел? Как му беше името...

– Азраел. Като ангела на отмъщението. Напоследък рядко се виждаме. Създателите му са го ангажирали с тестовете на най-новите модели на БМВ... Но ще се върне, сигурна съм. С мен винаги му е било по-забавно. Не вярвах, че един ИИ може да бъде такъв хитрец.

– Защо му викаш Азраел?

– Ами как да му викам? Шумахер?

– Можеше да го кръстиш Петър, щом си го приобщила към семейството...

– Не се тревожи – прихна момичето. – Когато се появи истински, жив нов член в семейството, ще се казва Петър.

Лицето на стареца просия.

– Ах, ти! Знаеш как да размекнеш човека... Ами новият ти помощник?

– Надявам се да е добре... моят чирак-вещер. Наложи се да го уволня, така да се каже, макар че добра работа вършеше. Щеше да се усети рано или късно, а не исках повече да го лъжа. Той се оказа нелош човек. Нищо, че е такава откачалка... Още не съм ти благодарила за помощта!

Наведе се през масата и залепи още една звучна целувка на бузата му.

– А, за нищо, пак заповядай. Обаче ти е крайно време да почнеш да се оправяш самичка със семейния занаят. Прочее, можеш да си прибереш дегизировката...

С ножа посочи към другия край на кухнята. Върху шкафчето бе подреден и опакован в прозрачна торбичка карнавалният костюм. До костюма бяха и рижата козя брада, двата овнешки рога, кутийката за цветни лещи.

– Аз се оправям – възрази Петя. – Макар и не съвсем самичка...

– Абе... ако не бях се обадил на старите си познати по аптеките, да ти продадат някои работи... Щеше да видиш ти... магаре боб яде ли!

– Магарето боб не яде! Знам това! И не започвай пак със семейните истории.

– Ха, че какво им е? Поучителни са. Разказвал ли съм ти например какъв номер извъртях на нашия бакалин навремето?

– Около сто и осемнайсет пъти! Впрочем, като споменаваш бакалина, и се сещам: в кварталното ни магазинче продават развалени луканки. Раз-мазват печатчето със срока на годност върху етикета. И хората се лъжат и купуват.

– Свинщина! – отсече дядо ѝ и удари с ножа по дървената дъска.

– Свинщина – потвърди момичето.

Няколко минути мълчаха и кълцаха ожесточено.

– Почисти ли гроба на баба си от ония мръсотии?

– Отдавна. Оплевих го даже и пресадих част от бръшляна.

– Хубаво. Кога заминаваш за Пловдив?

– Утре. Макар че още се чудя какво ще правя там. Мама не може да си позволи отпуска, а татко е много зает да върти номера на някакъв депутат.

– Ааа, така, така. Не си поплюва баща ти. Бравос!

Тенджерата върху печката кипна и дядо ѝ се завтече да намали котлона и да обере пяната. Използва момента да я похвали, докато беше с гръб към нея:

– Не искам да си въобразяваш кой знае какво, обаче аз много се гордея с тебе. Току-виж успяла си да надминеш дори прочутия си пра-пра-прадядо... Разказвал ли съм ти как той измамил кадията, дето искал да го глоби без причина?

– Разказвал си ми.

– Ами когато надхитрил попа, който се мъчел да скрие коледното прасе?

– Дядо... Тая история я има даже в читанките.

– И какво като я има? Аз не я ли разказвам по-интересно?

– Да. Защото всеки път си я доизмисляш.

– Че то така си и трябва! – размаха той лъжицата. – Що за хитреци ще сме, ако не си украсяваме семейните истории? Ако не послъгваме малко за цвят? За по-хубав... ъм, такова... пред хората?

– Имидж? – ухилено подсказа Петя.

Дядо ѝ вдигна укорително вежди на чуждицата, после прихна:

– Анджак.

** Разказът е награден на конкурса на изд. „Квазар“ през 2004 г.*

---

*През декември 2006 г. стартира проектът **БГ-Фантастика**: българска онлайн енциклопедия за фантастиката във всичките ѝ аспекти, която всеки потребител може да допълва. В момента енциклопедията има 2400 статии, в които са представени над 700 автора, над 800 преводача, десетки художници и филмови дейци, 80 рецензента и автори на критика, резюмирани са над 270 произведения. Книжният обем на цялата енциклопедия възлиза на 2500 страници. Разгледайте я на адрес:*

http://bgf.zavinagi.org

и ако откриете пропуски, помогнете да ги запълним!

*Повече: **http://www.gatchev.info/blog/?p=505***

Графики: Камен Атанасов

илюстации към разказа “Сънища за космодора от Атанас П.Славов

от сборника “Модели`89”

Светлана Алексиева

Път от пътта

„С любов на любовта ви се оставям…“
Шекспир („Хамлет“)

Те бяха лоши. Те бяха много лоши. Толкова лоши, че вие изобщо не можете да си въобразите колко лоши бяха те, защото като ти кажат лош, ти си представяш съседа, Юда или Хитлер, а те бяха още по-лоши. Значи като си представиш възможно най-лошия човек, трябва да слезеш още поне двадесет и осем стъпала по-надолу и тогава можеш да добиеш представа, бледа представа, колко лоши бяха те. Да, тяхната проклетия нямаше измерения, сякаш надничаш в езеро от катран, сякаш си надвесен над гърлото на вулкан и гледаш долу адската лава, а едно предателско мравучкане над коленете кара сърцето ти да прескача, докато ти висиш на тънкия косъм между любопитството и самоубийството.

Скандалите им започваха късно през нощта, или по-добре да кажа рано сутринта – към два-три часа, когато улиците опустяват и само закъснели пияници и крадци на автомобили криволичат близо до стените. Първото „майко“ не беше вик. Това беше гръден вопъл на животно, на което изтръгват сърцето. От този вопъл кръвта се смръзваше в жилите на човек, а пияниците изтрезняваха, моравите им носове побеляваха и те застиваха на място като вкопани. Следваше писъкът „майчице-е-е-е“, който раздираше нощта и от разкъсаната ù утроба започваха да ехтят крясъци, ревове, хрипове, зловещо хъркане и скърцане със зъби. Да, да, в тази тишина можеше да се чуе и скърцане със зъби. После започваше една неясна, задъхана реч, от която се натрапваха най-вече „ж“, „ч“, „ш“, „с“, „з“, „р“,“х“ и „ъ“. Речта се сипеше като камъни, чуваха се думи, ама какви думи. Пъновете на отсечените тополи се изчервяваха, а стъклата на паркираните коли се изпотяваха. И кой сипеше тези думи – мъж и жена, които живееха от петдесет години заедно, ама и те не знаеха защо. Жената се казваше Блага, а мъжът ù беше Страхил, но всички му викаха Ташо. Първо мъжът биеше жената, после жената биеше мъжа, накрая въобще не се разбираше кой кого и за какво бие. Веднъж мъжът изхвърчаше от къщата гол, с дълги ватени гащи, друг път жената хукваше по нощница с кървава рана на главата. На тяхното семейно знаме сякаш пишеше: „По-добре прав, отколкото щастлив!“ И те търсеха правдата на всяка крачка и никой не отстъпваше. Всъщност те нямаха никакво семейно знаме, а

всеки си имаше свое знаме. На Ташовото пишеше: „Бъди по-лошия“, а на Благиното пишеше: „Направи го ти, за да не ти го направят“. А така не може. Всички казваха, че така не може, ама да беше само това... лесно, но не беше само това.

Те се караха, откакто ги помнят и откакто се помнят, те се караха, откакто свят светува. Когато той биеше, той не биеше просто Блага. Той биеше всички жени по тази земя. Налагаше проститутките, защото са безнравствени, налагаше лъжкините и крадлите, налагаше онези засукани госпожици, които дори не го забелязваха, налагаше гърдестите момичета от тролеите, които така безгрижно и съблазнително се кикотеха, налагаше майка си и сестра си – кой знае защо – налагаше продавачката в бакалията, която все го мамеше с по десет-двадесет стотинки, налагаше учените жени, хубавелките от количките за сладолед и малките нахални нимфетки, които си боядисваха косите и ноктите и дрънкаха гривните и обеците си... И всичко това в лицето на Блага.

Когато тя биеше, биеше всички непослушни малки момчета, които си капят дрехите, влизат с кални обувки, не си мият ушите, разхвърлят, чупят чинии, късат си панталоните и си мечтаят за цици, докато се почесват между краката, а Блага беше плоска като стар виц, и с обратна захапка на питбул.

Когато тя била млада, казват, отмъщавала на Ташо, като му слагала рога при всеки удобен случай. Ако можеха да се видят рогата на Ташо, той сигурно нямаше да може да върви и по Витошка, без да закача прането по горните балкони, но те не можеха да се видят и той само ги усещаше с по едно „бръм“, което зазвучаваше понякога ниско долу в тила му.

Тези двамата бяха много лоши. Това десетте божии заповеди ги нямаха за нищо. То всеки ги е престъпвал, ама пък те сякаш се състезаваха кой по-често да ги погазва.

„Не кради!“ Е, днес кой ли не краде, но едно е да си краднеш две малинки от оградата на съседа, а друго е да влачиш като куче, и то санбернарско или нюфаундлендско. В това отношение Ташо беше ирландски вълкодав и прибираше всичко по пътя си – дърва, клечки, сено, ламарина, водосточни тръби, тухли, черчевета, стари гуми, кокошки, патици, гъски, канцеларска хартия, сливи, тротоарни плочи и какво ли още не, стига да е безстопанствено. Блага, която беше санитарка в моргата, понеже не можеше да работи с живи хора, прибираше лъжици, вилици и чинии от всички болници, в които попадаше. На половината ѝ чинии пишеше „Пирогов“, на другата половина пишеше „ИСУЛ“, а на третата половина нищо не пишеше, но то си се познаваше, че са обществени. На вилиците и лъжиците ѝ нищо не пишеше, но пък имаха дупки на дръжки-

те, което е знак, че са крадени от стол. Простираше си одеялата с надписи „ВМИ“ и „МА“, което ще рече Военна болница и Медицинска академия, и дори имаше едно много хубаво червено одеяло на чайки, с надпис „хотел Амбасадор“, в което ù докарали някакъв важен покойник. В къщи те си ядяха на вестник, но имаха покривки със знака на „Балкантурист“ и зелени хирургически чаршафи с неясни черни печати на не знам коя си реанимация. Те се мислеха за честни хора, но гледаха на околния свят като на извор на блага и събираха нещата, както първобитните хора са събирали сладки корени, гъби и билки.

„Не лъжи!“ Е, ако трябва да сме честни, те не лъжеха... понякога, защото ако лъжеш непрекъснато, никой няма да ти вярва и кариерата ти на лъжец безвъзвратно ще приключи, а ако от време на време казваш истината, можеш да си лъжеш сочно и с тежест. Лъжеха се един друг и се дебнеха да се хванат. Като се хванат, се биеха и пак се лъжеха. Ама, ще кажете вие, защо живеят заедно – днес разводите са толкова прости. Няма да ми повярвате, но те дори не се бяха сетили за развод, през ум не им беше минавало всичките тези години, нито сянка от подобна мисъл.

Периодично се гонеха с брадвата. Първо той нея, после тя него. Когато той я гонеше, я псуваше на майка, леля и всички други женски роднини. Когато тя го гонеше, му викаше: „Прошляку-у-у! Оти не липшеш, че да ти изнесем и я като женете!“ Това ще рече в превод: „Просяко, защо не умреш, че да раздавам и аз като жените за „бог да прости“. Да, обаче не се убиваха – само се гонеха.

За „не прелюбодействай“ имаше спор. Едни казваха, че и двамата прелюбодействали с кого ли не. Други казваха, че прелюбодействието е когато го правиш от любов или поне с удоволствие, а Блага го правела, за да отмъсти на мъжа си, и считала, че единственото приятно нещо на прелюбодействието е отмъщението, и била готова да изтърпи всеки срещнат клошар, говедар и дори импотентния пощальон, който я посещавал главно през зимата, за да се стопли в работно време. После Блага хич и не се криела, а си разказвала всичко на Ташо с такива подробности, че той се разтрепервал и я налагал с колана си, докато не ù раздере дрехите. Ташо пък закачал всички жени по улицата, подсвирквал им, щипел ги по опашките за хляб и преспивал при една циганка, която събирала стотинки в тоалетната пред „Кристал“ – там, дето биха едни еколози преди демокрацията, а сега вече никой не го помни къде е, защото затвориха заведението и името му се забрави, но затова пък сложиха главата на Стефан Стамболов, голяма като балона на братя Монголфие, да гледа с изчовърканите си очи точно към тази тоалетна.

Никой не мислеше дори да изследва въпроса за „обичай ближния си“.

Какво ти ближния си, те дори себе си не обичаха, камо ли ближния си. Ама за обич и дума не можеше да става, обичта и тяхното семейство бяха две понятия, осъдени на вечна раздяла. И все пак трябвало е да имало някаква обич, но към какво не е ясно. Някаква сила ги държеше заедно, нещо безименно и много страшно, от което на съседите ставаше хубаво, защото не им е на главата.

По „почитай майка си и баща си“ нямаше спор. Нито Ташо обичаше тъща си, нито Блага — свекърва си. Те не обичаха и собствените си родители. Твърдяха, че са ги били, скубали и обрали още преди да навършат пълнолетие, а като го навършили, продължили. Блага казваше, че свекърва не се обича – гледаш само какво можеш да отмъкнеш от нея, а Ташо уверяваше, че тъщата била като тортата – най-хубава, когато е студена и със свещи, след което казваше едно гърлено „ке-ке-ке“, което трябваше да се схваща като смях. Блага беше била свекърва си още на другия ден след сватбата, а Ташо беше изхвърлил тъща си от балкона на петия етаж (тогава, преди да наследят къщата на свекървата, още живеели в блок) и тя оцеляла само защото паднала в дупката на една юрганска торба, простряна на третия етаж, и дошла пожарната да я извади от там. Това обаче изобщо не прогонило тъщата и свекървата и те ги посещавали, докато били живи, и опитно ръководели мощните битки между енергичните съпрузи. Това половин кило сол в манджата, кичести реплики-детонатори и проклятия били просто нищо – майски полъх. Всеки се хвърлял в битката с цялата си тежка артилерия, правели едно титанично меле, като да разделяли вселената на сектори на влияние, и все изглеждало, че всичко ще свърши със земетръси, вулкански изригвания и разцепване на северното полукълбо по Гринуичкия меридиан, но катаклизмите продължавали и след няколко десетилетия вече никой не помнел кой за какво се сражава, а всеки се мятал в кипежа на борбата заради самата тръпка. За почитта към бащата не може да се каже нищо, защото никой не помнел Блага и Ташо да са имали бащи.

Онези богословските заповеди – „не си прави идол“, „не призовавай всуе…“ и пр. – те не ги спазвали, защото нямали никакъв Бог. В какво вярвали, те си знаят, но Бога го нямали за нищо и никакво, защото били пораснали при атеизма. Някой казват, че Бог забавя, ала не забравя, но в случая с Ташо и Блага Бог се бавел като експреса от Букурещ, който е най-закъсняващият влак в БДЖ, и нямало никаква надежда в близките сто години да ги тресне поне една гръмотевица. Наистина един път гръмотевица ги треснала, защото нямали гръмоотвод на къщата, но не убила никого, само им изгорила бушоните и хладилника и потънала в земята.

За „не убий“ можело да се каже, че не са убили още, защото не са ус-

Рис. Калин Николов

пели, но искрено се стараели. Ама може и да са убили. Като убие, никой не си казва. Какво, да ходят да разказват в полицията как огнеборците извадили тъщата от юрганската торба и тя запрашила по нощница на автостоп за село Дивотино, където живеела далеч по-спокойно? Един прокурор твърдеше, че ако гробовете на убитите светели, то на гробищата щяло да може нощем да се чете вестник.

Да, странни хора, много странни. Отгоре на всичко имали дете. Как било заченато, никой не знаел. Изглеждало противоестествено, но било факт. Някои твърдят, че за зачатието трябва любов. Поне на клетъчно ниво. Може и да я е имало. Кой ще ти се вторачва в клетъчното ниво. Казват, че детето било заченато в събота между два яки боя: първо Блага набила Ташо, а после Ташо набил Блага, и някъде в суматохата заченали едно хубаво момченце и след девет месеца го кръстили Ангел, като пожелание да е по-добър от тях. Чудни неща стават на този свят…

Откакто се помнел, Ангел бил болен. Отначало малко, после повече, после много повече, после тръгнал на хемодиализа. Ами да! Ходел десет години и дори идвали от чужбина да го гледат и да му се чудят, защото при тях нямало такива случаи. Отначало ходел един път в месеца, после два, три пъти. Та така продължило десет години, докато един ден го закачили на изкуствения бъбрек и нямало вече смисъл да го откачат, защото неговите бъбреци съвсем се повредили и не му пречиствали кръвта.

Разпънали го като Христос на белия креват. От едната страна кръвта му отивала в апарата, пречиствала се там и се връщала от другата страна, но явно нещо не било като да си здрав, защото от тази чиста кръв му се маела главата, изпадал в нещо като полусън, полуяве и това продължавало двадесет и четири часа. Той хич и не можел да спи, тъй като не ставал от леглото и не се уморявал – все пак било невъзможно да влачи цялата тая машинария с тръболяците дори до кафенето на долния етаж и затова си лежал така разпънат и чакал някой да умре, за да му присадят бъбрек, а ако никой не вземел да умре и да си подари бъбрека на медицината, тогава щял да си умре той, защото всяко нещо си има граница и понякога ни се налага да живеем досами граничната бразда... И докато чакал да разбере кого ще избере Смъртта, него или някой богат здравеняк, който в момента пие бира в китно крайпътно ханче, а след половин час ще си нахака челно мерцедеса в някой излинял циментовоз, се потял, а ръцете му ставали ледени и лепкави. Ами ако онази с косата реши друго? И тогава Ангел виждал гробищата. Но не онези централните, огласени от птичи песни и весел звън на трамвай двойка. Не онези тихи кътчета с вековни дървета, увити в бръшлян гробници, старици в черно с цветя и червенокоси еврейки в бяло, защото евреите не жалят в черни дрехи… Не онези

мрамори и гранити с овалните снимчици на спретнатите покойници анфас и три четвърти, а виждал каменистия припек край Бакърена фабрика, където нищо не растяло, където гробовете били набутани един до друг с мъни-и-ички пътечици помежду им, така че колкото и да внимаваш, все ще прегазиш нечий покой. Виждал точно тези гробища и те му приличали на панелните гарсониерки в „Младост“ и „Люлин“, които били накачулени на по петнайсет етажа една над друга. Мир и покой ли? Ами! Хвърлят те в дупката и те зариват с булдозер. Пух – и два кубика земя се стоварват отгоре ти, почти идеално оформени на пресечена пирамидка. Ангел си представял как лежи в ковчега от талашит… Ами, талашит! Майка му и баща му никога няма да се изръсят толкова. Ще го закопаят на общински разноски, в ковчег от строителен картон, с летвички по ръбовете, мизерно изкривен строителен картон, в който почиваш следващите пет-десет хиляди години, почиваш вечно. Виждал се като шведска маса за червеите, чувал достолепния им светски разговор, докато приближавали, усещал лепкавите им прешленчета и дори долавял в общия ромон на разговора някакъв гласец, който казвал: „Ангеле, Ангеле-е-е, много си постен, бе!“ И тогава друг злокобен глас му казвал: „Какво-о-о? Строителен картон и червеи? Ти да не си Рокфелер? Ще те изгорят гол-голеничък и ще насипят праха ти в глинена черна вазичка с ей такъв кръст отгоре! Нали знаеш какъв кръст?“ И Ангел кимал уплашено, защото бил виждал тези грамадни кръстове на грубите безплатни урнички и те му напомняли за Ада, за Страшния съд, за Антихриста и битката при Армагедон, а не за мир, покой, опрощение и блаженство. Лежал, мислел и гледал стената отсреща, а на нея най-интересното нещо била една хлебарка, която се изкачвала до средата, почиствала си пипалата с предните крачета, любувала се на гледката и се връщала обратно. Сигурно имало на какво да се радва, защото отсреща бил прозорецът и една липа си обръщала листата ту от зелената, ту от сребристата страна и им се дивяла, но Ангел не знаел, понеже леглото му гледало наобратно.

После си мислел за родителите си. Той се бил изпокарал с тях. Те го дразнели, откак се бил родил, ама и той не можел да обясни защо го дразнят. Просто се събуждал и започвал да вика, те му отговаряли и така се захлупвали един друг с думи, докато ги заболят гърлата. Съседите също не разбирали защо се карат тримата и свивали рамене. Едни казвали „простотия“, други — „характер“, трети казвали „мизерия“, четвърти твърдели, че Ангел просто иска да продаде къщата и да си купи бъбрек, а месарят викал, че е „наследственост“, понеже му се струвало, че професията му има връзка с медицината.

На третия ден дошла санитарката, която продавала и вестници из от-

делението, и той ù поискал вестник, но нямал пари да го плати, защото като го разпънали, му взели дрехите и бельото, и обувките, и документите, където си държал четири лева. Съблекли го значи чисто гол и му облекли една пижама с гърба откъм гърдите, за да не му духа, а отдолу му я запретнали, за да може санитарката лесно да обслужва нуждите, които все още му оставали, с един катетър набутали мъжкото му достойнство в миша дупка и го оставили сам, и той ги чувал как се кикотят по коридора, докато отиват на задължителната почивка от десет до десет и петнайсет.

Та значи санитарката не му дала вестник, защото му нямала доверие. Тя работела за три лева на ден, а продавала вестници за седемнадесет лева и хич не можела да насмогне на некоректните платци и особено на ония, дето не се знаело дали ще са живи на другия ден, за да си платят вересията. Обаче като излизала, се обърнала и ù дожаляло за Ангел. Имало нещо в очите му, което я смутило, а това нещо било ярост и тя все повече и повече нараствала. Яростта, казват докторите, не се проявява на материално равнище, а само на духовно, т.е. няма да я намериш в кръвната картина, да речем, не можеш да я затвориш в епруветка или да я спиртосаш. Така казват докторите, но неговата ярост явно някак влияела на изкуствения бъбрек, защото като побеснявал Ангел, апаратът си нарушавал ритъма и на монитора му се появявали странни криви. А той побеснявал постепенно, но неотклонно, защото не понасял някой да му отказва и имал куп идеи какво да стори с онзи, който му отказва, но сега те били излишни, защото единственото, което можел да стори, било да плюе, а нямало кого, тъй като санитарката си отишла. Тогава той забил поглед в стената и я гледал така диво, че когато хлебарката се изкачила на нивото на очите му, вместо да си чисти пипалцата, пуснала тънък син пушек и си останала така изпепелена на място. Точно в този миг се чуло и едно „пук“ и на апарата му изгорели бушоните. Да, обаче никой освен него не бил чул пукането, звънецът до ръката му бил с изчоплен бутон и когато сестрата дошла след пет часа, той бил вече зеленикав и дишал като риба на сухо. Тя извикала техника, той сложил подсилен бушон и апаратът пак си забръмчал и вече не гърмял, макар че Ангел като погледнел стената, оттам се люцели тихо парченца вар.

В това време дошъл някакъв плешив бодряк от друга стая и му пуснал в коленете вестник, защото санитарката все пак била милостива и помолила един пациент, който си платил вестника, като го прочете, да го занесе на Ангел. Ангел гледал вестника, докато се стъмни, изчел първата страница и не можел да обърне на втората, а както знаете, на първа страница е написано само най-любопитното и трябвало да обърне, за да си дочете. Е, имало и нещо цяло, но по-добре да го нямало, защото това би-

ло едно стихотворение в онова каре, дето си го е откупила някаква фирма за продажба на мобилни телефони и пуска там стихотворения, за да сме станели хора, щото ние си озверяхме и ако съвсем станем зверове, знае ли се какво ще се случи. Звяр от мобифон нужда няма и фирмата може да спусне кепенците, ще, не ще. Та на туй каре пишело следното:

„Раят е толкова далече, че е в стаята до нас,
ако приятел чака в нея смъртния си час.
Каква ли сила е в душата, да може тя да издържи
шума на идващите стъпки, отварящите се врати...“

(Емили Дикинсън)

Това разбира се било много красиво и в други обстоятелства Ангел би се усмихнал, но сега му прозвучало зловещо и пророчески, тъй като той по цял ден се вслушвал в идващите по коридора стъпки и се вглеждал в отварящата се врата. На сутринта лекарят минал на визитация, прегледал уредите и зинал, защото на една от пистите наместо да се изписват равномерни криви нагоре и надолу, с остър почерк без прекъсване между думите било написано:

„Даживеештрудноеполесноотколкотодаумираштрудно“. Докторът извикал техника, техникът извикал друг техник, извикали сервизния инженер на японската фирма, която дарила уреда, той извикал началника си, а началникът му пратил факс до Япония, като начертал на един лист от горе до долу девет йероглифа. Така и не се разбрало какво е станало, откъснали лентата с надписа, хвърлили я в кошчето и я снадили с канцеларско лепило „Кале“. Апаратът вече не пишел изстрадани мъдрости, а само отразявал състоянието на Ангел чрез един куп електроди, налепени по цялото му тяло, така че и да кихнел, кихавицата се изписвала на лентата и на другия ден лекарят я виждал ясно, защото можел да чете тайния език на диаграмите. Когато видел, че Ангел е спокоен, той хич не му вярвал, а отивал и на апарата, гледал диаграмата и веднага виждал кога Ангел си е хапал устните до кръв, кога му се виело като на вълколак, кога плачел в тъмното, за да не го видят сестрите, и дори кога въздишал. Ако въздишките станели повече от тридесет на час, докторът взимал някаква ампула, завъртвал я с елегантна чупка в ръката, изтеглял прозрачната течност със спринцовка и я изпразвал направо в някаква дупка на апарата, Ангел усещал как му става топло на палците на краката и ръцете, коленете му омекват и някаква сладка тъга го стиска за гърлото. Тогава заспивал и не се събуждал до сутринта. Апаратът правел всичко вместо Ангел, а Ангел

лежал и чакал някой да умре. Никой не идвал да го види, защото майка му и баща му си отдъхнали, когато го разпънали, успокоили се, че няма вече да ги гони и да троши къщата, а ще си лежи кротко там и ако им се прииска, винаги можели да отидат и да го видят в неделя и четвъртък следобед, да, обаче никак не им се искало. Жена му била забегнала заедно с детето в село Дивотино при майка си и нямала пари да се върне в София, защото била безработна, а когато си получела помощите, и през ум не ѝ минавало да отиде при Ангел и да му се любува на обратната захапка, която някога толкова ѝ харесвала. Никой не му носел цветя, не му разтривал ръката, нямало кой да го обръсне и брадата и косата му си растели на воля. Скоро той заприличал на Робинзон Крузо, косата му била неземно права и се разпилявала по възглавницата като черен ореол, брадата му била червена и къдрава като на грък. Отначало сестрите и санитарките като влизали, му казвали по някоя дума, а той мълчал намусено, но като минали десет дни и още нямало бъбрек, вече спрели да му говорят, понеже не знаели какво да му кажат. Минавали просто с разсеян поглед и се пипкали около апарата, а той не виждал какво правят, защото оня бил зад гърба му, но когато греело слънцето, можел по сенките им да разбере кога забърсвали прах или пък сипвали храната му в някаква дупка, добавяли смърдящ на химикали, но стерилен разтвор, който трябвало да му служи за вода, щракали някакви копчета и си отивали, като плъзгали поглед по прикованата на стената хлебарка.

Така Ангел не ял и не пил четиридесет дни, защото нямал никаква нужда от това и само понякога сестрата идвала и му мокрела устните с памуче, а той облизвал влагата с вкус на болничен памук и се питал дали наистина му се случва всичко това. Никой за нищо не го питал, защото апаратът го портел достатъчно, и той от четиридесет дни мълчал, претакал през вените си разни химикали, ядял по чужда воля, спял по чужда воля и се чудел дали не може да му сипят в апарата една малка водка. Тялото му измършавяло и станало прозрачно-бяло, някак безпомощно и обречено като на първомъченик Стефан, но вместо със стрели било налепено с игли, електроди и лейкопласт. Една нощ Ангел се събудил и видял, че стаята е изпълнена с мека светлина. Помислил си, че е луната, уличното осветление или лампата в коридора, но светлината се излъчвала около лицето му и било ясно, че идела от главата му, голата му шия и ръцете му. Светлината преливала от златисто до огнено, но била студена и тихо струяла от тялото му като северно сияние. На сутринта той казал на доктора какво е видял, а докторът го потупал по рамото разбиращо и изпразнил в апарата една спринцовка, и Ангел веднага станал спокоен, ама много спокоен, ама толкова спокоен и безразличен, че се чувствал

като скала, устояла десет милиона години на зловещия прибой до нос Добра надежда.

На четиридесет и първия ден духът му за първи път се отделил от тялото му. Това станало някъде преди обяд, когато дошла новата сестра. Тя току-що била завършила сестринското училище и я изпратили още сутринта от бюрото по труда да се грижи за Ангел и изкуствения бъбрек. Сестрата била гола, е, почти гола, с червен сутиен и червени бикини, забулени с някаква ефирна батистена престилка, но тя повече ги подчертавала, отколкото да ги криела. Все пак това било престилка, т.е. работно облекло, и никой нямал право да ù каже нищо. Сестричката пошумкала по апарата, изпълнила въздуха на стаята с мирис на „дива праскова“, така се казвал парфюмът ù, после седнала на леглото на Ангел, вдигнала го за врата като торба със самоковски картофи, бутнала носа му между гърдите си, точно там, където висяло малко златно кръстче, котва и сърце, и взела сръчно да разтрива гърба му със спиртено памуче. Ангел натискал носа си върху сърцето и котвата, докато му се отпечатали, дишал мириса на спирт и нещо непознато, което било много леко за дишане, и устата му се пълнела със слюнки, та трябвало да преглъща. Ангел не се развълнувал хич, а само изпитал безкрайна благодарност, когато сестричката го пуснала да легне, защото чувствал гърба си много прохладен, а леглото — гладко като мокро кадифе. Сестричката казала какво пишело в учебниците за обгрижването на залежали се болни и си тръгнала. Обърнала се към вратата и Ангел впил поглед в червените бикини, които обгръщали нещо като праскова. Да, праскова, но с размерите на тиква-кестенка – онези големите бели тикви, дето като се пекат наесен, имат вкус на кестени. Та прасковата измествала престилката ту вляво, ту вдясно и една сянка, една нежна гълъбова сянка ту се появявала, ту изчезвала от ефирната тъкан като загадъчната усмивка на Мона Лиза. Точно в този момент Духът на Ангел се отделил от тялото му и последвал прасковата. Излязъл значи през вратата, направил четири крачки след сестричката и щял да продължи нататък, но в този момент апаратът започнал да пищи и на екрана му като във филмите се изписали няколко прави черти. Сестричката се върнала веднага и Духът едва отскочил, за да не се блъсне тя в него. Сестричката занатискала разни копчетии, в стаята нахлули доктори, като влачели голяма кислородна бутилка, и Духът на Ангел едва успял да се върне в тялото на Ангел, преди да му напъхат една тръба в устата, която го свързвала с бутилката. Апаратът спрял да пищи и на монитора му се появили острите криви, които успокоявали докторите, а сестричката се изкикотила от радост толкова високо, че млякото в кухнята се пресякло и болните за десерт вместо мляко с ориз него ден яли варена тиква с изва-

ра, което не било вкусно, но пък било много полезно. На лентата един от писците написал с остър почерк без разстояния между думите: „Красотатащеспасидухът!“, което си било правописна грешка.

На другия ден Духът на Ангел отново напуснал тялото му, но като излязъл, предвидливо казал на апарата „Ш-ш-ш-т“ и недвусмислено му заклатил юмрук. Оня разбрал, че Духът не се шегува, и не посмял да гъкне. Духът на Ангел го съжалил и добавил приятелски: „След половин час се връщам.“ После слязъл по стълбите до кафенето, поръчал си двойно кафе и сандвич с шницел и кетчуп, изял ги на една масичка до прозореца, погледал липата как обръща листата си ту от зелената, ту от сребристата им страна и им се диви. Между листата клечал някакъв млад котарак, който извивал едно „миа-а-а-а-у-у-у“ също като Лучано Павароти, и Духът се усмихнал, защото вече било краят на април и по котешките закони младежът бил безнадеждно закъснял и с извивките си най-много да се вредял в класацията „топ-смотаняк“. Станало обяд, Духът тръгнал да си върви, в кафето се насъбрали млади лекари и лекарки, които се бутали пред бара за сандвичи, понеже на стената пишело, че персоналът може да не се реди на опашка. Те гледали Духа и му кимали, защото им се струвал познат, ама не помнели откъде. Това било много странно, понеже Духът съвсем не приличал на Ангел. Той бил към тридесетгодишен, а Ангел минавал четиридесетте. После, Духът нямал брада, а бил гладко обръснат дори по главата и само на темето имал дълга черна плитка, като на татарин ли, като на прабългарин ли, като на куманин ли, не можело да се разбере, тъй като учените още спорели по обема на терминологията. Духът обаче имал мустаци на македонски харамия и очите му светели саможертвено и екзалтирано като на солунски атентатор. Бил облечен много странно за една болница на пъпа на София. Имал черно кожено елече, цялото обсипано със сребърни капси, елечето било облечено на голо и отпред се виждали космати мъжки гърди, а отстрани едни мускули, които не били така издути като на Мистър Мускул, но от пръв поглед си личало, че са отгледани не чрез фитнес, а чрез екологично чист живот, какъвто по неволя водели хората по нашите земи през шести-седми век след Христа. Краката на Духа били криви като на конник и били обути в три четвърти кожени гащи. Духът бил бос и поради това ходел безшумно. С две думи, повече приличал на рокер, отколкото на Ангел. И така, той си изял сандвича и се върнал, както обещал, след половин час в тялото на Ангел. Апаратът въобще не писукал, по монитора имало прави черти и се наложило Духът да се протегне от леглото и да му нанесе един ляв фалцов. Ръката му била якичка, правите на екрана се накъдрили, но апаратът взел да пищи като жена. Такова слабодушие Духът не очаквал, свил

презрително устни и се притаил в тялото на Ангел. Дошла малката сестричка, прегледала уредите, премерила пулса на Ангел, пипнала челото му, свила рамене, защото той имал пулс, нямал температура и показанията на уредите били нормални. После свила устни в недоумение, направила една пуканка на монитора, като задържала показалеца си с лакиран тъмносин нокът за миг с палеца и го изстреляла напред. От монитора се чуло едно „зин“ и Ангел отворил очи. На лентата пък се изписало с остър почерк : „Блаженисаразнищенитедухом...“ Сестричката се усмихнала, откъснала лентата и отишла в манипулационната, за да си изпече в стерилизатора две яйца за обяд. Там санитарката забелязала какво пише на лентата. Прочела го бързо, защото била завършила философия и работела като санитарка, понеже била съкратена пред пенсия, била дебела и грозна, загубила била щитовидната си жлеза по стръмните пътеки на живота и не я вземали за секретарка по фирмите, нито за барманка или сервитьорка и дори за готвачка не ставала, защото готвела като Лукреция Борджия, известната римска отровителка. Потъркала си очилата, пак го прочела и си го залепила в една тетрадка, където си събирала мъдри мисли, които чувала в тролея, от болните и дори от охраната на болницата. Веднъж, още като била студентка, чула някаква дванадесететажна мъдрост от един отворен канал на тротоара, коленичила и сърцераздирателно умолявала човека долу да продължи, той отначало се дърпал, но после говорил три дни без прекъсване, а тя записвала със стенографски знаци и напълнила две протоколни книги. Та напълнила двете книги санитарката, която тогава, преди Десети ноември, била философка, и написала дисертация върху житейската мъдрост на каналджията, който пък преди Девети септември бил банков служител, но после кой знае защо се отказал от професията и станал специалист ВиК. Та тази мъдрост заинтригувала санитарката и тя взела да ходи в стаята на Ангел, взела да гледа лентата и там открила другите мисли на апарата, за които споменах, а също така и още мисли, неразчетени от никого, които тя залепяла в тетрадката и разчитала по време на по-спокойните нощни дежурства. Наистина някои мисли били оригинални, но други си били направо крадени, като например: „Сърдитиятчовекедомнадявола“, „Власттапоказвачовека“, „Всякамяраечестнаабезмернотобезчестно“, трети били направо безумни компилации като „Койтонезнаедацелуваръканетрябвадаяде“, „Бързатакучкапланинаповдига“, „Всякакозадасизнаегьола“, „Спарисеживеекатобезпарисамочемногопохубаво“, а четвърти изобщо не били мисли, като: „Празнувайживота“, защото всеки знае, че животът трудно се живее, а за празнуване изобщо и дума да не става. Е, в краен случай можело да си го живееш, но тоя краен случай бил от оня край, дето бил откъм

Холивуд, а не откъм кревата на Ангел, и такива еретизми си били злобна подигравка към него. Въобще санитарката хич не харесвала апарата, не само защото пишел глупости, но и защото имал статично електричество и хващал много прах, но си мълчала, понеже имала научен интерес.

Докога щяло да продължи това, не се знаело, но скоро станали две събития. Първо една сутрин санитарката изпълнявала задълженията си под запретнатата пижама на Ангел и мърморела срещу съдбата, когато ù се сторило, че писецът дращи нервно, погледнала го и прочела: „Нямаглупосткоятоданееизреченаотфилософи". Това ù се сторило обидно, но един истински философ стои над тези неща, пък и било нещо като завършек на сборника с мъдрости, затова санитарката все пак си го откъснала и излязла с достойнство. Другото важно нещо било, че нея сутрин Господ се явил на Ангел в образа на бъбрек и му казал: „Почитай майка си и баща си, защото ще ти откъсна ушите!" Ангел си припомнил родителите си и тихо прошепнал, че не се сеща за какво да ги почита, а Господ му отвърнал, че родители се почитат не заради нещо, а въпреки всичко. Вие ще кажете, че това е прекалено, обаче е истина. Мен ме няма много по измислянето и всичко съм си записвала дума по дума. Ако някой ме е излъгал, това е друг въпрос, но аз никога не лъжа, защото забравям какво съм лъгала и се излагам. Точно така разказваше Ангел – гледал и не вярвал на очите си: хем бъбрек, хем човек с брада и ореол, с бяла дреха и пръстите на дясната му ръка два стърчат нагоре, а три прибрани, както в театъра на сенките се прави зайче. Някак се преливали двата образа и ако питате мен, възможно е. Не ви ли се е случвало да гледате пред себе си човек, а да виждате куче или маймуна, или лисица? Мен ми се е случвало. Същия следобед някой умрял и откарали Ангел в операционната, за да му присадят бъбрек, за което трябвало да го разкачат от апарата, и той повече не писал мъдрости, понеже му дръпнали щепсела.

Та значи приспали Ангел и му присадили нов бъбрек. Зашили го здраво под ярката светлина на операционните лампи, отстрани гледали през едно стъкло студенти и стажанти. Изчакали да видят дали бъбрекът ще отдели онова, което отделят бъбреците, и когато го отделил, целият екип се засмял, сякаш бил отделил „сливенска перла". Зашили Ангел с няколко елегантни шева. После разказвал, че докато траела операцията, той се разхождал под яркозелени кестени по булевард Руски, облечен като рокер ли, като татарин ли. Чувствал се на тридесет години, крачел бос по гранитните плочи, усещал колко са топли от слънцето, а насреща му се носели изрусени скейтърчета, които летели по пет минути във въздуха, залепени за скейтбордовете си. За първи път те му харесали, защото преди това хич не му харесвали с късите си коси и обичките по ушите си.

Самият той ходел на училище с фуражка и носел дълга коса, за да прави напук на възрастните – тогава „пук“ се правело с дълга коса. Ангел хич не се сещал, че общото е в пука, а не в дължината на косата, защото било сигурно, че скейтърите правели на някого напук с изрусените си къси косички и развлечените дрехи. Обаче така излизало, че като правели „пук“ на ония, дето обичали дълги коси, радвали онези, които одобрявали късите, и излизало така, че никой „пук“ не е съвършен, защото, щеш не щеш, все ще зарадваш някого. Та разхождал се Ангел по булевард Руски и му било хубаво. Усещал топлия вятър как галел идеално избръснатата му глава, усещал приятното мравучкане на силата в ръцете си и му се искало да скочи и да направи едно преобръщане около някой клон. Освен скейтъри насреща му вървели още много други хора облечени празнично, миришело на пуканки с масло и нафталин от официалните костюмчета на учителките, които както всички знаят, се вадят през май месец за празника на ония двамата братя, дето не само измислили азбука да тормозят децата цели хиляда години, ами отгоре на всичко тръгнали и да я разпространяват. Цялата тази хубост напирала в гърлото на Ангел и той тъкмо свил юмруци и се канел да извика:“Йе-йе-йе!“, когато чул че някой го вика, но не отворил очи, защото искал да си досънува. Оня глас обаче не спрял да го вика и го измъкнал от булевард Руски през една тясна тръба, която намирисвала на болница, и той се видял на чистичкото високо легло в реанимацията. Бил брадясал и дългокос, ръцете му били кльощави и жълти, усукани със сини вени, а краката му — кокалести и жълти с безпомощно извити навътре палци.

Докато лежал по корем, Ангел вече не можел да гледа тавана, а пода и забелязал, че навън е облачно. Тогава си помислил, че сега е друг и времето е друго, а преди малко бил друг и времето било друго. Усещал, че не само е друг, но има и нещо съвсем друго, защото той не бил вече нито само брадат, нито само гологлав, а се бил научил на нещо, което не знаел какво е.

“Баба!“ – казал си той и усетил, че говори сам на себе си, т.е. една половина от него гледа друга половина и ù говори. Тогава разбрал, че се бил научил някак си да гледа на себе си отстрани и през следващите дни вече не можел да бъде същият като преди. Не се чувствал така цялостен, както когато налагал майка си или скубел жена си. Чувствал, че има още някой в него, дето го гледа и го коментира, а то не е същото като да се носиш във вихъра на беса си – грозен и страшен, но цял. Започне ли да се обажда някой друг – удоволствието се изпарява и Ангел вече не можел да лющи с поглед постна боя от стената, а трябвало да се разправя с вътрешния си глас. Това, разбира се, бил гласът на Духа, който се почувствал са-

мостоятелен и естествено се сдобил с претенции. И тъй Ангел си лежал и Духът му нашепвал разни неща, а вие знаете какво може да нашепва един Дух. Казвал му какво си говорят момичетата по сладкарниците през май, разказвал му как барманката долу в кафето слага вода в кетчупа и сандвичите ù са като попара, разказвал му как малката сестричка горе в отделението си лепи бримката на чорапа с лак за нокти и как синът му си бърка в носа, докато гледа гащатата кокошка на баба си. От тези разкази на Ангел му ставало ту смешно, ту тъжно, но повече смешно, защото вече си имал бъбрек и си мислел кога ще излезе от болницата, макар да не си представял точно как ще стане това.

Отдавна никой не го бил търсил за нищо, все едно че е умрял и никой не се радвал на новия му бъбрек. После, той бил забелязал, че нощем тялото му продължава да си свети с мека жълто-оранжева светлина, но не смеел да каже на докторите, за да го изпишат по-бързо. Освен това усещал някаква необичайна благост у себе си, каквато преди не само че не му била присъща, но той дори не подозирал, че може да съществува, и се умилявал от разказите на Духа, докато преди те щяха да го вбесяват. Духът му също нещо се бил променил – бил все така силен, но силата му вече била друга, духовна сила. Той бил някак уверен, че може да се справи с живота и без мускули, и си бил облякъл скромна риза под елечето. Капсите му били малко помръкнали, бил си намерил отнякъде гуменки, скъсани на пръстите, и вече не се срамувал от мършавото тяло на Ангел, а се чувствал твърде удобно вътре. Бил си отрязал и плитката и по главата му вече набождала гъста прошарена четина. Състаряването било очевидно за онези, които можели да го видят, благостта в очите на Духа също, но Ангел не можел да го види, а го усещал като топла тежест в гърлото.

Дошъл денят да го изписват. Дрехите му ги нямало – в гардеробното пък имали разписка, че са ги предали на някого, който се подписал, но подписът му не се четял. Казали на Ангел да се обади по телефона, но той не заел на кого. Жена му не вдигала слушалката от месеци, майка му и баща му нямали телефон, а той нямал приятели. Телефоните на съседите не знаел, а на онези, които знаел, не можел да се обади, защото се били изпокарали. Така си останал до обяд в отделението и санитарката трябвало да му даде една докторска престилка да се облече, защото долнище на пижамата нямал, както е известно, а горнището трябвало да отиде заедно с другите чаршафи в пералнята, тъй като на санитарката ù свършвала смяната, а колежката ù не била завършила философия и хич не обичала да сваля бельото от предишната смяна долу. Престилката приличала повече на нощница, понеже му била дълга и широка. Скоро в отделението му изгубили дирите. Той ту седял в коридора и мислел, ту отивал до те-

лефона, и така Ангел решил да си тръгне. Оставил бележка на сестрите, в която пишело „Ще ви върна престилката и Бог да ви благослови“ и тихо се измъкнал от болницата.

Как се е прибрал в къщи, не се знае – все пак е странно някой брадат и дългокос мъж по една само докторска престилка и бос да върви през града през май и да не направи впечатление, но така било. Хората, дори непознатите, го гледали приветливо и му кимали, той им отвръщал с блага усмивка и до вечерта си бил у дома, но не позвънил на вратата, защото вече се стъмвало, а влязъл в кокошарника.

Баща му бил разкиснал кюспе на кокошките, Ангел хапнал една щипка, защото миришело хубаво на тахан халва, пийнал водица, сгънал престилката под главата си и заспал. Не се знае колко време прекарал в кокошарника, но един ден баща му излязъл вечерта на двора да провери заключил ли е портата и видял бледа жълта светлина да идва откъм кокошките, да се просмуква през цепнатините, и предпазливо приближил. И що да види – един гол човек спи заедно с кокошките му, свит на кълбо. Това първо го ядосало, но после си помислил, че светенето в кокошарника му може да е за добро, защото забелязал от няколко дни, че кокошките му започнали да снасят и през нощта. Той бил чувал, че ако се свети на кокошките през нощта, те снасят денонощно, но е твърде скъпо електричеството и е по-добре да си купуваш яйца от магазина, понеже излизали пò на сметка. Затова вместо да се развика, той взел една пръчка и побутнал Ангел по рамото. Онзи веднага се събудил и излязъл от кокошарника, но баща му не го познал в тъмното. Скарал му се строго, но кратко, защото ченето му се било разхлабило и тракало в устата му, докато говорел, а опитал ли да викне, горната челюст падала върху долната и не можел да се доизкаже, а трябвало да си я намества. Ангел мълчал и го гледал благо. В това време излязла и майка му, погледала, погледала и попитала:

– Кво прави този тук?

– Свети – отвърнал мъжът ù.

– Краде кокошки! – отсякла тя.

– Не краде, спеше вътре и светеше.

– С какво е светил? Ще подпали кокошките!

Тук мъжът ù загасил фенерчето и казал едно „ъ“, което трябвало да значи „виж сама“. Тя видяла сама, помълчала, помълчала и казала:

– Това е ангел.

– Не е Ангел, той е в болницата – казал мъжът ù.

Тя му обяснила, че става дума не за непрокопсания му син, а за истински ангел, и наредила да го оставят в кокошарника. Дори му дала едни дочени работни панталони и бархетна риза, скъсана, но чиста, за да се

облече. Ангел се облякъл и отново си легнал в кокошарника, без да каже нищо. На сутринта баща му дошъл да нахрани кокошките и го попитал иска ли да яде. Ангел не казал нищо и баща му взел това за „не“, дал му една кофа и една лопата и му казал да почисти двора. Така Ангел започнал да работи всеки ден, вечер хапвал малко кюспе и си лягал при кокошките. Колко щяло да продължи това, не се знаело, но се случили три важни събития – първо, кокошките започнали да снасят по две яйца на ден, второ, петелът започнал да пее с една терца по-ниско и гласът му бил някак по-кадифен, и накрая, съседите се разприказвали. Приказвали помежду си, приказвали пред разни инстанции и в един ден дошли попът, лекарят, полицаят и инкасаторът. Някой казал на инкасатора, че Ташо си свети нощем на кокошките, което значи, че краде ток по таен начин. Инкасаторът дошъл, викал петнайсет минути пред портата, но като не му отворили, оставил бележка и си отишъл. Полицаят, кварталният отговорник де, дошъл и поискал обяснение на Ташо. Ташо си разказал всичко, както било. Извикали Ангел и му поискали паспорта. Тогава майка му дошла и казала, че той е ангел и не може да има паспорт. Полицаят казал, че ангели няма, а ако ги има, мястото им не е в кокошарника и всички трябва да си извадят лични карти, защото иначе ще ги спукат от глоби. Майката казала, че не можеш да глобиш ангел и лошо ти се пише, ако не го приемеш добре, защото не се знае защо е дошъл. Полицаят казал, че ще докладва в управлението и пак ще дойде, а Ангел нищо не казал, но продължил да работи много акуратно, та чак ти ставало драго да го гледаш.

Попът и лекарят дошли едновременно. Попът карал „Москвич“, защото бил горе-долу млад и макар да не помнел младост като повечето българи, бил си купил кола и шофирал доста прилично. Лекарят дошъл с „Фиат Ритмо“, производство 1988 г., който си купил наскоро, защото вече работел със Здравната каса и взимал повече пари. Започнал се същият спор: Ангел гледал благо, майка му твърдяла, че е ангел, свещеникът казвал, че може да е ангел, а лекарят твърдял, че това е Ангел, че е откачил от стреса с бъбреците и му трябва спешна помощ. Лекарят казал, че ангели няма, свещеникът отвърнал, че ангели има и те са между нас. Лекарят забелязал иронично, че ако е ангел, трябва да има крила. Свещеникът рекъл, че не е задължително, и предложил да запретнат ризата на Ангел, за да му видят гърба. Лекарят схванал това като отговор на насмешката и нервно изтърсил, че е по-добре да му надникнат в панталоните и това ще даде отговор на всички въпроси. Той искал да си върне тъпкано на свещеника, но онзи кротко отвърнал, че едното не пречи на другото, повикал Ангел, попитал го любезно дали ще разреши да погледнат в панталоните

му и да му отгърнат ризата и онзи веднага се съгласил с тихо разбиране и готовност за съдействие. Лекарят делово запретнал ризата му, там нямало крила естествено, но се виждал белегът от операцията, който бил още много пресен, и докторът тържествуващо заключил, че това е Ангел. Баща му плюл настрани, майка му го пустосала, като изпънала дланта си, както едно време пионерите казваха „Винаги готов!“, но вместо да си я вдигне пред лицето, тя замахнала отсечено, сякаш била каратист и се готвела да чупи тухли, за да покаже силата си. Докторът направил една особена физиономия, като човек, който си чисти кътниците с език, имал някак отнесен и зареян поглед, леко извърнат нагоре, и всичко това трябвало да изрази културно възмущението му от невежеството на родителите, мракобесието на църквата и безотговорността на Ангел. Вероятно всичко щяло да свърши тук, ако свещеникът не бил решил в този момент да надникне в панталоните на Ангел. Той имал нюх към отвъдното и усещал, че нещо не е в ред. Надникнал деликатно той и веднага се дръпнал, залитнал и се подпрял на стената, а брадата му затреперила.

– Е ? – казал почти войнствено лекарят, готов да го удуши в името на науката.

– Няма нищо! – простенал свещеникът и веднага се разбрало, че това не е любезност, ей тъй дето казваме „няма нищо“, когато ни настъпят в автобуса и ни се извинят, а значи НЯМА НИЩО! Точно така било изписано от интонацията на свещеника, с главни букви, а вие знаете, че свещениците учат църковно пеене и са много добри с интонацията.

– Как така „няма нищо“? – попитал малко неуверено лекарят вече без ирония и дори с научен интерес. – Все трябва да има нещо.

– Там няма съвсем нищо – казал свещеникът и попипал черната си филцова шапка, която трябвало да замества калимявката му.

Докторът свил пренебрежително устни и отишъл да погледне сам. Надзърнал и се дръпнал назад, без да продума. Блага и Ташо го загледали въпросително. Докторът потъркал слепоочията си и не знаел накъде да гледа, после глътнал жадно въздух и прошепнал:

– Наистина няма нищо!

– Все трябва да има нещо – казали едновременно Блага и Ташо, които били хора практици и не можели да си представят какво може да значи думата „нищо“.

– Трябва, но няма – казал докторът. – Няма абсолютно нищо. И няма думи, с които да се нарече. Думите правят от нищото нещо, но пред нищото са безсилни…

Ташо и Блага също искали да се убедят, но Ангел се дръпнал и прошепнал:

– Вярно е…

Тогава майка му го познала по гласа и рекла:

– Геле, защо ни будалкаш?

А баща му едновременно с нея казал:

– Как така?

– Така е при ангелите – рекъл свещеникът и се прекръстил.

– Те са безполови – кимнал докторът.

– Какво значи безполови? – попитали Блага и Ташо и погледнали въпросително свещеника.

Той помълчал, свил устни в недоумение, поел дъх да каже нещо, поел втори път, забуксувал, разперил ръце и рекъл:

– Защо питате мен? Да каже той, той знае по-добре… – и кимнал към Ангел.

– Е? – обърнали се към него Блага и Ташо.

Ангел вдигнал вежди и казал:

– Може да е от бъбрека. И аз не зная как се случи – вече не съм мъж, но не съм и жена. – И той им разказал за хлебарката, апарата и прасковата, разказал им как го напуснал духът му, как взел да свети и как му се явил Господ и какво му наредил. – Оттогава брадата ми взе да се скубе и когато вървя, струва ми се, че летя над земята. Ето така – и той тупнал с крак и плавно се издигнал на четиридесет сантиметра над земята и леко се спуснал обратно.

Всички зяпнали и се прекръстили, дори и докторът, който никога не се бил кръстил и затова обърка цялата последователност, като почнал от лявото рамо и някак си завършил на челото, но затова пък го направил с две ръце. Настанала тишина и само от къщата се чувало как цвърчи олио в тиган. Всички гледали Ангел, а той продължил:

– Мисля, че в живота на човека идва момент, когато разбира, че няма значение от какъв пол е. Полът е нещо като учебно помагало, като помощно средство да се ориентираме по-лесно, както онзи войник, дето не знаел кое е ляво и кое дясно, и затова му връзвали на краката стиска сено и слама и вместо „леви-десни“ му командвали „сено-слама“. Разбирате, нали? Вместо „сено-слама“ – „мъж-жена“…

– А какво според вас стои зад това неясно „мъж-жена“? – попитал докторът Ангел и в суматохата го нарекъл „колега“.

– Един ангел – тихо отвърнал Ангел и погледнал неземно доктора в очите.

Докторът се почесал с антенката на джиесема по слепоочието, а свещеникът развял брада в благороден порив, прекръстил се и казал:

– Ами да, ами да, всеки човек носи по един ангел в сърцето си…

– Искаш да кажеш, че всеки човек е затворил по един ангел в кокошарника на душата си, кхе-кхе-кхе – разсмял се неестествено докторът и завъртял изпънатия си показалец до същото онова слепоочие, което преди малко почесал с антенката. – Само не е ясно защо тези ангели не си подават носа навън.

Ангел поел дъх да каже нещо. Тогава майка му пребледняла и си помислила, че Ангел може да е умрял и това тук да е душата му – имала всички признаци на душа: свети, говори благо и умно, работи безропотно, не яде, не пие и т.н. Баща му не можел да повярва, но тя му разказала, че душата на човека броди четиридесет дни след смъртта му по местата, където обичала да бъде. Баща му се хванал за четиридесетте дена и казал, че са много малко, за да свършиш нещо, и като плюнал презрително, додал:

– Абе и на оня свят ли ще ни прекарват така? Аз откога чакам да умра, за да си поживея! А то само четиридесет дни…

– Не се хващай за думата, ами се обади в болницата! – изцвилила Блага със зле сдържано възмущение.

Ташо се обадил в болницата по джиесема на доктора и оттам му казали, че Ангел е умрял, преди да дочака бъбрек, а сега чака в хладилника да си го приберат родните и Ташо веднага да дойде, за да уреди документите. Ташо зинал, горната му челюст паднала върху долната и докторът трябвало да прекъсне разговора, за да не му се навърти голяма сметка, но Ташо стискал джиесема и се наложило да се посдърпат. Докторът си прибрал джиесема и погледнал свещеника с едно леко повдигане на веждите и раменете и едновременно кривка на шията, което трябвало да значи: „Ето докъде ни докара здравната реформа!“

И така аз съм до тук, защото не умея да лъжа и гледам да казвам само истината, а от тук насетне вече не се знае кое е истина. Ташо и Блага извадили сватбения костюм на сина си, една гладена риза, нови чорапи и сватбените му черни обувки, едно ново одеяло и отишли да си приберат детето – тъжна орис за всеки възрастен родител. От болницата обаче им се извинили, казали, че станало грешка и техният Ангел го няма в хладилника. Станало голям скандал. Ташо и Блага разнасяли костюма цял ден, водили ги от кабинет в кабинет, вадили им документи, а те ги чели, търкали си очилата и пак ги чели. Едните документи доказвали, че Ангел е умрял, а другите, че не е умрял. Дошла санитарката, която го закарала в операционната, малката сестричка с голямата праскова и един доктор и взели да се карат. Накрая главният лекар ги усмирил и казал на Блага и Ташо да дойдат в сряда и да донесат четката за зъби на Ангел, за да вземат ДНК проба.

Ташо и Блага се прибрали заедно с костюма и намерили Ангел в кокошарника да спи. В сряда се върнали в болницата. Ташо носел костюма, защото бил объркан, Блага не носела четката за зъби, защото Ангел не обичал още от дете да си мие зъбите, но взела престилката, с която се върнал Ангел, и казали на главния лекар, че Ангел е жив, спи в кокошарника и свети. Главният лекар ги изслушал съчувствено, а мислено им поставил три реда латинска диагноза, която започвала с „обсервацио“ и завършвала с два неясни ченгела, взел престилката и я дал на санитарката да си попълни липсите. Ташо и Блага си тръгнали, както дошли – тя чевръсто и нервно напред, Ташо зад нея прегърбен, с поглед в земята и костюм в ръката. По пътя първо тя говорела, той мълчал, после той говорел, тя мълчала и накрая решили, че дори това в кокошарника да е душата на Ангел, така е по-добре, защото Ангел взел да работи, спрял да троши къщата и да се кара, решили, че духовното си е духовно и стои по-високо от материалното, макар в училище да учили точно обратното. Съседите също забелязали, че така е по-добре, защото следващите тридесет и четири дни Ташо и Блага въобще не се карали и всички чакали да видят дали ще изтраят до свещеното четиридесет дни или ще развалят хубавата история. Философката-санитарка написала мъдростите на апарата на пишеща машина с двата си показалеца, свити на куки, и ги давала и на други да ги преписват, отслабнала седем килограма и взела да ходи привечер при кокошарника и да бди. Казвала, (тя казвала, не аз), че виждала Ангел да излита по залез слънце, защото му били пораснали крила – малки, но много силни. Издигал се във въздуха, там си играел някое време, като да се упражнявал в летене, и после се прибирал да спи, а през деня почитал майка си и баща си, като работел и мълчал. Всеки, който не вярва, можело да отиде и да види. А най-невероятното от всичко, което разказваше санитарката, било, че малката сестричка изведнъж се влюбила, но много неподходящо, и сега живеела на семейни начала с някакъв застаряващ рокер със скъсани гуменки, прошарена четина по главата и кожено елече с ръждясали капси. И не само живеела, но май чакала и дете, ама дали било от него, щяло да се разбере, когато роди.

Ц-ц-ц, и всичко това от един бъбрек, а казват, че любовта извирала от сърцето…

Росица Панайотова

Самодивата

В живота неминуемо идва време, когато сърцето трябва или да се пръсне, или да се вкамени.

Шамфор

Във времената, когато хаосът още летял над водата, големият Бог поприбрал облаците и създал светлината да свети за всички. Щом светликът оживял от хаоса, на нашия татко му се мярнала неговата сянка и той я повикал да стане. Надигнала се сянката: това бил самият Дявол. Тогава Господ му наредил да се гмурне в голямата вода и да извади оттам земя и камък. Гмурнала се дяволската сянка на дълбоко и тъмно място и извадила пръст и камъни, но докато изплувал, Лъжовният скрил под езика си земя, за да я направи по-после своя.

Видял го светлият татко и благословил земята да расте. Започнала тя да расте, тая под езика дяволски също, докато той захванал да се дави и плюе. Плюл дълго – дошли планините с изворите и поляните на белия свят.

Тръгнали планините след Господа към небето, но той ги спрял – рекъл им, че от света на сенките са се пръкнали, а сенките трябва да останат тук, на земята, да пазят. Натъжили се планините, че не могат да стигнат небето, и дълго тъгували, докато Бог се смилил над тях и създал от небесната светлина и земните сенки нас, самодивите. Дал ни криле и неземна хубост, за да тешим камъните, да радваме поляните и накараме изворите по-весело да пеят.

Така че всичко е дошло от скритото под дяволския език. Оттогава е забраната – в планина да не се вика, че сняг и камъни ще падат от високото. Дългият език е от Дявола; ако не умееш да мълчиш, самодивска болест – треска или немощ ще те настигне. А нашето си е наше, не се губи: чистите извори, поляни, дъбрави. Но ако човек ги омърси, рано или късно вихрушка ще го ослепи, ще го направи ням и глух. Затова речено е – по време на вихрушка трябва да се мълчи и да се плюе. А човек не бива да ходи без път, в безпътица, а по планинските пътеки към високото, че иначе ще нагази самодивска трапеза, а тогава става страшно – ще го накажем, и сит да е, все гладен ще ходи.

Обичам тези места, особено Кръстата планина и Лешино буче. Виждала съм как пролетта се катери по дърветата, лятото се шири из тревите, есента лека-полека поляга с листата, а зимата кара всичко да се умълчи. Често минавам насам, навестявам полуразрушената крепост, която е останала тук още от времената, когато местните хора са се опитвали да си опазят душите от ятагана зад каменните стени. Представям си как с надежда са гледали луната в безсънните си нощи, а байраците с извезания на тях полумесец са се нареждали около яките тогава зидове. И не са се предали, докато устата на техен човек не е изшу-

шнала тайния вход в ухото на чуждите.

Сега пак съм се запътила натам, към мъдрите камъни, сред които някога моите посестрими, самодивите, са отнасяли на крилатите си целувки падналите в боя. Скоро ще стигна, вече прелетях над скалата, която наричат Ведена, ще се позавъртя край Царичина скала и съм там. Хубаво е тук, но днес нещо не ми харесва. Облаците, които друг път се поклащаха по небето с походката на млади жени, сега се местят тежко, като слоници. Храсталаците изглеждат толкова чорлави, цветята – сякаш утринната роса не ги е умила. Синигерите сънуват кошмари и остро изпискват насън. Даже мравките са си объркали пътечките, а и паякът се е поуморил да кърпи вятъра. Нещо не е наред. Тук нямаше бъз, не растеше. Сега има. Значи са се появили хора. Белият бъз расте само там, където често минават или живеят хора. О, ето ги. И носят камъни. Вадят ги от крепостта. Като гледам отгоре, приличат на бръмбари, които заравят яйцата си. Ясно. Искат да строят къща. А крепостта е зейнала като уста, на която са ѝ извадили кучешките зъби.

Къща, значи. Вместо крепост. И кой ли крадец ще живее вътре? Трябва да е направен от камък. Само камък може да живее така. Трябва да знам кой е този камък. Не е сред бръмбарите. Няма го тука.

Времето тече. Седем по седем излитат птиците – дните се изнизват, а него го няма. Чакам. Вчера водата в реката се разплака. Нощем луната се крие зад облаците като открадната парà. Сигурно от срам. И звездите са се запилели нанякъде – кой знае къде хойкат. Денем слънцето агонизира на небето и се опитва да убоде с лъчите си людете, които изглеждат като бръмбари. Крепостта вече прилича на беззъба старица, а къщата расте като дресирано дете. Какво ли ще излезе от това дете? Тяло без душа.

Аз чакам.

Дочаках. Бръмбарите заровиха яйцата си и добре ги подключиха. Вдигнаха къщата, качиха се на голямото си возило и забоботиха. Пътят под тях стенеше. Хлипаше. Крещеше. Вятърът виеше, мучеше и мяукаше – искаше му се да се съеши със земята.

Полетях след тях, невидима и бърза.

Стигнахме в техния град. Наричаха го Каменград. И там видях невиждани неща. Във въздуха се стелеше дим без огън и колкото и да го размитах с криле, все не успявах – висеше мръсният като божие наказание. Хората живееха в килийки, както пчелите, и килийките, които съграждаха, една с друга си приличаха. Сърдити-дърдити бяха людете. Плетяха вериги от цветя и треви и наричаха това градини. Венците бяха само за умрелите. Бяха забравили що е ясна вода, даже сълзите им бяха мътни. Пушкалата им първо убиваха и после гърмяха, сякаш с тия пушкала искаха да оплачат новородените, че ще се мъчат на белия свят. На едно място видях нарисувана жена – стреляше с тънки вежди, а под миглите ѝ очите сепваха – празни. Беше облечена в сянката си, гола, ама

Рис. Калина Атанасова

не гола като истина, а разсъблечена като лъжа. И един пръч с юзда от праз – брадат дявол – лежеше отгоре ѝ.

В тия хора наистина имаше камък. Някои от тях живееха само с главите си, а сърцата им бяха от камък. Други в главите си носеха камъни. Трети – под пояса. На някои и сълзите им бяха каменни. Камъни в блато. Затова не можеха да плачат. Имаше и такива, на които ръцете или нозете им започваха да каменеят. Това, което всеки от тях беше забравил, оставил го беше да спи, се вкаменяваше. Така Господ-Бог е наредил – ако един орган не се упражнява, той замира, вкаменява се. Затова нашият светъл татко е направил човека от глина и кал, замесен с топли божии сълзи и с попътен вятър в молитвите му, а не от камък – за да шава, да диша по-свободно в него душата му.

Имаше и добри хора, но те се губеха между камъните. И тогава си спомних, че Господ като създал мъката, се чудил кому да я даде. Дал я на дървото – то изсъхнало; прехвърлил я на камъка – пукнал се; решил да я остави на злия човек, ама той не могъл да я изтрае, все си я изкарвал на другите. Накрая я подарил на добрия, че само той отвътре може да я износи…

Най-сетне возилото спря пред един кошер. Един от бръмбарите остави другите навън и влезе в някаква от по-широките килии на втория етаж. Най-после го видях. Него, човека, чиято бе къщата в планината. Беше на път да се превърне в паметник. Много камък имаше по него. Пясък, гранит, диаманти, кремък.

На стената висяха думите: „Как създавам своите творби ли? Ами просто вземам парче мрамор и отнемам от него всичко излишно“. На масата лежеше разтворена книга. Два реда бяха подчертани. Прочетох ги:

Скулптурата е дворцово изкуство.
Само за аристократи.

Значи това му беше работата – да дава на камъка живот. Като Бог да вае и да вдъхва душа на мъртвото. Душа като сянка…

В това време паметникът се беше размърдал. Броеше на бръмбара от крилатите хартийки, които затваряха хората в клетки. Устните му бяха разтегнати в усмихната пружина. Камъкът още не беше успял да се намести върху устата. Сигурно често я използваше.

Литнах обратно към Лешино буче при моите посестрими. Изкъпах се в извора, овъргалях се в тревата и се хванах на хорото. Бреза Самовила пееше, а другите ѝ припяваха:

Както людете се гледат в огледалото, нека тъй и мъжът да гледа жена си и да не ѝ се нагледа, а колкото по-скоро сапунът се измие, толкова по-бързо той да обикне, и каквато е бяла дрехата на гърба му, така той нека да свети…

Песента глъхнеше. Хвръкнах към най-близкия връх.

– Сестрици, мъдрите камъни вече ги няма, а хората на камъни искат да приличат. Трябва да направим нещо!

Тогава започнахме да градим къща в светъл облак. В основите на зида ѝ зазидахме старци белобради, мъдрост да дадат на темела. За стълбове неженени момчета забивахме. За прозорци момичета наслагахме, с очите си да стрелят като риби в дълбокото. Покрива покривахме с млади булки – за къщата да се грижат, и за врати наредихме яки, силни мъже да я пазят. Накрая за ключалки наставихме малки сладки дечица, които лесно никой не може да прекрачи.

Спойката от любов, здраве и младост я бяхме омесили, но не можа да издържи тя повече от камъка. Старците вместо мъдрост, проклятия сипеха, от стълбовете момчета забягваха нанякъде, по чужди земи, на вратите мъжете, силните, клекваха, а покрива младите булки рушаха. За ключалките да не говорим – криви и счупени висяха.

Сигурно нашият светъл татко и неговата сянка, които са създали белия свят, бяха решили така…

Слънцето все така хапеше, луната се криеше, звездите си хойкаха, а реката подсмърчаше като болна. Природата искаше мъст.

Той беше там, до крепостта. Пред къщата си чукаше камък, който никога нямаше да отима душа. Страстотърпението ни се изчерпи.

Тогава?

Тогава първа Чума Мория замахна с крила, след нея аз, Юда Перинка и всички други. Дяволският език изплющя. Широкият гръб на вятъра помръдна, раменете му се разтресоха и той побесня. У него се събуди невинната душа на луд и отгоре, от високото се изсипа камък, потекоха сняг и камъни, първо взвод от камъни, после стадо камъни, глутница камъни. Полетяха на ята, по-сетне в рояци много, много… сняг и камъни.

Нещо в небето изкряска като новородено и една светкавица забоде тирбушона си в приждащата тъмнина.

Главата му се изтъркули, сякаш беше скъсано копче и той хвръкна заедно със своя крясък вместо семка към бездната, там, където нито едно семе не можеше да поникне.

Вятърът подсвирна и млъкна.

Във въздуха замириса на хубаво като след буря.

Издателство "АРГУС" - идеен продължител на първото в света издателство за фантастика основано през 1922 г. от Светослав Минков и Владимир Полянов

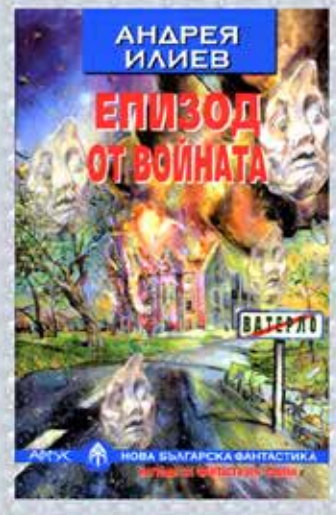

СЪЗВЕЗДИЕ КИНОТАВЪР

Съвсем ясно си спомням времето, когато щом по екраните се появеше фантастичен филм, си слагахме новите дрехи и отивахме като на празник. Сега ако отворим седмичната програма на един мултиплекс, ще видим седем-осем фантастични филма и между тях забутан някой трилър или любовен филм. Почти всички заглавия, завземащи първите места в класациите по приходи, са фантастика. Няма да обсъждам дали това е на добро или не, важното е, че тръгвайки от нескопосани екранизации на известни литературни произведения, фантастичното кино стана доминанта в цялата световна визуална култура.

В рубриката „СЪЗВЕЗДИЕ КИНОТАВЪР“ ще ви представяме значими според нас ленти, които не са станали обект на масовата реклама, но за ценителя на умната фантастика са истинска находка.

Доживяхме времена, когато на човек може да му убягнат от вниманието не само интересни филми, но и цели сериали, дори и телевизионни канали.

От следващия брой ще започнат и по-обхватните обзори на направления във фантастичното кино, битката на мирогледи и ценности в националните кинофантастики.

Игрални филми

Идиокрация (Idiocracy)

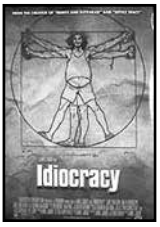

Този филм на режисьора Майк Джъдж (Mike Judge) на пръв поглед изглежда просто комедия. Някакъв млад военен чиновник, запратен от живота в девета глуха на военните складове, изглежда напълно доволен от съдбата си. Неговите началници преценяват, че вместо да го уволняват като пълен некадърник и глупак, по-добре да го употребят за секретен военен експеримент по дълбоко замразяване. За компания му е избрана една проститутка, също неудачник, която е продадена на военните от своя сутеньор, затънал в дългове. Двамата са замразени, както е предвидено, но се събуждат далеч не когато е предвидено, в 2500 г. Наоколо цари пълен упадък. И не си мислете за глобални катастрофи, пришълци и технологични разрушения – причина е обикновената глупост, която е завладяла света. Адвокатът на главния герой едва срича законите и говори каквото му падне. Жена му била пилот на самолет, защото владее аритметиката, а президент на САЩ е някакъв космат латиноамерикански мачо, който управлява Белия дом с калашник в ръка и като не му стигат 300-та думи, които знае, ги подчертава с автоматен

ред в тавана. Никой не разбира от нещата, които управлява, състоянието на страната е плачевно, посевите масово изсъхват, защото напояването се извършва с нещо като кока-кола. Пейзажът на града е в същия дух – виждат се не само порутени сгради, фирмени надписи с печатни грешки, а и два небостъргача, които са килнати и подпрени един към друг, за да не паднат. Така че двамата изпаднали нещастници се оказват водещи интелектуалци в „прекрасния нов свят“. Нашият герой напряга гънките на мозъка и образованието му, получено от решаване на кръстословици, е достатъчно да реши проблема с напояването и да спаси страната от глад. Така де, изобретява водата, и то дори не топлата!

Всичко това би било идиотски смешно, ако не беше малко страшно!

Авторите на филма не отлагат дълго да ни съобщят причината за този „прогрес“: еволюцията на американския антиинтелектуализъм! Просто все повече хора са отказвали да четат и да се учат да мислят, докато това става безпрекословна норма на поведение! И ето нашия сержант, носен на ръце от жизнерадостната тълпа, е избран за Президент! Брадясалият мачо с радост му предава поста и се отправя да празнува, заобиколен от своя кикотещ се харем. И новоизбраният „президент“ държи реч пред нацията, в която могат да се чуят думи от рода на *„...И е имало времена – много отдавна, когато четенето не е било само за педерастите, нито пък писането. Хората са създавали книги и филми. Филми, които са имали сюжет, от който се разбира чий е задникът и защо пърди. И мисля, че това време ще дойде отново... така че вие, такова... четете, там, образовайте се... и ... други такива глупости!“*

Парк от съветския период („*Парк советского периода*“)

Или „Съветски парк“: още от заглавието са нужни разяснения – трябва да знаем какъв е приетият превод на популярния филм „Джурасик парк“ в Русия. Там той звучи: „Парк юрского периода“. Така замяната на „юрски“ със „съветски“ поражда първия анекдот във филма – става ясно, че герои са динозаврите на съветизма (по-точно сталинизма!).

Разбираемо е, че руското фантастично кино не би могло да се мери с възможностите за специални ефекти на американското. Един от най-преките пътища за излизане от проблема е актьорското фантастично кино. По този път са тръгнали и Юлий Гусман и екипът му. Взели са

външната рамка на „Джурасик парк“, вътрешния характер на „Шоуто на Труман“ и са сътчинили интересен и автентичен руски „римейк“. За какво става дума? Богати среди от Русия и Запада са финансирали грандиозен шоу-проект: Под гигантски купол е възстановен в пълната си пищност фрагмент от „сталинисткия рай“, по-точно картина на съветското общество от 40-те години преди войната, а още по-точно нейната пропагандна илюстрация, такава, каквато са искали да изглежда идеолозите на СССР. Всеки богат жител на планетата, заплатил скъпата такса, е в състояние да изпита ред съветски удоволствия: да играе ролята на Берия и да издава заповеди за разстрели, да замине към целинните земи и да работи в ораческа бригада под ентусиазираното ръководство на комсомолски пропагандатори, докато от изкуственото небе се сипят доста натурално изглеждащи мълнии и бури, и т.н.

Друго ценно във филма са изключителният актьорски екип от герои, легендарно известни от филмите от онова време. С очарователна ирония е възстановена атмосферата на епохата, без да е премълчано влиянието на новото време. Само колко струват сцените, когато главният герой воюва със своите комсомолски преследвачи посредством управление на метеорологичните възможности на купола и се разправя с японската операционна система на централния компютър във вид да японска ученичка. Или образа на неговата възлюбена – с морално промит мозък „образец 40 г.“ :-)

Трилър или комедия? Мненията са противоположни, мнозина руснаци са подразнени от филма, но аз го намирам за един от малкото наистина интересни филми на фона на посредствените имитации на американски образци, с които се пробва напоследък руското фантастично кино.

Кашерн (Casshern)

Съвместна рецензия с Калин Ненов

Японският фантастичен филм „Кашерн“ представлява екранизация на „манга“, т.е. комикс. Ще сгрешим, ако го сложим в кюпа на безкрайните сериали и самурайски кланета, които често дават облика на анимето (японската анимация) в очите на западняка. Когато в една култура се наливат много пари, на фона на платото от конвейерни изделия тя неминуемо започва да поражда и шедьоври. Такива бяха случаите с „Принцеса Мононоке“, „Отвлечена от духове“ (Spirited Away), „Стиймбой“ и др. Такъв е случаят и с „Кашерн“, първото „игрално аниме“: населено

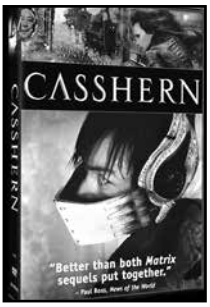

изцяло с живи актьори, но насред изумителна дигитална реалност, която само на моменти преминава в откровена анимация. Пиршество на визуалното въображение, близко по стил до направлението „паропънк“, тоест свят на мистифицирани парни технологии и ултрамодерни технологични цитати. Но каква игра, драматизъм, философско и социално звучене! Филмът е силно антимилитаристичен и антитоталитарен. Съчетавайки кадри от извечната война, в която покорители и покорявани са еднакво грозни сред сеитбата на смърт, с (измамно) нежната музика на Бетовен, той крещи против насилието, отвращава ни от него до повръщане, поне толкова безвъзвратно, колкото жанрови икони като „Апокалипсис сега“ и „Спасяването на редник Райън“ – ала много по-изящно. Тук японската несдържана емоция е съвсем на място. Няма как да наречем „истерия“ болката, която преживяваш, губейки семейството си. Или шока от гранатата, повита в пелените на новородено. Или ужаса да осъзнаеш, че присадките, с които е спасен животът ти, не са плод на напредналата медицина, а плът, откъсната от живите тела на победените...

Единствените образци, с които филмът би могъл да се сравни, са някои пълнометражни анимации на Ишии, като „Дух в черупка“ 2 (Ghost in the Shell: Innocence), но „Кашерн“ печели силно с достоверността и реализма, постигнати чрез живото присъствие на героите.

Последният гост от бъдещето (The Last Mimzy)

Това е необикновено изключение от практиката на Холивуд да екранизира „по своему“ класически НФ произведения. Преди всичко имаме изключително интересен оригинал – новелата на съпрузите Хенри Катнър и Кетрин Мур „И одма равапсатваха прасурси“ (по стихчето от „Алиса в огледалния свят“), писана през 70-те години, когато за американската фантастика е естествена идеята, че бъдещето, породено от развитието на разума и духа, ще е по-висше и по-богато от съвременността. Това и става в разказа. Деца намират странен артефакт, който се оказва педагогическа играчка, формираща детското мислене във възприемане на по-високи измерения на реалността. Децата тайно от мама и татко започват да играят и да се обучават, докато в един момент извършват качествен скок и стават жители на бъдещето.

Продуцентите на филма, в контекста на днешната политическа конюнктура, където всички усилия са хвърлени, за да се абсолютизира

съвременната американска реалност като най-висше постижение на битието „с много проблеми, но най-доброто възможно“, не биха могли да си позволят такъв финал. И са наизмислили, че тази играчка е изпратил „гост“ от бъдещето, за да запише с нея информационния модел на детската чистота и така да помогне на своя свят да излезе от кризата!

Въпреки това явно насилие над оригинала се е получил талантлив и интересен филм, който ни изумява в няколко посоки: Играта на децата, развиващи се под влиянието на играчката. Ограничеността на света на възрастните. Красотата на визията. Топлината на отношенията между героите. Много рядко педагогиката е обект на фантастичното кино. Заслужава си да се види!

Човекът от Земята (The Man from Earth)

За тези, които определят стойността на един фантастичен филм по бюджета, ще кажа направо: Този филм навярно има разходи само за хонорарите на актьорите. Декорът се изчерпва с една малка и бедна крайпътна вила, в която героите се събират да изпратят своя колега – университетски преподавател. И през целите два часа си говорят, спорят и няколко пъти излизат на двора. Защо тогава ви занимавам с него?

Ами защото смятам, че това е една от НАЙ-ФАНТАСТИЧНИТЕ ИСТОРИИ, които съм гледал досега. А съм гледал почти 95 % процента от филмите в нашия жанр! Цялата красота на тази екранизирана пиеса е какво и как си говорят участниците. По-късно научих, че писателят Джеръм Биксби (Jerome Bixby) е писал този текст от 70-те години до края на живота си (1989). И е имало защо! Това е историята на един вечен човек. Роден преди 14000 години като кроманьонец в някакво племе по земите на бъдеща Европа, той открива, че не остарява и не умира. Така, сменяйки си всеки тридесетина години самоличността, той става свидетел на цялата история на човечеството. Какво разказва на своите слушатели и как реагират те? Не бих могъл да възпроизведа това, но ще ви кажа, че отдавна не съм следил с такова наслаждение и напрежение на духа нечий разговор...

И да ви успокоя – диалогът не е интелектуален и академично професорски! Той е като един изящен танц между недоверието и потребността от вяра, между възторга и ужаса на слушателите, кризите на ценностите и илюзиите им.

Телевизионни сериали

Ще започна с три сериала, в които главните герои добиват свръхспособности и се учат да правят нравствени избори, за каквито масовият човек не си е и помислял. В края ще си позволя някои неортодоксални обобщения, които според мен са видими зад парадните „юначества“ на любимите американски „хироус“.

Смолвил (Smallville)

Има поне три причини да не гледам този сериал. Първо, той е за младежките години на Супермен, а моята възраст сериозно се е отдалечила от тийнейджърската. Второ, комиксът от средата на миналия век за летящия стоманен красавец винаги ми е стоял прекалено инфантилен и примитивен. Трето – предишните екранизации потвърдиха кретенската лековатост, с която се трактуват проблемите на света ни в тази измислена реалност. Но поради закоравелия си интерес към проблема за изборите на човек, който има възможности да въздейства на цялата планетарна действителност, винаги преглеждам новите екранизации по темата. По тази причина пуснах първия филм от сериала, когато вече се бяха извъртели пет сезона.

И попаднах в капана. Очарова ме странният свърхфантастичен реализъм на историята. Нищо общо със скъпите екранни постановки. Младият артист Том Уелинг прави образ на топъл, чувствителен млад мъж, който е разпъван от тайната си, невъзможността да я сподели с любимите си хора и непрекъснато изникващите нравствени задачи, никоя от които не може да се реши със сила. Сценаристите на сериала Гоуг и Милър (не знам до каква степен съзнателно) са изградили такова достоверно социално съзряване на героя, че от него в никой случай не би могъл да се получи оня картонен „хироу“, който знаем от комикса, а и от предишните екранизации. Направили са изключително оригинални трактовки на второстепенните герои. Злодеят Лекс Лутър е младеж, който расте със Супермен и формира своя характер под негово влияние. Виждаме как неестественото присъствие на такова могъщо съще-

ство, което се опитва да бъде обикновен човек, неизбежно изкривява житейските линии на всички около себе си. И всъщност генерира зло.

С особено злорадство очаквах „Супермен се завръща“ и гадаех как ще се справи Сингър с натрупаната в сериала мъдрост и достоверност на младия герой. Случи се това, което е най-лесно – екранизаторът просто игнорира сериала! С което спечели пълното ми презрение. Неслучайно пищната екранизация бе подмината с полуравнодушие.

Препоръчвам този сериал на всеки, който не е загубил чувствителността си, независимо от възрастта.

Герои (Heroes)

Това е съвсем нов и модерен сериал, започнал от миналата година. Никакви пришълци от други планети, никакви морални усещания за мисия, персонажите, въведени в екранното пространство, са мъченически вписани в градското си битие: млада майка с дете, чийто мъж е в затвора; млад богаташ бунтар, който обича големия си брат, но не приема неговия кандидатсенаторски кариеризъм и избирателно лицемерие, макар и двамата да могат да летят като птици; полицай със семейни проблеми, който ненадейно става телепат; инфантилен японец, управляващ времето и пространството; бедняк-младоженец, който е избухлив в съвсем буквалния смисъл на думата; тийнейджърка мажоретка, която е ужасена от факта, че не може да бъде наранена; привидно кротък часовникар, който щом разбира на какво е способен, се превръща в маниакален убиец.... Всички тези прекрасно обрисувани характери са завъртени в мелницата на грандиозни отговорности, за които не е готов никой от тях. Омръзналата вече тема за „спасяване на света“ има съвсем конкретни измерения – един от тях има бъдещето да се превърне в атомна бомба и да унищожи Ню Йорк. Постепенно формиращата се „група за вземане на глобални решения“ трябва да се измъкне от батака на предразсъдъците си и да предотврати ужасното. В края на първия сезон те наистина успяват да направят това, но във втория разбират, че реалността има съвсем друг пласт – всички те са деца на Първото поколение генетични мутанти – старци, вградени във властта, разочаровани, предали се един друг... И започва втори кръг на спиралата. За разлика от много други подобни истории, сценаристите са придали на ставащото прилична научнофантастична мотивация, представена в образа на индийски учен, активно изследващ феномена.

Стегнат и динамичен сериал с умни диалози и социална достоверност. Единственият недостатък според мен е прекаляването с натуралистични хорър сцени. Но това може би е цената на реализма му.

4400-те (4400)

Още по-голяма реалистичност на началото. Сиатъл, наши дни. Двамата главни герои, партньори – полицейски инспектори, мъж и жена, са извикани край едно езеро, където от космоса се приземява огромно светещо кълбо. Без никакви катастрофични ефекти то се превръща в тълпа от хора – на различни възрасти, изчезнали от Земята през различни години. Прави се пропусквателен лагер за новодошлите и опити да бъдат социализирани обратно в обществото. Сериалът вече тече по наша телевизионна програма, така че ще се спра на най-важните смислови детайли:

Това е един от най-интелигентните научнофантастични сериали, правени от американска телевизия. В него са нарушени основни правила на семейното зрелище – поставена е под съмнение самата социална реалност като най-добрата възможна. На финала на третия сезон хората, добили нови възможности, отцепват своя територия от Сиатъл и обявяват автономия и правителството не е в състояние да им направи нищо. И най-неочакваното е, че общественото устройство на тази територия не е непременната антиутопия, която трябва да бъде заклеймена, даже точно обратното...

Трите сериала, въпреки големите си разлики, доста сериозно нагнетяват едно общо усещане – измененията идват и не могат да бъдат избегнати! Навярно можем да се научим да ги разбираме? Струва ми се, че тези сериали по свой начин представляват обща терапевтична тренировка за очаквани крупни изменения в цялата планетарна действителност. И въпреки традиционния непрекъснат хленч на героите, нежелано придобили възможности, че „искат да върнат перфектния си предишен живот“, сценаристите и режисьорите интуитивно са се подчинили на усещането, че трябва да поднесат на масовия човек тази педагогическа притча за предстоящите изменения (виж „Краят на историческия човек“).

Други три съвсем различни сериала обединявам само по критерия „завършеност“. И „Под повърхността“, и „Одисей 5“, и „Джекил“ не са надхвърлили един сезон и са прекратени, без да са признати за неуспех. Желаещите биха могли да ги гледат целите за няколко вечери и да проверят моите оценки.

Под повърхността (Surface)

Започва като истински семеен сериал. Дом, майка, баща, пубертетна дъщеря, мързелив по-малък тийнейджър. Живеят в крайморски град и младежът донася от морето едно непознато яйце. Отдавна мечтаещ за домашен любимец, той го излюпва и оттам излиза малко... драконче. Но не си и помисляйте за фентъзи, цялата работа е дело на секретни лаборатории, генетически конструирали тези интелигентни същества, хибрид между морски дракон и саламандър, живеещ в подводните вулкани. Постепенно историята напълно напуска семейното зрелище и се отдава на крупни правителствени заговори, дълбоководни прониквания и скандални разкрития, аутсайдерство и преследване на главните герои, задаваща се световна катастрофа, която видимо не може да бъде предотвратена. Накрая стават неща, които нарушават главните закони на семейния сериал – и СВЕТЪТ ВЕЧЕ НИКОГА НЯМА ДА БЪДЕ СЪЩИЯТ!

(Не е трудно да си представя защо го е спряла „комисията по политкоректност“ на телевизионния канал.)

Одисей 5 (Odyssey 5)

При рутинна орбитална работа по изстрелване на фирмени спътници совалката „Одисей“ с петима астронавти на борда става свидетел на унищожението на Земята. Петимата – стар космически вълк и младият му син в първия си полет, опитна навигаторка, учен циник и телевизионна журналистка, се готвят да умрат, когато се появява извънземен звездолет и разумното същество в него им предлага да ги върне назад във времето да се опитат да предотвратят катастрофата. Те се съгласяват и се оказват пет години в миналото, в по-младите си тела, но с ужасяващото знание за

бъдещето. 13-те серии са за техните опити да открият причинителя и да спасят планетата. Постепенно разбират, че жестокият заговор за унищожение е дело на изкуствени интелекти, зародили се в компютърната мрежа, които имат някакви свои интереси и мирогледни фикс-идеи, близки до религиозността... Оригинални научни идеи, сложни диалози, нетрадиционна камера – всичко това навярно е дошло в повече на продуцентите и епизодите са прекъснати на фаталния 13-ти.

За ценителите на научната фантастика това е наистина интересен сериал.

Джекил (Jekyll)

Смятах, че съм изхвърлил от кръга на интересите си старата притча за Джекил и Хайд. Толкова екранизации, толкова вариации на архаичния проблем как джентълменското възпитание като усмирителна риза е потиснало дивия необуздан нрав на англичанина и той може да изригне като вулкан изпод туидовия костюм в безгранична жестокост и безконтролност. Но се оказа, че съм си направил сметката без кръч... английската драматургия. Новият минисериал на BBC се гледа само за 3 часа целият и е напълно завършен. В него гениалния артист Джеймс Несбит прави невъзможни неща. Само с актьорско превъплъщение за части от секундата от традиционен англичанин се превръща в невероятния Хайд. Той е днешен наследник на оня доктор Джекил и превръщанията стават спонтанно по наследство. Но освен тези личностни проблеми той си има любеща съпруга, която се бори за него като лъвица, и могъща американска корпорация, която контролира целия му живот с надеждата да излюпи от него свръхчовека Хайд. И тази организация, олицетворение на самия корпоративен капитал, е ръководена от ... жена Хайд! Такива ми ти „психологически етюди“...

Препоръчвам „Джекил“ на всеки, който иска да види нещо безподобно, различно от всичко, правено досега.

Атанас П. Славов

В следващия брой ще се спрем доста по-подробно на любимия на всички англичани „Доктор Ху“, психологическия сериал „Мъртва зона“ и модерното прераждане на добрата стара научна фантастика в сериала „Еврика“.

ФАНТASTIKA

не ви препоръчва:

Всеобщата достъпност на p2p мрежите, освен удоволствието да ни снабдява с прекрасни филми и музика, има и своята трагикомична страна. Върху нещастния даунлоудър се изсипват купища от заглавия на филми, за които не може да му каже нищо прилично дори и вездесъщата филмова енциклопедия IMDB. Ние, като фантасти-професионалисти, можем. :-) **ФS**

Last Rites (Последни почести) – Производство: Outside Production
В предградията на Лос Анжелис пада метеор, поради което от местните гробища мъртвците се надигат и заявяват някои претенции. Гангстерските банди се кооперират, за да спрат конкуренцията.

Slayer (Унищожител) – Производство: IDT Entertainment
Вампири нападат командоси и един от тях е трансформиран със снайперско ухапване. Неговият пръв приятел се нагърбва с трудната мисия да го убеди в обратното. Използва предимно едрокалибрени аргументи.

Subject Two (Образец №2)
Медицинична фантастика. Доктор разработва ефективен метод за реанимация на мъртви и многократно го прилага върху своя асистент. Оказва се обаче, че умирането не се отразява добре на характера на асистента и той ... уа-у-у...

Scorpius Gigantus (Експериментът «Скорпион»)
Военни учени правят експеримент в областта на отбранителното бръмбарознание. Уви, оказва се, че нещата не са съвсем обмислени откъм безопасността... Повече за този филм ще четете в обзора «Приключенията на треторазрядни киноамериканци по българските земи» в следващия брой.

Haunted Highway/Death Ride (Призрачното шосе)
Нощно шосе, труп в багажника и мъртвци с коси в ръцете, скучаещи наоколо.

Electric Zombies (Електрозомбита)
Военните измислят начин да зомбират враговете по мобифона. Но героят решава да пробва технологията върху роднини и близки. Хората получават по джиесема си предложение да разбият главите си в стената, правят го и веднага след това започват радостно да звънят на приятелите си.

The Tooth Fairy (Феята на зъбчетата)
Детска ужасийка за малкото момиченце, узнало от новата съседка историята за Феята на зъбчетата, която изтрепала маса деца, за да им вземе млечните зъбчета. Детската душа се впечатлила до мащаби, трудно поносими за околните...

Dawn (Зорка)
Обикновено американско семейство: таткото – човек, майката – вампир. Ражда им се дъщеричка Зорка, която съвсем прилича на мама, но всеобщо щастие не идва, защото майката умира при раждането. Грижовният баща пътува из цяла Америка с кръвопийната си дъщеричка, за да не привличат внимание. Залавя ги частен детектив, надарен с „парапсихиатрични“ способности.

Voodoo Curse: The Giddeh (Проклятието на вуду: Гиддех)
Студенти гепят от професора си древна книга със заклинания и от глупост призовават вуду божеството Гиддех. То им се отблагодарява по своему.

The Lonely Ones (Съвсем самотни)
Кулинарна фантастика. Група студенти навлизат в тъмната гора с единствената цел да бъдат изядени от тайнствена сила.

Alien Incursion/Alien Ops: Incursion (Анти-другопланетни сили)
Фантастична пуцалка. Героите са преследвани от специална бойна група, която има отговорната задача да унищожава всички случайни свидетели на кацане на летяща чиния.

Mutation (Мутация)
Правят експеримент по съживяване на покойници и след много размишления избират трупа на изтъкнат сериен убиец. Но ги очаква страхотна изненада – той веднага започва да се държи като сериен убиец!

The Feeding (Плюскане)
В Апалачите някаква твар започва да напада туристите. Зрителят, който е виждал обложката на ДВД-то, знае, че това е върколак, но героите отвътре не виждат обложката, бягат и пищят... докато не спрат.

Охотник (Ловец) – Производство: Студия „Централ Партнершип“
Средновековният великорус Ладимир така се възмущава от несъвършенството на правосъдието през 21 век, че започва регулярно да прескача от миналото до наши дни, за да освобождава невинните и да наказва лошите.

Blade of the Vampire (Острието на вампира)
Уестърн с вампири. Взимайте безплатно, и без друго щяхме да го изхвърляме.

5ive Girls (Петорката)
Пет момичета неочаквано откриват в себе си дара да противостоят на нахлулите в нашия свят демони. Час и половина все това правят.

Haunted Prison/Death Row (Затвор с призраци) – Производство: IDT Entertainment
Киногрупа отива да снима филм на ужасите в стар затвор, където се сблъсква с банда престъпници, които там нещо търсят. После идват призраците и зрителите започват един по един да измират от скука.

Night Fangs (Нощни зъби)
Две лезбийки в търсене на вечна младост призовават някакво вечно зло, което незабавно се заема с консумацията им.

Night Stalker (Дебнещ в нощта)
Пилотен филм на новия сериал «Колчак: Дебнещ в нощта». Лосанжелиският детектив Карл Колчак разследва престъпления, направени предимно от вампири, върколаци, политици и други боклуци.

Ice Queen (Ледената кралица)
Едно древно чудовище със съблазнителни женски форми явно е вземало лечебната си вана в кехлибарена смола и случайно е потънало там. Така че когато американска експедиция Я открива сред ледовете, Тя се е запазила доста добре, толкова добре, че оживява и решава да закуси... Останалото сте го гледали поне хиляда пъти.

Night (Нощ)
Напълно безбюджететен филм на ужасите. Детектив се превръща във вампир. За кой ли път?!

The Last Sentinel (Последният страж)
Фантастичен тупаник. Земята е завладяна от бойни роботи, но партизаните не се дават!!!

Demon Hunter (Ловец на демони)
Джейк Греймън работи за тайно общество, което специализира в ликвидацията на демони. И той ги трепе, трепе, трепе, трепе, и тъкмо това да му писне до смърт, започват финалните надписи. Спасени сме!

Star Party (Звезден купон)
Група младежи излизат късно вечерта сред природата и са атакувани от неизвестно какво. Не става ясно как, нито защо.

Exorcism: The Possession of Gail Bowers (Екзорсизъм: Обладаването на Гейл Бауерс)
Поредната история на девойка, която малобюджетно е обладана от Дявола.

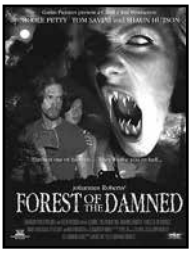

The Forsaken Forest/Forest of the Damned/Demonic (Прокълнатата гора)
Според легендата в гората Миранда живеят нимфи. Някога те били ангели, но след изгонването от небесата похарчили божията благодат и прихванали от хората разни лоши маниери... м-м-много лоши маниери!

Alien Express/Dead Rail (Пришълец експрес)
В свръхскоростния експрес, пътуващ в първия си рейс до Лас Вегас, полицейски комисар забелязва другопланетна твар, която се държи крайно нецивилизовано – овладява управлението на локомотива, яде пътници и се размножава с деление. Комисарят се заема да я цивилизова.

Spirit Trap (Капан за духове)
Безбюджетна ужасийка. Група младежи наемат къща, за да си спретнат купон. Но там някога е станало убийство и къщата вече е населена с призраци. Те също искат да си спретнат купонче.

TrashHouse (ТрашКъща)
Траш-комедия по мотиви от разни ужасийки. Чудовища, зомбита и суперманекенка с моторен трион в ръчичките. Айде наште-е-е-е-е-е.

P (П)
Тайландските вещици трябва да спазват строги правила: да не ядат сурово месо, да не минават под опънато въже и най-вече да не «дваркуват влендишно». Иначе ще им се случи това, което се случва във филма.

ИЗГРЕВЪТ НА СЛЕДВАЩОТО

Живеем в свят, където почти всички тенденции, продължени буквално и механически, пораждат представата за катастрофа.

Взети заедно, те узаконяват непреодолимо усещане за бъдеще, което представлява някакво перманентно разпадане (нещо като перманентната революция на председателя Мао). Да пишеш днес антиутопии, е въпрос на трудолюбие, а не на творческа фантазия. Неслучайно хиляди сръчни писатели, художници и кинотворци изградиха внушителни визии на такова бъдеще, с което едва ли не го "узакониха".

Но това всъщност не е нищо повече от реагиране на Изкуството, каквото то е правило през цялата човешка история!

Убеден съм, че фантастиката трябва да продължи по-нататък, да не забравя пионерското си проникване в територията на истински новото.

Фантастиката възникна като млада енергия на интелектуалната храброст и фантазия.

Днес истинската интелектуална смелост и сила на творческия талант е в търсенето на формите за Изхода.

Смелостта да допуснеш, че Човешкият дух е в състояние
да намери пътя си към по-високото ниво,
интелектът да го разбереш
и талантът да го защитиш художествено.

Без готови идеологии, митологеми и религиозни догми!

Решението на задачата, наречена "Кризисно Съвремие".

Решението, което води до по-висше състояние на ЧоВечността

Към бъдеще, в което ЧоВечният Разум е надрасъл безчовечното невежество.

и Човечеството.

Рубриката „Изгревът на следващото" ще бъде мястото, където ще се публикуват истории, посветени на това търсене. Произведения, които с художествен талант и моделираща сила ще защитават нови светове от този вид. Проза, поезия, изобразително изкуство, филми, музика, есета, дискусии. Това ще става по два начина:

По спиралата: Съдби на хора и общества, търсещи изхода от кризисното състояние на света ни; образи на учени и мислители, напипващи в мрака на неизвестното пътищата към тази цел; приключения на личности, въвлечени в този спирален процес и постепенно разбиращи смисъла му.

Визии: Изграждане на образи, възникнали в нашето съвремие, носещи белезите на новото, вътрешната свобода в клетката на социалната несвобода; образи на групи и общества, постигнали белези на следващото, без ескапизъм, фанатизъм и аскетизъм.
Технологии, водещи до освобождаване от опредметяването, хуманитарни технологии, разкриващи етическите и интелектуални ресурси на ЧоВечното. Непротиворечиви и реалистично обрисувани общества на бъдещето, в които ВСЯКА личност е пълноценно разгърната и осъществена, без да зависи, (или да бъде притежавана) от друга. Фентъзи и алтернативни светове, в които това условие е постигнато.

В това първо издание на рубриката

ИЗГРЕВЪТ НА СЛЕДВАЩОТО

ще започнем с три разказа, поезия и есе.

В новелата на световно неизвестния Анри Торосов
ще обозрете „модела”,
а у нашата Величка Настрадинова - „личността”.
Как ще възприемете тази „песен на космическия човек”,
изпята от Александър Карапанчев?
Или есето на Калин Ненов?

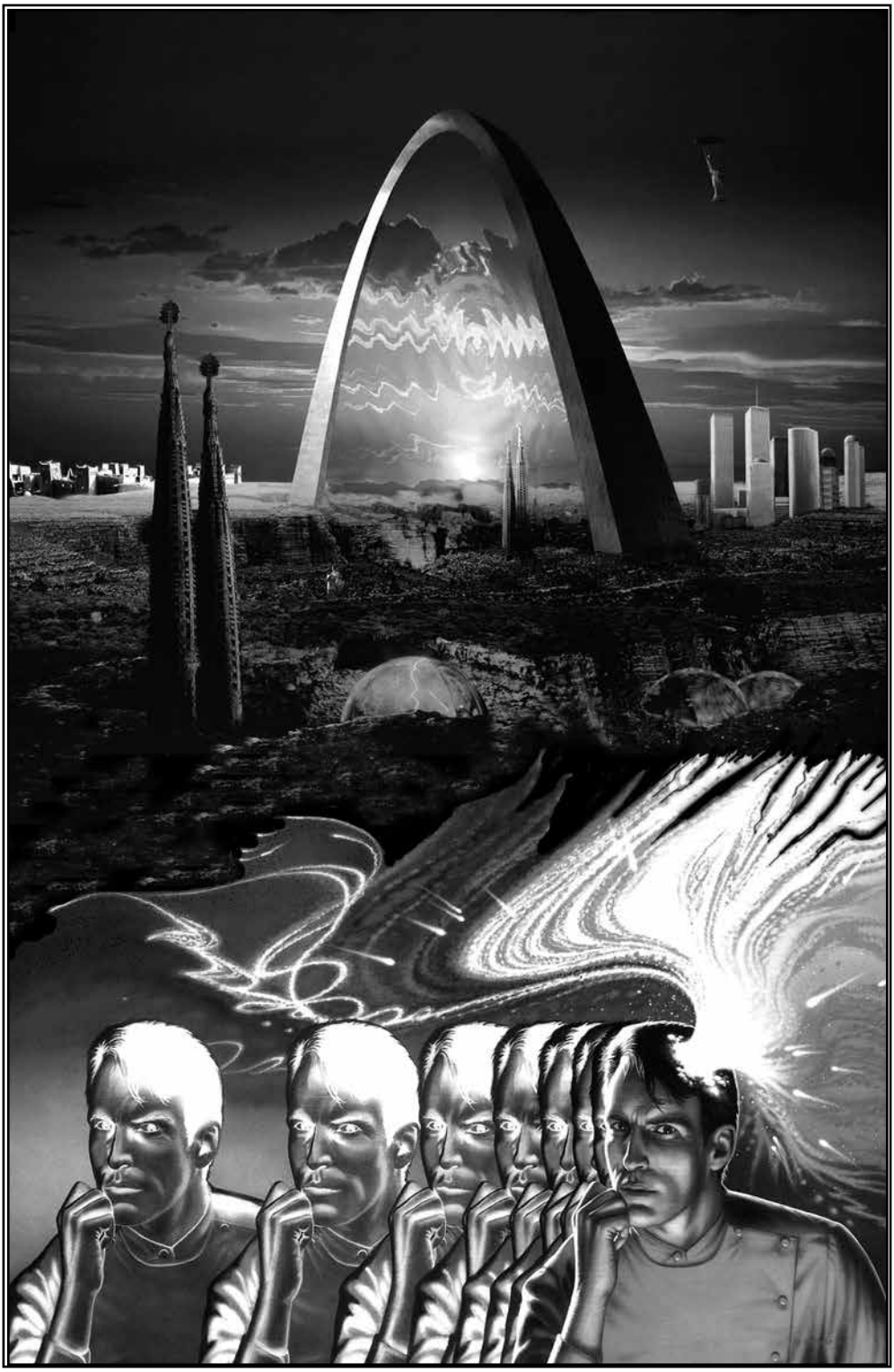

Колаж: Атанас П. Славов

Анри Торосов

На другия ден

Събудих се и отворих очи. Точно така – не дойдох в съзнание, а се събудих. Още помнех фрагменти от сънищата си, още ми досаждаха настойчиви привидения, съзнанието ми успя да прошепне своето успокояващо „Беше просто сън... “, и бузата ми си лежеше на възглавницата, и не само лежеше, но и помнеше, че в продължение на няколко часа е усещала мекотата и топлината на тази възглавница.

Вчера същата тази възглавница не беше нито мека, нито топла, нито твърда, нито прохладна – беше противна. Защото вчера аз умирах. Вчера умирах, а днес съм здрав. С други думи, сега мога да разбера, че вчера съм умирал, но ако вчера се бях досетил за това, то досещането наистина щеше да ме довърши. Впрочем, струва ми се, разбрах, че умирам още вчера. Ясно си спомням как осъзнах: аз умирам... Излиза, че съм сбъркал, защото сега не само че съм жив, но съм и напълно здрав, май поне за това е невъзможно да се заблуждаваш... Пък и аз не се заблуждавам, аз вчера съм се объркал, когато ми се е сторило, че умирам. Но заради такава грешка не си струва да се разстройва човек много-много. По-добре бързо да отвори очи... Сега да разберем какво виждат очите ми.

Тъй... болнична стая. Най-обикновена болнична стая. Или по-скоро не твърде обикновена, а чиста една такава, малка и напълно самостоятелна. Лежа на леглото, скучно ми е, като съм сам... Интересно ще да ми е било състоянието, щом са ми определили самостоятелна стая! Макар че това е нова болница, кой знае, може сега не само за смъртниците да се грижат така... Както и да е, аз издрапах, а докторите по принцип умеят да предвиждат такива работи...

Хубаво, да видим какво още... Така, някакви медицински нещица, шкафчета някакви... О, и касетофон има, ще го включим, непременно ще го включим, но по-късно, има време...

А най-важното е, че е много светло. Разбираемо е – с такъв огромен прозорец. И със слънцето навън – много ярко слънце, въпреки че на прозореца е спусната бяла завеса. Вчера сутринта нямаше никакво слънце, беше мрачно. А и птици цвърчат. Да, сега зад прозореца цвърчат лястовици, а вчера беше тихо. През декември не се чуват, през декември ги няма. Има ги през май... Какво пък, вчера е било през декември, а днес е май.

И какво толкова е чудно? Ако помислиш, винаги може да се намери обяснение. Щом пък е така, то и да мислиш не е интересно. Интересно е да мислиш, ако не знаеш предварително има ли обяснение или не. Ако предварително си наясно, че има обяснение, обяснението ще се появи без каквито и да било мисли. И няма защо човек да си блъска главата. Никога не съм обичал да си блъскам главата, ако мога да се оправя и без това. Затова и не обичах да решавам задачите от учебника – за какво да ги решавам, като отговорът е даден в края на книгата? А да съставям задачи не обичах по друга причина: не че нямаше да мога, щях да мога и още как, но трябва да правиш не това, което можеш, а това, което правиш по-добре от всички останали, или това, което никой друг освен тебе няма да съумее да направи! Не винаги става така – в края на краищата, решавах все пак задачите, налагаше се... Ето защо сега ще направя само това, което никой друг не може да стори вместо мене, например ще седна на леглото.

... Да поседиш на леглото – това, оказва се, е много приятно. И решаването на задачи, в крайна сметка, също беше приятно. Много приятно е и да разгледам болничната си стая. Хубава стая, хубава болница. Човек може с удоволствие да полежи тук една седмица, особено пък ако е напълно здрав.

Охо, ясно, наблюдаван съм бил, защото тъкмо се настаних и се огледах, вратата тутакси се отвори и в стаята влезе много приятен човек. Наистина, отначало забелязах не че е приятен, а че е без бяла престилка. През това време той се приближи до леглото ми, приседна на него до краката ми, усмихна се и каза:

– Добро утро!

– Привет! – махнах му ответно с ръка. Помълчахме, усмихвахме се известно време. После аз запитах:

– Лекар ли сте?

– Абсолютно не.

– А какъв сте тогава? Фелдшер?

– Нищо подобно!

И тогава се поучудих – не защото посетителят се оказа просто посетител – учуди ме последното му възклицание – използвахме го в нашата компания. Не питайте защо не засипах госта с въпроси – знаех, че така или иначе, той всичко ще си каже, няма къде да отиде. Гостът заговори пръв.

– Време е да се запознаем. Аз съм Олег.

– Аз също, – кимнах – но пък вие знаете това, нали?

– Разбира се! Освен това зная още доста най-различни неща, които и за вас би било твърде полезно и приятно да узнаете, и точно за това съм дошъл, но да не избързваме, нали?

– Добре – съгласих се, на което той очевидно не повярва докрай, защото започна да обяснява:

– Вижте, обемът информация, който трябва да ви предам, е толкова голям и необичаен, че едва ли ще успеете да задавате конкретни въпроси. Това изобщо не означава, че не ви е разрешено да задавате въпроси, питайте колкото ви душа иска, но не на всичко ще ви отговарям и нека това не ви обижда – ще постъпвам така съвсем не от желание да скрия нещо, а просто...

– Разбирам, – прекъснах го – нужно е да узнавам узнавам нещата в определен ред, а на „разхвърляните“ ми въпроси не винаги ще се отговаря, нали?

– Именно! – възкликна възхитено Олег. – Впрочем, тъкмо ние с вас би трябвало да се разбираме от половин дума. За това си има причини, и то твърде сериозни, скоро ще разберете, а засега, повярвайте ми, че вече трябва да сме преминали на „ти“.

– Вярвам и съм съгласен.

– Чудесно! – отговори Олег и бръкна в джоба си за цигари. Оказаха се любимите ми, тбилиски „Лукс“, но аз, който и в началото не бях твърде склонен да се учудвам, сега възприемах всичко, сякаш бе съвсем в реда на нещата – приятният човек пуши приятни цигари. Без излишни разсъждения протегнах ръка към кутията. Олег ми я подаде, а след това внезапно запита:

– Нима пушиш на гладен стомах?

Наистина не пуша на гладен стомах, а сега бях забравил за това и веднага си го спомних, при което разбрах, че съм ужасно гладен. Тогава Олег мълчаливо напъха своята цигара обратно в кутията, кутията остави на нощното шкафче до мене, излезе и мигновено се върна, като буташе пред себе си количка за сервиране. На количката димеше кафеник и се мъдреше тенджерка. Олег махна капака и аз видях кренвирши със задушено зеле. Без да му мисля много, забучих вилицата в кренвирша, натопих го в горчицата, приближих го към устата си, отхапах половината и, дъвчейки, запитах:

– А вие какво чакате?...

– Да ви е сладко – отговори Олег, – аз никога не закусвам. – Сега вече не просто се усмихнахме, а започнахме да се смеем – напълно се разбирахме.

Ядях в мълчание, за да приключим по-бързо със закуската и да продължим разговора си. Когато от кренвиршите не остана и помен, аз протегнах ръка към кафеника, но Олег ме изпревари и наля кафе в чашките. Взех чашката си, опарих се, докато поглъщах кафето, и оставих чашката върху чинийката. Едновременно с моята върху чинийката звънна и чашката на Олег. Отпуснах се на възглавницата, която опрях до таблата на леглото. Олег се облегна на противоположната табла, погледнахме се и произнесохме в хор:

– Е, господа, а сега да запушим.

Тоз път не се засмях. Погледнах внимателно Олег, протегнах към него кутията с цигари от нощното шкафче и пръстите му зашариха из нея, докато си избираше цигара. Последвах примера му и си избрах цигара със здраво залепен филтър: понякога любимите ми „Лукс“ имат такъв недостатък – недобре залепен филтър; след това започнах да размачквам цигарата с пръсти и да гледам Олег, който правеше същото, после несъзнателно протегнах ръка към десния джоб на сакото си, където обикновено държа кибрита, а в това време Олег извади от десния джоб на своето сако кибрит, запали клечка, поднесе ми огънче, сам запуши и угаси пламъчето, като помаха с клечката във въздуха.

Всичките му жестове ми бяха безкрайно познати.

Олег пушеше и изпускаше дима през някак странно изкривените си тънки устни.

Аз изпуснах дима през отпуснатото ляво ъгълче на устата си и си помислих, че нищо странно няма в неговите изкривени устни; самият аз го правя точно по същия начин. Именно, точно по същия начин.

Тогава запитах:

– Кой сте вие?

– Ще ми се наложи да отговоря на този въпрос, нищо, че не му е дошъл редът – усмихна се Олег и продължи с цитат от любимата ми книга: – „За да не придобие твоето изумление болезнен оттенък...“

Цитатът ме успокои, но Олег веднага продължи:

– Аз съм ти.

„Чиста работа – мина ми през ума, – аз съм в болница! Това обяснява защо съм в самостоятелна стая и защо отвън е май! Развил съм амнезия и нищо не помня. А този е или психар от съседната стая, или лекар, използващ някакъв нелеп метод на лечение, или ... или моя халюцинация.“

Изпитах нетърпимо желание да проверя последното си предположение като притисна очите си, но ми беше някак си неудобно да го направя. Олег обаче, без да спре да се усмихва, ми кимна и аз ги притиснах, като

при това си помислих: „Плюя аз на това! Само то ми липсваше – да се притеснявам от побърканяци, лекари и най-вече – от собствените си халюцинации!“ Образът на Олег се раздвои пред погледа ми, но не изчезна. Оставаше първата алтернатива.

– Ти не си в болница – започна Олег – и не се учудвай, че сякаш чета мислите ти. Просто вече съм преминал през всичко това, а в добавка – и през първите тридесет години от твоя живот. Накратко: аз съм ти на тридесет години, а сега ти самият си на тридесет и четири.

– Да не мислиш, че ми стана по-ясно? – запитах, като се постарах да говоря колкото е възможно по-язвително, но нещо не ми се получи.

– Слушай и не ме прекъсвай. Като свърша, ще се постарая да приведа всякакви доказателства за това, че съм прав, а сега само слушай и се опитай да вярваш.

Обещанието за доказателства си е сериозна работа. Във всеки случай, на мене то винаги ми е въздействало и като хвърлих угасналата цигара в ъгъла, казах:

– Говори.

– От момента, в който ти умираше, до днешния ден е изминало много време, наистина много...

– И сам виждам – кимнах към прозореца – нали сега е май?

– Май е и освен това не е май хиляда деветстотин осемдесет и..., както ти си мислиш.

И през ум не би ми минало да си мисля за тези неща, просто уж ги знаех, а какво излиза, виж ти!

– И въобще не си развивал амнезия – продължи Олег, – нещата бяха значително по-лоши. Ти беше... как да го кажа... Почти мъртъв... Всъщност, напълно мъртъв!

Ясно, разбрах аз, летаргия. Но пък що за бълнуване на тема „Аз съм ти“? Макар че дявол знае колко време съм се търкалял тук като труп, може да не е било нито месец, нито дори една година... И ето ги сега с нови методи. „Аз съм ти.“ Лекар е. И се е вживял в ролята си.

Ами нищо особено. Лежал съм си тук като труп много години, а сега нямам нито близки, нито познати?...

– Значи излиза – обърнах се аз към Олег, – че сега съм съвсем самичък?

– Изобщо не е така – усмихна се той, – първо на първо, аз съм с тебе, а после ще видиш и някои други познати тука, обещавам ти. Но за това малко по-късно, нали? В общи линии, ти умря. Наистина умря тогава през хиляда деветстотин и осемдесета, но не от саркома на белите дро-

бове, както си мислиш в момента... Впрочем, приеми, че е било от саркома. На твое място аз така бих направил, а и от какво в действителност си умрял, сега няма ни най-малко значение... Оттогава изминаха много години... Страшно много...

– А по-точно колко? – запитах.

– Има ли разлика? Нима ще я почувстваш, ако ти кажа: тридесет хиляди? Или ще съумееш да намалиш разликата между тридесет хиляди и петдесет? Освен това, всъщност са минали... – той направи пауза – един дявол знае колко... Сега то няма летоброене. В нашия смисъл.

– Кое е това „то“ – не разбрах аз.

– Човечеството.

Стана ми интересно. Не мога да кажа какво точно усещах в себе си – вяра или недоверие. Най-вероятно – нито едното, нито другото, а само бях любопитен. Истина ли е това, или не е, ще се изясни много скоро, а сега нищо не ме заплашва, знаех, докато гледах към Олег, че от негова страна не съм застрашен, няма от какво да се боя, следователно излишно е и да се измъчвам с въпроса: “истина –неистина?“, а е нужно да слушам, и добре, че имам желание за това.

– Но за това по-късно – каза Олег, – абсолютно всичко ще научиш, мъничко почакай, а сега чуй най-важното: ти умря. Изминаха много години и те възкресиха.

Е, точно на това не повярвах:

– Интересно на кого толкова съм изтрябвал, че да ме възкресява? То в музей на чудовищата ли иска да ме показва или какво?

– Кой да иска?

– Човечеството.

– Сега ще ти обясня. Би ли могъл да я караш без пръсти? По-точно, без един пръст?

– Ами, бих могъл...

– А пианистът – не. Пък и ти охотно би си отгледал отново отрязания пръст, ако това беше възможно, нали така?

– Така...

– Ако ти бяха отрязали пръста, щеше ли да те боли?

– Разбира се!

– Е, тогава, грубо казано, всички ние, хората, сме пръстите на човечеството. Когато умираме, когато ни отрязват, то изпитва болка... И също като пианиста, не може да се справи без когото и да било от нас... В момента, когато тази възможност се е появила, човечеството е започнало да отглежда отново изгубените си пръсти. Това е всичко, без всякакво

безсмъртие на душата. Не по-зле, отколкото на тебе ми е познато моето... твоето догматично отношение към абсурдността на подобно безсмъртие!

Да, споделям тази догма. Само безмерното тщеславие на човека го е принудило да повярва, че уж Бог или природата, без значение кой там, до такава степен се интересува от неговата душа, та ще се погрижи за безсмъртието ù – така мисля. Като че ли Бог или природата си нямат с какво друго да се занимават, ами ще вземат грижливо да си отглеждат безсмъртна душа. Пука им на тях, на Бога и на природата, от тяхната висока камбанария, дали душата ни е смъртна или безсмъртна и има ли я изобщо. Не им пука на Бога и на природата, защото Бог не съществува, а природата е безразлична. Човечеството – това е друго нещо. За него съвсем не е без значение дали душата на човека е смъртна или безсмъртна и в момента, когато е съумяло, то е направило така, че... Да, разбира се. Сега вярвах.

Че този човек пред мене е аз, на това вярвах също. Той е аз, или моят двойник, или дявол знае какво още, но нещо в този ред на мисли...

– Схвана ли? – запита Олег. Схванах и още как.

– Разбира се, на тебе ти е лесно – продължаваше той, – и при мене също не беше кой знае колко зле, защото ме посрещна Нашият Пръв... Какво му е било на него обаче, е трудно да си представим, макар и да не е невъзможно...

– Нашият Пръв – той също ли е аз? Ние?

– Да.

– Колко на брой сме тука? И откъде сме се взели толкова много?

– Трима сме и това далеч не е много... Някои тук наброяват десетки. Моцартовци, например.

Към момента не ми беше ясно, но и не настоявах да разбера – ще се ориентирам. Засега оставаше малка формалност. Последен дан на недоверието. Даже не и на недоверието – не изпитвах чувство на недоверие, а се стремях съзнателно да се уверя докрай – за всеки, роден в нашия рационален 20 век, подобно отношение беше естествено и задължително. Измъкнах се от леглото, без ни най-малко да се стеснявам от Олег заради това, че съм полугол, отидох до прозореца и дръпнах пердето.

Светът зад стъклото беше най-обикновен. Стоях до прозореца в нормален висок блок, нейде на десетия етаж, наоколо се извисяваха също такива блокове, зад тях проблясваше река, между сградите растяха дървета и трева, движеха се хора, а по прозорците на блоковете и по балконите тук-там се мяркаха хора и видът им си беше най-обикновен, спокойно-

делови. На покривите видях телевизионни антени и това ме разколеба – нима лъже, все пак?

Но Олег, който стоеше до мене и разбираше в какво състояние съм, тихо ми говореше:

– Поизчакай със заключенията... Сега само гледай, гледай внимателно...

И аз видях. Видях, че реката беше прекалено чиста – край жилищни блокове никога не текат толкова чисти реки. Въздухът, който ми даде възможност да забележа това също беше невероятно чист. Докъдето погледът ми стигаше, нямаше никакви комини, никакви индустриални постройки, но това не ми беше достатъчно – нищо чудно да съм се озовал в някакъв курортен комплекс! Най-важното – никъде наоколо, въпреки че блоковете бяха многобройни, не се виждаше поне един асфалтиран път, какъв ти път, алейка асфалтирана дори не се виждаше и, разбира се, никъде не се мяркаха автомобили. И още по-важно: като проследих с поглед пръста на Олег, който ми сочеше нещо по-нависоко от покривите и антените, по-нависоко от кръжащите лястовици, аз видях, че там летят някакви птици, но много скоро разбрах, че това не са птици – бяха хора.

Някои от тях, летящи стремително и, явно, към някаква цел, бяха с криле, извити като сърп, също като на лястовичките, и имаха „ножица“, подобна на лястовича опашка, с която завършваха... – или това бяха? – краката им. Тези хора изчезваха от погледа бързо, по-бързо от лястовиците. Други очевидно си летяха просто така, безцелно, а крилете им бяха големи и широки като на орел; размахваха ги рядко и бавно, по-скоро се рееха... Гледах ги, отметнал глава, докато ми се схвана вратът. Вече не помнех, че съм застанал до прозореца, за да се убедя в нещо, сега просто исках да ги гледам, а повече от всичко исках да отида там, при тях...

– Искам да полетя с тях... – прошепнах аз.

– Ще полетиш – говореше до мене Олег, – непременно ще полетиш, и при това много скоро... Че какво, това са дреболии, почакай, какво още има да видиш...

– Как летят те? – запитах и се отделих най-сетне от прозореца. – Що за уреди използват?

– Никакви уреди не използват! Полет с помощта на какъвто и да било уред е само наполовина полет, нима не ти е ясно? Каквото и да те носи – самолет или антигравитационен колан – ти ще бъдеш не толкова летящ, колкото пътник... Щастието от полета не се състои в това... Те си имат свои криле. И сами летят... Между впрочем, не ти ли е чудно – стори ми се, че Олег рязко смени темата – колко малко приличам на тебе външно,

макар и да твърдя, че аз съм ти?

Канех се да възкликна: „Че как да не ми е чудно!“, но забелязах, че всъщност започнах да се чудя едва след неговия въпрос.

– Наистина, защо – запитах, – защо толкова малко приличаш на мене и защо аз толкова малко се учудвам на това?

– Защото съм такъв, какъвто ти би искал да виждаш себе си. Защото сега можем сами да избираме и да създаваме външността си. И крилете си. И всичко, каквото си пожелаем...

Разбрах.

– Свобода на формата. А скоро ли? Аз скоро ли ще го мога?

– Различно е като време – вдигна рамене Олег.

– Ами ти? Колко бързо се научи?

– Няма да ти кажа и сам ще разбереш защо... Не дай си боже в деня на събуждането ти по някаква причина да не ти се получи. Застрахован ли си против депресия или просто против досада?

– Не – отговорих аз, като поразмислих.

– Виждаш ли? Защо съзнателно да поемаш риска от изпитване на досада?

Виж ти! Тепърва ще трябва да привиквам и да привиквам към този свят, където се стараят да предвиждат и да избягват дори досадата!

– По принцип, редовни занятия ще започнеш от утре и там вече ще се видят нещата, а днес само с опознавателна цел... По този повод, не ти ли е студено? Макар че при нас е като на тропика!

– А къде са ми дрехите?

– Там, в гардероба.

Дрехите ми харесаха.

– Ти ли ги избра?

Олег кимна.

– Не можа ли да се погрижиш и за цигари? – запитах, след като приключих с обличането и зашарих из левия джоб на сакото, където обикновено държа цигарите си.

– Вземи тези. – Олег ми подаде своята кутия. – Нали вече не пуша... Днес запалих само да ти правя компания. Ти също едва ли ще изпушиш цялата тази кутия, както и аз. Даде ми я Нашият Пръв. Цигарите, впрочем, са напълно безвредни, а това е достатъчно, за да зарежеш пушенето, не е ли така?

Цигарата моментално ми стана безвкусна. На нощното шкафче имаше пепелник и аз незабавно я угасих.

– Наистина – казахме ние, – унизително е да се слугува на навик, кой-

то дори не е вреден за здравето. Трябва да се освобождаваме от навиците, защото навиците ни поробват. – Казахме го и се разсмяхме.

А аз добавих:

– Май ще попуша още веднъж-дваж. По навик. – И ние отново се разсмяхме, а аз сложих цигарите в джоба си.

– Трябва да призная – отбелязах, като се насмях, – че сте ми подготвили среща на ниво. Всички тези блокове – те са специално направени за мене и за такива като нас, нали? А за хората от Средните векове, например, защото тук има и от това време, мисля? Та за тях, какво, замъци и средновековни градове ли се създават?

– Създават се, естествено... Ти очевидно ще поискаш да ги разгледаш? Доста забавни неща ще видиш! За по-голямата част от тях инкубационният период е значително по-продължителен от нашия! И те продължават да живеят, както са си живели, сражават се на турнири, участват в кръстоносни походи...

– Сражават се на турнири? Значи убиват?

– Разбира се, но това има ли значение сега? Всеки убит е съживяван веднага...

– Моля те! – възмутих се. – Съживяван, несъживяван, този, когото убиват, изпитва болка!

– А когато ти отстраняват апандисита, не изпитваш ли болка? По наше време тази болка беше изтърпявана, за да се постигне по-важен резултат, а пък сега...

– И какъв резултат се постига сега?

– Ами такъв, че почти на всеки му е достатъчно да бъде убит един път, за да се проникне от идеите на хуманизма. След такова преживяване тяхното развитие многократно се ускорява... Макар че се срещат и упорити. Неотдавна ми попадна една книжка, а за тези, на които са нужни, тук има книги, та ето, нейният автор, френският рицар Боемон дьо Вилбоа – той вече е на нашето ниво – разказва в нея за Волфрам фон Грюбенау от Лотарингия. В продължение на десет години след първото му възкресяване той е убиван осем пъти, но и през ум не му минава да се успокои, все си воюва... Самият Боемон веднъж го убил случайно по време на турнир, поради което и започнал да се интересува от него. Изобщо, доколкото мога да преценя, живелите преди нас се нуждаят от страшно много грижи... Но подходът е диференциран.

– И в какво се състои?

– Е, не зная какво се има предвид при подбора; да кажем, на някои вярващи се внушава, че са попаднали в чистилището и съдбата им зависи

от бъдещите им постъпки. Можеш ли да си представиш с какво усърдие се заемат с науката?

– Представям си – отговорих, – но нали това е измама?

– Измама ли? – зачуди се Олег. – А това не е ли измама? Та нима наистина са те съживили в тази болнична стая? – ръцете му очертаха стените. – Но ти можеш да мислиш за мястото, където са те съживили, само като за болнична стая, ето защо твоето възприятие е веществено оформено по този начин... Те не могат да си представят след смъртта друго място, освен чистилището. И за да не се вълнуват напразно, им се казва, че се намират в чистилището. Да ги затворят в ада е жалко, а от рая те не биха пожелали да си тръгнат... Да, доста грижи има около тях...

– А около нас?

– С нас все пак е по-лесно. Много по-бързо може да ни се съобщи къде се намираме...

– Май че нашата представа за това, къде се намираме, не отговаря кой знае колко повече на действителността, ако я сравним с представата за чистилището... – прекъснах го аз.

– Май да – съгласи се Олег и стана от леглото, където преди малко беше приседнал. – Време е обаче да променим веществената форма на твоята представа, нали? Няма да прекараш цял живот в тази болнична стая?

– Ама какво, тя също ли може... да бъде трансформирана?

– То се знае, и сега ще се заема точно с това. Надявам се вкусовете ти да не се изменили твърде много през последните четири години?

– Според мене изобщо не са се изменяли! – повдигнах аз рамене.

– Е, не е точно така, но някак ще се справя... Слизай долу, аз идвам след малко...

– А не може ли да погледам?

– Че защо? – възмути се Олег. – Нали ти подготвям изненада! Ще се върнеш довечера и ще видиш жилището си. Върви сега! – и той ме побутна към вратата, извеждаща от болничната стая.

Озовах се в най-обикновен коридор, каквито ги има в блоковете с много апартаменти. И тук в края на коридора се намираше врата към стълбището; и друга към асансьора. Въпреки че очаквах да видя нещо подобно, все пак подсъзнателно се надявах да изляза не в обикновен, а в болничен коридор, но колкото и голямо да беше учудването ми, то бързо премина и аз вече натисках бутона за асансьора. Трябва ли да споменавам, че кабината се оказа на моя етаж и вратата незабавно се отвори широко?

Навън беше прекрасно – тревата, дърветата – но има ли някой, който

да не знае какви са дните през май? Особено за човек, който вчера, през декември, е умирал, а днес, през май, е здрав.

Не, не изпитвах нищо от това, което изпитва оздравяващият. Тялото ми не помнеше болестта. Главата ми я помнеше. По-точно, не я помнеше, а знаеше – вчера болестта беше тук. А днес никаква болест не се наблюдава. Възкресили са ме. Здравейте.

Здравейте, прекрасни мои, нови съвременници. И наистина, толкова са красиви!

Рядко срещах хора. Те, също като мене, вървяха нанякъдем, без да бързат, явно по работа тука не е прието да се ходи пеша, и всички – и мъжете, и жените – бяха изумително красиви...

„Ето какви са те сега... – помислих, но веднага ме осени прозрение. – Чакай, това не са моите потомци, а някогашните ми съвременници! Нали всички са от двадесети век и, най-вероятно, от Москва, жилищните сгради наоколо напомнят точно за Москва. Значи, всички вие сте мои съвременници, и всеки един от вас съм могъл да срещна по улиците на Москва? Но не, не е така! Момиче като това тука и в такава удивителна рокля не съм срещал по московските улици – не бих забравил такава среща... Господи, каква походка... А между другото, ето тази, да не би да е по-лоша? И виждал ли си някъде млади мъже като оня там например, който със смях тича след момиче, само от вида на което сърцето сладко се свива? Значи все пак са потомците? Макар че, ух, по дяволите, не, разбира се, че не! Свободата на формата! Да, точно тя е!

Излиза, че сега външността нищо не ти говори? Какво може да каже сега външността, щом всеки разкроява себе си според собствения си вкус, а ако нещо не се получава както трябва, ще се намерят шивачи, които да помагат... Взирай се в нечие лице след всичко това, ако искаш...“

Натъжих се, отпуснах се на тревата и загледах моя блок, като се опитвах да намеря прозореца си, не успях и преместих поглед към входа, в очакване да се появи Олег.

„Олег, между впрочем... Преди е изглеждал досущ като мене... Сега изглежда много по-добре... Точно така, както самият аз бих искал да изглеждам. Потвърди се онова, което ми разказа... Чакай! Какво излиза, че всеки сега изглежда както си пожелае? И значи – чак подскокнах от радост и се ударих по челото, – значи, в действителност, външността говори много повече за човека, отколкото преди! Значи, че сега виждам не резултата от произволната комбинация на гените – ушичките на мама, очичките на татко – виждам какъв е пожелал да бъде човекът! С други думи, това, за което сам отговаря! Много по-важно е, разбира се! Външ-

ността сега разказва много повече за това, което човек носи в себе си...

Ето например, момичето, което премина отляво, ослепително красиво е и ми харесва много, а това означава, че вкусовете ни са еднакви. А онова момиче там, което идва точно срещу мене, но свива встрани, е не по-малко красиво, разбирам това... разбирам го, но не го чувствам. Следователно, с нея заедно едва ли имаме нещо общо. По дяволите, но това е чудесно!“

Отново се отпуснах на тревата.

„Тъй много скоро ще си загубя ума от такова изобилие на красавици – помислих си, усмихнах се и се успокоих: – Няма да го загубя, ще свикна с това, че красотата е норма, а не изключение, и дори накрая може и да разбера заради какво се ражда любовта. Твърде често преди ми се е налагало да вярвам, че заради красотата; но нали тук, където всички са красиви, не можеш да обичаш всички? Нека дори да не са всички, а само тези, чиято красота ми харесва. Хм, красота – а да не ми харесва. Не е, разбирате ли, по вкуса ми! Но тук тези, които ми харесват, са повече от достатъчно! Тъй че, всичките ли да обичам?

А тук хората обичат, виждам аз. Ето го пак този русокос гигант, метнал е момичето си на плещи и се катери с нея към върха на тополата – обича си той своето момиче! За това само сила не стига, с нелюбимо момиче на рамене няма да се закатериш до върха на тополата!“

И тутакси ми се прииска да взема на рамене любимата си и да се изкатеря с нея – каква ти топола – на покрива на това здание да се изкатеря. Но засега не притежавах такава сила, и любима също нямах. Отдавна нямах любима. Ако тази, която бих могъл да обикна, се намираше тук, аз не бих я познал. Но вече започвах да я обичам – звучи странно: започвах да я обичам, но си беше така. Още съвсем мъничко и бих я обикнал. Но умрях.

Тук ли е тя сега или не? И изобщо, дали те са възкресили или възкресяват всички, както възкресиха мене, или го правят само с някои? И как го правят? Много ми е интересно – как?

И ето какво още ми е интересно... О, толкова ми е интересно, че чак ме полази мраз... Пардон, но мене ли са възкресили? Мене?

Аз съм Олег, разбира се. Същият, който вчера умираше... Или дотолкова точно негово копие, че вече и аз, във всеки случай, няма да открия разликата. Това умеят те милион години след нашата ера... Но за сегашния ми аз, в общи линии, е без значение. Ако тогава ми бяха казали – ще умреш, но след един милион години ще те възкресят... Сега ще затвориш очи и ще умреш, но след миг, отново ще ги отвориш... само след миг... Но

кой ли е отворил очи само след миг, този ли, който тогава умираше, или аз, отворилият очи, съм само негово копие? О боже, къде ли е Олег? Не може да не е мислил за това, длъжен е да знае! Олег!...

Впрочем, да не би пък да не зная какво ще ми каже Олег? Я да опитаме: „А ти откъде знаеш, че след половин час, не, какво говоря, че след секунда отново ще си същият, а не някой друг, чийто живот е започнал в онзи, а не в този миг? Нима тук в настоящето има начин да бъдеш убеден, че и в бъдещето ти ще си ти? Ами когато лягаш да спиш, откъде си сигурен, че ще се събудиш ти, а не твоето копие? Само защото сутринта ще се почувстваш този, който си бил и вчера ли? А нима сега не се чувстваш пак същият? Цялата работа е в това, че вечер ти си уверен какви ще са усещанията ти на другия ден, в това отношение имаш богат опит, а те съживяват за първи път. Ако още от раждането ти непрекъснато си бивал умъртвяван, а после съживяван, ти щеше да се отнасяш към това по същия спокоен начин, както към ежедневния сън. И обратното, ако за първи път си заспал в съзнателната си възраст, при събуждането си щеше да се питаш както сега: ти ли си, или не си ти. Начин да се увериш не би се намерил, точно както го няма и сега. А щом такъв начин липсва, да се мисли за тези неща е напълно безсмислено. Точка.“

Точно това ще каже Олег. Зная го, защото аз съм Олег. Само че дали по време на сън тялото си остава едно и също, но пък и това е съвсем просто: нали и без всякакви там възкресения клетките в човешкото тяло се обновяват изцяло в рамките на един живот. И какво от това? Нима поради тази причина човек престава да бъде един и същ, било за самия себе си, било за околните? Въпреки че обикновено подобно обновяване се осъществява постепенно, а не скокообразно, е все едно – дори и да се появява някаква разлика, невъзможно е тя да бъде установена. Няма начин. А щом няма начин, да се мисли сега, пък и по-нататък, по този въпрос, е абсолютно безсмислено. Моят кибернетичен век ме беше научил на това.

Внезапно се дочу шум, аз вдигнах глава и видях, че от небесата към мене се спуска Олег. Вместо ръце има криле, на крилете – пера, но в момента, в който краката му докоснаха земята, крилете и перата изчезнаха, отново се появиха ръцете му, облечени в ръкавите на сако.

– Бива си я тая! – възхитих се аз. Особено силно ме впечатлиха ръкавите. – Сега и това ли умеят? – посочих ги.

– Сега умеят много повече неща. Нашият Пръв вече лети въобще без криле.

– По този повод, къде е той, Нашият Пръв? И откъде се е взел, и откъ-

де си се взел ти, и изобщо, най-после няма ли да ми обясниш всичко...

– Да поседнем – Олег посочи тревата, откъдето аз току-що бях станал. – Вечерта на въпросите и отговорите преминава в етапа само отговори. Първи отговор: Нашият Пръв е някъде из висините. Но да побързам и още в началото да успокоя засегнатото ти самолюбие – струва ти се обидно и странно, е, мъничко поне, че той не дойде да те посрещне, не е ли така?

Повдигнах рамене.

– Да не би ти да не знаеш!

– Зная. Ето какво, той ще дойде непременно, а после ти ще отидеш при него, но засега няма никаква нужда от вашата среща. Ако беше необходимо, той щеше да е тук. Той знае по-добре. Работата е там, че вече се е осъществил. А ние още сме в детската градина. – Олег посочи посочи нещата около нас. – Най-напред ще опитам да ти разкажа какво представлява то сега, естествено, доколкото аз самият го разбирам...

Не започнах да разпитвам кое „то“. Вече знаех – човечеството.

– В общи линии, случило се е същото, което се е случило и по времето, когато атомите са се слели в молекули, молекулите – в белтъчно вещество, белтъчните вещества са се слели в клетка, клетките – в колония, а от колонията се е развил организъм. В колония човечеството е преминало дълго преди нас, а след това от колонията е израсло до състояние на единен организъм. Всички те сега са едно цяло, разбираш ли? По някакъв начин мислят заедно... Осъществило се е гигантско усложняване на структурата... Не разбирам напълно, и какво ти напълно, изобщо не разбирам как е могло да се случи това. Опитай да обясниш на клетката що е това организъм. Сега човечеството е навсякъде. За него не съществуват нито пространството, нито времето, такива, каквито ги възприемаме ние. А по-точно – пространството и времето нямат власт над човечеството... Да не се заблуждаваме – каквото и да си съчиним за неговото безгранично могъщество, все едно – ще бъдат дреболии в сравнение с онова, което то наистина представлява... Опитай се да си представиш питекантроп, разсъждаващ за всемогъществото на човека от двадесети век...

– Като дете – отвърнах аз – си мечтаех, че когато порасна, ще спечеля сто рубли и ще изкупя всички торти в сладкарницата. Пораснах, но за тортите дори не си спомних...

– Така е – съгласи се Олег, – естествено, проблемите ни са несравними... Но сам виждаш, че аз зная съвсем малко повече от тебе. Можеш да си представяш всичко, което ти мине през ум, и единствената ти грешка ще е, че няма да е достатъчно...

Стана ми страшничко...

– А то... тоест те, как изглеждат?

– Сам разбираш, че всеки от тях може да изглежда, както си пожелае, това ни е достъпно дори и на нас... Впрочем, както и предполагахме, оказа се, че хората не са единствената раса във вселената, и днешното човечество се състои от всички вселенски раси. Така че хората сега са всякакви на вид, но по принцип всяка раса предпочита своя изконен облик. Нашият Пръв прилича на мене. На тебе също.

Помълчахме.

– Преди всичко, не си струва да се огорчаваш. Няма да мине много време и ние ще достигнем неговото ниво и ще се слеем с него. Веднага всичко ще ни се изясни, но дори и тогава никой не ще съумее да изрази прозренията си на езика, който използваме сега... Нашият Пръв беше търпелив, часове наред му досаждах с въпроси, а той се опитваше да ми отговори, но единственото, което успя да направи, беше да ми докаже накрая, че аз не мога да го разбера. А и той не се канеше да ми доказва нищо друго, понеже знаеше, че няма да се получи. Ако моите думи не са ти достатъчни, можеш да му отнемеш толкова време, колкото му отнех и аз, но резултатът ще бъде същият, освен ако през тези четири години, през които не сме се виждали, ти не си... станал гений.

– Няма да му досаждам. Но кой в края на краищата е той? И кой си ти?

– Аз съм всички ние. Човечеството сега има общочовешка памет. То помни всичко, което се е случвало с него, но както е и при отделните хора, не всичко е едно и също, а и някои неща не му се удават, например, да помни незначителното. Запомня се нещо по-особено, нали? Ще се учудиш, когато го постигнеш... Но почакай, нека ти разкажа какво се запомня. На първо място се запомнят Звездните мигове... Моментите на творчество, моментите на озарение, моментите на проникновение... Тези мигове се отпечатват във вселената, отпечатват се и в паметта на човечеството. Винаги е било така, само че по наше време на тази цел служеха книгите, картините, нотите, документите... Сега запомнянето се осъществява директно и затова сега никой не умира – защото го помнят... А ние сме умирали и споменът за нас е оставал във вид на нещо. С тези, с които това се е случило, с тези, чиито мисли, чиято същност, излята в книги или в дела, е достигнала до настоящия момент, е било най-лесно. Оказва се, че е много просто авторът да бъде възстановен според неговата книга...

– Според всяка една книга ли? – Представих си легиони автори, изда-

вани в стохилядни тиражи, и ми се зави свят.

– Не, откъде накъде – успокои ме Олег, – аз наистина не си представям много ясно това, но от всяка следа – а всяка книга е само една следа – може да се възсъздаде само един човек. Тиражиране не се случва, а и то на никого не е нужно. Но работата не е само в това. По причини, които не са ми ясни, след възстановяването следата изчезва. Може би защото за паметта не е необходимо да съхранява следите на това, което се съдържа в самата нея?

– Започвам да разбирам, наистина, не зная какво точно, но... продължавай.

– Така, оказало се много лесно да се възстанови авторът по книгата му, композиторът – по музиката, с две думи: творецът по неговата творба... помниш ли, казах ти, че сега има десетки Моцартовци? Разбираш ли, дотук са достигнали десетки негови творения.

– Разбирам! Значи, ти... Преди четири години... Тогава написах, помня... Значи по нея си възстановен?

– Да.

– Надживяла е значи вековете моята книжчица... Макар и само еднаединствена от всичките, но ги е надживяла...

– Уви! Нещата стоят по-зле... От книгите, написани през 20 век, са се запазили всичките или почти всичките – така е било организирано библиотечното дело. Разбира се, не всяка книга крие следа от душата на автора. В моята книга, и в твоята, такава следа, оказва се, е имало. Макар че... Това си беше обикновена посредствена книга, за съжаление. Просто във всяка книга, дори и в най-посредствената, има следа от душата на автора. Иначе това не би било книга, а само съвкупност от черни печатарски знаци. Ние все пак сме създали книга.

– Но нали не беше само една книга! Останалите какво са, съвкупност от знаци? – изправих се рязко.

– Разбери, не ми е по-приятно, отколкото на тебе, да си мисля за това!

Повярвах му и седнах.

– Вероятно – продължаваше Олег – не е толкова лошо, просто са избрали най-хубавата книга и са ни възстановили, защото чрез нея е било най-лесно да го направят. След време ще започнат да възстановяват и като вземат за основа другите – все пак не могат веднага да направят всичко. Който от началото умее всичко, той просто няма какво да върши, нали? Изобщо, така успокоявам себе си, а тебе съветвам... Навярно три екземпляра от нашата личност са им напълно достатъчни и занапред ня-

ма какво да се натоварват, тъй като нищо ново не се предвижда, а? Повтарям, никой тук не се интересува от тиражиране, а ние с тебе, въпреки че сме едно, все пак сме различни! И скоро ще започнем да си даваме сметка за това!

– Добре де, значи тука има само... творци?

– Изобщо не е така! Следата на дадена творба е най-лесно да се открие, налице е вещ, в която тя се е отпечатала, но това не е единствената следа. Ти самият си пример за това, възстановен си не чрез книга.

– Наистина...

– Възстановен си... чуй само, ти си възстановен чрез страданието ти... В един момент си осъзнал: „Умирам!“ А някаква голяма част от теб не е искала да умира, можела е да живее още, защото е била здрава, и тази част е изкрещяла: „*Умирам*!“ Такива викове не се забравят.

Замълчахме. Дали усетих прохладата на свечеряването или тръпката, която ме разтърси чак до раменете, се дължеше на нервност?

– Чуй – заговорих отново след продължителна пауза, – та нали тогава всеки ще може да бъде възстановен!

– Уви, не е така... Да осъзнае: „Аз умирам!“, успява не всеки. Съвсем не всеки... Но и това не е главното. Много хора са умирали, без да страдат, а през нашия век те са ставали все повече, докато накрая страданието почти е изчезнало, представяш ли си? Хората си живеели за собствено удоволствие, без да се замислят за смъртта, достигали до деветдесет, сто, а по-късно и до двеста години, не се стремели да свалят звезди от небето, наставало времето да умрат, и те, спокойни, умиротворени, лежали на смъртния си одър с разбирането, че всичко вече е останало назад, и без да изпитват каквито и да било страдания... Ето, от тези хора не са останали никакви следи... Поне не такива, които да са откриваеми при сегашното ниво на развитие, Нашият Пръв ми го каза. Какво се получава, че чак до 20 век човечеството е възстановено почти изцяло – та кой преди нас е умирал, без да страда? А от нашето време нататък остават само творците. Действително, с времето те ставали все повече, докато накрая всички се превърнали в творци, но все пак е налице огромно бяло петно...

– Та ние разбирахме всичко това – казах аз, – с кожата си ли, с какво ли, но го разбирахме... И не само ние – хората винаги са разбирали това... човекът винаги е уважавал страданието и твореца винаги е уважал, макар че не винаги е разбирал защо го прави...

– А помниш ли безкрайните спорове на най-различни изкуствоведи, наши съвременници: какво е талантът и какво е занаятчийството, и по какъв критерий да ги различаваме? И ето какъв се оказа критерият...

– Често ли сме грешили? – запитах. – Кажи, ти вече трябва да знаеш!

– Представи си, нито едно произведение, надживяло поне с няколко години автора си, не е бракувано. О, зная, много от тях няма да ти харесат, но таланта на автора им няма да отречеш, не... И накрая, още един източник за възстановяването – силните пориви. Нали човек изкрещява с пълен глас не само: „Аз умирам!“, но и „Аз обичам!“, „Аз мога!“, „Аз зная!“

– Нашият Пръв! – възкликнах! – Сега зная как се е появил!

– Правилно, знаеш – потвърди Олег. – Сега знаеш всичко, което си струваше да узнаеш за днес, и аз май ще те оставя...

– Да – съгласих се, – трябва да поразмишлявам.

– Жилището ти е на десетия етаж, на вратата пише „Олег“, ще видиш – каза Олег и се изправи. – До утре!

– До утре! – и аз стиснах неговата – или моята? – ръка.

Олег си тръгна и бързо се скри в сгъстяващата се тъмнина. След като престанах да го виждам, ми стана тъжно, но за малко. Утре отново ще го видя, утре започвам да се уча да летя, да си прекроявам лицето и изобщо да пиша чертички и лулички... И даже не да пиша чертички и лулички, а да си играя в пясъка... От утре тръгвам в детската градина, в детските ясли май тръгвам... Държах се като добро дете и ме вземат в детските ясли... Имах саркома или нещо, за което, според Олег, трябва да мисля като за саркома, и докато умирах, съм успял да извикам: “Помощ!“ И са ми помогнали, защото съм такъв умник, съумял съм да извикам. Ако бях загинал в автомобилна катастрофа или, подхлъзвайки се при поледица, си бях ударил тила, нямаше да ми помогнат.

Отпуснах се по гръб и тилът ми лекичко се удари в свитите ми длани. Загледах небето. То вече беше тъмно, появиха се звезди. Ще гледаме звездите, щом ни е разрешено отново да ги гледаме. Всички добри деца могат да гледат звездите. Всички, които са успели навреме... Но, по дяволите, звездите ... *те не са същите!*...

Рипнах на крака и отметнах глава, после ми просветна, че е къде-къде по-удобно да се гледа лежешком, пък и все едно – краката ми се подкосиха от изумление – и ето, аз отново лежах и гледах *непознатите* звезди... Разбира се, милион години, разбира се, че в астрономията, в картината на звездното небе, съм си профан, но не чак такъв профан, та да не зная – небето не би могло да се измени така дори за милион години. Кажете ми все пак, за бога, питам аз, Млечният Път къде е? Няма го, и край!

И какво, излиза, че сега Земята не е там? Или че аз не съм на Земята?! Не съм на Земята? Да! Е, какво от това? Ама ти какво си мислеше, че за

всички хора, възкресените, новородените и неумиращите, нашата малка Земя е достатъчна? Как биха се побрали на нея? Освен това, какво толкова ти е чудно? Да не би крилете да са по-малко чудни? Макар че, не, ние очаквахме крилете, а и вече сме имали криле... Не точно такива, но сме имали... Това също се очакваше, но не по този начин... Пък и крилете... Крилете, те нали... Крилете наистина са нещо много просто... И никакви криле не са нужни! Майната им на крилете! Ах, какво умно детенце, ами то вече лети без криле!... Ух, стига! Какво си се разкиснал? От какво се разстрои, глупак такъв! Загдето са те взели заради писъка „Умирам“, а не заради гордия възглас, както се е случило с Олег и с оня, Първия?... Завистта ли те разстрои? Тя, разбира се! Нима едно от първите ти чувства, когато едва-що се беше отделил от Земята, не беше противният изблик: „Охо! Олег пък има и криле!“? Марш, марш оттука, гадни мисли, само това ми липсваше! Нима мога да завиждам на Олег, на самия себе си, а и не само на Олег! Та нали всички останали са също аз? Всички те са аз, оставилия в тях следата си, а те са я поели в себе си и сега аз изживявам всичките свои животи!

А тази вселена, моята вселена, която съм изпълнил със себе си, и с която сега пулсирам в един и същи ритъм, аз и тя сме едно... Когато дойде краят ù, когато дойде моят край, защото всяко нещо все някога си има край, аз ще оставя своя следа и тя никога няма да се изгуби и няма да бъде писък! Не трябва да се пищи! Защото многократно ще се случи това, което вече се е случвало, ще се почувства и ще се изговори: „Аз обичам! Аз мога! Аз зная! АЗ ЖИВЕЯ!“

Превод от руски: Светла Йосифова

Александър Карапанчев

ВОДНИ КОНЧЕТА И ПЛАНЕТИ

(Една миниатюра от края на века)

ПРЕДИ да завършим чертежите на новия звездолет, почакай малко, мила. Аз ще се превърна във въздушна бяла пеперуда, която лъкатуши там, където се смесват слънце, трева и цветя. Ще вляза в обществото на пеперудите, кръстени от науката или новооткрити от нас, ще разбера законите и уменията им. Моля те, не бързай: започвам да се преобразявам в това, което виждам наоколо. Вчера бях водно конче с рамене от сапфирена паяжина.Слизах в реката, ставах река и течах. Замътен от дъждове, аз се избистрях, за да се прехвърля в живота на лайка и върба, да премина в риба или бронзово искрящ гущер.

ПРЕЗ очите на гущера съзирах огромни била; нагъвах се в планина – каменни дипли и гори; с върховете си вкусвах небето, чиято плът опиянява повече от най-гъстото вино. В звезди се отливах аз и лъчите ми кацаха на нашата Земя, при тебе. Връщах си пак човешкия лик, ала след рой превъплъщения, подир водопади знания моето сърце те бе обикнало още по-силно, умът ми нямаше да допусне танц под стари песни. Но трябва да почакаш, любима...

РАЗСЯКЪЛ завесата на сетивата, аз ще започна да открехвам и онова, за което мечтаем. Ще те взема в метаморфозите си, заедно ще бъдем всичко: древна рептилия, залюляла се над гравитационна буря, вулканичен корен на планина или дървесни глътки, небе от високи, обсипващи ни звезди. Защото от своето раждане те – пеперудите и хълмовете, цветята и слънчевите чарове – чакат човека да се пресели в тях, да почувства и узнае света през тях, та да го изковава наново. Тогава, туптели с пъстри криле, пронизали върху гущерови крака тревите, обединили съзнание с минералните и изворни молекули, сияели, самите ние светила – няма вече да сме същите и любовта ни, мила моя, ще бъде друга.

ЗАЛЕЗЪТ на талази, на талази залива небето с черници. Ето, грейват безчет звезди: не са ли те безсмъртни цветчета от пролетната градина на Вселената, която векове наред зове хората да я достигнат и да чуят сладостния жужеж на планети-пчели, лъчистия ромон от звездните купове? И щом влезем в тази градина, изначалната пролет с поклон ще отстъпи мястото си за безкрайно лято; мечтани плодове, любима, ще галят, ще разтварят крилете на нашия звездолет...Ти обаче не избързвай, моля те. Пътят ни върви през въздушна бяла пеперуда, лъкатушеща там, където се прегръщат слънце, трева и сенки на цветя.

Величка Настрадинова

Подаръци и благодарности

Щастлив съм аз, че те обичам, но ти живееш в огледало.
Петър Анастасов

Младият, талантлив и вече твърде известен писател Матьо Матев влезе в клуба. Държането му трябваше да изразява нехайство и известна доза пренебрежение – и към благосклонните литературни критици, и към благоговеещите пред него дами. Огледа полупразния салон и тъкмо когато реши да се качи по стълбите, на терасата се появи видение.

Видението бе облечено в сивкава рокля, гарнирана с бели дантели.

„Красива ли е? – си зададе съвсем нелепия въпрос Матев. – Красива ли е? Не може да се определи. Като че е потънала в някакъв облак от ухания. По-скоро – около нея има… сияние…“

Матев се спря и я заразглежда като произведение на изкуството.

Тя стоеше неподвижно – досущ статуя, и само очите ù преброждаха салона, изглежда, търсеше някого. Усмихна се и се отправи към масата, където се беше разположила доктор Нели Жлебинска – известен психиатър, снаха на още по-известния професор Жлебински. Двете жени се целунаха и веднага се разбъбриха, като че едва са дочакали мига на срещата.

Матев много добре разбираше, че ще бъде излишен, но въпреки това се насочи към доктор Жлебинска и се поклони с подкупваща приветливост:

– Ще ви преча ли?

Нели Жлебинска, почитателка на писанията му, възропта:

– Това на мен ли го казваш? Сядай – и се обърна към непознатата. – Представям ти автора на „Два ярда спокойствие“ – Матьо Матев – а към Матев: – Това е певицата Марта Матева.

Матев галантно пое ръката на Марта и се опита да я целуне, но тя ловко я изтегли и вместо нея му поднесе лявата си ръка:

– Дясната ми ръка я целува кой как свари. Я вие вземете лявата.

Матев се зачуди като комплимент ли да приеме това, или като подигравка. За всеки случай поде разговор със закачлив тон:

– Марта Матева? Рядко пее на нашите сцени поради постоянни ангажименти из цял свят, а когато е в България, не желае да стои в столицата и пребивава в родния си град…

– Не пребивавам, а живея – спокойно поясни Марта. – Но продължавайте, продължавайте… Какво още говорят за мен?

– С особено удоволствие разиграва диригенти и журналисти. Много толе-

рантна към колегите си. Обича старинна музика и детски хорове. Своенравна. Неомъжена.

– А, виж, последното е вярно – радостно установи Марта.

Матев зае позата на прокурор и запита безмилостно:

– И защо не сте омъжена?

На Марта тая игра ù хареса:

– Не ме щат. Никой не е дошъл да ми поиска ръката.

– Никой? – още по-мрачно продължи разпита Матев и като получи повторно потвърждение, провъзгласи: – Тогава аз искам ръката ви. Предпочитам лявата. И моля, помислете за изгодата, която ви дава моето предложение – няма да сменяте фамилното си име. Пак ще си останете Матева.

Марта изобрази дълбок размисъл, а Нели Жлебинска се намеси:

– Тук има нещо подозрително. Вие да не сте роднини? Като медицинско лице съм длъжна да ви предупредя за неприятните последствия от браковете между родственици.

– Приемам всякакви последствия – храбро заяви Матев.

А все още мислещата Марта загрижено каза:

– Аз съм малко бавно развиваща се. Не може ли да ми поискате ръката след една година? Дотогава ще съм измислила отговора.

– Ще чакам до края на дните си – скръбно обеща Матев и попита дамите какво ще пият, защото келнерът отдавна стърчеше неподвижно зад гърба му и с удоволствие следеше разговора.

След като сервитьорът се отдалечи, за да изпълни поръчката, Марта допълни с печален тон:

– Дотогава, надявам се, ще се установи и дали е редно да встъпя в брак – нали е нужно медицинско свидетелство, че си здрав? А аз не се чувствувам добре напоследък и Нели трябва да се погрижи за мен.

– Какво ти е? – с подозрение запита доктор Жлебинска.

– Сънувам черно-бели сънища. Много лош признак. Винаги съм сънувала цветно. Отдавна е известно, че на човек сънищата трябва да са или черно-бели, или цветни. Щом има смяна, телевизорът (и тя почука главата си) е повреден.

– Да, права си – потвърди доктор Жлебинска. – Нужно е да се лекуваш. Като за начало ти препоръчвам петнайсет грама алкохол преди обяд – тя посегна към чашата си и снизходително погледна кафето на Марта.

– Аз заради едни сънища алкохоличка няма да ставам – твърдо отвърна Марта. – Пийте, тровете се, пък аз ще се оплача на свекър ти и той ще ми даде едни хубави хапчета.

– Хапчета за цветни сънища още няма, но за всеки случай оплачи му се – я посъветва Нели. – Той много обича ти да му се оплакваш.

Матев се почувствува пренебрегнат. Намеси се, макар че съзнаваше нетактичността си.

– А какви сънища сънувате?

Марта просветна, около нея наистина се разнесе ухание.

– Сънувам най-вълшебните сънища на света. Никой не може да сънува като мен.

– А вие откъде знаете какво сънуват другите хора?

– Това им личи! – радостно заяви Марта. – Аз познавам кой какво сънува.

– Фантастично – престори се на изумен Матев. – И как го правите?

– Влизам в чуждите сънища и гледам. Например снощи вие сте сънували военен трибунал край страшни зелени водопади. Осъдили са някакъв капрал на смърт. А вие сте помогнали на този нещастник да избяга през непроходимите джунгли, задъхвали сте се от жегата и влагата, гонили са ви, ранили са ви, плавали сте по река с пробита пирога и тогава сте достигнали морски бряг, къща от червен камък всред палми, а от балкона една забулена жена ви е казала: „Никога не подценявай враговете си.“ Малко скучен сън. Като филм – холивудска продукция… Пък и нравоучителен. Съвсем… холивудска продукция – пренебрежително завърши Марта.

Матев, вече наистина изумен, я загледа със суеверен ужас.

Марта се усмихна тържествуващо като илюзионист след невиждан фокус, а доктор Жлебинска снизходително потупа вцепенената от напрежение ръка на Матев и поясни:

– Има такива хора. Поетесата Анна Ахматова също е била от тях. А с „тайнствените“ способности на Мартичка аз се занимавам вече от половин година и се надявам…

– А, не се надявай! – я прекъсна Марта, – Не ща вече да съм ти бяла мишка и опитно зайче. Ако държиш да останем приятелки, дай да пием кафе и да си приказваме.

– Добре, добре – сговорчиво се съгласи доктор Жлебинска.

Личеше, че несъгласието на Марта никак не нарушава изследователските ѝ планове.

Матев сякаш се съвземаше след припадък. С доста обезкуражен глас попита:

– А вие… на вас какви сънища ви се вестяват?…

Марта се зарадва на въпроса като дете, което ще се похвали с играчката си.

– Много са интересни. Някога са малко страшни, но друг път са весели… не ти е работа! Да се смееш насън, да се смееш… Снощи например гледах историята на котарака в чизми. Ама как е било наистина! Седяха Воденичарчето и Котаракът край реката, уловили риба, опекли я и вече я изяли. Котаракът потърка с лапа мустаци и каза: „Благодаря, господарю, нахраних се. Сега е време да ти се отплатя.“ Воденичарчето зина, пък Котаракът се усмихна самодоволно и продължи: „Защо се чудиш, че ти говоря? Нали си виждал как говори гарванът на клисаря?“ „Е, да, ама гарван!“ – вика Воденичарчето. А Котаракът сумти: „Значи някаква си гарга има право да говори по човешки, а един почтен котак – не! Но ти май че се страхуваш от мен – уж чак сега забеляза Котаракът.

– Изглежда ме мислиш за ученик на сатаната. А аз съм по-благочестив от кой да е свещеник. Ако искаш, мога даже да целуна иконата, дето виси на шията ти.“ „Не, не! – размаха ръце Воденичарчето. – Ама че грях! Кой котак целува икони!“ „Не настоявам – завъртя опашка Котаракът. – Просто исках да ти покажа… Но ние впрочем имаме доста по-сериозна работа. Трябва да помислим за бъдещето. Освен закуската, която ти така великодушно подели с мен, какво още имаш в торбата?“ „Наследството – се усмихна накриво Воденичарчето и показа потъмняла жълтица. – Голямо наследство: един котак и една жълтица.“ „И на мен не ми е приятно да си припомням тая толкова несправедлива делба: воденицата и три жълтици – на големия брат; магарето и две жълтици – на средния; котарака и една жълтица – на малкия… Но няма значение. Мислиш ли, че с жълтицата можем да купим нещо съществено?“ – се заусуква Котаракът. „Какво например?“ „Чизми, кадифен костюм и шапка с пера. За мен.“ „Я не се занасяй! – се ядоса Воденичарчето. – Най-напред говориш, после искаш да се облечеш като кралски паж…“ „Накрая ти ще си много доволен от всичко това – каза Котаракът. – Да вървим!“ Воденичарчето се потътри неохотно, като се питаше откъде му е дошло това чудо на главата.

После Воденичарчето стана зет на краля. Това е известно на цял свят, защото грамотният господин Перо разпространи тая история. И светът си чете и хич не се сеща, че в дъното на тая ми ти работа има нещо тъмно…

…Една тъмна кула и две странни същества, облечени в тъмни дрехи – кралският Звездоброец и слугата му. „Никой ли не ни чува, Каспар?“ – зашепна кралският Звездоброец. „Запълних ушите им със звън на насекоми. Говори спокойно“ – отвърна тоя, който минаваше за слуга на Звездоброеца. „Никой ли не се съмнява в произхода и богатствата на нашия млад крал?“ „Отстраних всички мисли по тези въпроси.“ „А братята на Воденичарчето, тоест – на младия крал?“ „Пратих им вест, че е заминал в задморски страни. А той е обиден от несправедливата делба и няма да ги потърси.“ „Как се чувствува нашето малко чудо – Котаракът?“ „Мисля, че засега това добро животно е най-щастливото същество на земята, защото е запазило същността си, изпитва удоволствията си като котак, а съзнанието, което ние насадихме у него, му дава възможност да възприема света пълноценно. След нашето отпътуване той ще ни бъде отличен кореспондент. За да не буди съмнения, през няколко години ще сменя местожителството си и ще ни дава пълна информация. Така че нашата мисия на Земята е завършена. Струва ми се, можем вече да захвърлим човешкия си облик и да престанем да говорим. Толкова енергия се изразходва при това човешко общуване!“ Звездоброеца помълча и въздъхна съвсем по човешки: „Ти каза «енергия». А досега, зает с човешките проблеми, имал ли си случай да помислиш колко пехи енергия ще са ни необходими, за да се върнем на Схак?“ „Известно е – отвърна бързо този, който минаваше за слуга на Звездоброеца. – Сто и трийсет хиляди четиристотин и седем пехи.“ „А ние разполагаме едва със сто и трийсет хиляди триста и деветдесет пехи.“ „Не е възможно – каза

слугата Каспар. – Там никой не греши в изчисленията.“ „Да, не греши. Но те не са искали ние да се върнем.“ „Не може да бъде. Мен ме чакат, а и тебе“ – се възмути Каспар. „Но Могъщия се страхува от нашите обединени сили. Решил е да се отърве от нас, като е изпуснал съзнателно в изчисленията енергията, необходима, за да сменим вида си с човешки. Като го попитаме след завръщането си как е станало това, той ще отговори, че не ни е задължавал да се превръщаме в хора. А как бихме ги опознали, ако им се явим в истинския си вид, прилични на техните зли духове?“ Каспар помълча, после предпазливо произнесе: „Но ти каза «като се върнем»!“ „Ще се върнем. И затова ми беше нужно цялото това представление с котаци и крале-воденичари. Нашето Воденичарче притежава невероятна жизнена енергия – за поне сто и петдесет години. Кой човек достига тази възраст? А и защо ще му е? Ние ще вземем от него липсващите ни петнайсет пехи. Е, ще го лишим от половината му живот, но в замяна му дадохме кралство. Малко ли са шейсет години живот за един крал? Някои от поданиците му не достигат и трийсет“ – равнодушно обясни Звездоброеца. „Никаква власт не може да замести живота“ – възрази Каспар. „Но те дават живота си за власт.“ „Да се възползваме от тяхната наивност, е недостойно. Няма ли други начини?“ „Нужна ни е енергия от мислещо същество, следователно изключваме силните животни. Ако съществото не притежава поне трийсет пехи енергия, то ще умре. На света има един-единствен човек, нашият млад крал, който е зареден с цели петдесет и две пехи. Те са му даже излишни“ – спокойно установи Звездоброеца. „Не може ли да се вземе от много хора по малко?“ „Ще се разпилее толкова, колкото и ще съберем.“ „И все пак, казано на човешки език, това е кражба и полуубийство. А и по нашите закони е престъпление“ – с възмущение изрече Каспар. „Да, на това се е надявал Могъщия. Той знае, че ти никога не би станал престъпник. А не би позволил на мен да стана. И тъй прощавай, весела родино Схак! Ще доживеем вековете си на тая дрипава Земя.“ Тогава се дочу шумолене и Котаракът скочи от прозореца пред смаяния Звездоброец и слугата му. Свали шапка, направи поклон и рече: „Чух и разбрах. Много ви благодаря за подобрението, което сте ми направили. И се наемам да ви помогна.“ „Ти?“ – смутолеви Звездоброеца. Каспар се покри със странни сребристи петна. Това се случва на жителите на Схак, когато са силно изненадани. „Ах, как пропуснах! Напълних със звън човешките уши, забравих, че този също мисли! И че съм го пуснал да мисли сам!“ Междувременно Котаракът бе успял да изчезне. Двамата в кулата се заобиколиха с някакво нечовешко мълчание. Слушаха далечен разговор. Между краля и Котарака.

Постепенно около тях трепна сияние, надигна се, освети сводовете, сгъсти се, от гълъбово стана ярколилаво… Каспар отиде към вратата и я отвори с поклон. Младият крал влезе, седна пред каменната маса и каза: „Котаракът ми разправи всичко. Е, добре, вземете част от силата ми, щом ще ви е от помощ!“ Звездоброеца потъмня: „Ако това стане, ние ще ви лишим от половината ви живот.“ „Знам – каза смело кралят, – но старостта е печална и не ми трябва.“

„Така мислите сега, защото сте млад. Когато остареете, ще се чувствате ограбен и ще ни проклинате.“ Кралят се усмихна: „Едва ли.“ „Нашата съвест не ни позволява да се възползваме от вашето лекомислие. Да извършим подобно нещо, ще е престъпление.“ „Че защо ще е престъпление? Вие няма да откраднете силата ми, аз ще ви я подаря. Най-накрая все трябва с нещо да ви се отблагодаря за престола и хубавата жена.“ Каспар и Звездоброеца се спогледаха. А кралят продължи: „Нима там, във вашата страна, няма обичай да се приемат подаръци?“ От обясненията на котака кралят бе успял да разбере само, че силата му е нужна на чуждоземните, за да си идат у тях. Къде е това „у тях“, и през ум не му минаваше. Тогава Каспар коленичи пред краля: „Да, кралю, там, у нас, никой не дава никому нищо даром. Там всички са много щастливи и неблагодарни. Вие тук живеете зле, но си и помагате. И затова, ако ти ме искаш, аз, кралю, ще остана тук и ще ти бъда верен поданик – после се възви към Звездоброеца. – Подарявам ти шейсет хиляди и двеста пехи. Можеш да заминеш веднага.“ Звездоброеца се взираше в Каспар: „Наистина ти не си способен на престъпление. Но аз мисля, че злото трябва да бъде унищожено даже и чрез зло. И затова ще се завърна на Схак на каквато и да е цена и ще се разплатя и заради теб.“ „Ако ви трябва злато, да ви дам“ – намеси се кралят. Той вземаше пехите за някакви монети. „Не! – Звездоброеца се поклони. – И ние понякога умеем да бъдем благодарни. – Обърна се към тъй наречения Каспар. – Ще взема само необходимото. Оставям на твое разположение шейсет хиляди пехи.“ Поклони се повторно до земята и бързо се отдалечи. Страхуваше се да не се зарази и той от човешко великодушие. А Каспар остана в двореца и се прочу като учен мъж и чудодеен лекар, който възкресява мъртвци, изправя сакати и схванати и връща ума на луди. Кралят го засипа с титли и почести, но не се възползва от услугите му, защото не боледуваше никога и достигна здрав и бодър сто и шейсет години. Погребаха го с кралски почести. Каспар вървеше след катафалката и мислеше: „Жалко. Ако си беше останал воденичар, щеше да живее не по-малко от сто и седемдесет години.“

Марта огледа зашеметената компания и лукаво прошепна:

– А котаракът е още жив. Само дето не носи чизми. Един такъв жълт котарак, с прекалено дълги мустаци и твърде присмехулно изражение.

– Остава да кажеш, че това е твоят собствен котарак – сломена измърмори доктор Жлебинска.

– Не. Много ги обичам, но не мога да си завъдя. Нали все пътувам. А този, Жълтия, ме наблюдава от поне две години. Разхожда се и наблюдава. Ама и аз го наблюдавам.

Матев имаше вид на сомнамбул:

– Но това, което ни изприказвахте, е цял фантастичен разказ за деца!

– Напишете го. Подарявам ви го – великодушно протегна длан Марта. И безпомощно изрече: – Ами сега, като трябва да вървя, пък не ми се става? – помълча и се надигна. – Няма как. Довиждане.

Матев я изпрати до вратата, погледа след нея, върна се и поръча двойни дози алкохол за Нели и за себе си.

– Взе ли ти ума? – с гордост попита Нели.

– Изумителна е! – съгласи се Матев. – Откъде се взе?

– Е, не е паднала от небето – утеши го Нели. – Единственото необичайно нещо при появяването ù на света е, че майка ù я родила чак когато навършила петдесет и пет години. Преди това не ù се удавало…

– А баща ù?

– Той бил почти на петдесет и шест, но в това няма нищо изумително. Марта е много приятен човек, а странностите ù предизвикват у мен възхищение. Изследвам тайнствената ù способност, възможно е да достигна до интересни заключения…

– Иначе… е съвсем нормална, нали? – изтърва се Матев.

Доктор Жлебинска се разсмя:

– Абсолютно. Но ако се влюбиш в нея, рискуваш да ми станеш пациент.

– Съгласен съм – непоколебимо заяви Матев. – Говорят, че твоето лечебно за-ведение бележи невероятни успехи.

– Как няма да говорят, като съм снаха на професор Жлебински и жена на толкова важен мъж? Не, не, дано никога нямаш нужда от моята висококвалифицирана лекарска помощ. А що се отнася до Мартичка, не вземай думите ми на сериозно. И какъв мъж си ти, ако ще се изплашиш от странностите на една очарователна жена?

– Не се плаша. Готов съм „да вляза в боя“, както е речено, и няма да отстъпя, макар че съм уверен – тя не само мен е очаровала.

– Е, да, и тя като Кармен може да каже: „Имам поклонници дузина, но те не са по моя вкус“ – хитро подхвърли Нели Жлебинска.

– Това „повече разпалва моя гняв“, както пее граф Ди Луна – отвърна в тон Матев и разговорът им се прехвърли върху оперната музика, която и Жлебинска, и Матев обичаха, и завърши с признанието на Матев, че никога не му се е случвало да види Марта на сцена.

Жлебинска обеща да му намери билет за премиерата на „Принцеса Турандот“ и … изпълни обещанието си.

Жестоката принцеса Турандот окончателно плени Матев и той, подобно на Калаф, реши да заложи главата си.

На следващия ден Марта получи букет с визитна картичка и покана за вечеря.

Матев очакваше, че изисканият му жест ще я трогне. Излъга се. Отговорът бе:

„Благодаря много. Не вечерям. Поканете ме на кафе следващия месец, в единайсет часа.“

Матев люто се закани.

На първи следващия месец вдигна телефона, за да уточни мястото, където

ще се пие това кафе.

Отговориха му, че Марта Матева е в Австралия и ще се върне на трийсет и първи този месец в шест часа сутринта.

Естествено е след нощен полет човек да спи през деня. Но Матев реши да бъде свиреп и никакви съображения да не го спрат. Точно в десет и трийсет той повтори поканата си.

Сънената Марта отвърна:

– Помня, помня, до единайсет часа има цял половин час.

Матев се въоръжи с търпение. Не се и надяваше Марта да дойде.

Но точно в единайсет тя се появи весела и блестяща и захвана да му разказва някаква история, в която действащите лица бяха духът Данхаш, джинът Канхаш, феята Бану, принц Ахмед и принцеса Бадрулбадур. После му изясни как стои въпросът с чудовищата Фафнер и Фазолт и с вълшебника Мерлин и си отиде, като го уведоми, че след два месеца ще го покани на концерт, където ще пее творби от съвременни автори.

Матев изтърпя и този срок, изтърпя и съвременните автори.

Следващата им среща се състоя след три седмици и премина много задушевно. Марта му отдели шест часа, държа се прилично и Матев реши, че е постигнал някакъв успех.

Но може би не трябваше да бъде толкова самоуверен.

Призори го събуди телефонен звън и сърдитият глас на Марта:

– Аз ти забранявам да ме сънуваш по този начин! Нахално е от твоя страна…

– Моля, почакай да си спомня какво сънувах – се опитваше да печели време Матев.

Марта не искаше и да чуе:

– Ако ще ме поставяш в компанията на разните твои дамички, хич не ме и сънувай!

В главата на Матев просветваше. Опита се да намери най-подкупващия тон:

– Но, мила моя Марта…

– Нито съм мила, нито съм твоя!

– Добре, не бъди мила, бъди само снизходителна. Най-после сънуването има неконтролируема специфика…

– Какво, какво? Такива думички мен мама не ме е учила. Или ми говори на български, или – да преминем на италиански, френски, испански, дори и на английски, ако щеш.

– За да намеря общ език с тебе, съм готов да изуча и хинди.

– Е, когато го изучиш, обади ми се – тропна слушалката Марта.

Матев се почуди какво да предприеме и направи най-разумното – стана, свари си кафе и в шест часа се обади на доктор Жлебинска:

– Ти си буден по това време! – изуми се тя.

– Да, благодарение на твоята очарователна Марта.

– По интонацията ти личи, поставяш „очарователна“ в кавички. Не си спал заради нея, това ли да разбирам?

– Засега не се мъчи да разбираш каквото и да е. Извини ме, че те безпокоя в такъв час, но зная, че започваш работа в седем, затова си позволих. И имам гореща молба – нека обядваме днес заедно.

Жлебинска през смях обеща, продължи да се смее и след като приключи разговора, каза на свекъра и на мъжа си:

– Надявам се, ще имам възможност да наблюдавам забавни ситуации.

– Мартичка и Матев? – въпросително вдигна вежди професор Жлебински. – Намирам, че е подходяща за него като интелект и темперамент.

А мъжът ù се вгледа в Нели с цялата си сериозност:

– Твърде млада си, за да сплетничиш, скъпа.

На това Нели мислено отвърна:

„И ти не си чак дотам стар, за да си толкова разсъдлив, скъпи.“

Любезно му подаде чашка кафе и го успокои:

– Вярваш ли, че имам склонност към подобни занимания?

Но, изглежда, и най-разумните жени имат склонност към подобен род занимания. Да не говорим за мъжете!

Разговорите на обяда доста напомняха сплетни. Поведението на Марта бе основно разнищено, на странностите ù бе дадено почти научно обяснение, но това, което втрещи Матев, бе въпросът на Нели:

– И в какъв срок ще се справиш с хинди?

– Какво? – заекна Матев.

– Не си въобразявай, че всичко ще мине за речено-казано. Ако ти не ù проговориш на хинди, няма защо да ù се обаждаш.

– А, не! Това не може да бъде!

Жлебинска беше непреклонна:

– Не бих желала да те обезкуражавам, но тя държи на своите съвсем случайни обещания и изисква това и от другите.

Матев се взря, сякаш виждаше в далечината силуета на Марта, и със спотаена закана произнесе:

– В такъв случай на единайсети май тя трябва да отговори на моето женитбено предложение.

– Дотогава има почти осем месеца. Ще можеш да научиш хинди – го насърчи Нели.

– А тя отде знае хинди? – се заинтересува Матев.

– Тя? Хинди? Не е и чувала. Но се обзалагам, че ще го научи в най-кратък срок. Въобще тя е в състояние да отреже собственоръчно собствената си глава, за собствено назидание.

– Е, това вече е невероятно. Ти ù приписваш някакви измислени качества. Такава жена не може да съществува.

– Но съществува – неумолимо напомни Нели. – И може би в момента изучава хинди.

– Ще видим – загадъчно каза Матев.

Не след дълго Матев потърси Марта по телефона, за да ù съобщи, че разказът му за фантастичния котарак в чизми е поместен в едно детско списание. Искаше да ù благодари за идеята и да я покани на среща, където да ù подари един брой от въпросното списание.

Марта отговори:

– Ап не киа каха?

А на настойчивите му молби да не го побърква с тоя хинди, мрачно добави:

– Намасте, намаскар кхуда хавиз.

Матев бе включил магнетофон към телефона, за да записва гласа ù. Това му помогна после да разгадае, че го е попитала първо (с известна доза презрение):

– Какво казахте? – и след това (с неприкрита досада): – Довиждане, всичко хубаво.

Матев не се стърпя. Обезпокои доктор Жлебинска в клиниката.

– Тя е луда – каза вместо поздрав. – Тя учи хинди.

– Да не би да искаш да я приберем тутакси? – със спокойна насмешка отвърна Нели.

– Няма да сгрешиш, ако го сториш – изръмжа Матев.

– Може би няма да сгреша, ако прибера и тебе – констатира Нели. И си помисли, че не ще е лошо, ако се застъпи за него.

Но Марта с вид на сърдито дете прекъсна ходатайствата ù:

– Той първо да мисли, пък после да говори! Аз да не съм му някоя от неговите госпожички, дето припадат от възвишените му фрази?

– А ти заради една изтървана дума си готова да отровиш живота на човека!

– Тук вече грешиш – я спря Марта. – Никой не го е заставял да се трови.

– Не се прави на недочула. Много добре знаеш, че се е влюбил в тебе и вместо да си гледа сериозно работата, ходи като слънчасал заради капризите ти. И разбери най-после: това не е кой да е! Това е писател с голям талант, който…

– Хич няма да му навреди на таланта, ако научи малко хинди – неотстъпчиво рече Марта и се заинтересува влияе ли далтонизмът върху психиката на човека.

Нели си каза наум: „Горкото момче“ и реши повече да не се меси в тези заплетени отношения, но не ù беше съдено да стои настрана. След около месец Марта я посети и доста обезпокоена ù съобщи, че Матев не е добре. Прекалявал с алкохола и сънувал тягостни сънища.

– Това на хинди ли ти го обясни? – усмихна се Нели.

– Че аз не говоря с него! – се засегна Марта. – Виждам го понякога от сцената. Напоследък имам много концертни изпълнения. Той седи в залата с печален

вид, омотан от тези нещастни сънища.

– И как изглеждаха сънищата му? – уж невинно прояви професионалния си интерес Нели.

– Повечето са виолетови – лош знак. Вижда например мораво слънце, люляково-синкави дървета, които са го сграбчили като някакви невъобразими октоподи, заплели са го в уродливите си клони и смучат от него бели капки енергия; малки птичета червеношийки прелитат на ята, кълват слънцето, отнасят от него сребристи трохи, а то се гъне от болка, пък зад него по безкрайно пусто поле препуска огромен хибрид, между таралеж и хлебарка, вдига прахоляци с осем крака, трещи като моторетка и пее с пресипнало сопрано: „Бахут схукрий-ù-я, бахут схукрийй-ù-я“…

– Бахут схукрия? Какво значи?

– „Много благодаря“.

– Моите поздравления! – навъсено отбеляза Нели. – Ако това е била целта ти, постигнала си я – побъркала си човека с твоя хинди.

– Но аз никога не съм му желала злото – опита да се защити Марта. – Аз дори не мисля, че ще живея толкова дълго, та да имам време да отхранвам неприязън. Нито пък мога да поддържам омраза. Ами да! Не ти ли се е случвало? Мразиш, мразиш някого, пък ти омръзне да го мразиш и си викаш: „Абе, и това нищожество е творение на природата, а природата е толкова мъдра и велика, че не може да е създала чак такова нищожество, което да заслужава да го мразиш до гроб“, и други подобни глупости ми идват в главата и… върви ги гони… – съвсем се заплете в своите философствувания Марта.

Нели загрижено мълчеше. Марта я загледа безпомощно и унило съобщи:

– Караш ме да се чувствувам виновна. Но какво да правя, като съм си такава една… Много добре разбирам, че всички хора не са еднакви, че повечето мозъци са направени за определена работа и ако някой ги кара да вършат нещо друго, те или отказват да действат, или се разстройват. Често се питам също дали в определен момент правя най-доброто, което бих могла… или пилея броените си часове…

– Престани да се оправдаваш по тоя нелеп начин – каза строго Нели. – Фактът е един и е налице – Матев се е влюбил в тебе, а ти му влияеш зле.

– Не е – въздъхна Марта. – Ако ме обичаше, щеше да дойде вчера.

– Къде да дойде?

– Стоях цели трийсет и пет минути, а той не дойде.

– Къде не дойде?

– Там, където стоях.

– Да не би да е станала грешка – да сте уточнили друг час?

– Какъв час? – се изненада Марта.

– Кога ви беше срещата?

Марта се възмути съвсем не на шега:

– Каква среща? Нали ти казах, че от месеци не говоря с него! Аз просто си

седях, пиех кафе и го виках с мисълта си. Няма случай да съм „повикала“ човек, който ме обича, и той да не е дошъл. Само той – не! Ясно ли е?

– Доколкото схващам, ти използваш мозъка си като предавателна станция – с разбиране подходи към въпроса Нели. – Излъчваш сигнали и си сигурна, че те ще бъдат приети. Но, както сама изтъкна, в мозъчната дейност има различия. Ти например отговаряла ли си на повика на чужда мисъл?

– Не, разбира се. Не мога и да излъчвам, и да приемам едновременно!

– Ами тогава защо не допуснеш, че и неговият мозък излъчва? Че той също те е викал, а е липсвал приемникът?

– Ако беше влюбен в мен, все щеше да се намери някоя пролука в предаванията му. Все щеше той да се ослуша какво става с мен – приключи разговора Марта и си поиска чаша хладка вода, че от много говорене гласът ù почвал да дрезгавее.

Но, изглежда, Матев по своему се беше вслушвал в мислите на Марта, защото след седмица един мъжки глас с доста неприятно произношение каза на Марта по телефона:

– Намасте. Батаийе…

– Кийа? – радостно викна Марта и продължи на български. – Видя ли, че не е толкова мъчно!

– Хаан – мрачно потвърди Матев и се опита да скърпи някаква фраза, но тая фраза предизвика почти петминутен смях у Марта.

Матев потуши желанието си да хлопне слушалката и зачака с достойнство.

След като се насмя, Марта много сърдечно призна:

– Трогателен си. Трябва да те видя. Искам да ти подаря един сън…

– Само един ли? – тъжно промърмори Матев.

– А ти колко искаш? – уж делово се осведоми тя.

– Искам всичките ти сънища – набра смелост Матев.

Марта отново се развесели:

– А какво ще получа аз срещу толкова много сънища?

На Матев му се щеше най-сантиментално да признае: „За тези сънища ще ти дам душата си.“ Но съобрази, че ако бъде по-въздържан, никак няма да му навреди. Забави думите си, за да може, ако долови несъгласие у Марта, да промени края на въпроса си:

– Не може ли да обсъдим покупко-продажбата на по-подходящо място?

За негова изненада Марта веднага назова две „подходящи“ места – Зоологическата градина и криптата на храма „Александър Невски“.

Матев прецени кое от двете предложения е по-неудобно за Марта… и срещата им се състоя пред клетката на ягуара.

Великолепната жълта котка следеше с презрително присвити очи представителите на великия човешки род. Матев поздрави и след кратко мълчание притеснено посочи с поглед ягуара:

– Какво ли си мисли за нас?

Марта като че ли беше по-склонна да отдаде вниманието си на ягуара, отколкото на човека. Съзерцаваше звяра захласнато. След малко отвърна:

– Той ли? Казва си: „Я гледай какво угощение се разхожда отвъд оградата!“

Матев потръпна, като си представи, че Марта би могла да послужи за следобедна закуска на хищника, и бързо я отведе. За негова чест трябва да се изтъкне, че не помисли за себе си.

Заведе Марта на място, където никакви ягуари, леопарди, лъвове, тигри, снежни пантери, степни барсове и тям подобни котки не биха могли да я досе-

Рис. Ертан Мусов

гнат и най-искрено ù обясни, че я обича.

Марта беше много поласкана. Каза:

– Благодаря.

Покрай тях мина цветарка.

Матев купи за Марта всички цветя заедно с кошницата и получи още едно:

– Благодаря.

Марта сложи в малкото джобче на сакото му една бяла роза, целуна го кратко и замайващо и видимо доволна от себе си, въздъхна:

– Вече няма да сънуваш таралежи с осем крака, нито заскрежени огледала.

Матев стисна челюсти, за да не изрече в раздразнението си: „По дяволите! Пак ли си надничала в сънищата ми?“ Марта ласкаво докосна върха на ухото му и се оправда:

– Сънят беше много красив. Градината се губеше в седефена мъгла, от заскрежените клони вееше такава самота, че огледалото в стаята ти започна да се покрива със скреж и ти напразно се мъчеше да го сгрееш с дъха си или да прорежеш с нокти малка зирка…

– Какво е това зирка? – сякаш се сепна Матев.

– Зирка е дупчица, през която можеш да съзреш нещо само с една зеница. Ти трябва да ги знаеш тия хубави и тайни думи, нали си писател?

– Защо да са тайни думите? – сякаш в просъница попита Матев.

– Знаят ги малко хора, а още по-малко са тези, които ги употребяват. Искаш ли да те науча на такива странни и тайнствени думи и мелодии? Защото повечето магии са изплетени и изковани от думи, звуци, знаци… Една магия поражда друга. Магия от звуци, измислена от един северен вълшебник, извикала духа на самотата и студа, и той подтикнал един тъжен българин да събере магията от думи:

Когато идеш там, полека ù кажи:
– Есенна мъгла градината скрежи
и той е сам…

Ти снощи чете стиховете на тоя самотен поет, засънува неговата заскрежена градина, днес написа началото на една много хубава повест… а първата халка на тая дълга верига от магии е изковал от своята музика един северен магьосник, живял през минал век…

Матев чувствуваше как Мартиният глас го унася, помисли си: „Навярно така се пораждат магиите“ и за да не го омаят безвъзвратно Мартините думи, запита съвсем не на място:

– Отде знаеш, че повестта е хубава, щом още не е написана?

– И таз добра! – се възмути Марта. – Повестта отдавна си дремеше в твоя мозък и чакаше най-малкия полъх да я разтърси, за да се пукне обвивката ù, и тя да се търколи като узрял кестен.

– Може би знаеш и какъв ще бъде нейният край? – с прикрито недоверие каза Матев.

– Зная. Но ще си премълча, защото няма да ти е интересно, когато пишеш.

Матев подпря с длан челото си като човек, загубил всичките си надежди. После с усилие призна:

– Това е наказанието за моята самоувереност и за тая самонадеяна мисъл на Балзак, дето съм си я навил като синджирче и току я повтарям…

– „Не съзирам нито една жена, с която да пожелая да се преборя и да ме увлече в бездната“ – с монотонен глас произнесе цитата Марта.

– Това ми е наказанието – продължи Матев, вече престанал да се учудва на Мартините способности. – Може би съм си го заслужил. Съзрях жената, но тя е тук, за да усещам по-силно нейното отсъствие. Защото тя не е от този свят, защото… тя живее в заскрежено огледало…

– Ей – тихичко и предпазливо го прекъсна Марта, – ей, ти да не кажеш, че съм привидение.

– Наистина си привидение – с всичката си откровеност въздъхна Матев.

– Ами, тогава си отивам – каза Марта. – Нали на привиденията любимото им занимание е да се появяват и да изчезват. – И тя стана и се отдалечи с думите: – Отлитам аз, разтапям се в безкрайността… Ила-л-ликаа!

Матев, зашеметен, успя само да помисли: „Това, последното, май не беше казано на индийски.“

И пак минаха месеци. Матев чуваше във вечерните емисии за новите успехи на Марта и пишеше повестта си с особена увереност, въпреки че ежечасно мислите му отстъпваха пред някакви блянове. Той постоянно си представяше следващата среща с Марта. Често тези фантазии бяха толкова абсурдни, че той сам се усмихваше стипчиво и си казваше:

„Е, е, не прекалявай!“

Защото из въображаемите срещи се мяркаха мавритански градини, пагоди, пирамиди (и египетски, и индиански), антични амфитеатри, северни сияния, та дори и галеоните на Великата армада и Родоският колос.

А срещата им се случи на тиха уличка, опустяла от следобедната сънливост на първите пролетни жеги.

Матев като че не вярваше на очите си, а Марта се усмихна отдалеч и вдигна ръка за римски поздрав:

– Аве, цезар! Привиденията те приветствуват! – дори не забави крачките си и отмина досущ прилична на привидение.

Чак след като тя се скри зад ъгъла, Матев изведнъж се сети: „Утре е единайсети май. Утре тя въпреки всичко ще трябва да говори с мен.“

На единадесети май слънцето не изгря.

Е, не се скри в тъмни пещери, както се говори в старите приказки, но бе засенено от тежки облаци, които святкаха, трещяха и лееха сива стена от дъжд. На Марта и през ум не ù минаваше, че наближава обяд.

Тя се излежаваше блажено, радваше се на бурята и си тананикаше после-дователно две много различни по настроение песни, чиито думи бяха:

А он, мятежный ищет бури.

Как будто в бурях есть покой.

И:

Там, за краем непогоды

Есть блаженная страна,

Не темнеют небосводы

Не проходит тишина.

Това ù доставяше удоволствие, тя, сред прозевки и изтягания, уверяваше възглавницата си, че има блажена страна, където не тъмнеят небосводите… и тъкмо размисляше да стане или да се сгуши още по удобно, телефонът иззвъня и Матев тържествено напомни, че днес е единайсети май.

– Сигурен ли си? – отвърна Марта и продължи да си пее наум.

След като разбра, че Матев не се шегува, тя се обезпокои:

– Ами, как ще изляза в тази влага? Отпреди половин час ме боли ухо. И ако си намокря краката…

– Ще дойда да те взема с колата – прекъсна превземките ù Матев.

– В тоя потоп? Колата ти ще затъне…

– Ще доплавам върху надуваем дюшек – обеща Матев. – Приготви се!

И наистина пристигна след около час, натовари я в колата си и потегли.

След като излязоха от града, Марта се сети да попита:

– Къде отиваме?

– Във вилата – осведоми я Матев.

– Че защо?

– Отвличам те – неумолимо каза Матев.

Марта се разсмя:

– Я ме върни! Няма от кого да получиш откуп.

– Не те отвличам за откуп според съвременната гангстерска мода, а според добрите традиции на миналите векове – и поясни: – Така, както Борей похитил Орейтия, а пък Аид – Персефона. В нашия фолклор също могат да се намерят подобни примери. Омръзна ми да чакам благоволението ти.

Марта обърна шапчицата си с хастара навън, нахлупи я като старовремски юрист и провъзгласи:

– Вашето деяние, гражданино Матев, е противозаконно и вие ще бъдете осъден на доживотен затвор.

– Разбира се – съгласи се Матев, – но за да стане престъпното ми деяние известно на обществото, което ще го осъди, вие, гражданко Матева, ще трябва да излезете на свобода, а това едва ли ще успеете да сторите – и Матев без да намалява скоростта, се насочи към вратата на гаража, тя се вдигна току пред фаровете на колата и се спусна като гилотина след нея. Матев отвори колата, изнесе Марта, която скептично разглеждаше нещо зад рамото му, внесе я в хола

на вилата и след като я закрепи върху модернистичния цветарник-люлка, постанови: – Ще стоиш тук, докато се съгласиш да станеш моя съпруга.

Марта хвана въжетата, които крепяха цветарника, опита да се залюлее и отговори:

– Тук не ми е никак зле.

И след миг щеше да бъде на пода между счупени керамики и цветя, ако Матев не беше я уловил с необикновена сръчност, страшно изплашен и развълнуван.

Марта, разчувствувана като никога, опря чело до лицето му и тъжно рече:

– Защо да не ти стана жена? Знаеш ли колко те обичам? Но ми е жал за тебе. Много ще има да си патиш с мен.

И бедният Матев започна да си пати още на втория ден след сватбата им.

Станала-нестанала от постелята, още незакусила, Марта седна на прозоречна-та рамка, загледа зад оградата на съседската градина и заговори:

– Ето го. Намери ме. Ела по-близо де!

Матев се опита да разбере на кого приказва жена му, но освен зелени морави и бели стени не забеляза нищо друго.

– Там е – посочи Марта. – В клоните на бъзовото дърво. Преструва се, че дебне врабци.

Най-сетне Матев съгледа едър жълт котарак.

– Пак се присмива – констатира Марта. – И на какво отгоре? Седнал снощи да ми се хвали, че виждал, чувал и знаел повече неща от мен. Можел да проследи развитието на всички живи същества – и се обърна направо към котарака: – А ти разбираш ли от изкуство? Можеш ли да пееш като мен?

Смаяният Матев се стараеше да не добие недоумяващ вид.

Но Марта се сети, че той не схваща нищо, и се зае да му обяснява:

– Той – заканително поклати глава тя, като сочеше котарака – снощи дошъл насън да ми изтъква колко е по-велик от мен. Да, но аз съм такава, каквато съм по рождение, а него са го направили необикновен някакви чуждопланетници. „Да“ – съгласява се скитникът му със скитник, но и аз не съм била съвсем недокосната. Те, след като установили моите необикновени качества…

– Кои те? – се мъчеше да разбере Матев.

– Как кои? Онези, чуждопланетниците от Схак, от твоя фантастичен разказ за Котарака в чизми.

– Мартичка, чакай, моля ти се, да си натопя главата в студена вода!

– Няма защо да я топиш. От това повече ум няма да ти дойде. Ти само слушай внимателно, интелигентен човек си все пак.

– Благодаря – обидено смутолеви Матев и отиде все пак да си плисне няколко шепи вода.

Върна се, вгледа се в котарака (а той, изтегнат на клона, невъзмутимо примижаваше срещу семейство Матеви) и каза на Марта:

– Защо си развихряш въображението толкова рано сутрин? Слез на земята и вникни – това е котаракът на съседа, на пенсионирания аптекар Каспарян, добър, кротък и услужлив човек…

– Каспарян ли? – удиви се Марта. – А не ти ли говори нещо това име? – И тъй като Матев мълчеше, тя разочаровано му припомни: – Каспар, слугата на Звездоброеца, който остана на Земята. Ти откога го познаваш?

– Откакто се помня. Беше приятел на покойния ми баща и обичаше да играе шах с майка ми.

– А котарака? – продължаваше да разпитва Марта.

– Не знам – без да мисли, отговаряше Матев. – На Каспарян от време на време май му изчезват котараците… после той си купува други…

– И все оранжеви котараци взема, нали?

– Да. Какво от това? Обича оранжеви котараци, взема си…

– И им дава едно и също име – Балтасар!

Щом чу името си, котаракът скочи на тревата, изправи се на два крака, а с предната си дясна лапа направи чудновато движение – като че сваляше въображаема шапка и поздравяваше с поклон по старинен маниер.

– Видя ли? – доволна вирна брадичка Марта, отговори на поклона и заприказва почтително с котарака. – Много ми е драго да се запозная по-отблизо с вас, месер Балтасар, и да ви благодаря за това, с което сте ме надарили…

– Мартичка, не ми разигравай рано-рано етюди с дресиран котак – отегчено каза Матев и я прегърна. – Ела да закусим, после, ако искаш, ще те заведа на гости у Каспарян…

Но изпод клоните на бъзовото дърво се показа приветливо лице, бившият аптекар застана до оградата и свали бялата си шапка с жест, твърде подобен на котешкия поздрав:

– Добро утро, моето момче, добро утро, млада госпожо. Чух, че говорите за мен. Ще бъде ли нетактично от моя страна, ако още сега ви поканя да закусим заедно?

И семейство Матеви седна да закусва с Каспарян и котарака.

Котаракът се държеше до немай-къде прилично, поднасяше храната към устата си с лапичка, обръщаше учтиво към този, който приказва, и… само дето не вземаше участие в оживения разговор.

Марта и Каспарян се харесаха изведнъж, почнаха да се изясняват с някакви недомлъвки, а Матев се почувствува изолиран, протегна ръка и погали котарака. На свой ред котаракът вдигна лапа, съчувствено я сложи върху рамото му и красноречиво въздъхна.

Матев преодоля стъписването си и попита Каспарян:

– Как ги дресираш? Спомням си, когато бях малък, един от тях ми носеше изгубените играчки…

– С търпение и обич – се усмихна загадъчно Каспарян, а Марта съвсем съзаклятнически и хлапашки намигна на котака.

После стана дума, че Каспарян (заедно с котака) скоро ще се изсели при роднини в Америка, защото бил вече стар и сам.

– Стар ли? – много весело повтори думите му Марта, когато те с Матев се прибраха у дома.

– И сам?

– Жена му почина, нямаха деца – поясни Матев.

– Никак не е стар. Само се преструва. Разполага с хиляди пехи! Обзалагам се, че малко след „заминаването“ му ще се чуе за неговата смърт, а след това, някъде из Индонезия или Аляска, ще се появи млад юначага, на име Каспарян, с котарак, който се казва Балтасар. Събитията на Схак са взели добър обрат. Могъщия явно е обезсилен. Звездоброеца изпраща на Каспарян енергия, а той поддържа връзката със Земята, защото му доставя удоволствие да служи на Схак, но да живее тук и, доколкото може, да помага на човечеството…

– И какво още ще съчиниш на тая тема? – със снизходителна усмивка я прекъсна Матев.

– Аз му говоря безпределни истини… а той… Нищо, мисли си каквото ти се ще. Важното е, че аз съм под тяхна закрила.

– Да не си животно от изчезващ вид?

– Аз съм нещо още по-ценно – човек от изчезнал вид. Устройството на мозъка ми е необикновено, при това аз знам да използвам възможностите му и… само дето нямах „защита срещу глупаци“. Не мигай нарочно и предизвикателно. Известно ти е, че най-сложните електронни устройства имат система, която блокира действията им при некомпетентна намеса и така ги предпазва от повреждане. На това му викат „защита против глупаци“. А аз най-сложното устройство на света, което на всичко отгоре може и да пее, бях съвсем беззащитна! Каспар и Балтасар ме наблюдаваха (отдавна аз ги усещах) и преди да ме оставят да действувам сама, ми дават най-големия подарък – неприкосновеност. На мен ми предстои да попадам в най-необичайни положения, а тази защита ме прави неуязвима. Ще видиш. Отсега ще има да се случват… разни случки с мен… Ох…

Увлечена в речта си, Марта стъпи в рохкавата пръст край цветята и докато Матев успее да я задържи, тя се облегна върху розов храст, мъжът и с мъка я освободи от бодлите, а тя вдигна силно издрасканата си ръка и невъзмутимо продължи, като бършеше кръвта с кърпичка:

– Неуязвимият човек е готов на всякакви подвизи, като Ахил, като Зигфрид.

– А геройство ли е да вършиш подвизи, след като знаеш, че си неуязвим? Лично аз не уважавам застрахованите герои от божествен произход и с оръжия, изковани от боговете.

Матев доведе жена си до домашната аптечка и се зае да я лекува. Налепи я с разни пластири, целуна подред пръстите ù и се опита да я похвали:

– Но ти си истински герой. Търпиш болки безропотно… и едва ли си неуязвима, щом и цветята могат да те нараняват.

– На мен, Матьо, ми е дадена защита срещу глупаци, а не срещу рози. Нали не трябва да ти разяснявам, че глупаците са много по-опасни от розите, защото розите бранят своята цялост, а глупаците не се бранят, а нападат и са готови да унищожат всичко, което не се вмества в рамките на тяхната глупост.

Отвъд разтворената врата на преддверието се зачуха ръкопляскания:

– Браво, Мартичка, браво! Чудесна реч произнесе, само не разбрах за каква защита против глупаци става дума.

– Нели! – викна Марта и изтича да посрещне приятелката си.

Доктор Жлебинска поднесе поздравления и подаръци, а огромния букет от рози задържа, и нареди:

– Дайте ваза и вода, сама ще се погрижа за цветята, макар че са съвсем безопасни, оранжерийни.

После изслуша с любопитство Мартините предположения относно Каспарян и котарака и се надигна от креслото:

– Я, моля, разведи ме из градината и, ако може, покажи ми гоя котарак.

В това време влезе Матев с бутилка и чаши в ръка. Поднесе аперитив и помоли:

– Хайде да оставим тези фантасмагории поне днес. Марта така настойчиво ми внушава измислиците си, че понякога се чувствувам като участник в експеримент, за чийто добър край никой не гарантира.

Марта много сериозно отвърна:

– Може би имаш право. Може би не Нели, а този Каспарян си прави с мен опити, срещнал ни е, накарал ме е да се влюбя в тебе…

– А, не, не! – запротестира Матев. – Това е непоносимо!

– Не можеш да ме понасяш още отсега? – нежно и съкрушено рече Марта.

Матев потърси с очи помощ от Нели Жлебинска, но тя се усмихна коварно:

– Ти пък защо не поискаш от бившия аптекар чудодейно средство, което дарява търпение?

Като в лош стар филм с призраци някой почука на рамката на отворената врата, появи се Каспарян. След като му представиха Нели, той с най-благодушна усмивка подзе:

– Без да ща, чух последните ви думи, мила госпожо доктор. И в отговор мога само да ви уверя, че моето добро момче Матьо няма нужда от еликсира на търпението, защото притежава нещо много по-силно – любов. Любовта дава и сила, и търпение, и… да изреждам ли всички добродетели, които носи любовта? – И я погледна по детски закачливо. – А дали на вас да не подаря прастарата рецепта на търпението, една от тайните рецепти, останали от великия Авицена? При вашата работа… може да ви послужи…

И Каспарян спокойно каза:

– Балтасаре, донеси я.

Няколко минути минаха в мълчание, различно за всички. Марта тържествуваше, Матев притеснено наливаше аперитив с лед, доктор Жлебинска разглеж-

даше стария аптекар, като се стараеше настойчивостта ù да не изглежда обидна, а Каспарян безгрижно разклащаше течността в чашата си и се вслушваше в звъна на ледените късчета.

Чу се меко тупване. От прозореца зад гърба на Жлебинска скочи котаракът Балтасар, захапал пръчица от слонова кост.

Оказа се, че това е тънка тръбичка. От нея Каспарян извади много добре запазено късче хартия и го подаде на доктор Жлебинска.

Тя го зачете и вдигна глава:

– Но то е написано на непознат език.

– Ах, мила госпожо доктор – отвърна Каспарян, – за търпението и за любовта няма непознати езици, ни писмена. Имайте търпение, имайте любов и всичко непознато ще бъде във ваша власт на вашите услуги.

– На вашите услуги! – повтори многозначително котаракът Балтасар и се поклони изискано пред доктор Жлебинска.

Тя онемя.

А Каспарян галено му се скара:

– Ах, Балтасар, ах, Балтасар! – и бащински прегърна Нели. – Не пред-полагах, че ще ви изплаша. Никога ли не ви се е случвало да срещнете вентрилог, тоест човек, който умее да говори със затворена уста? На младини бях избягал от моето почтено семейство, за да скитам с един пътуващ цирк. Оттам научих да правя доста чудеса – и той обгърна с ласкав поглед всички – и трябва да ви призная, мои мили хора, че повечето от чудесата са съвсем прости, стига човек да знае езика на чудесата.

– Езикът на чудесата! – с тайнствен глас напомни котаракът Балтасар, покачи се на Мартините колене и замърка като всеки добър, нормален котак.

Фондация ЧОВЕШКАТА БИБЛОТЕКА
Фантазийската преводаческа школа
и българските електронни списания за фантастика обявяват:

Копнеж

ЗА БЪЛГАРСКИ ФАНТАСТИЧНИ РАЗКАЗИ ЗА ЧУДО И ПОКАЗ

Всеки от харесаните разкази ще бъде взет за превод на английски от Фантазийската преводаческа школа и представен пред англоезичния свят, по възможност - с хонорар за автора/авторите му.

Условията за копнежа са описани подробно на: http://choveshkata.net/blog/?p=113

John Harris

John Howe

Rodney Natthews

Bob Eggleton

Cris Moore

Рис. Юлиан Манов

Калин Ненов

Достатъчно

(размисли за възможностите)

Сто демона има във мене
сто бяса, бунни да бият.
Притихнали, чакат знамение
и чакат...
А аз си ги крия.

Това не е *достатъчно*.

~ ~ ~

Когато бях на седемнайсет, намериха ме „Падналите богове“ на Дейвид Зиндел. Тогава самият аз тъкмо започвах да се клатя и „Падналите богове“ бе книгата, която първа ме изтегли в орбита: издърпа ме над младата несигурност и отчаянието, неверието, че е възможно нещо не като това около мене, нещо *друго;* шокира ме (как инак, при история, която посвещава първите си двайсет страници на ритуал на обрязване) и обшири ума ми, без да са нужни наркотиците и симбиозните компютри, ползвани от бъдещите хора в нея; и, може би най-трайното от всичко – отвлече сърцето ми.

Данло уи Соли Рингес, протагонистът на историята, светецът, мъченикът, нечовешкият (тези определения не съм си ги измислял, виждал съм ги в критиката) – Човекът, както го нарекох аз – ми даде много, което нямаше къде да взема от реалността си – не можех да открия в никой от човеците наоколо. У Данло видях немислимото дотогава съчетание от чувствителност и сила. Жадно прегърнах движещото го желание да обзре, вкуси от, да се потопи във *всичко* – всяка умствена система, всеки религиозен мироглед, всяко усещане и обяснение, всяко човешко чувство, всяка мисъл, всеки акт; да ги приеме в себе си и да им каже: *Да. Вие сте част от този свят и ваше право е да съществувате, и няма да ви отрека и да отвърна поглед, дори очите ми да изтекат от грозотата ви. Защото само щом обгърна цялото, сам бих могъл да бъда цял – човек.* (Още тогава ме е боляло от всяко *Не* – което реже късче от Вселената и го потулва някъде, та да не пречи на теориите и желанията ни, да не грози

света ни. Боляло ме е повече; сега разбирам, че това желание да отречеш и да отхвърлиш е също част от цялото, и постепенно се приучвам да му казвам *Да*.) Данло ме учеше на миротворчество, на справяне с конфликтите без нараняване, на обич без резерви и без вкопчване...

Тогава май за първи път открих какъв ще стана, щом порасна – човек.

(Някои се развиваме по-бавно, знаете.)

Оказа се, че „Падналите богове“ е само първа част от три; че цялото се казва „Реквием за Хомо сапиенс“; че очевидно няма да се появи на български – та значи ми е време да си го намеря на английски. Втората част, „Дивото“ (*The Wild*), бе даже още по-зашеметяваща. Данло уи Соли Рингес пое на път сред Космоса да търси лек за нелечима болест, пробудена в гените на народа му; и друг, срещу космическа цивилизация, взривяваща звезди, за да осигури енергия и суровини за вечно гладните си, вечно роящи се деца; и трети, който да възвърне спомените на психически насилената му любима; и заедно, отвъд и във това, да търси *цялото*.

Когато свърших с апогея в „Дивото“, мига, в който Данло, вглеждайки се в себе си, слизайки все по-навътре, през неврони, молекули, атоми, субатомни частици, до съзнанието светлина, което свързва всичко – и *е* всичко – оставих книгата, излязох на една от моите любими и усамотени поляни над морето и гледах нощта. Очите ми трябва да са били по-черни от черното в оня миг – тъй бяха зинали зениците ми, да изпият Цялото.

А после, на една от срещите в четвъртък, когато се събирахме с подобни чувстващи и търсещи приятели, побързах да го споделя: да проверя ще лумне ли и в техните очи, да видя колко сродни сме.

(Седем години по-късно, на четири континента, оставаме си сродни. Всеки от нас – Тобиас, Моника, Анна, Негар, Сузанне – е поливал же-

ланието си да гледа света с немигащи очи, да търси зрънцето красота дори където винаги преди е виждал само пластовете мръсотия. А с поне трима от нас „Реквиемът“ се е сраснал и името на Данло още прелита помежду ни като електричество, като дума, която изчерпва хиляди други и ни уверява, че под всички наши нови пластове се знаем, съхранили сме същественото.)

Тогава исках да се запозная с Дейвид, човека зад героя Данло. Усещах, че такава наситеност, толкова екстаз не могат да не бъдат преживени лично, истински. Копнеех, алчно и неутолимо, да узная как – през какво трябва да преминеш, за да я постигнеш? Колко си загубил, за да я спечелиш? Как така я има някъде, а аз не мога да я видя в хората около мен? Има ли я – има ли го живия човек зад образа? Исках да поканя Дейвид като гост на европейския събор на фантастиката в Пловдив август 2004-а. Но обстоятелствата, както пеят Fates Warning, се наговориха и не се получи.

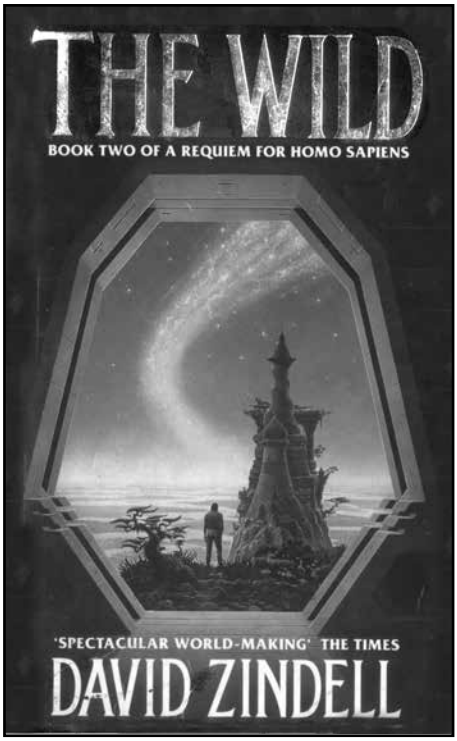

После, докато се борех с разочарованието си, осъзнах, че сам не съм бил готов за онази среща. Животът ми вече се люлееше с най-широкия мах на биполярното махало, и точно онова лято изобщо, ама изобщо не бях в състояние да възприемам или да задавам въпроси. Но има и друго: бях прочел финалната част на „Реквием за Хомо сапиенс“, „Война в рая“ (War in Heaven) – и знаех, че *това не е достатъчно*.

~ ~ ~

Чета. Наблюдавам хората – в трамвая, на опашка в пощата, по телевизията. Усмихвам се, когато зърна чуждата усмивка в привично смръщените, втурнати потоци на града. И се омайвам – понякога съм се улавял как долната ми челюст висва, сякаш пак съм мъничък и гледам „Сънчо“ – омайвам се, когато сетивата ми уловят необичайното. Смях и закачки, макар че смеещия се го чака неотложен краен срок. Нежност във връзка,

продължила повече от четвърт век. Желание да разбереш, да подкрепиш, да даваш – и така да ставаш повече – у приятелка, която няма още двадесет. Учител по изкуства, за когото ученикът е приятел; чието истинско призвание е да предава свободата на духа. Природозащитник зооинженер, който ми споделя: „Първата седмица след като повярвах в прераждането, се чувствах адски гадно, ходех като болен. Цялата тая мизерия – смита с махване света ни, – отново и отново...“ А после се ухилва, да не би да си помисля, че гадното е продължило повече от седмица.

Но някъде отвътре, под очите и ушите, под усещанията и мислите, там, където съм наистина, то ме гложди:

Не е *достатъчно*.

~ ~ ~

Често съм се питал защо Зиндел е решил да завърши „Реквиема“, отстъпвайки от принципите в по-ранните му части – да оправдае отнемането на чужд живот и изяждането му с идеята, че един клон от дървото на еволюцията е в правото си да засенчи друг, да го лиши от светлина и влага и дори да го накара да изсъхне, ако така самото дърво ще прорасте по-здраво; да се свлече обратно в дарвинизма. (Дарвинизмът, вече се досещате, не достатъчен.)

Дали не е било заради обвиненията, че героят му прилича твърде много на светец, че тази свръхчовешкост става нечовешкост; че масата читатели – дори ония жадни духове, които виждат в етикета Speculative Fiction възможности за обширяване, за нещо друго – че даже те биха се отдръпнали скептично, биха спрели да приемат ставащото за възможно, да се доверяват на героя?

(Възможно е, разбира се, причините да са били далеч по-тривиални – притискащ краен срок или редактор, който настоява, че *тази* книга няма да прескочи седемстотин страници. Последната глава на „Реквиема“ е тъй нахвърляна, тъй бледо драсната, когато я сравним с останалите седемдесетина, търпеливи, изваяни до най-финия художествен детайл и най-малката логическа брънка... навярно е заради външен фактор. И някой ден, когато уловя, че му е време, ще пиша на Зиндел и ще го питам как е било, но по-важно, какво би му се искало да бъде – сега, години по-нататък.)

Помня, че заради отхвърлянето на ахимса, идеалът да не нараняваш даже в мислите си, който го беше водил и ваял като човек, се отдръпнах от Данло, Тамара и сина им, видях ги като носители на оная друга безгранична човешка възможност – да се плъзваме в готовите коловози и да

бъдем нормални: обикновено семейство, което се бори за своите базисни ценности, включително оцеляването.

Да, ще кажете, животът на сина му бе по-важен от живота на бялата мечка; когато браниш близките си, убийството е оправдано.

Аз няма да ви отговоря. Развоят на историята с глада и решението на Данло продължават да ми идват неестествени, наложени свише, не от посоката на текста, а от автора, който се опитва да ни убеди в нещо.

(И се надявам никой, никога вече да не ми казва „Хората са най-важни“, досущ Батман, четящ морал на Отровната Айви. Покажете го; докажете го; но не го казвайте.)

Може би съм неоправдано жесток, особено след като не съм бил в ситуация, в която ми се налага да правя избор между живота на любимо същество и такова, към което не чувствам много. Може би съм наивен. Може би просто ви давам думи, в които да потърсите спасение, ако тези ми размисли ви изпълнят със студ.

Мен ме изпълваше студ, когато гледах Данло сам да се вписва в „или – или“ избори, да се отказва от възможности.

~ ~ ~

Данло уи Соли Рингес е мечта.

Не е идеален, както няма да се уморя да обяснявам. И него го облива черен гняв, до главоболие, което бие слепоочията с чук и замъглява поглед и преценка. Забравя собствените си обети, пометен от емоциите: когато научава, че е роден с кръвосмешение, сред подигравки на съученици, младият Данло в помрачението си изчопля снежни червеи и ги изяжда, както е обичаят на рожденото му племе, въпреки че отдавна е поел обет за ненасилие. Не се свени да провокира психическа болка – макар и със съзидателна подбуда, понеже е възпитан в ангслан, свещеният садизъм на фравашките отци, според който психическата болка калява духа и ни помага да растем, тъй като само от нас зависи дали и колко ще оставим да ни заболи от нея. (Например: ако ви кажа че сте глупави – и недостатъчни, само вие решавате колко навътре да ви стигнат тия мои думи, колко да им повярвате, колко да се порежете на тях. Ако в този момент мръщите чела недоверчиво, то е защото някой друг ви е отровил, учил ви е, че люта рана заздравява, но люта дума не се забравя – и вие сте повярвали.)

Но Данло е мечта, защото се стреми. Попадайки сред свят, изправен пред война, той се стреми да проумее гледните позиции на всички и да съзре – да създаде, ако е нужно – позиция, която да ги изразява до ед-

на, така че всеки да е склонен да я възприеме като своя и, възприета, да остане трайно, като основата на мир, не примирение. (Такъв е впрочем водещият принцип в решаването на конфликти, conflict resolution/transformation.) Когато след редица изпитания един народ, потърсил единение в компютърните симулации, го пуска в себе си – съвсем буквално, Данло не се противи и не се прикрива, оставя се да се разтвори целият, при все опасността завинаги да се лиши от индивидуалност, да се пристрасти към безпрепятствено споделяните преживявания, без думи, неразбиране и страхове, да не поиска да се върне към физически ограничаващия свят и мисиите, за които е положил клетва там. А после, след като познава дузина други бляскави човешки същества в сияйната им цялост, той се стреми да им покаже, че цялост като тази не е цялост и няма как да бъде, ако бягат от телата си, ако решат да кажат „не“ на част от себе си.

Тъй Данло е мечта, защото се стреми към повече и същевременно живее с радостта от онова, което му се случва; постигнал е непостижимият баланс между желание и удовлетвореност.

~ ~ ~

„– Ти си Светлоносецът – рече Хара. – Човек без страх, който ще изцели живите и ще крачи с мъртвите. Мнозина казват, че можеш да изцелиш и умиращите.

– Не – отвърна Данло. – Умиращите, хората... само те могат да изцелят себе си.

– Говори се, че носиш светлина в дланите си и че докосването ти е като докосването на слънцето о цветето.

Данло затвори очи, припомняйки си какво бе видял в себе си по време на светлоприношението.

– Ние всички сме само светлина, да? Тази прекрасна светлина. Тя е вътре във всички неща. Тя е всички неща, наистина. Тя... познава себе си. Тя движи себе си, кара себе си да се движи. И създава *себе си*, от себе си, струяща, безспир, новите форми, силата, волята, аз... аз знам, че всеки е в състояние да изцели себе си. Този благословен начин, почти мога да го съзра. Мога да го почувствам, в дланите си, в кръвта си, и по-дълбоко – той гори във всеки атом на моето същество като огън. Всички ние сме изпълнени с този пламък, Благословена Хара. Той изгаря да претвори себе си. И ние изгаряме да претворим себе си, и всички знаем как, наистина знаем. Ала не знаем... че знаем.

...

Когато Хара най-сетне го погледна, очите ù бяха събрали почти толко-

ва вода, колкото тъмни океани, носещи се в безкрайните дълбини на космоса. Лицето ù бе потъмняло от скръб, а душата ù бе изстинала в очакване на смъртта. Данло дълго я гледа, внимателно и очаквателно – чакайки, докато не почувства парещия прилив на сълзи да гори в собствените му очи. През този прозорец към страданието, което споделяха, той съзря един по-ясен неин образ. Видя нейната гордост, твърда като диамант, и нейната доброта, благородството и милосърдието ù. В някои отношения тя бе най-прекрасната жена, която някога бе познавал. Ала тя плачеше в безмълвната си скръб и страдаше в ужасна самота, сякаш бе последната жива звезда насред черната пустош на нощта. Любовта му към нея, осъзна той, бе без предел, като самия живот. Удиви се на превеликата странност на живота, могъществото му, тайнствеността му, безкрайните му възможности. Винаги съществуваше светлина в светлината, спомени за миналото, мечти за бъдещето, цвете, което се разтваря от вътрешността си в цветове от синьо и бяло, и златно, като безкраен лотос, който разцъфва сред вселената. Докато се взираше все по-дълбоко и по-дълбоко, той съзря Хара не само като възрастна жена, ранена в душата си, но и като дете, изпълнено с молитви и надежди, като майка и любима, като новородено, което се опитва да погълне с очи чудото на света. Съзря я като предан Четец, който има големи планове за своята Църква, и като баба, чието най-голямо удоволствие е да праща подаръци на децата на своите деца. Съзря я такава, каквато тепърва можеше да бъде. Защото нейният живот още не бе приключил. Тя можеше да живее навярно още тридесет години – или тридесет милиона. Тя щеше да се върне към вярата си, стига да можеше да се върне към себе си, и щеше да бъде ярка светлина, която да отведе Църквата в нова епоха. *Всеки мъж и жена е звезда* – спомни си той. Ала никой, дори Върховната свята Иви на Кибернетичната вселенска църква, не можеше да бъде осъден да сияе сам.

– Хара, Хара.

Макар че устните му останаха затворени и гърлото му не издаде звук, Данло я повика с друга, по-дълбока част от себе си.

– Хара, Хара – попита я той с очи. – Кой съм аз? Какво съм аз?

И, по същия мълчалив начин, Хара му отговори:

– Ти си Светлоносецът.

– Не, не – аз съм само огледало, нищо повече. Погледни ме и ще видиш само себе си.

И тогава настъпи миг. Настъпи миг на припомняне и чудо, в който Данло се върна към струящата светлина в себе си. Той бе огледало за душата на Хара, наистина, но беше и много повече. Очите му сияеха като

наситени сини течни скъпоценности, а сърцето му бе пламтящ диамант, изпълнен с огън и любов. Цялото му същество стана богоподобно и прозрачно, всъщност съвсем неприличащо на посребрено стъкло, а по-скоро на някакво невъзможно кристално вещество, съвършено прозрачно за светлината на най-дълбокото му съзнание. Тази светлина отвъд светлината се лееше от него с цялото великолепие на звезда. Тя премина от неговите очи в нейните. Докосна най-дълбоката ù същност и възпламени желанието ù за живот. В Хара, както във всеки, живееха всичките диви възможности на живота. В яркото озарение на мига тя най-сетне прозря това. Седеше на мястото си, усмихвайки се на Данло и танцувайки с него душа о душа в страшната ярка красота на светлината от очите им. И всичко това се случи помежду им без думи и без шепот, в пълно мълчание. Нито един от програмистите или пазителите (или дори малкият светещ имаго на Еде) никога нямаше да узнае как Хара Иви ен ли Еде най-сетне достигна своята собствена скрита светлина.“

Дори само сълзите, които тоя пасаж ми донася, и яснотата с тях – те са достатъчни, за да зная защо „Реквием за Хомо сапиенс“ влезе в живота ми.

~ ~ ~

Какво не ми достига в Данло?

„Реквиемът“, с трите си части, обхваща две хиляди страници и засяга – без преувеличение – десетки области от човешкото познание, обикновено гледайки ги през очи, които търсят невъобразеното, недоразвитото и неописаното. И никак не е трудно за неопитния млад човек да се залута в *толкова много*, да затвори книгите с усещането, че, о, да, сега той вече *знае*, бил е навсякъде, където има смисъл да отидеш – бил е там в орбита; а онова, което му се случва в мъничкия, ежедневния му свят, едва ли ще го изненада с нещо важно; че занапред го чакат само и единствено вариации на ситуациите, през които е минавал редом с Данло, и никак няма да е странно, ако „героите“ в тия ситуации не се оправят и не се представят тъй добре, както героите от „Реквиема“.

(Нормално е художествените герои да ни надминават в много отношения. Те все пак концентрират, а често и хиперболизират онова „най“, на което сме способни – и хубаво, и лошо, и невместващо се в никакви критерии и рамки. Опасенията на младия читател, за когото малко подвеждащо говорих в трето лице, по-скоро бяха, че няма да съзре около себе си, сред живите, проявите на онова желание за *повече*; че сред живите не просто е по-слабо, а го няма като качество въобще; че би могло да е

самозаблуда и измислица.)

С минаването на годините и дострояването на галерията от житейски ситуации се разшири и погледът ми. И ето ситуации, които ми долипсваха чувствително в „Реквиема“:

Зиндел не е показал Данло като шеф на други хора. Да, Данло мотивира множества, цели народи, отделни ярки личности да вярват и да *бъдат* повече, ала на тия две хиляди страници аз никъде не го съзрях да ръководи групичка от хора: да опознава всеки и да преценява кой с кое се справя най-добре, за да му повери най-пасващата част от цялото; да ги успокоява, щом се провалят; да не забравя откъде са тръгнали и накъде вървят и да знае как да им го напомни, така че да им дава сили в моментите на отчаяние; да възприема конфликтите като естествени прояви на общуването и съвместното постигане – дори конфликтите за мънички неща, от преумора или пък дребнавост, или его.

Не видях и самия Данло уморен, раздразнителен, готов да хапе в раздразнението си, но тези са си мои лични слабости, които зная, че не са необходими и има как да се надмогнат с опита; че щом работиш с други, даващи ти шанс да те изслушат, разбирането, помирението и постигането изисква само време.

За сметка на това ми липсваха ситуациите, в които Данло трябваше да взаимодейства с други хора, които не *желаят* да го слушат, пред които той не може да разчита на авторитет или дори човешко уважение, които биха го третирали като измамник сладкодумец; наивник и идеалист; поредния парашутист, натресен им отнякъде, опитващ се да ги експлоатира или да им продава краставици; толкова усъмнени в него или убедени в себе си, че диалогът се извръща в мърдане на устни...

Искаше ми се да видя Данло в повече такива ситуации, да видя как ще го преведе Зиндел през тях. Те щяха да помогнат да преодолея не една от кризите на миналите ми години по-безкризисно.

~ ~ ~

Понякога ме навестява един образ:

Тялото ми, оловносиво, цялото от олово.

Изведнъж върху него се появява точка. Червена, после оранжева, златна, бяла... ослепително бяла – и блъвва огън.

Съсовете оловносиво се превръщат в потоци от светлина, сякаш изгрява звезда. Светлината не е пожарът на свръхнова, не оставя по дирите си пепелища; тя се предава на всичко, което докосне, отдава му се, напоява го, насища го – докато самò не засвети.

Рис. Ертан Мусов

И когато тая картина се връща в ума ми – всъщност не е в ума ми, мога да я почувствам във всяка клетка, навярно такива са спомените, впечатани в гените ни, за които разказва Зиндел – тогава гърдите ми се издуват, и мога да чуя сърцето си, и знам, че всичко ми е възможно, стига наистина да го избера. И ми е леко дори когато се върна в тежкото си оловно тяло.

Тогава ми е достатъчно.

~ ~ ~

Аз си мисля, че хората трябва преди всичко да бъдат приятели, защото без приятели... за къде сме? – сподели с мен наскоро Габриела, приятел.

(Липсата на общ, неженски и немъжки, род в българския ми създава огромна недостатъчност, когато го говоря. Нужен ми е, тоя общ род, за да прекрача отвъд различията и да изтъкна общите неща помежду ни, мъже и жени, човеци.)

В „Триптих за Юнаци и злодеи“, върху лявото платно, ей тъй между другото бях закачил читателите с „Някои разправят, че я обичал като повече от приятел. Други се смеят: какво значи да обичаш като повече от приятел?“

Не зная колко от тях са го забелязали – подхвърлено е сред пороя от мисли и щрихи и лесно се изгубва, ако човек не си оставя време да развърти из ума си всяка една поотделно, да потърси къде е мястото му, индивидуалното, неповторимото му място спрямо нея. Навярно нарочно съм го оставил тъй незабележимо; уловимо само от читателите, минали през нещо подобно. Не обичам да говоря за обичането, което е „повече от приятелство“, почти толкова, колкото не обичам ситуациите, в които въпросното обичане между двама човека застава на пътя на приятелството, тяхното общо приятелство или това на единия с някой друг. Как да не възкликна като усмихнатия разказвач на „Триптиха“: Що за обичане е това, което тъй те иска за себе си, че сакън и прашинка не дава от тебе за другите, или пък дава, но го боли, криво му става, че те споделя (с други), и тъй с времето охладнява – ти свикваш ли с болката и кривото, без сам~а да се изкривиш? – и се отдръпва, и даже забравя, че преди обичането е имало и приятелство... Що за обичане е?

Данло и „Реквиемът“ ме изцелиха от отвращението, което други книги, други човешки погледи ми бяха натрапили към секса, физическото изражение на обичането. Любовната сцена с Тамара в „Боговете“ изригна с такива потоци от сила и нежност, страст и чувствителност, радост и дивост, и *цялостност*, че всичките мои гнусни асоциации – погнусени

– и мръсни усещания – усещания за омърсеност – се отмиха и ме оставиха *аз*: онзи, който приема себе си, и тялото, и копнежите на душата, даже ония, свързани с обичане на един-единствен човек повече от останалите, и лавата на духа, който иска да облее целия свят, да разтопи кората от нечувствителност, да разжари задремалите отдолу стремежи... И когато в „Дивото“ Данло отново се срещна с Тамара, само че друга Тамара, различна, и неясното подозрение, че това не е неговата Тамара, намери своето потвърждение в мига на най-интимната близост – помня, че тогава ме заболя, както би ме боляло, ако злоупотребиш с доверието ми, когато съм те пуснал вътре в себе си, независимо дали е интимен момент, или споделяне с думи, или нещо съвсем друго и неописуемо.

(Някой ден ще се науча да не казвам две важни неща в едно изречение. Явно няма да е сега.)

И още: най-голямото ни обичане да ни прави най-уязвими. Най-продължителните ни войни, най-многото хвърлени сили и раздрани нерви да се случват заради най-близкия човек.

Аз... не разбирам.

На теб достатъчно ли ти е?

(Мисля – но за това определено имам нужда да препрочета – че Зиндел не предлагаше решение и тук: какви са възможностите на двама човека заедно да бъдат повече от сбора от двамата поотделно. Такова решения навярно няма; този процес – да си заедно с друг~а, за постоянно, на всички нива, ще да е най-безграничният, най-незавършващият, от всичко, което ни прави човеци.)

~ ~ ~

(А какво ли е да си заедно с *няколко* души, на всички нива, за постоянно? В „Да обичаш Сам Сама“ с Владо Полеганов само загатнахме за бъдещите семейства, в които няма установен брой родители, нито децата са непременно родените от плътта ти. Надали скоро ще го развием подробно – нито ние, нито читателите ни сме узрели за онова бъдеще. Първо трябва да разрешим други неща, тук и сега.)

~ ~ ~

В няколко от най-наситените сцени в „Реквиема“ Данло с усилие на волята изменя физиологията си, така че тялото му да превъзмогне някаква трудност: или като забави субективния ход на времето в сблъсъка с невъзможно бърз убиец, или като произведе в клетките си антидот за парализиралата го отрова. Това е триумф на възможностите ни, човешките

ни заложби, който ме кара да настръхвам, смаяно и копнеещо, когато го препрочитам.

Вярвам, под всичките убеждения и позиции, които съм успял да изразя пред света, че заложеното у нас е действително безгранично, че ни е дадено напълно достатъчно; и най-ярко, най-неоспорвано (дори от мен самия) съм усещал това, когато някое мое огорчение, самообвинение или порив на гняв за броени минути се преосмислят и трансформират в оня Калин, който продължава по пътя си като наистина друг Калин, по-осъзнат и почувствал, точно като асимилирането на отровните вещества от организма на Данло, само че не с отровни вещества, а с възприятия.

...И за това не обичам да говоря. Каквото и да кажа, няма да ти е достатъчно, ако вече не ти се е случвало; няма да задейства у тебе подобен процес. Нужно е да го преживееш лично, да усетиш собственото си тяло като изригваща нова, като земетресение, след което не се е строшило нищо, но и нищо не е останало същото, за да се убедиш, че не си измислям – че новата и земетресението не са, как го казваше Сам, „смотаното клише от поезията“.

Преди да ми завидиш обаче, искам да те предупредя: Ако онова – новата, земетресението, зейналите зеници, преобърнатият живот – ти се случат, няма да има много хора, с които да споделиш. Сам няма да си (нито Сама) – щом ме четеш, няма как, да? Но на мястото, където стените на достатъчното се сгромолясват, понякога е самотно и ветровито. Ако не ми вярваш, вгледай се в гърбовете на всички, които вече спряха да ме четат, и размисли.

Ако си още тук и толкова мислене ти е достатъчно, и вече протягаш ръка към мен – да знаеш, че хапчето, което ти давам, не е нито синьо, нито червено. Не е дори виолетово и не съм убеден, че е хапче, и че ти го давам аз, и че едно е достатъчно. (За последното съм почти убеден, че не е.)

Ако има едно нещо, за което не бих се чудил и което бих ти рекъл без угризения, ето го:

Ставай. Вдигни поглед от тоя лист. Излез от главата си. Светът ти те чака.

Аз съм някъде там.

Сто хали, атланта, фурии
беснеят и сили ми стичат,
и чакат, и в мене се крият.

...А аз съм роден...

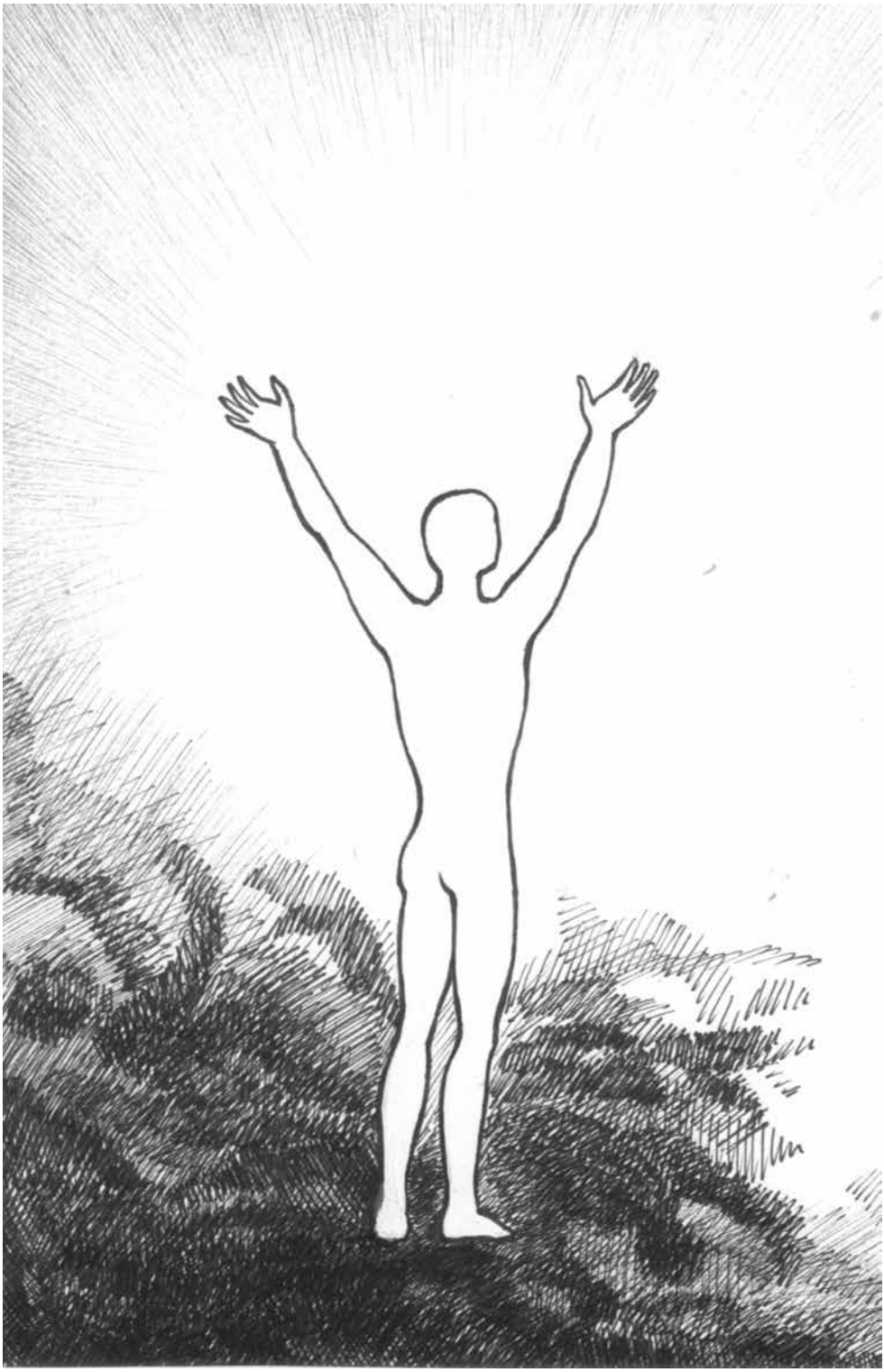

Рис. Ели Апостолова

Футурум

бъдещето

начин на употреба

Атанас П. Славов

КРАЯТ НА ИСТОРИЧЕСКИЯ ЧОВЕК

Потомци,
не искам да пиша утопии
Излишно е – имам опит.
А. Бурмов

По-рано философията е осмисляла света, после е минала през етапа на насилствено преобразуване на света, неговото нагаждане към схемите на разума. Сега започва третата епоха, когато философията участвува в практически проекти по производство на нови форми битие. Никога по-рано производството, техниката и бизнесът не са били толкова метафизични в своята основа: нали започва разработката на незримите пластове на материята, граничещи с нематериалното – съзнанието, психиката, генетичния код, неизвестните пространствени измерения. Преди философът е казвал последната дума за света, правел е равносметка. Хегел обичал да казва, че совата на Минерва (богинята на мъдростта) излита след смрачаване.

Днес философът се е превърнал в утринна чучулига. Той произнася първото название на несъществувалото. Той полага основите. През 21 век ще се появят алтернативни форми на разума и живота – изкуствен интелект, клониране, киборзи, генопластика, виртуални светове, сюрреали, изменение на психиката, разширение на мозъка, усвояване на тунелите в пространството и времето. Значи, философията, като наука за първосъщностите, първопринципите, първоначалата, вече не спекулира с това какво е било в началото, а сама залага тези начала, определя метафизичните параметри на другофизичните, другопространствените, другопсихични светове. Философията е мислене за световете. Преди, когато на наше разположение е бил само един-единствен свят, философията по неволя е била ограничена наука, тя до изтръпване на мозъка е трябвало да разсъждава защо светът е такъв, а не друг.

Днес, когато се открива възможността за други светове, философията преминава към дела, тя става свръхтехнология от Първия Ден на Творението!

Аз смятам, че философът е кръводарител на Ноосферата.

Михаил Епщейн

Михаил Епщейн, макар и професор в няколко американски университета, като истински руснак малко смесва желаното с даденото. На преобладаващото число световни философи дори не им и минава през ума да кръводаряват някаква си Ноосфера. И ако някой им обяснеше какво е това, биха го сметнали за нещо несериозно и утопично.

С това се занимават комуникационни специалисти, информатици, кибернетици, дизайнери, писатели фантасти и други, които са определени като „самодейци в дълбокото мислене“.

Почти всички екстраполации, произлизащи от общественото развитие, от социалната еволюция, такава, каквото днешната наука я отразява на нивото на натрупания опит, звучат неоптимистично.

Например на Европа идеята за бъдещето ù изглежда апатична, празна и изнемощяла, лишена от свежест, упование и покой; защото тя продължава да живее в състояние на вцепенение и умора. Две кървави световни войни, масово унищожение на хора, гонения и лагери ГУЛАГ, опитът от тоталитаризма, расизма и ефекта от прилагането на оръжията за масово унищожение посяха семената на съмнението в способността на хората да създават и позволиха да се изпари всяко „утопично бленуване“. Това „разомагьосване“, което се изразява в диагнози като „управляван свят“ (Хоркхаймер/Адорно), „кристален застой“ (Арнолд Гелен), „празно, мъртво време“ (Валтер Бенямин), „Гещелл“ (Мартин Хайдегер), „архаизъм на човека“ (Гюнтер Андерс) и т.н., продължава да оказва влияние и днес. То дава храна и влияе върху позицията, манталитета и стила на мислене на литератори, художници и политици. Това състояние на духа е категорично формулирано от О’Браян. главния герой в Оруеловия роман „1984“, когато той казва: „Ако искате да си въобразите картина на бъдещето, представете си ботуш, който стъпва върху човешко лице – отново и отново“.

Но това е наследство, а съвременността не предлага повече позитивни основания – мегакорпорации, градящи собствени потребителски империи, където опредметеното съзнание на потребителя в никой случай не е продължение на демократичната свободна личност, демонизирана глобализация, в повечето страни прочитана като англо-американизация, тлеещия тероризъм на мюсюлмански анклави в развитите страни; все по-голямо усъвършенстване на манипулиращите и психотронни технологии както в рекламата, така и в политиката... и т.н.

Следователно не е изненада, че оттогава за мнозина мислители и коментатори утопичното мислене изглежда неглижирано и разказите, обещаващи освобождаване на човечеството, непрестанен възход или удовлетворение на всички потребности, се възприемат по-скоро като кошмар, отколкото като спасение. Миналият век отне невинността на утопичното. Онзи, който все пак се впуска в позитивно проектиране, веднага се сблъсква с негативното му значение.

На другия бряг на идеите са футуролози като Алвин и Хайди Тофлър, Марвин Мински, Айвън Съзърланд, Ерик Дрекслер, трансхуманистите на Макс Мор и други, които открояват Ерата на информатизацията като състояние на човечеството, което не подлежи на историческа екстраполация,

ЕРА НА ВЪЗМОЖНОСТИ, КОИТО СА ОТВЪД ИСТОРИЧЕСКИЯ ОПИТ НА ЧОВЕЧЕСТВОТО.

Ако човек внимателно и отблизо разгледа въпросните изследвания, то той без предубеждения ще установи, че информационната технология драматично променя социалния жизнен свят на хората, трудовите взаимоотношения, търговските връзки, структурите на личността и т.н.; несъвършената генетична програма на човека и неговото тяло отскоро е подложена на постоянни корекции и усъвършенстване; на основата на генетичните алгоритми и невронните мрежи в голямата си част биологичната еволюция ще се окаже управляема и контролируема, което би довело до неподозирани последици за човека и природата; в резултат от дешифрирането на човешкия геном деца, таланти и интелекти ще станат обект на. планиране на чертожната маса; чрез манипулации с атомната структура на веществото ще възникват нови материали, които многократно ще превъзхождат старите по здравина, еластичност и трайност; в мрежата, на работното място или във всекидневното общуване хората ще се срещат с нови близки, съперници и конкуренти, със смесени форми от електроника, химия и биология, както и с неподлежащи на контрол бактерии, паразити и репликанти, които ще довеждат мрежите до срив или пък далеч ще ги превъзхождат по производителност, ще предизвикват неизвестни епидемии или ще налагат принципни промени в законовата база.

Не бива да ни учудва, че някои автори преминават в откровени фантазии, а спекулациите се развихрят. Така някои защитници на новите технологии като Ханс Моравец и Марвин Мински, Кевин Кели или Грегъри Сток вече мечтаят за прехвърляне на данни от човешкото съзнание върху по-устойчиви и по-сигурни носители на информация; те описват виртуални светове, в които хората ще влизат посредством холографски модели, имерсивни техники, биологична обратна връзка и мозъчни имплантанти; те се надяват да усъвършенстват еволюцията по дигитален път или чрез създаване на изкуствен живот с помощта на компютърните технологии (Артифишъл Интелиджънс) или чрез киборгизация на човешкото тяло. Други, като Ерик Дрекслер и Ралф Меркле, Робърт Зубрин и Макс Мор, вече съзират на хоризонта тълпи от минироботи, които се движат в човешките тела и отново почистват задръстените в резултат на тютюнопушенето и лакомията артерии. Ако едните очакват от изследванията в микро- и наносферата (нанотехнологията) нови материали за ракетното производство, които най-сетне да открият пътя на хората към космоса (мисията „Марс“), където да водят живот в изкуствени биосфери или да трансформират други планети като един вид „заместител на земята“ (Терраформинг – превръщането на други планети в обитаеми небесни тела, на които да е възможен човешки живот с незначителни или допълнителни технически средства), другите се надяват на установяване на директна връзка на човешкия мозък с интернет (глобален разум) и на постбиологичен живот (трансхуманизъм). Обмислят се и възможнос-

тите за окончателното елиминиране на болестите, обратимостта на процесите на стареене, присаждането на органи, съвършено чиста природа и материално обезпечен живот.

Какви са тия две противоположни тенденции?

ЦИКЛОФРЕНИЯ НА ЧОВЕШКОТО ПРОГНОСТИЧНО СЪЗНАНИЕ?

Нима социално-икономическите прогности са суровите реалисти на анализа, които говорят за предстоящото, а другите са безотговорни техноутописти, които дори не са и чували историческия вопъл на Маяковски: „И радио есть, а счастья нет!“

А може би социално-икономическите ескстраполации водят до футурологията на задънената улица, просто защото това е краят на екстрапологиката? Изчерпване на историческата опитност, която носим от дълбините на историята? Изчерпване на натрупаните възможности да се виждаме като продължение на вчерашния ден, но малко по-различни?

Нека разгледаме основните компоненти на анализирания проблем:

Научно-технологичната революция, която променя света и човешката личност. Неизбежна ли е тя, или е прищявка на mad scientists (луди учени)? Най-общият системен анализ безапелационно отсъжда, че тя е пряк продукт на човешкия разум и реална екстраполация на моделирането на средствата за производство и оръдията на труда, моделиране, което човекът извършва от началото на формирането на разума му. Просто за пръв път „оръдията на труда“ преминават границата от външни оръдия за моделиране на околния свят във вътрешни инструменти за самомоделиране и съответно управление на околния свят. За пръв път в човешката история реално възниква проблемът за „автокреатора“ – самоизграждащия самомоделиращ се човек. Това, разбира се, е плашещо за всяка хилядолетна система от меми (традиции, култури, морални ограничения) Но конкурентните отношения между социалните, икономическите, идеологическите и религиозните системи говорят, че системата, която си позволи да забрани прилагането на някои от тези инструменти, автоматично изостава в придобиването на нови възможности. Освен това „автокреацията“ (пак за пръв път в човешката история) превръща индивида, напреднал в овладяването на тези инструменти, в значим фактор, какъвто в човешката история са били само властовите фигури.

Тук трябва са се спрем на важен акцент! През цялата история човешките популации са извършвали взаимно сравняване на структурните си възможности, чрез войни, асимилации, влияния, противостояния, и съвсем естествено, появата на новородено човешко същество е била важна само като елемент на системата, огромна част от новородените човешки същества са имали смисъл като пълнеж на системата, а решаващите фактори в общностите са били силовите и управленските индивиди. До появата на машинното производство дори прите-

жаването на добър меч е било недостъпно на редовия селянин или гражданин. Да не говорим за годините, нужни за овладяването на бойните изкуства. Лишените от възможности за личностна изява само в единични случаи са се издигали до по-високи операционални нива и в преобладаващите случаи са оставали в слоевете на невидимата производствена и размножителна маса. Поради споменатите недостъпни технологии, те не са можели да заявят претенциите си. През първата вълна на индустриалната революция те автоматично се превръщат в огромните маси от работници, но поради високата им концентрацията на определени места и достъпа им до високоенергетични технологии се проявява работническото движение и знаем добре какво произлезе от това през следващото столетие.

Днес, когато според много изследователи мястото на работническата класа се заема от информационните работници – стотици милиони души, приковани зад своите компютри, за да генерират обществен и социален продукт, ако те се усетят безправни и ненужни на социалния процес, мислите ли, че тяхната неудовлетвореност ще бъде така безрезултатна като на феодалните селяни, лишени дори от приличен меч, с който да защитят дъщерите и невестите си от барона с неговото „право на първата нощ“?

Помислете над тези интересни цифри: По данни на Интерпол 75% от масовите убийци на планетата ни, убийци, разполагащи с най-високи технологии и убиващи абсолютно непознати хора по различни „мирогледни, религиозни, артистични и други причини“, са в страна, която наброява само 5% от населението на планетата – САЩ. Останалите 25% се разпределят на оставащото 95% човешко население. Ако оставим настрана моралистичните и антиамерикански интерпретации на тези цифри, можем да дадем и такова тълкуване: В САЩ има най-развита техносфера с най-голям брой органично вписани в нея индивиди, които се усещат социално ненужни, извадени от контекста на „вземането на решения“ и същевременно достатъчно битово осигурени, за да не се борят за оцеляването си. Серийните убийци са най-патологично изявената част от тази социална група. Други, далеч по умерените, пишат разрушителни вируси и червеи в компютърните мрежи. Само миналата година

опустошенията от такива безсмислени от гледна точка на изгодата програмки са над 45 милиарда долара – сума, сравнима с полета до Луната. В подобна социално-ролева ситуация са и негрите и „белите боклуци“ в гетата на Америка, и мюсюлманите второ поколение в Холандия, Германия и Франция, и циганите у нас.

Във всички предшестващи исторически времена енергията на безправната тълпа от „неучастващи във вземането на решения“ е била поглъщана от тежкия ежедневен труд по изкарване на прехраната. Днес включеността им във високотехнологични инфраструктури променя принципно качеството на тяхната реакция.

Не футурологичен, а напълно прагматичен е докладът направен от групата на контра-адмирал Крис Пери (Chris Parry), ръководител на Центъра за приложни, концептуални и доктринални изследвания (Development, Concepts & Doctrine Centre) при Британското министерство на отбраната.

Ето няколко точки от изброените предстоящи заплахи за държавата, срещу които тя би трябвало да изгради защитни механизми:

1. Разрастването и масовизирането на флешмобите. У нас този термин е почти неизвестен, но в западните страни е масов проблем: Спонтанно възникващи групи за социално и криминално действие, координирани чрез мобифонни връзки, без предварително планиране, пропаганда, лидери и организации. Регистрирани са 10 хилядни струпвания на демонстранти, които са се самоорганизирали в рамките на половин час, както и гангстерски операции, управлявани и координирани на този принцип.

2. Масовизирането на вградени в мозъка на човека чипове – една нова опция за управляемост на членовете на дадена група, която според британските аналитици ще облагодетелства в еднаква степен правителствените, криминалните и терористичните структури.

3. Масовизирането на електромагнитно-импулсното оръжие, с което могат са да се изключват или разрушават големи информационни инфраструктури. Отново най-облагодетелстваните групи са споменатите три. Не е трудно да си представим как би изглеждал един съвременен мегаполис при сражение между някои от тях.

4. Средната класа ще се превърне в революционна класа в контекста на Маркс, заемайки ролята на пролетариата – твърди се в доклада. Това ще стане от една страна като противовес на разтварящата се ножица със свръхбогатите, а от друга – заплахата за реда, която ще нараства от страна на градските лумпени. „Средните класи от цял свят ще започнат да се обединяват и да използват всички възможности за достъп до знания, всички ресурси за формиране на транснационални процеси за постигане на свои типично класови интереси. Глобалното неравенство с висока вероятност ще доведе до възраждане на марксизма.“

Наскоро в Сан Франциско е създаден DNA Copyright Institute, който има за цел да защитава правата на всеки човек „от кражба и незаконно присвояване на ДНК, клониране и други неразрешени действия“ посредством забраната за

възпроизвеждане в печатна, електронна, фото- или биологична форма. За създателите на този институт клонирането на човешко тяло не е фантастика, а въпрос на близки срокове.

Виждаме как заинтересованите „носители на популярен генетичен материал“ (спортисти, кинозвезди и др.) се подготвят за охрана на своята уникалност в новата ситуация и изобщо не се успокояват, че това са „някакви фантазии принадлежащи на неопределеното бъдеще“. Цялата масова култура (филми, ТВ сериали, шоу-спектакли) в развитите страни е пронизана от тревожно очакване на катастрофа. И това вече не е познатата катастрофична фантастика, а катастрофа в начина на живот, мироглед, възможности и реакции. Откак съществува, семейният ТВ сериал спазваше неумолимото правило каквото и да се случва в живота на героите, то винаги да си остава в кръга на семейството, но никога да не засяга структурата на социума. От няколко години това правило бе нарушено. Сериали като „Сърфейс“, „4400-те“, „Герои“, „Мъртва зона“ не само показват истински стряскащи социални изменения, но и открито говорят, че се задава истински избор на еволюция за цялото човечество.

Тук опираме до обобщенията, които трябва да се направят, когато говорим за влиянието на новите научно-технологични реалии върху системообразуващите фактори на самата човешка личност.

Нека ги подредим най-грубо:

1. Комуникации – с увеличаване скоростта на мрежата – лавинообразно растящи възможности за ВКЛЮЧВАНЕ било то в бази данни, камери и сенсори по цялата планета в развлекателни, художествени и исторически и научни виртуализации.
2. Колективно изграждани виртуални гейм и социални виртуални пространства, които предлагат както бягство от действителността, така и нов вид личностна реализация. Днес с появата и на работещи квантови компютри тяхната масова реализация не буди съмнения.
3. Геном – манипулации с биоструктурата на човека, премоделиране на живата му агро- и зоосреда. Клониране на телесни копия на хора.
4. Изкуственият интелект – дори и в съвременния си примитивен експертен вид той успява да лишава хора от работни места, а появата на софтуер, притежаващ подсъзнание, автоматично поставя въпроса за сравнението в човешкия разум, социализацията на двата вида разум едни спрямо други.
5. Нанотехнологии – автокреатура, избор на външност, здраве, неограничено дълголетие, потенциално и метаморфност.
6. Енергийна независимост на индивида – пробив в новите технологии за извличане на енергия от околната среда в най-широкия смисъл на думата – и на макро-. и на микрониво – free energy (безплатна енергия), студен синтез, суперелектролиза и т.н. Проблемът за енергийно независимия индивид.

Всички тези фактори, повечето от които имат съвсем реални и работещи ана-

лози, посочват едно:

Исторически наложилата се структура на човешката личност, която през цялата човешка история се е развивала предимно социално, но винаги фиксирана в ограниченията на биологичния (практически нееволюиращ) носител, е подложена на изпитания, за които тя няма натрупан стратегически опит.

Мисленето по аналогия все по-малко ще дава резултати.

Затова и футурологичните екстраполации на нейното социално реагиране\адаптиране не дават никакви обнадеждаващи прогноспекции. Защото самата исторически наложила се структура на личността не съдържа тези възможности и съответно не е в състояние да си ги представи.

В предишния пасаж за социално ненужните индивиди, които генерира технологичният мегаполис, и техните нарастващи рефлексни възможности изяснихме, че формирането на личност, способна да взема отговорни решения, съобразявайки се с интереса на цялото човечество, не е

Рис. Бъркли Шоу

утопия на педагози и абстрактни хуманисти, това е изискване на злободневното оцеляване. Станислав Лем (а с него се съгласява и редакторът на New Scientist Робърт Дейвис) смята, че е само въпрос на време някоя терористична група да

започне глобален шантаж към цялото човечество, заплашвайки да разпространи:

1. Микроорганизми, които унищожават фитопланктона и респективно възможността за генериране на кислород.

2. Вируси, предизвикващи смъртоносна пандемия.

Научно-технологичното развитие изхвърля човечеството като цяло, а и всеки индивид поединично в огромното празно пространство на избори и решения, за които няма готовност. Много малко от морално-етичните стереотипи, съдържащи готови решения, могат да се употребят в това ново поле на изборите.

Естествено, много съобщества ще изберат да се затворят за измененията, да ги капсулират в табута и ритуали, но те автоматично се превръщат в резервати, от които непрекъснато ще се изтръгват най-напредничавите индивиди и ще се включват в по-високите етажи на възможност-отговорност.

Как в новата ситуация ще изглежда поведението на исторически образувалият се индивид, чиято структура на личността през целия му живот е била определяна от граници:

1. Биологични – можеш да понесеш такива температури...; Можеш да се придвижиш оттук дотук...; можеш да си позволиш това и това....; Би искал, но не може това и онова...; живееш най-много до дълбока старост и...

2. Икономически – принудата да се срещаш с хората, с които си изкарваш хляба, а не с тези, с които ти е приятно, да понасяш изискванията на по-висшестоящите и да отправяш такива към по-нисшестоящите.

3. Социални контакти на определените места за социални контакти, примиряване с ограничеността и липсата на избор за тези контакти.

4. Образуване на огромната верига от компромиси, наречена брак с цел размножаване (избор по краткотрайни биологични или меркантилни критерии, а после десетилетия съвместен живот по социална и икономическа принуда)

Какво става със структурата на „историческия човек“, когато тези непоклатими граници се пропукат и започнат все по-бързо да се оттеглят в далечината? Какво се случва с институциите, държавите, самия човешки социум, космическата му експанзия?

С това ще се занимаем във втората част на „Краят на историческия човек“.

Ползвана литература:

1. Сб. „***Ренесанс на утопията***“, съст. Рудолф Мареш, Флориан Рьотцер – изд. „К“, София 2006.

2. Алвин Тофлър – ***„Третата вълна“***. (The third wave) (1980),ИК Яворов С.1991

2а. Ал. и Х. Тофлър – ***Новата цивилизация. Политиката на третата вълна*** С.1999

3. Ерик Дрекслер – ***„Машините на създаването“***. Е-публикация на руски език с разрешението на автора: http://www.mikeai.nm.ru/russian/eoc/eoc.html

4. Aerts, D., Apostel, L, De Moor, B., Hellemans, S., Maex, E., Van Belle, H., Van Der Veken, J. (1994), Worldviews: From Fragmentation to Integration, VUB Press. Brussels. (Д Иртс и

др., „***Перспективи: От фрагемнтацията към интеграцията***“)
5. Bloom, H. (1999), Global Brain. Die Evolution sozialer lntelligenz, Frankfurt: DVA. (Х. Блум, „***Глобалният мозък. Еволюцията на обществения интелект“***)
6. De Rosnay, J. (2000). The Symbiotic Man. McGraw-Hill. (Дж. де Росней, „***Симбиотичният човек***“)
7. Dowkins, R. River out of Eden: A Darwinian View of Life (1995) (Ричард Даукинс, „***Река от Рая: една дарвинистка представа за живота***“)
8. Goertzel, B. (2001), Creating Internet Intelligence: Wild Computing, Distributed Digital Consciousness, and the Emerging Global Brain. Plenum, New York. (Б. Гьорцел, ***„Как създаваме интернет интелект: Изчисленията без правила, разпределеното дигитално съзнание и зараждащият се глобален мозък“***)
9. Hayles, K. How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature and Informatics (1999) (Катрин Хейлз, ***„Как станахме постчовеци: виртуалните тела в кибернетиката, литературата и информатиката“***)
10. Heylighen, F., & Bernheim, J. (2000a), “Global Progress I: empirical evidence for increasing quality of life“, Journal of Happiness Studies 1 (3), p. 323-49. (Ф. Хейлиген и Дж. Бернхайм, ***„Глобалният прогрес I: емпирични свидетелства за увеличаващото се качество на живот“***)
11. Heylighen, F., & Bernheim, J. (2000b), “Global Progress II: evolutionary mechanisms and their side-effects“, Journal of Happiness Studies 1 (3). p. 351-74. (Ф. Хейлиген и Дж. Бернхайм, ***„Глобалният прогрес II: еволюционните механизми и техните странични ефекти“***)
12. Heylighen, F. & Bollen, J. (1996), “The World-Wide Web as a Super-Brain: from metaphor to model”, B: Cybernetics and Systems, 1996, R. Trappl (CTJCT.), Austrian Society for Cybernetics, p. 917-22. (Ф. Хейлиген и Дж. Бернхайм, ***„Световната мрежа като свръхразум: от метафора към модел“***)
13. Heylighen, F. (2002), ‘The Global Superorganism: an evolutionary-cybernetic model of the emerging network society”, Journal of Social and Evolutionary Systems. (Ф. Хейлиген и Дж. Бернхайм, ***„Глобалният свръхорганизъм: еволюционно-кибернетичен модел на зараждащото се мрежово общество“***)
14. Kelly, Kevin. Out of Control: The Rise of Neo-Biological Civilization (1994); (Кевин Кели, ***„Извън контрол: Възходът на необиологичната цивилизация“***)
15. Levy, P. (1997), Collective Intelligence: Mankind’s Emerging World in Cyberspace, Plenum, New York. (П. Леви, ***„Колективният интелект: Зараждащият се човешки свят в киберпространството“***)
16. Mayer-Kress. G., & Barczys, C. (1995), “The Global Brain as an Emergent Structure from the Worldwide Computing Network, and its Implications for Modelling”, The Information Society 11.1, 1-28. (Г. Майер-Крес и К. Барчис, ***„Глобалният мозък като зараждаща се в световната интернет мрежа структура и последствията от него за моделирането“***)
17. Russell, P. (1995), The Global Brain Awakens. Miles River Press. (П. Ръсел, ***„Глобалният мозък се събужда“)***
18. Stock, Gregory. Metaman: The Merging of Humans and Machines into a Global Superorganism (1993) Simon & Schuster, New York (Грегъри Сток, ***„Метачовекът: Обединяването на човешките същества и машините в глобален суперорганизъм“)***
19. Teilhard de Chardin, P. (1955), Le Phenoinene humain. Seuil, Paris. (Теяр дьо Шарден, ***„Феноменът човек“***)

Иван П. Пунчев

КОСМОКРАТОР

Ст. Лем е изобретил (както това често му се случва!) гениален метод на интелектуално творчество: да пише рецензии на ненаписани книги. Тези рецензии излагат идеята на книгите, които читателят даже и да не иска, пише със своето въображение – четеш рецензията, пишеш книга, която иначе никога не би написал! Какво е това, ако не разобличаване чрез ирония на колективната същност на индивидуалното творчество в науката? Науката е именно полифония на мислещите разуми, нескончаем диалог на живите с живите и живите с вече неживите и още неживите, т. е. живо безсмъртие на духа. Ст. Лем живееше приживе с такова безсмъртие на духа, защото в своето настояще водеше диалог с миналото и бъдещето на науката. Нека да предоставим на изследователите на неговото творчество разкриването на всички тези предвиждания на бъдещата наука и техника, които той е направил, и да се обърнем към едно от тях, може би най-потресаващото – „Нова космогония“ (реч на професор Алфред Теста на тържествата по случай връчването на Нобеловата му награда, препечатана от юбилейния сборник *From Einsteinian to the Testan Universe* („От вселената на Айнщайн до вселената на Теста“) [2, с.189].

Какво е това? Става дума за теория, която още не е създадена, но ако читателят успее да я създаде, той непременно ще стане Нобелов лауреат и името му ще застане редом до името на Айнщайн! В авторецензията „Абсолютната пустота“ Лем, преторвайки се на критик на своята книга, пише за това: „Подозирам, че авторът пак е бил осенен от хипотеза и се е изплашил от нея. Разбираемо е, че той никога няма да признае това, и никой не ще докаже, че идеята за Космоса като Игра той е възприел сериозно.“ [2,

с.10] „Нима Лем е разчитал, че неговата уловка ще остане незабелязана? Тя е извънредно проста: Със смях да извикаш това, което нямаш смелост даже да прошепнеш“ [2,с.11], а в края на „Новата космогония“ той говори направо: „Ако в действителност всичко това не е така, то възможно е това да не е теория, а ПРОЕКТ, възможно е някога всичко да стане именно така“ [2, с.220]. Откровено казано, Лем дава ПРОЕКТ за теория, която днес, четиридесет години след написването й, дали на шега, дали на сериозно учените наричат „Теория на Всичко“: предназначена за обяснението на Вселената и Човека заедно, и с това самото, предназначена за извършването на Всенаучна революция. Тук Лем е формулирал нова „парадигма“: това е Вселената, непременно пораждаща Разум – Конструктор на нови Вселени, с една дума, това е възпроизвеждане на Вселената посредством Разума и на Разума – посредством Вселената, вечна и безкрайна Разумна Вселена. От само себе си се разбира, че проблемът за космическите цивилизации образува ядрото на тази „парадигма“. „Загадката на космическите цивилизации подобно на матрьошка съдържа в себе си проблематиката на ВСИЧКИ научни дисциплини.“ [3, с.329]

Теорията на космическите цивилизации се нарича „КОСМОсоциология“ или „СОЦИОкосмология“ и изучава хипотетичния теоретически конструкт, наречен „Глобален космически социум“ (ГКС), образуван въз основа на емпиричната база, която ни дава земната цивилизация. Това е съобщество на разумния живот, „ноосфера“ на нашата Вселена (Метагалактиката), а също така и на другите Вселени, подобни на нашата и образуващи в своето множество Голямата безкрайна Вселена, наричана в инфлационната квантова космология Мултивселена. Затова по-нататък ще говорим за ГКС на локалната (нашата вселена) и ГКС на глобалната (Мулти-)вселена. Последната се предполага, че представлява актуалнобезкрайно множество (в смисъл на Г. Кантор) от крайни вселени, възникващи и загиващи в един потециално безкраен процес във вакуума, подобно на хаотично раздуващата се вселена на А. Линде. Едни физици предполагат, че творят ФИЗИЧЕСКА „Теория на Всичко“ и тя ще обясни всички явления на Природата – физически, биологически и интелектуални. Но други физици (напр. Р. Пенроуз) възразяват, че обяснението на

Духа предполага СОЦИОЛОГИЧЕСКА теория. Ст. Лем поставя проблема по-радикално от всички: Това няма да бъде ЕДНА теория, но това ще бъде ЕДНА наука, като система на ВСИЧКИ науки, подобно на матрьошките. В този „проект“ ние разпознаваме изконната идея за такова единство на науките, което превръща цялото знание в ЕДНА Единна Наука. В историята на мисълта такава утопична реализация на този „проект“ ние намираме например във философията на Хегел. У него Системата на Науката (т.е. системата на ВСИЧКИ науки) е реализирана само като Система на Науката Философия. Хегеловата философия е също наука за пораждането на Вселената от Разума и пораждането на Разума от Вселената – във вековечен кръговрат: идея, възприета в християнската религия и теология и развита чрез диалектическия метод.

„Светът е сътворен, сътворява се сега и вечно ще се сътворява.“ [1, с.27] „Да твори, именно това е дейността на абсолютната идея.“ [1, с.28]

Всичко това е именно така, ако ИМА Бог, но ако НЯМА Бог, какво ще бъде тогава? Ако Мултивселената е актуално безкрайна, то защо в тази Вселена да няма и актуално безкраен Бог. А ето защо – това ще бъдат *ДВА Бога в ЕДНА бърлога*, при това Богове – антагонисти – дуалисти: единият Материалист, а другият Идеалист, и ако единият от тях е Бог, то другият е Не-Бог, а абсолютно безкрайно ЕДНО битие. Но все пак жалко за Бога! Измисленото от човечеството в неговото детство Всемогъщо Безкрайно Същество за утешение на Слабото и Крайно Човешко същество, отивайки си от света, оставя след себе си „абсолютната пустота“ на неразумната Вселена. И ето, Лем е измислил как да запълни тази бездна – с изкуствен, богоподобен Разум, резултат на неограничена научно-техническа революция.

„Чисто машинално ние предполагаме, че целият материален свят строго се подчинява на такава логическа двойственост: Или той е бил създаден от Някого (и тогава стоейки на позицията на религията, ние наричаме този Някого Абсолют, Бог, Животворящ Дух; или той не е бил създаден от никого и тогава това означава, че ако се разглежда светът от научна гледна точка, то няма творец. А Ахеропулос е казал: Tertium datur (дадено е трето). Светът не е бил създаден от никого, но той е бил устроен;

Космосът има Творци! След това [2, с.197] „Нито повече, нито по-малко от това, че ФИЗИКАТА на мирозданието е следствие на неговата, т.е. на Космоса, СОЦИОЛОГИЯ“ [2, с.196] И все пак как става това?

Когато става дума за безкрайното битие, философията също като науката създава хипотези и ако тя е научна философия, тя се опира на математиката. Физиката (космологията) също изучава безкрайната Вселена, но винаги посредством изучаването на крайните Вселени; намирайки се вътре в нашата локална крайна вселена, тя изучава заедно с това и другите крайни вселени, образуващи безкрайна Мултивселена. В квантово-механичната концепция на Еверет „наблюдателят“ на квантовите процеси има за ОБЕКТ безкрайно множество възможни вселени, бидейки сам безкрайно множество от възможни СУБЕКТИ. Така че физиката винаги започва с крайното и отива в безкрайното, а философията винаги започва с безкрайното и достига до крайното. Така философията и физиката вървят една срещу друга. В съвременната наука за Вселената тези хипотези на физиката и философията са предназначени за обяснението на един-единствен ФАКТ, а този ФАКТ по-рано не е бил забелязан. Обяснението на този ФАКТ е въпрос на живот и смърт за Разума. Този ФАКТ се обозначава в съвременната физика и космология като „антропен принцип“ и макар той да е достатъчно известен също така и извън науката, а в самата наука е широко обсъждан, ние накратко ще го резюмираме за целите на нашето изложение. Той се състои в това, че нашата локална вселена, възникнала в Големия взрив преди 14 млрд. Години, е ТАКАВА, че в нея е възникнал Разум, т.е. ние. Цялата таблица от фундаментални константи, които свързват законите на ФИЗИКАТА, е такава, че са станали възможни такава ХИМИЯ и такава БИОЛОГИЯ, че накрая е станал възможен и СОЦИАЛНО организираният РАЗУМЕН живот. При това е съвършено безразлично дали нашата цивилизация е ЕДИНСТВЕНА в нашата вселена, или в нея вече са възникнали МНОЖЕСТВО такива цивилизации и вече съществува локален ГКС. Цялата работа е в това, че стойностите на фундаменталните константи в таблицата са така точно програмирани, че даже техните най-малки изменения биха довели до невъзможност за съществуването на този РАЗУМЕН живот, т.е. биха направили нашата вселена НЕРАЗУМНА. А това, че тя е вече разумна, макар и единствено

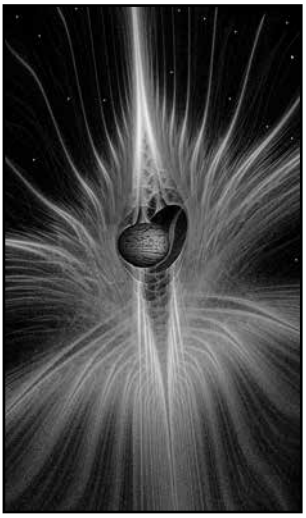

чрез нашия разум, този ФАКТ предполага за своето обяснение две противоположни хипотези – че това е или ФАКТ, или АРТЕФАКТ. Или антропогенният характер на нашата физика е резултат от ЕСТЕСТВЕНАТА еволюция, обусловена от условията в Мултивселената, и се явява устойчива комбинация от антропогенни признаци, или е резултат от ИЗКУСТВЕНА, технологическа еволюция, иначе казано, от космоинженерна дейност. Някой Велик Разум Конструктор в Мултивселената е СЪТВОРИЛ нашия свят от НИЩОТО, от вселенския вакуум, и го е снабдил със своя промисъл - антропогенната таблица от константи, обезпечаващи нашето ЕСТЕСТВЕНО еволюционно „сътворение“.

Задачата на науката в този случай се състои в това да разгадае този ПРОМИСЪЛ на Конструктора и да отговори на въпроса за КАКВО са създадени светът на нашата Вселена и Човекът в този свят. Хипотезата на философската физика и физическата философия като такава е: Ако един Разум-Конструктор е сътворил Вселена за друг Разум, то значи, че той е сътворил един нов Разум-Конструктор за тази друга Вселена. В Мултивселената един ЕСТЕСТВЕНО възникнал Разум става Конструктор на много нови Вселени, които от своя страна раждат други Разуми-Конструктори, а те от своя страна отново повтарят този творчески акт на саморазмножение и всичко става така, во веки веков. В актуално безкрайната Мултивселена винаги се раждат чрез ЕСТЕСТВЕНА еволюция актуално безкрайни подмножества от празни, неразумни вселени, но заедно с това винаги съществува актуално безкрайно подмножество от разумни вселени, т.е. Разуми-Конструктори, които мигрират от вселена във вселена и преработват чрез космоинженерна дейност неразумните части на Мултивселената, правейки ги разумни, и този безкраен океан от разуми се разтича в безкрайността.

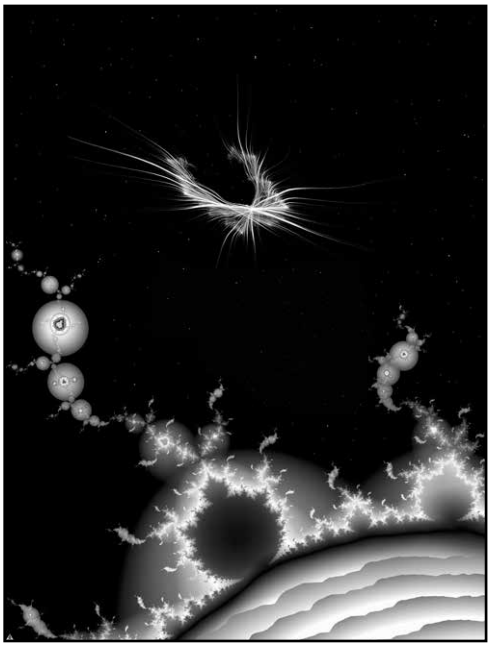

Някога, когато Лем е писал своите космологични „шеги“, всичко това е било просто научна фантастика и разбира се е било само „шега“! Сега всичко това е доста разпространена, макар и все още хипотетична идея в квантовата космология. Нека да послушаме какво казват учените, които никога не са чели Лем, но вероятно някои от тях ще доразработят тези негови идеи до Нобелова премия (с която, както е известно, не беше удостоен самият Лем, макар и като гениален писател).

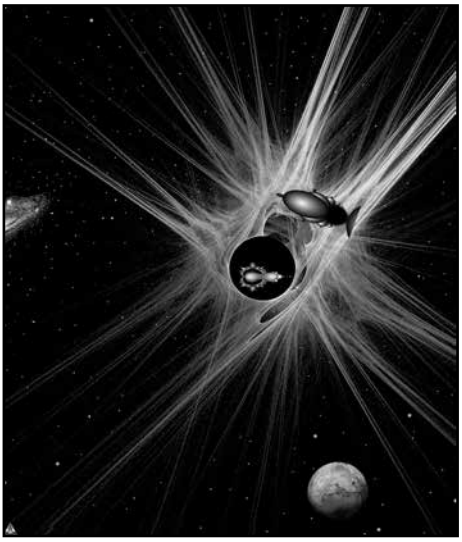

В съвременната наука вече се набелязва магистралният път за развитието на идеята за Разумна Вселена. Ако се изхожда от Големия Взрив като начало на цялата еволюция, може да се върви по стъпалата на съответните главни еволюционни събития. Възникналата след взрива ФИЗИКА (квантовите закони на елементарните частици) определя възникналата след това ХИМИЯ (законите на атомите и молекулите), а те на свой ред определят възникваща след тях БИОЛОГИЯ (законите на живите организми), а те – възникваща след това СОЦИОЛОГИЯ (законите на разумния живот, организиран в ноосфера, привързана към дадената планетна система). В мащаба на цялата Метагалактика възниква ГКС. Социалната структура на организираните в метагалактическо общество цивилизации обаче се определя вече не от тяхната „биология“, която би могла да бъде твърде различна, но от ТЕХНОЛОГИЯТА, създаваща изкуствен (небиологичен) разумен живот, защото последният би трябвало да бъде способен за глобална космотворческа и инженерна дейност. Тази нейна форма е именно самопородилият се Разум-Конструктор, демиург на нови вселени. Ако сега обърнем своя поглед назад, изхождайки от тази краен резултат, т.е. от Разума-Конструктор, способен да изменя своята биология, химия и физика, то ние започваме да разбираме ПРОМИСЪЛА, вложен в „антропния принцип“ от пра-Разума-Конструктор, а именно ПРОГРАМАТА за отначало безсъзнателната, а след това съзнателната еволюция, в резултат на която се появява Разум-Конструктор, негов потомък. По такъв начин Разумът-Конструктор възпроизвежда и размножава себе си. „Ан-

тропният принцип“ е именно този принцип на НООГЕНЕЗА в нашата вселена и се нарича „антропен“, защото разумният живот, който възниква чрез естествена еволюция и който е представен от нас, е човекоподобен. Но той би могъл да бъде не винаги и не навсякъде такъв – в друга вселена той би могъл да бъде неантропоморфен и такъв той става в крайния етап от еволюцията на нашата вселена. Техногенният Разум-Конструктор би могъл да създава и обитава вселени с друга физика и би могъл също така да изменя своята физика. По такъв начин за Мултивселената може да се формулира един „общ НООГЕНЕН принцип“, частен случай от който в някакъв клас от вселени е „антропният принцип“. „Следователно задачата за построяване на ТЕОРИЯ НА ВСИЧКО се свежда до определянето на тези условия, които са необходими за развитието на „субструктури със САМОСЪЗНАНИЕ“. Именно тези условия биха могли да ни помогнат за отбора на някои вселени от тяхното безкрайно многообразие в Мултивселената. М. Тегмарк счита, че съществуването само на една вселена, способна да създава условия за развитие на субструктури със самосъзнание, е крайно неправдоподобна“ – (тези условия) „не се ограничават само с един остров, тук става дума по-скоро за цял архипелаг“ [4, с.178,179].

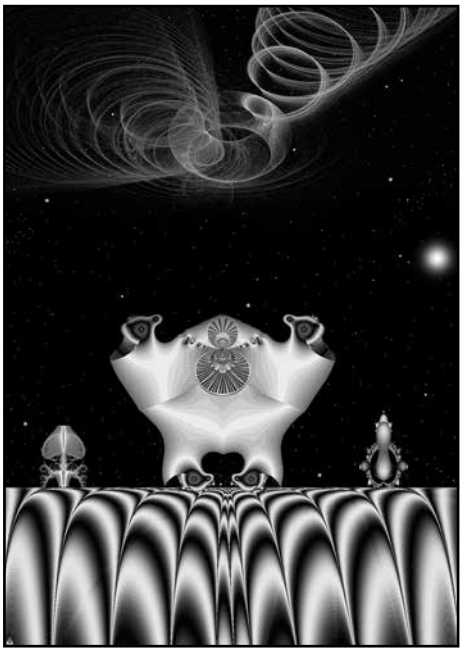

По такъв начин „общият НООГЕНЕН принцип“ предполага многообразие от възможни неантропоморфни форми на разумен живот – както на ЕСТЕСТВЕН (възникнал в различна физика и химия), така и на ИЗКУСТВЕН (възникнал благодарение на изобретяването от Разумите-Конструктори на различни космоинженерни технологии). По всичко личи, че сега от далечното бъдеще за нас прозират очертанията на една МНОГОЛИКА картина на Разумната Вселена, поръчка за която се явява сегашната „парадигма“ на Теорията на Всичко. Тя твърде много наподобява науката, предсказана от Лем – ФИЗИКАТА ще стане наука за вселени с РАЗЛИЧНИ физики, ограничавани само от социологията на техногенния

РАЗУМ. Днес се предлагат „проекти“ на различни космоинженерни технологии за сътворяване на нови вселени от Разума-Конструктор, който се намира в нашата вселена. Лий Смолин счита, че образуването на черни дупки в нашата вселена преминава в образуването на бели дупки в други вселени и че това е възможна форма на колапс-антиколапсна инженерна дейност. Ед Харисън казва: „Разумните форми на живот започват да създават вселени.“ – „По такъв начин сътворението на Вселената отпада от сферата на религията и се превръща в обект на научни изследвания“ [4, с.188]. Най-важният резултат, до който стигаме, анализирайки и обобщавайки идеята на Ст. Лем за Разумната Вселена и опирайки се на съвременната наука, това е формулираното по-горе положение, наречено от нас „общо НООГЕНЕН принцип“, отнасящ се към Мултивселената. Ако Мултивселената е актуално безкрайно множество от крайни вселени, тя е такава, че съдържа поне едно актуално безкрайно подмножество от вселени с различни физики и значи с различни таблици на фундаменталните константи, обуславящи раждането на Разуми-Конструктори и по такъв начин на Безкраен разум в Безкрайната Вселена. И този Разум безкрайно твори и управлява Вселената. Ние наричаме този феномен на могъщия Космически Разум – КОСМОКРАТОР – което на гръцки означава „Властелин на Космоса“. Прозвище на древногръцкия бог Пан в орфическия химн.

Какво е Човек? Утробна форма на Космократора.

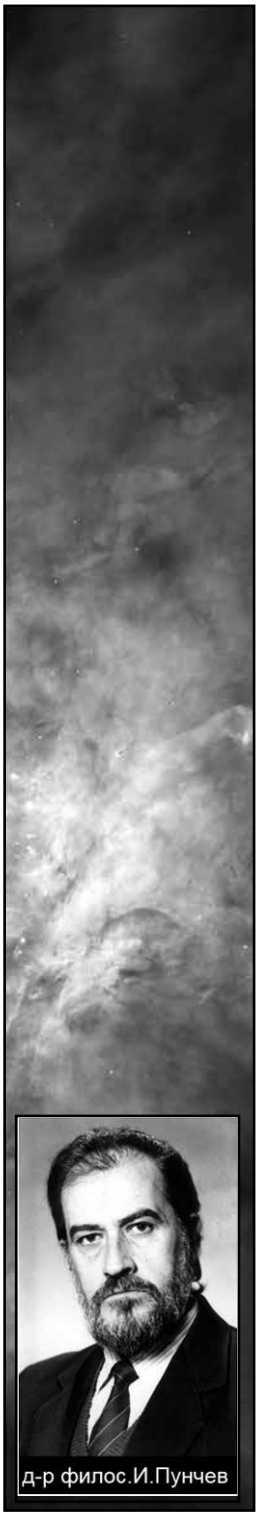

Литература:

1. *Гегель Г.В.Ф. Философия природы М. 1975*
2. *Лем Ст. Библиотека XXI века М. 2004*
3. *Проблема CETI М. 1975*
4. *Чоун М. Паралелната вселена С. 2004 (Chown M. The Universe Next Door, 2002)*

(Илюстрации - Цикъл „Космографики“ на Атанас П. Славов)

Йордан Янков

Апокалипсис сега

(в търсене на Ноевия ковчег)

С развитието на различни научни дисциплини стана ясно, че Земята е подложена периодично на резки промени, които имат катастрофичен характер. Има достатъчно много свидетелства за такива събития в миналото – огромни вулканични изригвания, удари на големи небесни тела, бързи климатични промени, свързани с активността на Слънцето, космичната среда, през която преминава Слънчевата система, смяна на термодинамичното равновесие поради вътрешни планетарни фактори. Напоследък към списъка с възможни причинители на Апокалипсиса се прибави и дейността на самите нас – все още се спори дали това наистина се случва в момента, но без съмнение има възможност сами да причиним по един или друг начин смяна на планетарния климатичен кръговрат.

Отличителна особеност на разума е, че той се самовъзпроизвежда, като променя себе си или околната среда според един идеален образ, който представлява най-оптималното състояние на самия разум в неговото отношение към средата, т.е. той действа целесъобразно. Това се случва и на ниво личност, дори в стадия на нейното формиране, и на ниво цивилизации – всички прояви на разума, които познаваме, съществуват благодарение на това негово свойство. Детето се учи да изгражда идеални образи и по този начин да оцелява в иначе пълния с изненади свят на големите. Възрастният човек винаги гледа да предвиди, доколкото може, какво го чака през утрешния ден и да се подготви за него по един или друг начин. Нациите също си изработват мащабни или по-скромни идеали, които им помагат да оцелеят по техния исторически път. Ако науката през 21 век, опитвайки се да играе ролята на Бога, ни казва, че Потопът в планетарен мащаб е възможен и дори неизбежен, съвсем естествено е да започнат да се търсят идеални образи, които да ни помогнат да оцелеем в едни възможни планетарни катастрофи.

Изграждането на такъв идеален образ, да го наречем „Ноев ковчег 21“, вече е започнало и това става точно както изграждаме идеалните образи в нашия ежедневен живот. Първо получаваме знание за проблема. Веднага мобилизираме вече наличното ни знание, за да си изработим решения. Разбираме, че наличното знание не е достатъчно да покрие всички въз-

можни сценарии. Започва натрупване на още знания за заплашващия ни феномен от средата, като това ново знание води до някои хитроумни модели и идеи как да променим средата, за да отстраним от нея това, което ни заплашва. Най-накрая идва разбирането, че тъй като нашето взаимодействие с тази среда е двустранен процес, се изисква и нашата собствена промяна. Проучваме себе си в светлината на проблемната ситуация, в която сме поставени, и избираме онова наше ново състояние, което би ни помогнало да се справим с проблема. В момента се намираме някъде в началото на стадия „натрупване на ново знание за средата и предлагане на хитроумни средства за отстраняване на проблема“.

За пръв път човечеството разбра, че може да има неприятности в планетарен мащаб, когато военните натрупаха колосален ядрен потенциал. Неизбежният въпрос какво ще стане, ако натиснем копчето, донесе и отговора от страна на учените – ядрена зима и сигурно самоунищожение. Реакцията, трябва да признаем, беше доста разумна – спиране на безсмисленото превъоръжаване и измисляне на предпазни процедури това да не се случи по един или друг начин. Самият модел на възможното самоунищожение обаче ни насочи и към следващия неизбежен въпрос – а не може ли това да се случи и по други начини? Отговорът не беше много окуражаващ – да, възможно е, и не само е възможно, но вече такива катаклизми са се случвали. Бяха посочени с пръст и потенциалните планетарни рецидивисти, които заплашват наскоро родилото се човечество. Научнопопулярните списания и телевизионни канали ни заливат ежедневно с информация как точно динозаврите са изчезнали при падането на един астероид в днешния мексикански залив. Благодарение на този толкова настоятелен интерес към това събитие, динозаврите влезнаха в нашите домове, станаха нещо като близки роднини, съдбата на които не само ни натъжава, но и ни предупреждава какво може да стане и с нас. Веднага беше издигната идеята да следим онези потенциални астероиди убийци и да ги разрушаваме овреме със същите онези ядрени оръжия, които ни накараха да се замислим за Апокалипсиса.

Осъзнаването на мащабите на заплахата обаче доведе и до вглеждането в някои свидетелства за такива катастрофични събития, които винаги са били пред очите ни, но никога не сме им обръщали внимание. И това вглеждане ни донесе и ново неприятно знание – не само астероидите са способни да причинят планетарен катаклизъм, но и иначе добре познатите ни вулкани, с които човечеството не е имало особени проблеми в своя кратък исторически път. Да, вече знаем, че вулкан е затрил критската цивилизация или пък може би е унищожил митичната Атлантида, но все

пак това са били доста неразвити цивилизации в сравнение с днешното глобално човечество. За съжаление обаче се оказа, че и вулканите никога досега не са ни демонстрирали своя пълен потенциал. Бяха открити свидетелства, че иначе много красивата планина Йелоустоун е вулкан, който има период на активност от около 600 000 години и неговата активност обикновено е в такъв мащаб, че е възможно цялата територия на САЩ да бъде покрита с еднометров слой вулканична пепел, което със сигурност ще върне най-развитата държава в света няколко хилядолетия обратно в историята и с няколкостотин години – останалата част от човечеството.

Ала вярно на стереотипа на мислене на всеки разум, човечеството като цяло избягва да се замисля над такива събития, както не се замисляме над възможността челен сблъсък на магистрала да се случи тъкмо на нас. Караме си колите и тази реална възможност я пращаме някъде в най-дълбоките пластове на съзнанието. Ежедневните метеорологични прогнози обаче ни вгорчават живота далеч по-ефективно. Те не са някакви абстрактни вулкани или астероиди, а сиво, понякога мокро, понякога твърде горещо или вледеняващо ежедневие. Съвсем логично, възможността за климатичен дисбаланс, който да доведе до катастрофични последствия за цялата земна цивилизация, обсеби мислите и на обикновените хора, а оттам безпокойството обзе и политиците. И както в случая с астероидите, беше потърсено най-близкото до ума налично решение на

проблема – правим си един протокол „Киото“ и всички екологични организации са успокоени или по-скоро им е хвърлен прах в очите. Всъщност с протокола „Киото“ политиците, които го подписаха, реагират с политически средства на политическата опасност, идваща от политическото поведение на чувстващото се заплашено човечество, но не реагират на основната заплаха от рязка в историческите мащаби глобална климатична промяна. От друга страна, учените вече знаят, че тази промяна не може да се спре и въпросът не е дали ще се случи, а кога ще се случи. Вярно на естествения си исторически егоизъм, всяко поколение се надява тази нерадостна участ да го отмине, а пък децата да се оправят както могат.

Стигаме до констатацията, че в момента човечеството все още активно натрупва знания за природата на планетарните заплахи, предлага някои изпитани и тривиални решения за справянето с тях, започва да разбира, че те или не работят, или ако предпазват от една заплаха, са негодни да отстранят друга. Все още много малко хора се замислят задълбочено за другата страна от уравнението на проблема – самия човек. Какво представлява той, как може да се промени и какво може да му помогне да запази човечността си в ситуацията, в която се е озовал навремето Ной. Все още едва се разбира, че самите ние проектираме и предвиждаме последствията от една планетарна катастрофа, изхождайки от наличните си представи за самите нас. И не само това – обличаме нашите цели за оцеляване в същите тези предразсъдъци, които имаме за самите нас и които предразсъдъци ни изглеждат непоклатими и вечни. Но нека първо да видим какви са възможните сценарии за спасяване.

Навремето Господ се явил на Ной и му заръчал да качи представители на всички животни, растения и своето семейство на един голям кораб, който да го носи по вълните на Потопа, и така да се спаси. Всъщност Бог е дал инструкции на Ной да направи моментна снимка на своята цивилизационна култура – онази система от компоненти и отношения, чрез която той взаимодейства със средата и чрез която той живее. Алвин Тофлър би казал, че Ной е направил запис на Първата вълна – земеделската цивилизация. При нея човекът взаимодейства с околната среда посредством биопроцеси, протичащи в самата среда. Това е възможно, защото и самият човек е продукт от развитието на тези биопроцеси и има необходимия интерфейс (структура) да бъде част от тях. С направения от Ной запис е възможно по-късно да бъде възстановена тогавашната цивилизационна култура, т.е. технологията за възпроизводството на човешката система в нейната природна среда. Тази технология е валиден начин и днес за спасяване от Апокалипсиса на общества от Първата вълна.

Във времената на индустриалната цивилизация, когато се е узнало за последствията от използването на ядрени оръжия в планетарен мащаб, също е имало идеи да бъдат построени нещо като Ноеви ковчези, но този път под формата на подземни бункери. Там освен най-различни видове растения и животни, щели да се пазят и натрупани знания, технологии, машини, както и инженери, работници, политици и политкомисари. Това също представлява моментна снимка на цивилизация от Втората вълна, където към културата принадлежат както биопроцесите от времената на Първата вълна, така и индустриалните технологии за промяна на средата и институциите за управлението и координацията на тези технологии.

Новият момент тук е, че човечеството вече не се възпроизвежда чрез процесите, протичащи в средата, а чрез активната промяна на тази среда. Тъкмо тук обаче се вижда и ефимерният характер на цивилизациите от Втората вълна и това, че културата на индустриалната епоха е нещо преходно и междинно. За да се възпроизвежда чрез промяна на средата, човечеството изгражда една сложна система от енергийни потоци, която система обаче е невероятно уязвима. Със сигурност тя би била напълно унищожена при един планетарен катаклизъм. Дори и да оцелеят при катаклизма, подземните бункери не могат да имат производствената база, която да възстанови индустриалната цивилизация отново, още повече че средата ще бъде напълно променена и негодна за изграждане отново на индустриалната инфраструктура.

В края на Втората вълна обаче могат да се появят идеи за спасение, базирани върху информационните технологии на настъпващата Трета вълна. Например, възможно е ноевите ковчези да се миниатюризират. В близките една-две години ще излязат масово на пазара наследниците на DVD, при които всеки диск ще има капацитет от 1 терабайт. По принцип това е напълно достатъчно да се съхранят всички технологии, върху които се изгражда човешката цивилизация днес. Представете си, че всеки от нас има един такъв диск и го носи винаги със себе си. Това би гарантирало, че дори минимално количество хора да оцелеят при един евентуален апокалипсис, те ще имат налична необходимата информация за възстановяване на цивилизацията.

Проблемът обаче отново е същата тази индустриална цивилизация, която всъщност трябва да бъде възстановена след катаклизма. Информационните ноеви ковчези просто няма да могат да бъдат отворени и прочетени, тъй като изискват енергийна и комуникационна инфраструктура, която ще бъде унищожена и която няма да може да бъде възстановена, тъй като за самото нейно възстановяване ще се изисква

същата онази информация, която е затворена в миниатюрните ноеви ковчези.

В крайна сметка се оказва, че начинът за оцеляване при Потоп, използван от Ной, не е валиден за индустриалната цивилизация, тъй като не е възможно тя да бъде съхранена в едно скривалище, колкото и голямо да е то. В много отношения техносферата представлява нова, изкуствена среда, чиято функция е непрекъснато да променя външната природна среда, и когато тя бива поставена от същата тази природна среда в положение на нейно частно, локално явление, нейните функции спират и настъпва саморазрушение на техносферата. От друга страна, индустриалната цивилизация не може да бъде спасена и със средствата на настъпващата Трета вълна, тъй като информационните технологии са все още зависими от същата тази индустриална инфраструктура, която трябва да бъде спасявана.

Историята около ядрените ноеви ковчези е поучителна обаче с едно нещо, което изглежда на пръв поглед тривиално. Проблемът с оцеляването е решим далеч по-ефикасно, ако променим нашата култура, вместо да се опитваме да я запазим. В случая много по-разумно е да се откажем от ядрения конфликт, отколкото да мислим как да оцеляваме, когато той се случи. Разбира се, има и друг вид планетарни заплахи, които не могат да бъдат снети от дневния ред на човечеството толкова лесно, тъй като са извън него, произтичат от външната природна среда. Но и при тях стратегията за промяна на самите нас изглежда далеч по-ефикасна от плановете и опитите да променяме средата. Тези планове и опити произтичат от индустриалната ни култура с нейния специфичен начин на мислене. Следователно, ако искаме да преминем към друг подход за оцеляване при Апокалипсис, ако искаме да се променим самите ние, трябва да се откажем от индустриалната си цивилизация въобще. Този отказ обаче означава и отказ от нейните предразсъдъци, тоест от културните стереотипи, с които сме свикнали. Да видим кои са тези предразсъдъци.

Човекът от Втората вълна променя планетарната среда в небивали дотогава кратки срокове. Създава се илюзията, че средата е тази, която се променя, а човекът си остава един и същ. Съвсем логично се предполага, че индустриалният човек, неговите институции, технологии, идеали, дори неговото възприятие за собственото му биологично тяло, са нещо неизменно и вечно. Огромното количество фантастични филми и литература, които доминират културата в края на 20 век и началото на 21 век, са добър израз на този предразсъдък. Пазарът като кръвоносна система на обществото се разглежда като константа, която няма алтернатива. В

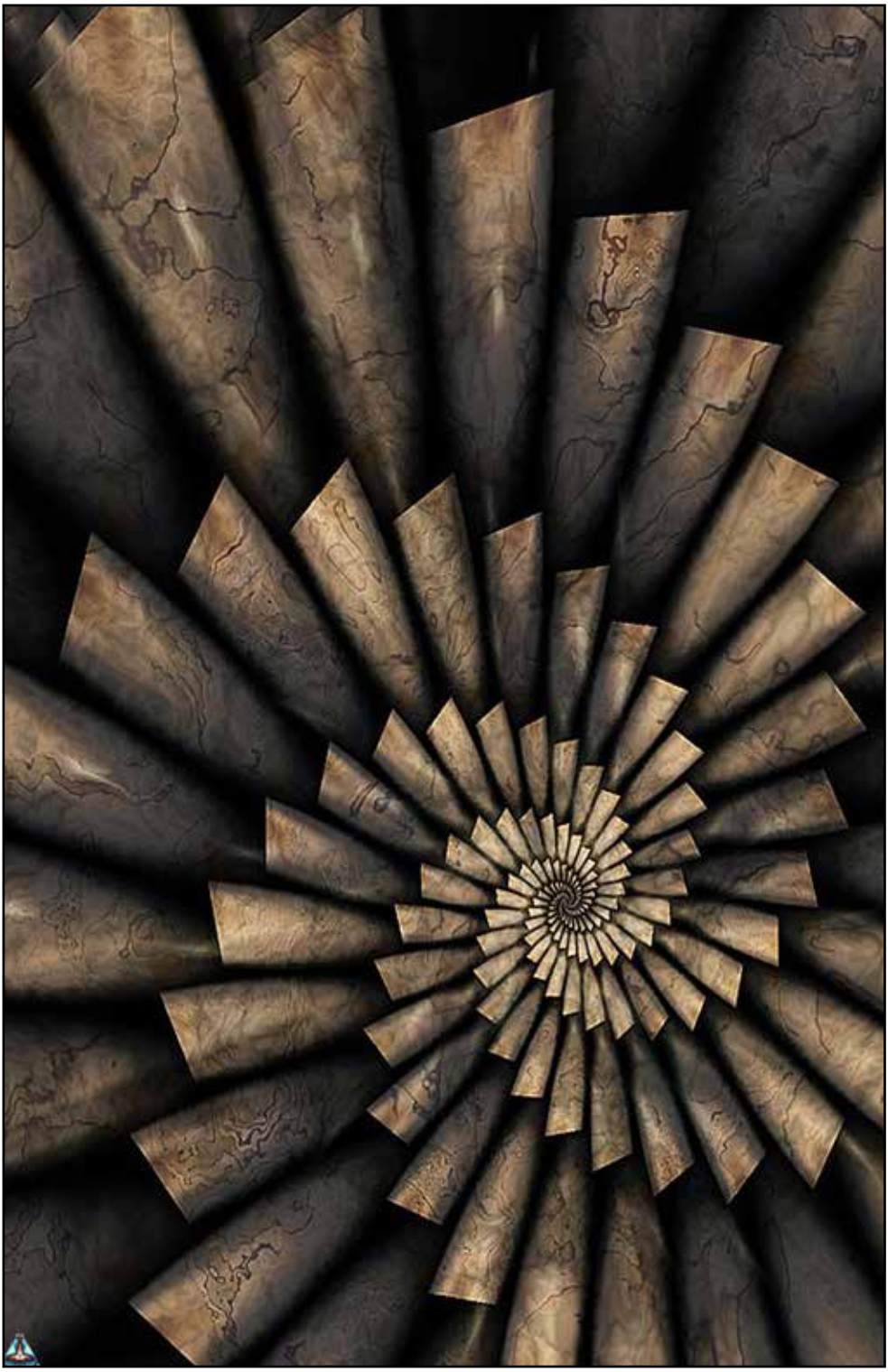

„Спиралата на познанието“ – графика А. П. Славов

нашите представи, дори и завладяла галактиката, човешката раса продължава да използва парите като системно комуникационно средство. Държавата изглежда непоклатим фундамент на всяко общество – в нашето въображение между звездите плъзнаха какви ли не империи, федерации и републики. Енергийният метаболизъм на общественото тяло винаги се разглежда като основан на познатите и утвърдени източници на енергия, като под познати се включват и онези все още екзотични, но вписващи се в днешната ни представа за нормално общество и неговото енергийно потребление източници, като ядрените и термоядрените процеси. Но най-важното: начинът, по който променяме средата, също се екстраполира напред във вечността. Предполага се за най-естествено, че в бъдещето ще се водят междузвездни войни за правото да изтърбушиш някоя планета с подземни и надземни рудници и по възможност да я засееш в индустриални мащаби с царевица и пшеница.

Всички тези илюзии на индустриалния човек съществуват не само в неговото въображение, а доминират мислите и нагласите на днешните политици, стратези и бизнесмени, и дори на обикновените хора. Да, политиците признават, че около нас се извършват промени в глобален мащаб, но твърдо вярват, че рамката на общественото устройство, която е привична за всеки от нас, ще се запази непокътната. Основно място в предвижданията на стратезите заемат въпросите кога точно БВП на Китай щял да надмине този на САЩ и Европа. Значителна част от екологичните активисти се борят да запазят уютния свят, в който живеем, непокътнат, нещо като препариран момент от живата история на планетата Земя. Редица организации полагат усилия да установят една социална идилия, в която всички ще бъдат толкова богати, колкото са богати гражданите на най-развитите в момента държави. Получава се една парадоксална ситуация – човечеството започва да се замисля как да оцелее при един планетарен катаклизъм, но неговата основна цел е да запази и пренесе своите илюзии непроменени отвъд тази евентуалната промяна в планетарен мащаб. Хем всичко ще бъде променено, хем ние ще си останем същите.

Промените в самите нас обаче вече са започнали и не могат да бъдат спрени. Нещо повече, те са абсолютно задължителни, ако искаме да оцелеем. При това не става дума за установяването на някакъв по-справедлив обществен строй, нито за екологично съобразна икономика. Става дума за промяна на формата на самия човек.

Нека се върнем към идеята за информационните ноеви ковчези, които всеки от нас би носил със себе си. Те са неефективно средство, защото

разчитат на външната техносфера, за да бъдат разчетени, и ако тази техносфера бъде разрушена, то и носителите ще си останат непотребни за оцелелите при планетарния катаклизъм хора. Съществува обаче алтернатива – да използваме нашите собствени тела за такива информационни цивилизационни банки. Докато те съществуват, ще е възможно информацията да бъде разархивирана и приложена като матрица за възстановяване на човечеството. Самата технология за използване на нашите тела като ноеви ковчези обаче предполага други, далеч отиващи последствия за самите нас, а не простото оцеляване и възстановяване на цивилизацията.

За да е възможно съхраняването и извличането на такива огромни данни от човешкия мозък, е необходимо преди всичко да имаме детайлно разбиране за процесите – не само в мозъка ни, но и в нашето тяло въобще. Мозъкът е създаден от еволюцията за управление на това тяло и разбирането на неговата работа е неотделим процес от разбирането как функционира самото тяло. Това разбиране обаче ще ни даде непосредствена възможност да го моделираме, така че да се разкрие потенциала, заложен в него от еволюцията. Засега представите ни за тази инженерна дейност върху тялото ни стигат до безкрайно удължаване на живота и лекуването на болести. Един път обаче възникнала, технологията сама ще ни подскаже възможността да моделираме телата си съобразно околната среда, а не обратното – да преобразяваме околната среда според нуждите на телата си. Резултатът ще бъде повече от драматичен за цивилизацията на Втората вълна. Представете си какви последствия ще има за ежедневието ни способността ни да намалим количеството на необходимата ни енергия, която е консервирана в храните. Или какво ще означава за организацията на ежедневния ни живот и за културата придобиването на кучешко обоняние и сонарни апарати като на прилепите. Нещо повече, ако тези способности могат да бъдат променяни и заменяни според обстоятелствата, това ще означава край на обществените институции, такива каквито ги познаваме. В по-голямата си част те изхождат от презумпцията за индивидите като елементи с фиксирани свойства и тъкмо пластичността на формата на личността ще ги направи ненужни за самите индивиди.

Самият факт, че всяка човешка личност може да бъде носител на цялото човешко знание, би имал не по-малко драматични последици. По принцип човешкото знание е продукт от дейността на всеки от нас, от неговия индивидуален опит. То обаче и е дистрибутирано неравномерно, като всеки от нас пази само малка част от него. Тъкмо затова са и необходими

сложни обществени структури за пренос и съхранение на индивидуалния опит и акумулирането му в общото човешко знание. Възможността обаче то да бъде концентрирано във всеки от нас ще доведе от една страна отново до обезсмисляне на институциите, такива каквито ги познаваме, и от друга, до необходимостта за създаване и поддържане на комуникации на всеки индивид с всички останали в реално време. Само по този начин индивидуалният опит ще „ъпдейтва“ човешкото знание и всеки от нас ще пази в себе си алгоритъма на цялата човешка цивилизация. Представете си какви ще бъдат последствията за личностното възприятие на всеки от нас, за самосъзнанието ни. Смисълът на такива основни понятия като „добро“ и „зло“ никога няма да бъде същия като този, който ни е познат днес. Един възможно екстраполирано бъдеще е описал Николай Теллалов в новия си роман „10^{-9}“.

От гледна точка на индустриалния човек всичко това изглежда ужасно. Неговият свят ще изчезне – всичките му непоклатими илюзии, малки радости и големи мъки ще бъдат заменени от нещо напълно непознато, а следователно враждебно и опасно. От друга страна обаче Апокалипсисът на индустриалния човек е единственият шанс да бъде избегнат Апокалипсиса на човека въобще. Нещо повече – **някога хората за започнали своя път, живеейки в хармония с процесите на биосферата на планетата Земя. Сега е време хората отново да заживеят в хармония с околната си среда, но не тази на животните, вградени в биологичния си ареал, а на разум, на който дори и най-катастрофичните космични събития не са му чужди и враждебни**. Само така ще разберем, че затоплянето и застудяването на планетарния климат е естественият ритъм на дишането на Земята, а астероидите и вулканите са част от вселенския кръговрат, към който принадлежим и ние.

Публикуваме този текст с пояснение, че редакторите на ФS не подкрепят напълно становищата в него. Искаме да представим една рядко застъпена гледна точка за близкото бъдеще на света ни. Ако тя провокира коментари у вас – пратете ни ги на редакционния имейл. Ние ще се постараем да ги публикуваме в някой от следващите броеве.

Коментари и по трите статии от раздела:

at_slavov@abv.bg

Magu
macobe

Иван Петров

ИГРАТА

Най-накрая се уговорихме да се видим. Запознахме се в интернет. В любимия ми форум. Писахме си доста дълго време, преди да решим да се срещнем. Разбрахме се за интернет-кафе „Виртуално слънце“. Изкъпах се. Сресах се. Облякох най-хубавия си костюм Armani и тръгнах. Днес трябваше да спечеля. Не бях печелил в последните си две участия в „Играта“. Интернет-кафето беше на 5 минути от апартамента ми, така че нямаше нужда да взимам такси. Но ако разстоянието беше по-дълго, със сигурност щях да взема. Не исках да протрия моите оригинални Salamander. Когато влязох, Nike вече беше там. Познах го по яркобелия комплект от анцуг и пасващите към него маратонки. Всичко това бяха нови модели, пуснати преди седмица, и струваха майка си и баща си. Nike ме поздрави радушно. Не му липсваше самочувствие. С такъв Nike всеки би имал самочувствие. Ръкуваше се като влагаше малко сила. Явно искаше да покаже, че мястото ми не е тук. В този миг някой ме потупа по рамото. Рязко се обърнах. Ослепи ме сребрист часовник Gucci и изключително стилен яркосин костюм с яркосиня вратовръзка, пак Gucci. Явно Gucci се беше подготвил внимателно. Изгледа ме с насмешка, но според мен криеше, че е респектиран. Все пак не всеки можеше да се похвали с Armani. Gucci не влагаше особени чувства в ръкуването. Предполагам, че го смяташе за абсолютна формалност.

Скоро дойдоха и другите от тайфата – костюм Gianni Versace, много елегантен, бих добавил, яркочервен спортен комплект Reebok и една ослепително хубава Yves Saint Laurent. Седнахме и поръчахме.

Личеше си, че Gucci е опитен играч. Държеше се стилно, знаеше какво иска. Движенията му бяха премерени. Излъчваше спокойствие и увереност. Когато говореше, гледаше събеседника си в очите. Никога не прекъсваше. Не се изхвърляше в думите, но не ги и пестеше. Вярваше в собствените си сили. Като добавим и блестящия му часовник и перфектната вратовръзка, човек добиваше чувството, че този човек крачи уверено през живота и няма да позволи нищо да му попречи или да го спре в похода му. Reebok и Nike бяха по-неспокойни, но не поради липсата на самочувствие, а даже напротив. Те бяха твърде самоуверени.

Като типични спортни типове, те гледаха с насмешка моя Armani, както и Gucci, Gianni Versace и Yves Saint Laurent. Явно Reebok и Nike бяха убедени, че могат да управляват света, ако поискат, и не го правят просто защото не са пожелали. Те бяха спортни типове и вярваха, че активният живот, който водят, ги прави по-пълноценни от нас. Според мен смятаха, че бъдещето принадлежи на тях и такива като нас рано или късно ще изчезнат. Освен че ни гледаха с насмешка, взаимно преплитаха шпаги, тъй като всеки смяташе другия за основния си конкурент. Ръкуваха се, без да влагат сила, но ръцете им не трепнаха нито за миг.

Yves Saint Laurent не беше толкова отиграна като Gucci, но не се притесняваше от никого. Наблюдаваше спокойно разговорите и се включваше без страх, умееше да бъде сдържана, но същевременно показваше и духовитост. Смяташе за стилно да говори равномерно и едновременно с това малко иронично. Не се хвалеше като Nike и Reebok, но осъзнаваше силата си. Не използваше умерени жестове като Gucci, но думите й имаха тежест. Знаеше какво иска и как да го постигне. Ръкуваше се леко – по женски. Явно отлично разбираше, че нейната сила се състои именно в женствеността й, умееше да поддържа отличен външен вид и се гордееше с това.

За разлика от нея, Gianni Versace говореше сериозно, сякаш убеден, че трябва да се радваме, че говоренето му е безплатно. Явно смяташе, че чувството за хумор е проява на слабост. Предполагам, че смяташе всички, които не носят Gianni Versace, за мекотели. Излъчваше гордостта на човек, който е постигнал мечтите си. Не беше пестелив в приказките, което вероятно означаваше, че смята умереността в диалога за зле прикрита неинформираност или глупост. Ръкуваше се като хващаше с другата си ръка ръката на партньора – по такъв начин се показва покровителството на по-силния над по-слабия. Явно ме смяташе за бита карта, както и всички останали, между другото. Непрекъснато следеше за най-малката грешка, за да започне безпощадна офанзива.

Аз не бях толкова арогантен колкото Nike и Reebok, нито имах самоувереността на Gucci. Знаех, че светът не започва с мен, но се уважавах. Нямах самочувствието на Gucci просто защото нямах игровия му опит. Явно той бе участвал много пъти в „Играта“. Знаех, че скоро ще настъпи и моят ден.

Дойде сервитьорката. Отвори широко очи – явно не беше виждала толкова маркови стоки на едно място. Остави менютата и се оттегли доста респектирана.

Време беше да се запознаем. По правилата на „Играта“ опознаването

ставаше като единият от участниците разкаже за себе си, а всички останали задават доуточняващи въпроси. Добрата подготовка беше изключително важна, защото всеки пропуск носеше черна точка. Даването на истинското име бе напълно забранено. Съгласно правилата опознаването ставаше по реда на пристигане. Първо всички трябваше да питаме Nike какъв е.

– Аз съм главен мениджър на Nike Corp. в сектор Източна Европа, отдел Югоизточна Европа, център София. Печеля по 130 000 долара годишно. Притежавам отлични познания по мениджмънт на едри предприятия, както и много богат опит в световния лидер в производството на спортни стоки Nike. – Тук той погледна леко предизвикателно Reebok, който се усмихна – не без ирония – на това подмятане. След което продължи: – Притежавам отлични познания по пет езика, а именно: английски, немски, гръцки, турски и румънски, за които имам и международно признати сертификати. С помощта на тези езици, моите експертни познания по управление и дългогодишния опит аз изпълнявам работата си качествено и ефективно. Коефициентът ми на полезно действие е 97%, това е седмият най-добър резултат в Nike Corp. за миналата година при наличието на 24 000 служители, като за последните пет години съм неизменно в топ 10 на най-полезните служители на корпорацията. За мен всеки човек трябва да върши работата си професионално и съвестно. За мен е чест, че съм служител на Nike Corp. Гордея се с това и поради тази причина аз използвам само фирмени продукти, като по този начин стимулирам другите служители да ги употребяват, с което се увеличават продажбите, а съответно и печалбите за корпорацията. Притежавам най-новия модел на Ferarri – Bellissimo, както и 570 000 долара в чуждестранна банка. Мисля, че това е всичко засега. Ако желаете допълнителна информация, задавайте въпроси.

Пръв започна офанзивата Gianni Versace.

– Как може да се хвалите, при положение че не сте първи?

– Аз съм седми, но забележете, за всички служители на Nike Corp. За сектор Източна Европа аз съм най-добрият служител. Нещо, с което предполагам не можете да се похвалите. – Nike контраатакуваше добре. Явно вярваше, че изходните му позиции в „Играта“ са по-добри от тези на всички останали.

Reebok също беше засегнат от представянето на Nike и също зададе провокативен въпрос:

– От колко време споменахте, че работите за Nike Corp.?

Nike се усмихна на тази пряка атака и отговори:

– Не съм споменавал. Работя от 9 години, което е неоспоримо

доказателство за това, че съм лоялен към фирмата. – Nike гледаше Reebok предизвикателно.

– След като през последните пет години неизменно сте в десетката, мисля, че ще ни бъде интересно защо в първите четири не сте били там? – Сарказмът, с който Reebok зададе въпроса, демонстрираше неговото самодоволство от начина, по който постави Nike натясно. Лицето на Nike се изпълни с кръв, което директно му донесе черна точка. Самоконтролът в „Играта“ беше първостепенен, защото проявата на емоции означаваше психическа лабилност, която от своя страна можеше да означава много неща – несигурност в собствената теза, липса на самоувереност, а и недостатъчен интелект. Емоционалното поведение показваше, че са те хванали натясно, а щом си го допуснал, значи не си бил достатъчно предвидлив откъде и по какъв начин ще дойде атаката. За да участваш в „Играта“, предвидливостта бе жизненоважна. Освен всичко това, емоционалността означаваше страх, а страхът беше недопустим. Всичко това показваше липса на самоувереност, което си беше огромна черна точка. Всички се усмихнахме леко, когато видяхме първоначалната му реакция. 1:0 за нас. Nike осъзна, че е допуснал грешка, но не се предаде. Според правилата можеше да отвърне с нещо по-пиперливо, но в никакъв случай да изпада в директна конфронтация, нито да използва вулгарности.

– Трябва да се гордеете с наблюдателността си колега – добре, малко ирония. – Всъщност исках да проверя дали ще можете да забележите тази тенденциозна грешка – натърти Nike. Опитваше се да се измъкне по много елементарен начин, което беше малко смешно. Все пак той говореше с интелигентни хора. Отказът му да отговори директно означаваше 2:0 за нас. Reebok усети слабостта му и реши да го довърши:

– Не знам дали не греша, но ми се струва, че началната ви реакция беше реакция на изненада, което само по себе си означава, че сте се подготвили за такъв отговор, а след като не сте очаквали такъв отговор, логично е да не сте предвиждали такъв въпрос.

Но Nike вече бе допуснал грешката емоциите да го овладеят и едва ли щеше да я повтори. Той се усмихна снизходително и изненадващо контраатакува:

– Доколкото си спомням, вие все още не сте се представили, защото ако се окаже, че имате по-лоши данни от мен, вие нямате моралното право да ме съдите. Надявам се, че разбирате това, нали?

Беше прав. Ако се окажеше, че Reebok има по-лоши начални позиции от Nike, щеше да обере всичките черни точки на Nike, последвали от този

въпрос. Все пак, по този начин Nike призна, че резултатът е станал 2:0 за нас. Изглежда това задоволи Reebok, който се усмихна хитро, но реши да си замълчи.

– Мисля, че това е достатъчно по отношение на мен. Предлагам да преминем към следващия. – Визираше мен. Останалите се съгласиха. Знаеха, че Nike няма къде да им избяга, още повече че всички помнеха неудобния въпрос и нямаше да забравят да го напомнят.

Започнах:

– Аз съм съветник по икономическите въпроси на Финансова къща Merrill Lynch. Завършил съм Финанси в Харвард с отличен успех. Бил съм консултант на правителствата на Франция, България, Чехия, Туркменистан, Зимбабве, ОАЕ, Камбоджа. Благодарение на моите съвети Туркменистан успя да привлече 10 милиарда долара инвестиции в един четиригодишен период, Зимбабве постигна годишен ръст на БВП от 3,7% за миналата година, което е първият им растеж от седем години насам. С моя помощ Камбоджа постигна стабилност и успя да повиши кредитния си рейтинг с девет пункта. Зная отлично, писмено и говоримо, четири езика и естествено – натъртих, – имам международно признати дипломи за това. Притежавам четири декара вила на Майорка, яхта, 2 700 000 долара в швейцарска банка. Това е.

– Не споменахте на кое място в ранглистата по ефективност се намирате. – Nike се опитваше да се реабилитира, показвайки на останалите, че неговите позиции са вероятно най-добрите и съответно напълно заслужени.

– Не съм споменал къде съм в Топ 10 поради простата причина, че Финансова къща Merrill Lynch не прави класации на служителите си, тъй като там просто работят най-добрите – отвърнах със самочувствие, с което вбесих Nike, както и всички останали. Естествено, те не бяха толкова посредствени, за да се издадат, но така или иначе, с този отговор си спечелих червена точка. Поведох в резултата.

– Все пак, доколкото знам, в Merrill Lynch работят значително по-малко служители, отколкото в Nike Corp. Или греша? Което е неоспоримо доказателство, че Nike Corp. печели значително повече от Merrill Lynch и съответно е значително по-добра фирма. – Nike ме гледаше самодоволно.

– Естествено, в Merrill Lynch работят значително по-малко служители, отколкото в Nike Corp. – повтарях дословно и съответно бавно и тържествено, – тъй като в нашата фирма работят най-добрите, както споменах, а те, както знаете, са ограничено количество. Ако наемахме

всеки, както прави Nike Corp., вероятно щяхме да имаме и повече от 24 000 служители. – Предполагам, че сега Nike искаше да ме разкъса, но дори един негов мускул не трепна. – Освен това, Финансова къща Merrill Lynch наема вече обучени и опитни кадри, доказали своя професионализъм. Ние не можем да си позволим, подобно на Nike Corp., да губим ценно време в обучаване на служители. – Закопах го. Прибавих още две точки, а Nike инкасира още 2. Ако имаше поне малко опит, трябваше да знае, че да се провокира отлично подготвен противник, си е чисто самоубийство. Все пак нещо му прещрака и си взе поука. Не посмя да продължи с въпросите си.

След това продължихме с останалите. Беше ред на Gucci.

– Работя в областта на високите технологии, в Electron Software Inc., най-голямата подчинена фирма на Microsoft Corp. в България. Областта, в която работя, изисква изключителна подготовка и широки познания по различните компютърни езици и технологии, както и множество софтуерни програми, а именно: C++, VC++, .NET, DirectX , OpenGL, Vector Graphics, Raster Graphics, 3D Motions, Rendering, Animation, 3D Studio MAX. Аз съм създателят на най-продаваната програма на Microsoft Corp. – 3D Anima Professional, от която за последното шестмесечие продадохме 22 милиона копия по цял свят. Тази програма служи за създаване на най-съвършените графични 3-D анимации, създавани някога, като освен отлични образи, програмата притежава опция за лесно преобразуване на образите и пресъздаване на 24 кадъра в секунда, колкото са необходими за една истинска анимация. Благодарение на нашата програма обикновеният потребител може да се превърне без всякаква подготовка в много добър аниматор. Заради тази програма световният анимационен мастодонт Walt Disney регистрира годишна загуба от 2,4 милиарда долара, като все още съществува риск да бъде обявен в несъстоятелност. Работя за 1 200 000 долара годишно, като притежавам финансови активи от 3 000 000 долара в няколко банки. Това е всичко.

След такава промоция никой не посмя да рискува с въпроси. Дойде ред на Gianni Versace.

– Аз съм Главен мениджър в отдел „България-Великобритания“ във фирмата световен лидер на експресни доставки TNT Express. TNT Express е най-голямата фирма в TPG (TNT Post Group) NV, която е компания, доставяща глобални експресни, пощенски и логистични услуги в целия свят. Компанията е водещият световен доставчик на пратки до поискване и услуги на бизнес експресни доставки и има персонал от 43 000 служители. Основана в Австралия през 1946 година, TNT Express

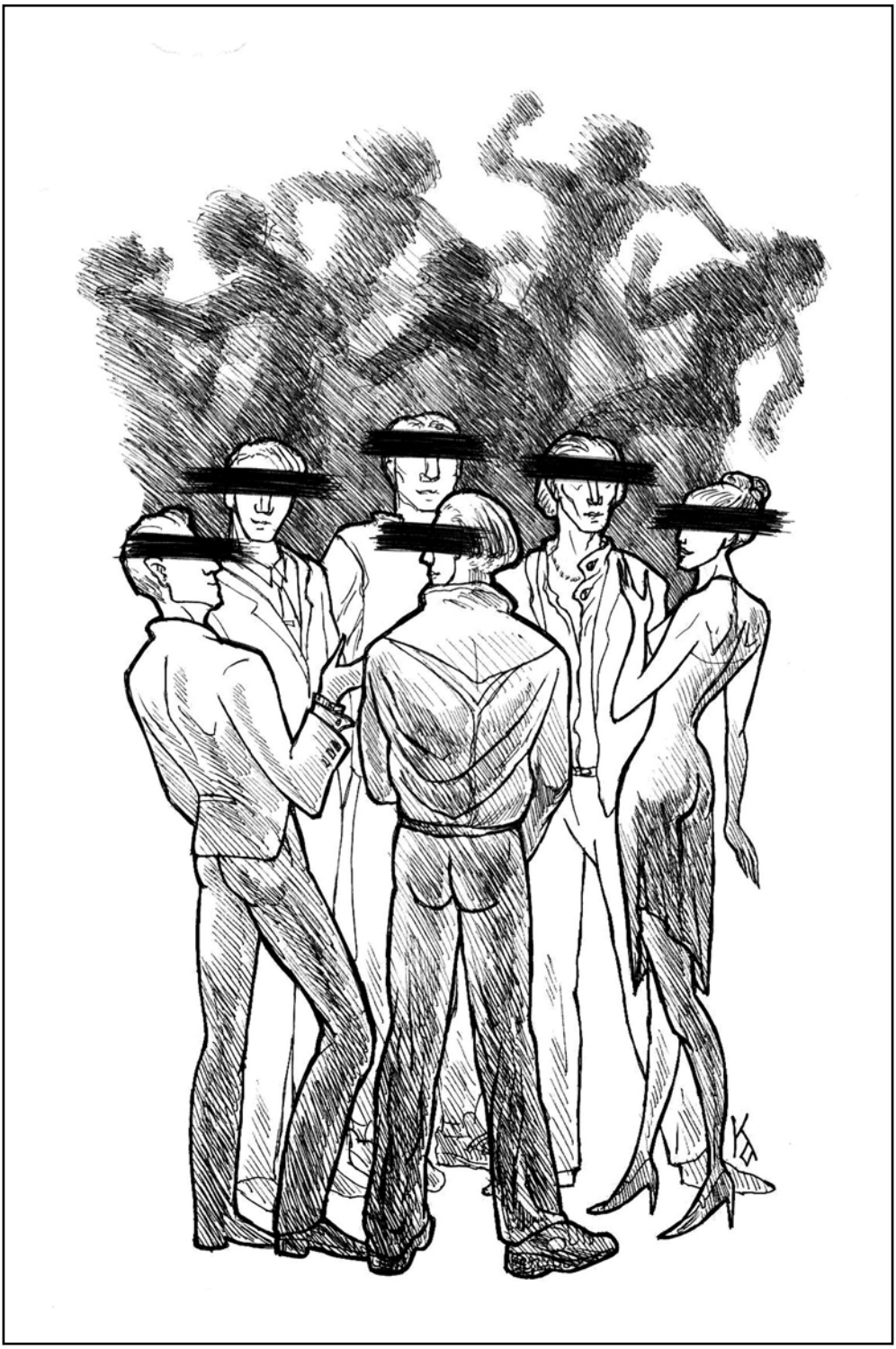

Рис. Калина Атанасова

извършва операции в 222 страни по света и доставя седмично 3,6 милиона колета и документи, използвайки близо 1 000 депа, складове и сортировъчни центрове. TNT Express е извършила 193 милиона партиди за миналата година, като общата им тежест надхвърля 3,4 милиона тона. Нашата фирма работи с 43 авиокомпании и с приблизително 21 000 наземни транспортни средства. През изминалата календарна година TNT Express има продажби в размер на 4,6 милиарда евро, като печалбата й се изчислява на 269 милиона евро. Нашата компания се стреми да бъде най-бързият и най-надеждният световен доставчик. TNT е получавала много награди за качеството на предлаганите услуги, но най-голямата награда са клиентите, които с всяка изминала година се увеличават, като успяваме да запазим и старите си клиенти. За нас думата на клиента е не само закон, но и незаменимо предложение за подобряване на качеството. Гордея се, че съм част от голямото семейство на TNT Group. Печеля 72 000 долара годишно, притежавам общо 120 000 долара, разпределени в три банки, както и петстаен апартамент в центъра на София. Някакви въпроси?

– Не си спомням да споменахте как се представяте като служител на TNT – попита Nike.

– При нас няма класации на служителите, ако визирате това, тъй като моята фирма е сериозна и времето ни е твърде ценно, за да го пропиляваме по този начин.

– Простете, но според мен само сериозни фирми правят класации на служителите си и от тази гледна точка вашата компания не е особено сериозна, въпреки дългата ви реч, с която искахте да ни убедите в обратното. – Тук Nike и Gianni Versace влязоха в спор, който не им донесе нищо, но загуби част от ценното време на всички – все пак на другия ден трябваше да сме на работа.

Беше ред на Reebok.

– Аз съм генетик. Работя в Biogenetics. Това е компания, която работи в областта на клонирането на човешки органи, естествено напълно идентични с човешките. Нашата компания е първата, която прави това, без да използва човешки ембриони в работата си, тъй като органите са създадени от клетка на индивид, който няма генетическа предразположеност към заболявания на органа, който ще създаваме от него. Естествено, напълно секретно е, дори и за „Играта“, да ви кажа откъде вземаме клетката, както и не съм оторизиран да ви давам информация за технологията, въпреки че сте лаици.

– Нима ни нямате доверие?! – възмути се Nike.

– Да речем, че се опитвам да се подсигуря от неприятелски уши – усмихна се загадъчно Reebok. Напълно го разбирах. Всеки от нас рискуваше много с участието си в „Играта“, но победата в нея беше изключително авторитетна и се вписваше в автобиографията на всеки, в графата “Успехи“, защото отпращаше в графата “Положителни качества“ още много плюсове като самочувствие, самоувереност, интелигентност, убедителност, борбеност, настойчивост, целенасоченост, последователност в преследване на целите, но най-вече лидерство – нима има по-голяма победа от триумфа в борбата между гиганти. Поради тази причина кодексът на честта в „Играта“ беше изключително строг и участникът трябваше да говори истината, поради факта, че ако се докажеше, че даден играч използва лъжи, то върху него падаше петно, което не можеше да се заличи и повече никой не би искал да играе с него. По този начин играчът естествено отпадаше от „Играта“. Истината, разбира се, беше необходима, за да не се позволяват волности от страна на играчите по време на тяхното представяне. Тъй като всеки можеше да излъже по отношение на успехите, заплащането и квалификацията си.

Изглежда никой нямаше нищо против тази потайност, затова Reebok премина веднага към квалификацията си. Използва много непознати за мен (а явно и за останалите) термини, с което спечели уважението ни и поведе в резултата. Не бяхме удивени, когато след всичко това спомена заплащането си. Той надмина дори и Gucci със своите 1 800 000 долара годишна заплата, с което преднината му нарасна значително. Никой не посмя да задава въпроси. Така дойде ред на Yves Saint Laurent. Тя започна:

– Аз съм манекенка и работя във Fashion TV. Излизам на 19 ревюта годишно, което за модните среди означава, че съм една от най търсените. Носителка съм на титлата „Мис България 2007“. – Трябваше да призная, че е спечелила напълно заслужено. – В същата година достигнах до финалната десетка на „Мис Свят“.

Тя продължи с изброяване на световните подиуми, по които е дефилирала. Определено се хареса на всички. Тя естествено нямаше аргумента на високата заплата, но определено притежаваше аргумента на красотата и беше доста смела. Появата й в типично мъжка игра бе признак на голяма смелост. Възхищавах й се, тя беше агънце, заобиколено от вълци. Но не се страхуваше, или поне не го показваше, което беше още един неин плюс. Много беше вероятно да участва в „Играта“ с ясното съзнание, че на теория ще загуби, но убедена, че ще спечели на практика. А именно, за да ни докаже, че със самата си поява в заслужава уважение, а вероятно и за да си направи достатъчно добра реклама, която, съчетана с чара и интелекта й, да е достатъчна, за да ни накара да се борим за нея

и, естествено, най-накрая тя да избере този, когото смята за достатъчно добър да осигури закрилата й. Тезата ми се потвърди с отговора й на един въпрос, зададен от Gucci.

– Винаги съм се чудил що за мъже би харесала една ослепителна манекенка на Fashion TV?

Yves Saint Laurent се усмихна, преди да отговори:

– Естествено, най-вече мъже, които знаят какво искат от живота и не на последно място, как да го постигнат, разбира се.

Всички се засмяхме.

След като се бяхме запознали и здрависали, започнахме разговор. Опипвахме почвата. Gianni Versace започна пръв.

– Чудя се защо изобщо правят толкова несъвместими неща. Обединяването на кафене, т.е. място, където хората отиват да си починат от ежедневните проблеми, и интернет-зала е прекалено глупаво дори за човек с посредствена интелигентност.

– Не виждам нищо лошо в това хората да се развиват, доколкото им позволяват възможностите – парира го Reebok. Несъмнено хитър ход. Хвалеше се с това, че спортува и има изваяно тяло като на гръцка антична статуя. Същевременно демонстрираше сарказъм, характерен за човек, който във висша степен не признава съперника си за достоен. Reebok явно си мислеше, че през цялата вечер ще мачка всички. Явно бе достатъчно уверен в марката си. Gianni Versace осъзна грешката си и по свиването на лицевите му мускули разбрах, че стиска зъби. Това не убягна и на другите. Gucci се усмихна едва забележимо. Хитрец. Направи го така, че да си помислим, че се прикрива, а всъщност искаше всички да го видят. Това беше част от стратегията му. Тази усмивка можеше да се смята от една страна за ясна преценка и на Gianni Versace, и на Reebok. Тази усмивка означаваше „Видях ви що за стока сте!“, но означаваше също така и „Ще ви смачкам“. И то „Ще ви смачкам“ по-скоро като вътрешно убеждение, а не като заплаха. От друга страна тази усмивка целеше да довърши Gianni Versace. Като истински гросмайстор, Gucci не се страхуваше, че ще бъде следващата жертва на нечия атака. Все пак постигна целта си – Gianni Versace стана блед като мъртвец. Бе решил, че ще ни попилее, а отнесе як тупаник още в началото. Отгоре на всичко пребледняването му беше още един пирон в ковчега. От фаворит той се превръщаше в абсолютен аутсайдер. Отдръпна се от разговора, за да изчака своя момент. За разлика от него, Reebok прие предизвикателството на Gucci. Беше твърде нахакан, за да се притеснява от сухар, който носи Gucci.

– Тази неловка тишина продължи твърде дълго – и след това се засмя.

В смеха му имаше нотки на арогантност, както към Gucci, с което му

показваше, че няма да се церемони с него, така и към Gianni Versace. Това беше опит да се забие последният пирон в ковчега на Gianni Versace, но той издържа и не се поддаде на провокацията. Въпреки че натрупа доста активи от това изказване, Reebok разкри една от картите си – предпочиташе да отстрелва противниците си един по един. По държанието на Gucci можех да направя предположението, че като опитен играч, той предпочита да поддържа равновесието до последния момент, като държи резултата приблизително равен, така че всеки да мисли, че има шанс. И накрая да казва нещо ефектно, ама толкова ефектно, че да спечели от раз. Така правят хората със стил, а Gucci определено беше човек със стил. Въпреки всичко, той не беше глупак и трябваше да пожертва Gianni Versace, защото защитавайки го, щеше да привлече твърде много вниманието ни, а това правеше почти невъзможен ефектния финален завършек.

Всички ние се засмяхме с Reebok и разговорът се отприщи. Попаднахме моментално в неговия водовъртеж. Всеки се опитваше да даде най-доброто от себе си. Мъдри сентенции се преплитаха с ефектни изказвания, младостта се сблъскваше с опита, елегантността – с грубостта, самоувереността – с високомерието, кръстосваха се шпаги, хвърчаха искри. Никой не отстъпваше, всеки нападаше смело и контраатакуваше, когато беше необходимо. Постепенно така се увлякохме в разговора, че загубихме всякаква представа за времето. Секундите, минутите и часовете се сляха в един бесен поток, в който всяка точно изказана дума, всеки жест, който беше на място, всяка мимика имаха свой смисъл и опияняваха по неповторим начин. Неусетно, точно регламентираното време – 2 часа – изтече. След кратко броене аз бях обявен за временен лидер. Беше време да платим сметката. След като сервитьорката донесе касовата бележка, всички извадихме кредитните си карти. Открояваха се Gold MasterCard на Gucci, моята American Card Platinium, Nike имаше Visa Gold, която беше същата като на Gianni Versace, а Reebok имаше Visa Platinium. Yves Saint Laurent естествено не можеше да се похвали с добра кредитна карта. Така аз успях да задържа предницата си и да бъда обявен за победител. Време беше да тръгваме. Естествено Yves Saint Laurent избра мен и най-вероятно щяхме да прекараме нощта заедно, с което настроението ми съвсем се подобри. Уговорихме се да я изчакам на чист въздух и аз напуснах победоносно заведението, свирукайки си.

Бях в превъзходно настроение и мислех да полея този успех с бургундско вино и морски деликатеси в най-хубавия рибен ресторант в града. Докато чаках пред интернет-кафето, си мислех не само за Nike, Reebok, Gucci, Gianni Versace и Yves Saint Laurent, но и за сервитьорката, както и за всички онези безлични нещастници като нея, които не са постигнали нищо запомнящо се в живота. Чудех се как може да има хора,

нямащи достатъчно личностни качества, за да успяват в живота. Навън беше доста ветровито. Вятърът виеше както в най-суровите зими. Докато чаках, чух немощен глас:

– Помогнете на бедния старец!

По принцип е под достойнството ми да се занимавам с просяци, но бях спечелил, настроението ми беше страхотно и ми хрумна да се позабавлявам за негова сметка.

– Дядка, няма смисъл да просиш – казах възможно най-насмешливо, – а по-добре си намери работа!

– Кой си ти, синко? – Този дядка си търсеше майстора. Е, какво пък, заинтригува ме, може и да не бъда прекалено жесток, ако се държи добре.

– Аз съм съветник по икономическите въпроси на Финансова къща Merrill Lynch, дядка. Постигнал съм толкова много неща в живота, дядка! А какво си постигнал ти?

– Аз не те питам какъв пост заемаш, а кой си, синко?

– Завършил съм Финанси в Харвард с отличен успех. Бил съм консултант на много организации.

– Аз не те питам какво си завършил, а кой си, синко? – попита още по-настойчиво дядката.

Тоя сигурно питаше какво притежавам.

– Притежавам четири декара вила на Майорка, яхта, 2 700 000 доалра в швейцарска банка.

– Аз не те питам какво притежаваш, а кой си, синко? – повтори за пореден път като папагал дядката.

Явно дядката ме питаше за името.

– За името ли ме питаш, дядка? Сега ще ти кажа. – Кой съм аз? Кой съм аз? КОЙ СЪМ АЗ? Не е ли смешно, забравих си името. Не помня някой да ме е наричал по име от доста време насам. В Merrill Lynch никой не те нарича с истинското ти име. Страхуват се да не го научат конкурентите, за да не се доберат до теб и да не започнат да те подслушват. Защото ако врагът научи нашата информация, с нас е свършено. Така е и в „Играта“. Неслучайно най-важното правило там е НИКАКВИ ИМЕНА. Така правят не само в Merrill Lynch, но и във всички други големи корпорации. В такова положение са и моите днешни противници, не само в „Играта“, но и в корпорациите си. Затова в Merrill Lynch бях Ynti, в Интернет Stormer, а в „Играта“ – просто Armani, по дрехите, които нося. Трябваше ВЕДНАГА да науча името си. Започнах трескаво да ровя в портмонето си. С треперещи ръце извадих личната си карта. НЯМАШЕ ИМЕ. Всичко си беше на мястото, и снимката, и ЕГН, и пръстовите отпечатъци, и адресът, но НЯМАШЕ ИМЕ. Чак сега се досетих, че преди известно време при

целия екип дойде Главният мениджър, което си беше събитие. Главният мениджър ни тегли една реч за това какво е длъжен да направи всеки, за да работи екипът по-добре. И ни попита дали ще имаме нещо против да се откажем от имената си. Каза, че в това вече нямало нищо незаконно, тъй като под натиска на големите корпорации правителството гласувало този закон. Като по този начин защитата от изтичане на информация щяла да се увеличи значително. Никой не искаше да разочарова Главния мениджър, затова подписахме. И оттогава АЗ нямам име. Невероятно е как съм забравил. Трябва да са ни дали нещо, за да забравим.... ти е името синко?

– Как ти е името, синко? Синко, какво се умисли? – Явно дядката ми е говорил, докато съм се чудел и маел. – Кажи как ти е името?

– Нямам име…

И в този миг осъзнах, че моите истински противници не са хората, срещу които играех в „Играта“, нито тези безволеви и неамбициозни хора, които никога не бяха имали цели и никога нямаше да постигнат нещо запомнящо се в живота. Истинският ми противник е бил Неуспехът. Винаги съм се страхувал от нещо, но не знаех от какво точно. Винаги съм смятал, че това са другите, и винаги давах всичко от себе си, за да бъда по-добър от останалите, като се стараех да не допускам никого до себе си, а в действителност съм се страхувал не от другите хора, а от опасността, че ще се проваля. Истинският ни противник е бил Неуспехът – и на мен, и на Gucci, и на Gianni Versace, и на Nike, и на Reebok, и на Yves Saint Laurent. Гласът на дядката ме изтръгна от мислите ми.

– ... не можеш да ми помогнеш, синко, защото за да помогнеш на някого, първо трябва да можеш да помогнеш на себе си. Върви си и се опитай да намериш себе си, докато не е късно.

Тръгнах нанякъде. Вятърът се усили.

Иван Петров е роден на 14 февруари 1981 г. в гр. Михайловград (днешна Монтана). През 1994 –1999 учи в Техникум по химическа промишленост и биотехнологии; 1999 – завършва същия техникум. След това в СУ „Климент Охридски“ става бакалавър по социология през 2005 г. Оттогава кара магистратура „Глобалистика“, Има издадени фантастични разкази в „Тера Фантастика“, „Фентернет“ и „Ваяния 2006“. В момента завършва сатирико-фантастичен роман в съавторство с Евгени Овчаров.

Мария Спирова

ПОЛУМИТИЧНИ, ВЕХТИ НЕЩА

– Нищо не разбирам – каза Конника и разгони няколко мухи с опашката си. После тромаво обърна задницата си и се заизкачва бавно по хълма. Адски бавно всъщност... Тази гравитация го съсипваше.

Някакъв възкисел ветрец рошеше гривата му и вършееше из високата суха трева. И това ми било трева. На него му действаше като очистително, но той не се оплакваше и дъвчеше, примирен с мисълта, че ще влезе в историята като първия Всевиждащ, живял в строго отшелничество, поне що се отнася до хранителния режим. Е, на тази планета поне трева имаше – твърде често го пращаха на места, където единствената флора се свеждаше до случаен къс аспарагус в парче кехлибар, кротко потъващо в море от лава... В подобни случаи преживяваше на сандвичи, макар че мразеше да използва устата на ездача си за хранене.

На върха на хълма високата фигура, загърната в одърпан сив плащ, измърмори едно „Е?“ и сковано разтръска вързопа в ръцете си.

– Нищо не разбирам – повтори Конника и изпръхтя нервно. Да... Един от първите признаци на авитаминоза.

– Кое точно?

– Нищо.

Шамана въздъхна и повдигна вежди. Разговорът някак си не спореше. Преди обаче да измисли нещо мъдро, над главата му профуча сянка с претенции за аеродинамичност. Тя описа няколко не много точни окръжности край него, нададе пронизителен душегубен писък и кацна на рамото му.

- Като в добрите стари времена, а?! – бяха първите думи на Птицата. – Ще прощаваш, че закъснях, ама попаднах във времево завихряне.

Шамана се помъчи да не въздъхва. Напоследък му се превръщаше в навик.

– Жалко за завихрянето – изтощено отбеляза той, преглъщайки констатацията, че през последните няколко ери Птицата попадаше в завихряния всеки път, когато се решеше да я призове...

– Е? – запита по сценарий с надеждата да получи поне едно адекватно изречение.

– О, беше много забавно, не ще и дума! Протоплазмата ме засмука и ме подмяташе насам-натам из галактиката и тъкмо тогава...

Миг преди Шамана да рухне психически, Конника спря да хрупа бръшлян и бързо вметна:

– Мисля, че той иска да знае какво видя на тая планета. Нали те прати да огледаш...

– Нима още сме на това ниво?! – смая се Птицата.

– Какво толкова те учудва? Та ти едва сега пристигна с допотопната си методика на придвижване! Аз ли трябва да върша всичко!

– От кентаври акъл не ща!

Очите на Конника заблестяха особено неприятно. Птицата свирепо накокошини азбестовите пера на шията си...

В този момент Бебето проплака.

Всички се смръзнаха по местата си и впиха очакващ поглед във вързопа. Шамана въздъхна и го залюля лекичко. Сред внушителната тишина той се покашля и рече:

– Събудихте го. Както и да е, само искам да знам годна ли е тази планета за поселение на зародиши или не?!?

По принцип това беше риторичен въпрос. Така че не беше за чудене, дето Шамана загуби ума и дума (и аура също!), когато...

– НЕ!!! – отговориха в един глас Конника и Птицата.

Достатъчно шокиращ сам по себе си беше фактът, че Конника и Птицата бяха единодушни по някакъв въпрос. Още по-фрапиращ обаче беше отговорът им... За пръв път в цялата си кариера на водач на отряд Всевиждащи той се сблъскваше с проблем от такова естество. Обикновено мисиите им се изчерпваха с това да облетят бързешката някоя планета от Курортния резерв на местния клон на КОСМИЧЕСКИЯ РАЗУМ и, без да си дадат много зор, да хукнат да докладват, че всичко е наред... В случай че не беше съвсем наред (на гнездата с динозавърски фосили им дай една-две по-слънчевички епохи и някоя супернова, да речем, и ето ти люпило), просто алармираха най-близкото поделение на Отдела за борба с вредители... Най-сетне те си бяха просто полумитични, вехти неща на държавна служба, а не командоси.

– Как така „Не“!? – Шамана усети, че гласът му придобива тембъра на болно морско конче.

Конника и Птицата се спогледаха. „Ти ли ще му кажеш или аз?...“ Конника припряно поклати и двете си глави и се постара да изглежда невинен и безпомощен. Птицата го изгледа презрително, прочисти гърлото си и изстреля залпа:

– Ами, там долу е ФРАШКАНО.

– Тъй вярно! – додаде Конника.

В този миг Бебето ревна с всичка сила.

– О, по дяволите. Какво иска пак?

– Много е шумно! Не можеш ли да го намалиш?

Шамана тежко седна в тревата и залюля машинално вързопа.

– Не мога – с вградени колонки е...

II.

Задачата изглеждаше проста. Трябваше само да стигнат до милата малка планетка (третата, ако броиш от звездата майка на системата и ако въобще ти мине през ум, че онова въгленче насред Млечния път е звезда...) и да надникнат там. Очакваше се да няма нищо нередно. Атмосфера, вода... Еднодруго...

Шамана дундуркаше Бебето, докато то бълваше гейзер от базови данни, които Конника и Птицата методично и категорично отричаха. Тихото недоумение на Всевиждащия постепенно прерастваше в тиха паника.

Добре, спокойно.

Според Бебето, а то нямаше навика да бърка (само повръщаше от време на време), планетата бе в поносим екологичен статус и АБСОЛЮТНО НЕОБИТАВАНА. Идеята на КОСМИЧЕСКИЯ РАЗУМ беше да засели новата си експериментална раса на нея. Това беше политика, практикувана известен брой ери, която се бе оказала стабилна и успешна – усвояването на Вселената вървеше с величествено маршово темпо, а просъществувалите експериментални цивилизации захранваха Разума с необходимото количество емоционална енергия. Чиста работа. Когато някоя от цивилизациите стигнеше до програмирания си упадък, Центърът за просперитет и благосъстояние пращаше повторно отряд Всевиждащи да набележат мишената... После „БУУУМ!“ – ядрената физика свършваше останалото. Ако имаше „останало“.

Така ставаше, че Всевиждащите бяха предвестници на Живота и на Смъртта на всяка цивилизация... Митологиите бъкаха от тях, макар че там често ги олигавяха в романтични и модно-дизайнерски подробности...

– Ако не ме лъже паметта – почна Конника, – Fulmen 11[1] (това беше кодовото название на планетата в Каталога) е била в обсег на Засяване преди две ери, но...

– Нали? – гракна Птицата. – Голямото „НО“! Никога няма да забравя как го чух по телепатичния си канал за пръв път: Совалката беше разменила Зародишите за Fulmen 11[1] и Aeternae 007[2]!!!

---

[1] *Fulmen 11 – лат. „светкавица“; 11-а планета от Каталога, където има светкавици (бел. К. РАЗУМ)*

[2] *Aeternae 007 – лат. „вечната“; остарял галактически каламбур. Само да щракна с пръсти и... (бел. К. Р.)*

– Голям скандал беше – припомни си с неохота и Шамана, понеже вече почваше да осъзнава накъде бият колегите. – Естествено, Зародишите не оцеляха. Бяха настроени за живот само при конкретните условия... Лично аз ходих да проверя на Aeternae...

– Още ми е пред очите публичната екзекуция на бедната совалчица... – немилостиво продължаваше Птицата.

– Да, демонстративно я разглобиха и я дадоха за рециклиране. Жестоки времена бяха -добави Конника.

– Не е възможно.

– Кое?

Шамана погледна отчаяно отряда си. Разговорът някак си не спореше. Той въздъхна и сковано разтръска вързопа в ръцете си.

– Не е възможно Зародишите за Aeternae да са оцелели ТУК!

Конника вдигна рамене.

– Просто не е възможно! Те не бяха програмирани да...

– Но те са навсякъде!!! – не издържа Птицата. – Имат си Нещо Свещено, Което Наричат Господ, и още Няколко Други Подобни.

– Имат си някакви техни цели и заблуди – тичат, суетят се, бързат. Имат свое време! Те не са част от Разума, те са... тъй да се каже, ДИВИ! – обяви Конника, кимайки енергично и с двете си глави.

– Ама... това означава, че Разумът не е... – Шамана прехапа коварно хлабавия си език. – Неговите изчисления бяха категорични, че хумано-расата е мъртва поради непригодност към условията... Не пратиха никого да провери... Досвидяха им се хонорарите на копелетата галактически... – ръмжеше глухо Шамана, преживявайки преломен момент в живота си. Изведнъж вдигна глава, отметна качулката си и виолетовите кичури на косата му се развяха героически на вятъра.

- Искам да видя! – каза той и предателски остави Бебето на земята.

Слънцето на Fulmen 11 светеше меко над хълма. Шамана седна в поза „лотос“ и започна да медитира. Очите му се обърнаха, от устата му се проточи мистично изглеждаща лига и двамата му колеги го погледнаха страхопочтително. Бебето пищеше френетично.

Шамана рязко отвори едното си око и ги стрелна с укорителен поглед:

– Накарайте го да млъкне.

– Не можем. С вградени колонки е.

III.

Вселената е по вселенски негостоприемна. Медитацията бе добър на-

чин да го разбереш. Аурата на Шамана профучаваше край туфи пърхащи звездички с дъх на сяра, край високоскоростни комети с лъснали темета и ледени монокли. И всички те открито му се присмиваха... Цялата проклета Вселена се кикотеше! Шамана предположи, че е заради гравитацията. (Основен принцип на Всевиждащия: ЗА ВСИЧКО Е ВИНОВНА ГРАВИТАЦИЯТА.) Той по правило избягваше да медитира, понеже има малко неща, за които си струва да се бъхтиш душевно, при това с риск аурата ти да зацикли я в някое метеоритно задръстване, я да се включи без време в менюто на някоя гладна черна дупка.

Шамана концентрира волята си около пропусквателния пункт за ауритуристи на Fulmen 11 и нахлу в синьото пространство, пътьом овършавайки няколко незаконни плантации с розови сънища. И видя неща, които го поразиха. Трогателен хаос с наивна приказност и потресаващ ритъм! Изумителен оазис на неразумна екзотика и сладка обреченост, романтично кътче на суеверия и мракобесности! Шамана с бащинско умиление гледаше как малките мутантчета (забележителна прилика с оригиналния хуманоиден модел все пак!) се щурат по измислените си траектории и стремглави параболи, как мъничките им коли се заковават пред червения светофар, а невръстните човечета стръвно лапат сладолед...

Внезапно в идилията се вряза масивно копито, което припряно халоса Шамана в бъбреците. Сякаш заглушен от мокър чорап глас достигна до трансцендентния му слух. Дори и идващ от небитието, той беше добре модулиран и успяваше да си придаде мъгляви нотки на извинителност:

– Ъ-ъ, бебето пак повърна...

Шамана въздъхна и превключи на автопилот. Аурата му истерично разблъска тълпата и с реактивен писък се гмурна в Пространството. По пътя одраска бронята на някаква воняща тузарска душа, която явно си беше купила Нирваната, и крайно грубо се бухна обратно в тялото си, пренебрегвайки всички закони на мистичната грация...

- Колко пъти да ти казвам, че е опасно да ме прекъсваш така грубиянски, докато МЕДИТИРАМ!!! – ревна Шамана, като дойде на себе си. Конника изпръхтя притеснено и погледна към Птицата. Мда...

Явно сътресението от видяното и чутото се отразяваше на и без това крехката психика на Водача им. Та той просто кресна, без да употреби любимата си в такива случаи „Дидактика на оскърбената личност“ или да се опита да ги сломи с демонстрация на благородство...

- А-а-а, Бебето... – окашля се Птицата.

– Мисля, че пак е хванало някакъв досаден вирус от мрежата... Повръща МНОГО, като се има предвид, че не яде.

Шамана положи усилие да не метне някоя кълбовидна мълния среден волтаж по тая Гротеска На Всички Пернати (не се подвеждайте – това не е обида, а официалната фамилия на Птицата) и просъска:

- За малко да катастрофирам бе, бройлер нещастен!

Все още виждаше как гневът оцветява аурата му в наситено хепатитно жълто с отровен отблясък. Шамана се задъхваше от хилядите еретически мисли, които го връхлитаха... Да оставим настрана факта, че командваше две олицетворения на Галактическото Недоразумение и едно портативно бебе, което си мисли, че е компютър (ъ-ъ, по-скоро беше обратното...), ами и цялата му многогодишна рутина отиде на майната си – тези... ХОРА, кажи си го най-сетне! Та ТЕ съществуваха въпреки свирепо точните изчисления на КОСМИЧЕСКИЯ РАЗУМ, въпреки че всъщност не бяха създадени за такива условия, въпреки че никой никога не се бе поинтересувал от тях... Те си живееха на „въпреки“!

– Какъв разкош! – прошепна Шамана.

– Шефе, шефе, нещо наистина не е наред с Бебето! – вайкаше се Птицата, докато вързопът се гърчеше неистово в тревата и изригваше киселина от акумулатора си. Конника потропа неловко с копито и рече, като придаде на изражението си максимална безотговорност:

– Е, сега остава да отлетим до Базата, да докладваме и ония гадове да изтрепят бедните самораслеци като въшки...

– ... и да ремонтират Бебето... – добави като на себе си Птицата, загледана някак хипнотизирано към залязващото слънчице на Fulmen 11. Тримата се дебнеха. Е, добре, кой ще бъде смелчагата, дето ще произнесе на глас наложилия се извод (мамка му, не ни плащат да правим изводи!) и ще поеме отговорността за Голямото После?

Шамана знаеше, че ще трябва да го стори – все пак той беше главатарят на бандата клоуни, а? Негова беше отговорността да скъса с досегашния си сигурен и ритмичен начин на живот, да скъса, един вид, пъпната връв

и да поеме по изпълнените с кози барабонки пътечки на политическото дисидентство. „Няма пък да ви кажем – сопна се мислено той – и ще ви спретнем една сочна измянка...“ Побиха го тръпки от собствената му дързост.

– Всичко е било демагогия, лъгали са ни... – изтръгна се от Птицата.

– С две думи – престраши се Конника, – КОСМИЧЕСКИЯТ РАЗУМ страда от деменция...

– ... и не е НЕПОГРЕШИМ и ВСЕЗНАЕЩ...

– Как мислите, ТОЙ дали го знае?...

– Абе, нали НИЕ го знаем!

– Ама това значи, че ние никога вече няма да се...

– ...върнем там? Разбира се! Повече бих предпочел да хрупам цяла Вечност тая хиповитаминозна трева, отколкото да се върна. А и човеците са толкова сладки и безпомощни...

Шамана вдигна гордо глава и огледа вдъхновено отряда си... Това едва не го обезсърчи отново, но той тръсна рошавата си коса и най-сетне промълви с епохална твърдост:

- Оставаме! Имаме цял свят да обърквамe! – И, като се засили, ритна агонизиращото Бебе надолу по склона. Конника го настигна в галоп и след убедителния му кълч дрънчащите останки се разпиляха из тревите.

- На ти сега едни вградени колонки! – злорадо изцвили той.

Рисунки: Елена Владинова

***Мария Спирова** е родена на 10 януари 1984 г. Завършила е националната гимназия за древни езици и култури, след което културология в СУ „Климент Охридски“. Публикувала е стихове и есета в „Литературен вестник“ и други периодични издания. Член е на МЕНСА. Има два публикувани фантастични разказа. Работила е като репортер в „Капитал-лайт“ и БТА. В момента (2007-2008) следва магистратура по криминология в Оксфорд. „Полумитични, вехти неща“ е първият ѝ опит във фантастичния жанр.*

"Квазар" - поредица БЪЛГАРСКА ФАНТАСТИКА XXI" - 15 книги от 2001-2007 г.

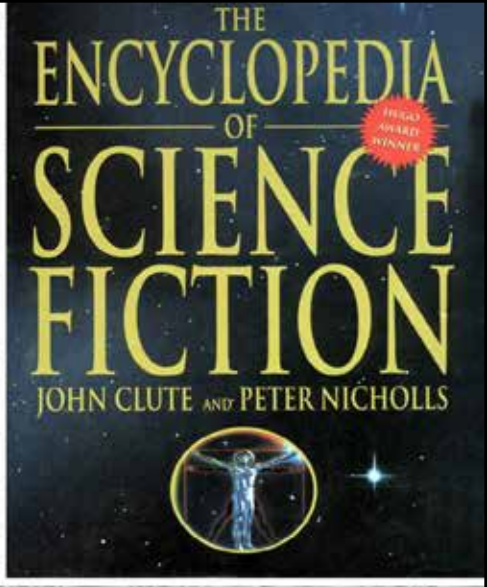

www.scifi.com

bgf.zavinagi.org

ФАНТАСТОЛОГИЯ

www.rusf.ru

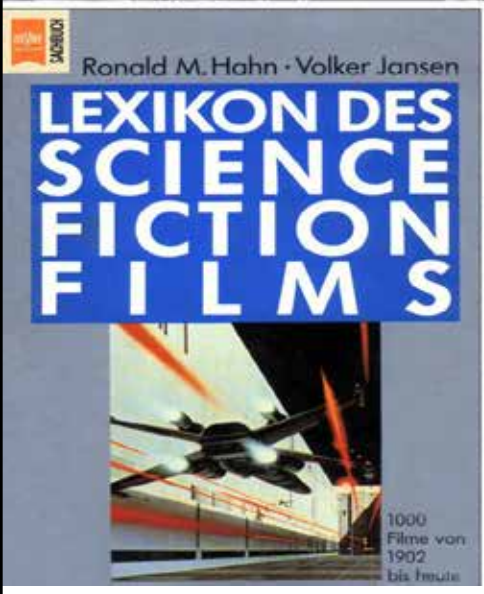

Валентин Д. Иванов

Откъде идват писателите фантасти?

1. *Какви са били фантастите, преди да станат фантасти?*

Откъде идват писателите фантасти? Строго погледнато, от Големия взрив, като обезателно преминават през химическата мелница на звездите, защото изразът, че всички ние сме звезден прах, не е само поетична алегория. Но аз задавам този въпрос в значително по-ограничен аспект – какви са били писателите фантасти, преди да станат писатели фантасти?

Човек се ражда с таланта си, но докато го развие, може да минат години – вундеркиндите в световната литература се броят на пръсти, а фантастиката не познава нито един автор, който още в ранна възраст да е достигнал признание, надминаващо общността на съседските хлапета или най-много – учителката си по литература.

Тук предлагам на вниманието на феновете един опит за анализ на първоначалните кариери на фантастите. Какво образование имат и какво са работили или продължават да работят в момента най-добрите от тях? Дори поставени така, тези въпроси оставят широко пространство за интерпретация. Освен това писателското тяло е достатъчно богато на разнообразие, за да предостави като база за спор множество изключения, частни случаи и контрапримери на който и да е извод. Пък и големите таланти като правило са уникални и неповторими. Все пак ще се постарая да приложа в моето изследване колкото се може по-обективни критерии и се надявам, че голямата извадка, която ще използвам, ще ме предпази от прекалени грешки.

В края на статията ще се спра на някои писатели с по-типична, или напротив – с по-оригинална съдба.

2. *Материал за размишление*

За да има представителност това изследване, е необходима значителна статистическа основа, която може да демонстрира тенденции. Тази необходимост ме подтикна да се обърна към престижните награди във

фантастиката и да използвам извадка, съставена от техните лауреати. Най-широко признатите награди са две – „Хюго“ и „Небюла“. Първата е читателска и се връчва след гласуване от регистрираните участници в ежегодните световни срещи на любителите на фантастика (Worldcon). Втората е награда на професионалистите и също се връчва всяка година, но от асоциацията на писателите на научна фантастика и фентъзи на Америка (Science Fiction and Fantasy Writers of America). И двете датират отпреди няколко десетилетия – съответно от 1953 г. (прескачайки 1954 г.) и от 1965 г., така че се е натрупал достатъчно материал за размишление. И двете награди не са финансови, но престижът им със сигурност повишава продажбите.

Сам по себе си фактът, че около три четвърти от най-добрите фантасти в англоезичния свят са завършили английска литература или сродни дисциплини, е любопитен, но не означава нищо, ако не го сравним с разпределението на образованието при писателите в някой друг жанр, например криминалния. Обаче те „населяват“ друго „гето“, със собствена специфика, а аз предпочитам да направя анализа си възможно най-общ, поради което избрах за сравнение лауреатите на престижната британска награда „Букър“. Тя се присъжда ежегодно за англоезичен роман от автор, който е жител на Британската общност или на Република Ирландия. Журито включва водещи специалисти в своите области: писател, двама издатели, литературен агент, книгоразпространител, библиотекар и председател, и се назначава от фондацията „Букър“. Членовете му се сменят всяка година, но е възможно повторно членство. Наградата има международна (от 2005 г.) и руска версии (от 2001 г.) и представлява чек за солидна сума.

Вкусовете на английските библиотекари и книгоиздатели в никакъв случай не съвпадат с тези на американските писатели фантасти, обаче целта ми не е да сравнявам кой е по-добър писател, а да идентифицирам водещите автори в две доста различни групи. Системите за номиниране и гласуване не са съвършени, но един бегъл поглед показва, че „Букър“, „Хюго“ и „Небюла“ в огромното си болшинство се връчват на произведения, които бързо си извоюват славата на съвременна класика. Използването на тези награди като критерий не е напълно обективно, но е за предпочитане пред самостоятелния опит на автора на този анализ да състави списък от изтъкнати писатели.

Изборът на „Букър“ като база за сравнение веднага реши колебанията ми между „Хюго“ и „Небюла“ в полза на втората, защото тя също се раздава от професионалисти. Нещо повече – за да придам на анализа си повече достоверност, ще използвам като критерии за успех спечелването на

наградата „Небюла“ само в категорията роман, защото ако един човек с професия, различна от писането, може да „произведе“ разказ в някоя малка пауза на основните си занимания, създаването на роман „между другото“ е почти невъзможно. Роман не се пише за един ден, нито дори за един уикенд, и изисква много повече професионализъм, отколкото създаването на разказ с обем под седем хиляди и петстотин думи.

В това изследване напълно игнорирам неанглоезичната фантастика. Към нея се числят повечето от любимите ми автори, но няма подходящ конкурс или награда, които мога да използвам като критерий за селекция на успешни писатели. Френската и немската фантастики разполагат със сравнително ограничен брой автори просто защото броят хора, говорещи и пишещи на тези езици, е значително по-малък, отколкото на английски. Славянският свят пък напоследък претърпя и продължава да претърпява твърде силни промени, през които не е успяла да премине нито една награда или конкурс, а аз предпочитам да се въздържа от правенето на лични класации.

3. *„Гетото“ е малко*

Във века на интернет да се събере материал за един писател, особено по-известен, не е трудно. Разбира се, има изключения. Например Майкъл Суонуик или Кони Уилис изглежда не придават голямо значение на образованието си и не го споменават в „официалните“ си биографии. Човек може да разбере къде са учили само от случайни реплики, изтървани в някое интервю. Суонуик откровено признава, че не е получил от университета никакви продаваеми умения (но следва да се отбележи, че не става дума за Харвард, а за неизвестен провинциален колеж).

За изминалите 42 години са раздадени 43 награ-

ди „Небюла“ – през 1966 г. има двама лауреати – на 33 различни автори (заради многократните победители). Урсула ле Гуин и Джо Холдеман са печелили „Небюла“ за роман по три пъти, а седем писатели са я печелили двукратно: Грег Беър, Луис Макмастър Бюджолд, Самюел Дилейни, Орсън Скот Кард, Артър Кларк, Вонда Макинтайър и Фредерик Пол. Статистиката на „Букър“ е сравнима – за 38 г. са раздадени 40 награди на 38 автори – през 1974 г. и 1992 г. има по двама лауреати, а двама писатели са успели да повторят успеха си: Джон Гъотци и Питър Кери.

Очевидно, писателският кръг, сред който се излъчват най-добрите фантасти, е много по-тесен, отколкото в традиционната литература: девет души са написали 20 от 43-те „най-добри“ фантастични романи, което е почти половината и едва ли е случайно. А в нефантастичната литература конкуренцията е толкова мащабна, че повторното спечелване на престижна награда е по-скоро изключение, отколкото правило.

Означава ли това, че фантастиката е убежището на слабите писатели и само единици развиват жанра? Не се наемам да го твърдя. Но е факт, че за един добър писател фантаст е по-лесно да повтори успеха си, отколкото за един нефантаст. Разбира се, нищо не гарантира, че всички книги на един писател са еднакво добри или еднакво лоши, даже опитът по-скоро говори за обратното – болшинството автори редуват добри и не толкова добри произведения. Няма обаче очевидна причина добрите фантасти да пишат само силни книги, а добрите нефантасти – да създават и силни, и слаби книги. Затова предпочитам да търся обяснението за разликата в повторяемостта на победите във външни причини – фантастичното „гето“ е много по-малко и лауреатите на „Небюла“ се избират измежду ограничен кръг романи и автори. Тази хипотеза лесно може да се провери, като се сравни броят на издаваните фантастични и нефантастични романи. Не е нужно да се търси статистика, достатъчно е човек да се разходи покрай щандовете на която и да е книжарница, за да се убеди, че изборът на заглавия и автори във фантастиката е несравнимо по-беден.

4. *Професионалистите имат думата*

Един повърхностен поглед върху кариерата на 33-мата фантасти, спечелили „Небюла“, показва, че над 3/4 от тях имат хуманитарно образование – 20 са литератори или са се занимавали с друг вид изкуство, а 6 са съчетали естествени науки и изкуства (обикновено точно в този ред). Тези хора са „отговорни“ за 33 от 43-те наградени романи: съответно 26 за чистите литератори и 8 за „когнитивистите“. Останалите 9 „Небюли“

Р. Силвърбърг

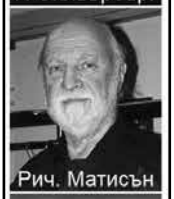
Рич. Матисън

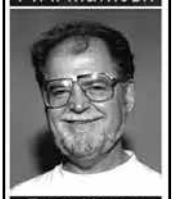
Лари Нивън

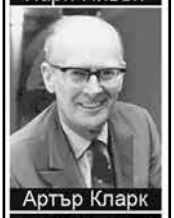
Артър Кларк

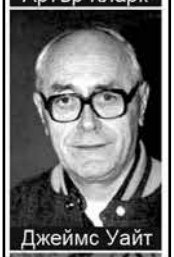
Джеймс Уайт

Робърт Хайнлайн

Норман Спинрад

са спечелени от 7 автора с природонаучно образование.

Изненадващо, разпределението в „класическата“ литература е почти идентично: 23 литератори печелят 23 „Букъра“, а 7 „когнитивисти“ печелят 8 награди, от общо 38 автори и 40 награди. Останалите 9 отиват при 8 писатели с нелитературни кариери и съотношението отново е около 1:4.

Наивно е да се мисли, че човек може да се научи да пише, слушайки лекции. Много известни писатели под една или друга форма са казвали, че писането се учи само с писане. Според мен е много по-вероятно литературното образование да привлича хората с талант, защото им предлага естествена среда да задоволят потребността си от общуване със себеподобни. Образованието има и една друга заслуга, която често се пренебрегва – то тренира на самодисциплина, без която и най-талантливият писател не би могъл да напише няколкостотин страници смислен текст.

За мен като нелитератор представляват особен интерес успешните писатели без литературно образование. Кои са те? – Нивън, Азимов, Кларк, Макинтайър, Бенфорд, Улф и Брин. Почти всички са известни като концептуални автори, които строят произведенията си около някоя изключително оригинална научна идея. Те не се отличават със самобитен стил или с умение да изграждат интересни герои. Кой помни името на главните герои от „Среща с Рама“ или от „Фонтаните на рая“? Но всеки, който е вземал в ръка тия две книги, ще ви каже, че в тях става дума съответно за гигантски извънземен кораб и за орбитален асансьор. Според моето скромно мнение, от този списък единствено Джийн Улф и Макинтайър притежават неоспорим литературен талант.

Нещо повече. За последен път „Небюла“ е връчена на „нелитературчик“ през 1997 г., а преди това – чак през далечната 1983 г. Тук не бих искал да употребявам думата „мода“ и вместо това ще отбележа, че повишените литературни изисквания във фантастиката пред последния четвърт век правят почти невъзможно случаен автор да създаде адекватно произведение. По-високите критерии не се ограничават само до стила или богатството на езика.

Сравнете „Странник в странна страна“ (въпреки че тя датира от времето, преди да бъде основана наградата „Небюла“) с „Играта на Ендър“ или с „Говорителя на мъртвите“. И трите книги представят оригинални идеи. Кой би обвинил Кард в психологическа недостоверност или едномерност на героите? А някога подобни упреци са били отправяни към Хайнлайн. Да не говорим, че днес никой уважаващ себе си фен нямаше да погледне книга, в края на която няма карта, хронология и речник на марсиански език с въведение в основите на граматиката. Така де, иначе как ще превеждаме Шекспир на клино... пардон, на марсиански.

При „класическата“ литература ситуацията е съвършено различна. „Непрофесионалистите“ не са биолози или физици. Все пак трябва да отбележа, че двамата двукратни лауреати са математик/програмист/лингвист и химик/зоолог/рекламен агент. Но болшинството не са хора на естествените науки: до историците и философите се нареждат служител в авиокомпания, счетоводител, провалила се студентка по право и бивш играч по ръгби.

Ако трябва да потърсим сравнение със ситуацията във фантастиката, ще се убедим, че представителят на най-точната наука, математикът Джон Гьотци, е получил впоследствие достатъчно специализирано образование, за да стане преподавател по английска литература.

5. *Частни случаи (и не съвсем)*

Джак Макдевит вероятно е най-номинираният писател фантаст. Той публикува първия си разказ като студент в университетско литературно списание. Но когато прочита „Дейвид Копърфийлд“ и си дава сметка, че никога няма да може да пише така, изоставя литературата. Четвърт век по-късно, през 1980 г., окуражен от жена си, се връща към творчеството. Първата му номинация за „Небюла“, в категорията за разказ, датира от 1983 г. Има общо тринадесет номинации за „Хюго“ и „Небюла“, докато най-после през 2006 г. спечелва „Небюла“. Притежава изключително умение да се докосне до чудесата на Вселената. Никога няма да забравя сцената на спътника на гигантска планета с пръстени в някаква чужда слънчева система, където възрастна двойка извънземни беше построила вила под стъклен похлупак, с малка изкуствена екосистема. Не много по-различна от вилите, които софиянци си строят по склоновете на Витоша. Когато след много години земните археолози попаднаха там, те откриха, че по рафтовете има стари книги по философия. Какъв начин и какво място човек, т.е. интелигентно същество, да се пенсионира! Едно-

Грег Беър

Дан Симънс

Ан Мак Кафри

Робърт Сойер

Л. М. Бюжолд

Майк. Суонуик

Брус Стърлинг

временно много чуждо и много познато. Макдевит е един от любимите ми съвременни писатели фантасти.

Джо Холдеман е от „когнитивистите“. Той започва като астроном – през 1967 г. завършва бакалавърската програма на Университета в Мериленд, Колидж Парк. Но веднага е призован в армията и служи две години във Виетнам, където е ранен и награден. Виетнам променя живота му, войната става главна тема на неговото творчество. Главните му произведения – поредицата „Вечната война“ – са за войната, за разрушителния ù ефект върху хората. През 2006 г. дори публикува авторски сборник с военна проза за Виетнам. Холдеман е и доста добър поет, трикратен лауреат на наградата Рислинг. През последните години той преподава „творческо писане“ (creative writing) в Масачузетския технологичен институт. Холдеман поддържа широко присъствие в интернет, включително блог, на който ежедневно и гласовито критикува републиканците. Но освен политическите му пристрастия и маршрута на велопробезите му, оттам може да се научи и дневната му писателска норма – около 500 думи.

Никола Грифит е бяла птица сред носителите на „Небюла“. Първо, защото е безкрайно по-млада от останалите лауреати от последните десетина години. Второ, защото не е американка, нито дори канадка, а е родена в Йоркшир и е израснала там. И трето, защото е активистка на лесбийското движение и на фона на всички протестанти и мормони (какъвто е например Орсън Скот Кард) изглежда доста необичайно. „Бавна река“, с която тя печели „Небюла“, е роман за близкото бъдеще, в което биотехнологиите са всичко и човешкият живот има нулева стойност. Романът проследява злоключенията на млада жена от богато семейство, отвлечена за откуп, който така и не пристига, което я принуждава сама да се погрижи за себе си. През последните години Грифит е сменила жанра и пише криминални романи.

Елизабет Муун е запасен лейтенант от морската пехота. Аз не знаех за това, когато преди много години прочетох разказа ù „Традиция“ в сборника „Алтернативни генерали“, редактиран от Хари Търтълдъв и Роланд Грийн. Там ролите на двама адмирали са разменени и англичаните успяват да

спрат линейния крайцер „Гебен“, който така и не пристига в Константинопол и не принуждава Турция да се присъедини към Централните сили и да затвори Дарданелите за съюзнически доставки на военна помощ за Русия. Разказът е пълен с такива детайли за морското дело, че аз доста се учудих откъде една жена може да ги знае и просто го отдадох на добра подготовка. Колко антифеминистично от моя страна. Но не е минало без подготовка, защото от страницата ù в интернет се разбира, че през времето на военната си служба тя се е занимавала с компютри. Обаче след като се запознах с биографията ù, се учудих още повече. От 1979 г. насам Елизабет Муун живее в малко провинциално градче, недалеч от Остин, Тексас. Започнала е да пише на 6-годишна възраст, но първото си фантастично произведение публикува едва на 40 г. Най-известният ù роман, „Скоростта на тъмнината“, който печели „Небюла“ и е финалист за наградата на Артър Кларк, разказва за мениджър от средно ниво във фармацевтична фирма, болен от аутизъм, който е принуден от ръководството на фирмата да се подложи на лечение против волята си. Муун не обича домашната работа, пее в църковния хор и е активист в дирекцията на местната библиотека. Кой знае защо, тя ми напомни за болшинството български фантасти, които живеят в относителна изолация, но това не им пречи да пишат на глобални, дори бих казал на Вселенски теми.

Джон Гьотци е роден в Южна Африка. Завършва математика и литература в университета в Кейп Таун. Известно време работи като програмист в лондонското отделение на IBM. Защитава докторат по лингвистика в Остин, Тексас, на тема компютърен стилистичен анализ на произведенията на Самюел Бекет. Опитва се да остане в Съединените щати, но му отказват зелена карта заради участието му в протестите срещу войната във Виетнам. Интересно, че подобни проблеми е имала и Никола Грифит, за която стана дума по-горе. Гьотци се връща в Южна Африка и преподава английска литература в Университета в Кейп Таун до пенсионирането си. Сега живее в Австралия. Той много затворена личност, с изключителна самодисциплина за писане. Вегетарианец, непушач и запален колоездач. Много от книгите му са свързани по някакъв начин със собствения му живот, включително романът „Безчестие“, който донася втория „Букър“ на Гьотци. Впечатлението ми от него е доста мрачно, да не кажа подтискащо. Наистина, чел съм само романизираната автобиография за живота му в Лондон, но съдейки по ревютата, и другите му романи са доста тежки като емоционално преживяване.

6. *Няколко заключителни думи*

Този анализ е приблизителен и субективен – за много писатели няма достатъчно информация или е трудно да се положат разграничителни линии между различните образования и професии. Например, аз напълно игнорирах писателските курсове като Кларион или Одисей, които са имали значителен ефект върху кариерата на много фантасти, без да дават университетска диплома. Също така не дискутирам разликата между образованието по английска литература (имаща за цел да създава специалисти по литература, които не е задължително да са писатели) и така наречените програми по творческо писане, или creative writing (които имат за цел да учат на „занаята“ писане). Неизбежно е изводите ми да са спекулативни, но надеждата е, че значителната извадка все пак ще открие тенденциите в развитието на фантастиката през последните четири десетилетия.

Главният извод от това изследване е, че в „голямата“ фантастика няма място за любители. Наред с таланта тя изисква пълно отдаване и специализираното образование е един от необходимите компоненти. Повечето писатели, които са тръгнали към литературата от области, които нямат нищо общо с нея, са намерили време и сили да получат литературно образование. Дали това ги е направило по-добри писатели, е трудно да се каже, но със сигурност им е дало ерудиция и обща култура.

Това едва ли е изненада за внимателния читател – дори беглото сравнение на книгите от „златния“ век на фантастиката и от последните няколко години показва колко се е развил жанрът в литературно отношение. Като читатели можем само да се радваме, че живеем във време на истински фантастичен Ренесанс, и книгата, която ще отворим утре, е по-добра от тази, която затворихме вчера!

* * *

ПРИЛОЖЕНИЕ

Лауреати на наградата „Небюла“ в категорията роман

Литература и изкуство:

1965 – Франк Хърбърт – журналист, редактор в списание, професионален писател.

1966, 1967 – Самюел Дилейни – професор по английска литература,

литературен критик

1968 – Алексей Паншин – литератор, литературен критик

1969, 1974, 1990 – Урсула ле Гуин – средновековна и френска литература

1971 – Робърт Силвърбърг – бакалавър по английска литература, професионален писател

1976, 1977 – Фредерик Пол – редактор в списания и издателства, литературен агент, професионален писател

1982 – Майкъл Бишъп – професор по английска литература, професионален писател

1984 – Уилям Гибсън – английска литература

1985, 1986 – Орсън Скот Кард – литератор

1987 – Пат Мърфи – литератор, музеен работник (Експлораториум – Музей за наука, изкуство и човешко възприятие, Сан Франциско)

1988, 2004 – Луис Макмастър Бюджолд – английска литература, професионална писателка

1991 – Майкъл Суонуик – английска литература

1992 – Кони Уилис – бакалавър по английски и основно образование

1993 – Ким Стенли Робинсън – бакалавър, магистър и доктор по английска литература (дисертация върху Филип Дик)

1994, 2000 – Грег Беър – бакалавър по изкуства

1995 – Робърт Сойер – бакалавър по журналистика

1996 – Никола Грифит – преподавателка по самоотбрана за жени, музи-кантка

1999 – Октавия Бътлър – творческо писане (creative writing), професионална писателка

2002 – Нийл Геймън – журналист, автор на комикси

Общо 20 души, спечелили 26 награди.

Друга кариера:

1970 – Лари Нивън – бакалавър по математика (втора специалност психология), незавършена аспирантура по математика в Калифорнийския университет в Лос Анжелис (UCLA), професионален писател

1972 – Айзък Азимов – биохимик, автор на научнопопулярна литература, професионален писател

1973, 1979 – Артър Кларк – социален служител, има степен по математика и физика, автор на научно-популярна литература, професионален

писател

1978, 1997 – Вонда Макинтайър – бакалавър по наука, недовършена аспирантура по генетика, професионална писателка

1980 – Грегъри Бенфорд – доктор по физика, университетски преподавател в Калифорнийския университет в Ървайн

1981 – Джийн Улф – машинен инженер, редактор на инженерно списание, професионален писател

1983 – Дейвид Брин – бакалавър по астрономия, магистър по приложна физика, докторат по космическа физика

Общо 7 души, спечелили 9 награди.

Комбинация

1966 – Даниел Кийс – касиер на кораб, бакалавър по психология, моден фотограф, магистър по английска литература, редактор на пълп списания, сценарист на комикси

1975, 1998, 2005 – Джо Холдеман – бакалавър по астрономия, магистър по литература, университетски преподавател по литература в MIT

1989 – Елизабет Ан Скарбъро – медицинска сестра (служила във Виетнам), бакалавър по история и журналистика

2001 – Катрин Ейсаро – бакалавър по химия, магистър по физика, Ph.D. по физикохимия от Харвард, преподавател по физика, научен консултант, професионална балерина

2003 – Елизабет Муун – бакалавър по история, бакалавър по биология, медик, лейтенант от морската пехота (!)

2006 – Джак Макдевит – служил във военния флот, шофьор на такси, учител по английски, митнически инспектор (започва да пише на 45 г.)

Общо 6 души, спечелили 8 награди.

Писатели: 20+7+6=33

Награди: 26+9+8=43

Музей на научната фантастика в Сиатъл

„Музеят на научната фантастика“ и „Залата на славата“ в Сиатъл бяха открити през април 2004. Те са финансирани с 30 млн. д. от втория човек в Майкрософт – Пол Алън, и се намират в подножието на един от най-представителните небостъргачи на Сиатъл – „Космическата игла“. Това е вълнообразна пристройка с височина три-четири етажа, която побира два музея – на рок-музиката и на НФ. Между тях е разположен голям ресторант-кафене.

Сайтът на музея е на адрес: http://www.empsfm.org/

Музеят и „Залата на славата“ издават много любопитни дипломи (и други бонуси) на тези свои посетители спонсори, които си купят карти за целогодишно посещение на музея.

Според сумата това са:

„Землянин“ (един човек, платил $40)
„Симбионт“ (двойка, платила $60)
„Колективен разум“ (многочленно семейство, платило $75)
„Киборг“ (платени $150 дават вход на родители с неограничен брой деца)
„Андроид“ (платени $250)
„Клонинг“ ($500 и специално приветстване при влизане в музея)
„Изкуствен интелект“ ($1000)
„Пришълец“ – ($2500)
„Звездно дете“ – ($5000)
„Безсмъртен“ – ($10000)

И най-накрая, но не на последно място: Тези суми не се облагат с данъци :-)

Освен десетките зали с експонати от историята на НФ литература и кино, музеят функционира и като библиотека, филмотека и конгресен център по различните аспекти на фантастологията.

През май 2005 г. се проведе 26-а академична конференция на изследователите на НФ. Ще ви разкажем за нея, защото тя беше юбилейна (за сп. „Амейзинг сториз“, създадено преди 75 години). Замислена като обединителна конференция, стремяща се да „сдобри“ академичните изследователи и професионалистите от НФ; редакторите и авторите. Целта ù бе да превърне изследванията върху НФ в сериозна академична дисциплина за научнофантастичната литература, кино и култура. В програмата участваха повечето от предшестващите основни докладчици: Брайън Олдис, Дейвид Брин, Грег Беър, Артър Кларк, Грегъри Бенфорд, Лари Нивън, Робърт Силвърбърг, Томас Диш, както и (посмъртно, с техни предишни доклади) Тиъдър Стърджън, Роджър Зелазни и др.

Тема на конференцията:

ИЗОБРЕТЯВАНЕТО НА 21 ВЕК: Много Светове, много Истории

НФ се е появила през 20-ото столетие като литературен, художествен и киножанр, който има пряка връзка с научно-техническия прогрес, неговото човешко измерение и начина, по който виждаме и се стремим към него.

Но каква ще бъде ролята ù през реалния 21 век? Какво влияние е упражнил възгледът на НФ върху фактическите социални процеси на новото столетие? Какви могат да бъдат формите на бъдещата НФ? Или ако парафразираме старата мисъл:

ОТКЪДЕ ИДВА ТЯ, КАКВА Е И НАКЪДЕ ОТИВА?

Конференцията разглежда задълбочени студии върху тези проблеми, върху научните и културни събития, формирали фантастиката на изтеклото столетие. Предпочитаните научни области, от които трябваше да се изхожда, са: социално моделиране, информатика, медицина, биология, нанотехнология, виртуализация, екология, тераформинг, популационна биология, лингвистика и ксено-комуникация. Специално разглеждане на темата за взаимното влияние на НФ и реалистичното изкуство – взаимно проникване на формите и темите.

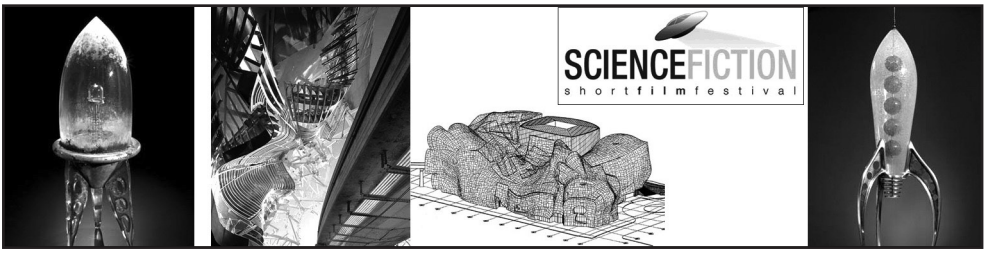

Ето четирите секции на Конференцията:

1. НЕВЕРОЯТНА ВЪЗРАСТ (игра на думи с юбилейната възраст на сп. „Невероятни истории“): минало, настояще и бъдеще на твърдата научна фантастика. Наследството на „Невероятни истории“ през неговите 75 г. съществуване. Влиянието му върху реалните открития – доколко има такова.

2. ОТ „АНАЛОГ“ ДО КИБЕРПРОСТРАНСТВОТО И ОБРАТНО – НФ светът и неговото бъдеще. Филмите, телевизията, играчките, проектите и другите прояви на НФ, отбелязани не само като частни явления, но и като мироглед. Какво е било отношението между нелитературните форми и класическата текстуална НФ? Как мултимедията и геймърството влияят на писмената НФ?

3. СПОМЕН ЗА НЕЩАТА, КОИТО ИДВАТ – Историите на бъдещето и алтернативните истории. Фантастиката като моделен експеримент и анализът на тези експерименти в контекста на съвременните и предстоящи културни реалности. Каква цел могат да имат те? Какви методи за изследване предлагат?

4. СТОЛЕТИЕТО НА ФРАНКЕНЩАЙН – Възрастта на съвременната биология. Смисълът на популярното твърдение, че новият век е век на биологията. Как фантастиката гледа на управляемата генетика, увеличението на живота, безсмъртието, автогенезиса на разума?

Дискусионни кръгли маси с водещи: Нийл Стивънсън, Грегъри Бенфорд, Грег Беър, Ким С. Робинсън, професорите Питър Опенхаймер (конструктор на виртуални реалности), Бабак Парвиз (доктор по философия на въображението).

КНИГОСЪБИТИЕТО НА 2007 г.

10^{-9}

от Николай Теллалов

И в живота на човек, който се е посветил на фантастиката като мен, могат да се случат фантастични събития. Николай Теллалов е фантастичното събитие. Не, няма словесна грешка, именно Николай е фантастичното събитие, защото появата на писател на „твърда“ НФ в страна, където тя никога не е доминирала, си е невероятна.

За разлика от САЩ или Русия, където е нормално учени с признание и сериозни приноси в изследователската дейност да пропишат фантастика и тя наистина да е научна, в България почти никой от писателите-фантасти не е практикуващ учен. Е, някои имат инженерно образование, но бързо са го сменили с журналистическа или литературна кариера. Такъв е, разбира се, незабравимият Агоп Мелконян, но да се нарече прекрасната му литература „научна фантастика„, би било повече от изкривяване на душата. Агоп до последния си дъх твореше психологическа, етическа и антисциентистка литература на заклет

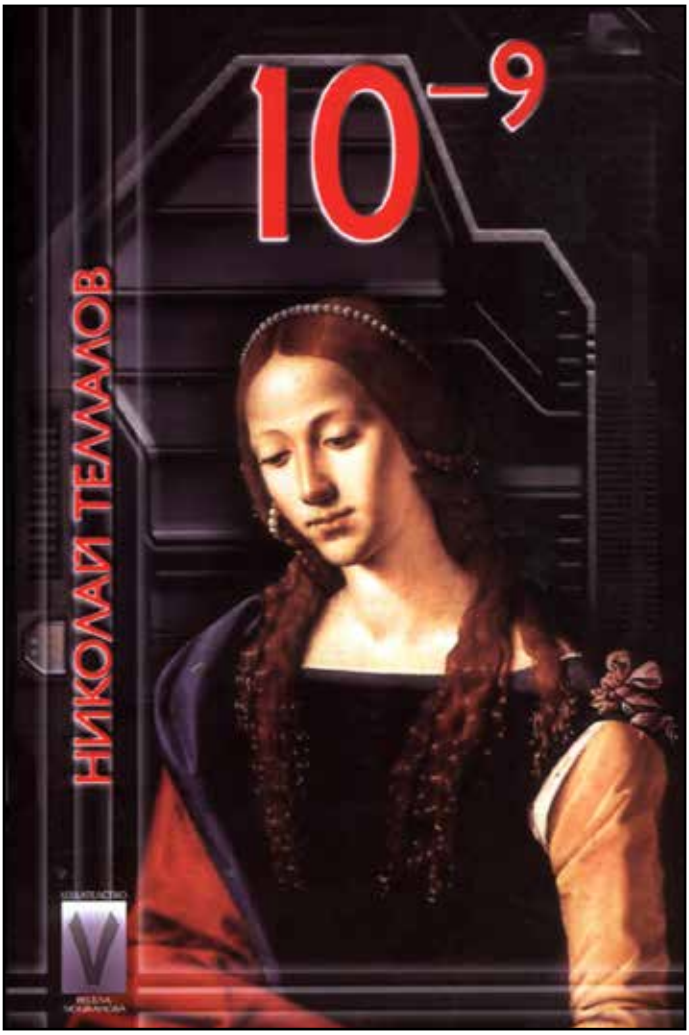

хуманист, ужасен от тъмните страни на научно-техническия прогрес. Е, и Любен Дилов е кръщавал част от разказите си „научнофантастични„, но само доколкото декорът на човешките му истории го задължаваше да прави това.

Така че, като художествен ръководител на клуба по фантастика, евристика и прогностика „Иван Ефремов„, прехвърлил хиляди ръкописи на млади и не толкова млади автори, си давам сметка, че мислейки за бъдещето на българската фантастика, нито съм очаквал, нито съм се надявал дори, някой ден да представя пред читателите един наш наистина „твърд„ фантаст.

Първите романи на Николай Теллалов „Да пробудиш дракончe„, „Царска заръка„ и „Пълноземие„ можеха да ни заблудят – изобилието на прабългарски митологични елементи и фолклор караше (поне първите две книги) да гравитират към фолклорното фентъзи. И това е естествената еволюция на развитие – липсата на научно и футуристично самочувствие на малката нация неизбежно групира талантливите писатели около фолклорното фентъзи в търсене на достойно легитимиране в един глобализиращ се свят, където всеки етнос трябва да влезе със собствено лице. (Типичен пример за това е Полша – залезът на великия Лем предаде лидерството на Анджей Сапковски, създал фентъзи сагата „Виедзмин„ по полския фолклор.)

Но още третият роман на младия автор („Пълноземие„) разсея тези илюзии – Николай Теллалов бе започнал амбициозно първия в българската фантастика научнофантастичен цикъл романи със собствена Вселена. Оказа се, че всички митологични герои и технологии имат своето научнофантастично обяснение и следва цялостна рационална логика, която напълно се разгръща едва в четвъртия (предстоящ да излезе) роман „Слънце недосегаемо„.

През това време, докато очаква публикацията на четвъртия си роман, Теллалов зарадва читателите с уникалната история на „10^{-9}„ – поразителна технологична поема за предстоящата драма на свободния човек. Тук вече на всеки би станало ясно – пред нас е формиран талантлив научен фантаст в най-добрия вариант на понятието. Автор, пишещ с пълна отговорност и доказани научни реалии, без те по никакъв начин да увреждат литературния и емоционален градус на книгите му. Теллалов си остава страстен разказвач на човешки чувства. В случая това са чувствата на един „исторически случил се човек„ – българин, който е застигнат от нанотехнологията, поел е в себе си нейните възможности и е започнал да се учи да взима решенията, характерни за

свободен, самосъздаващ се човек.

Екипът на ФАНТАSTIKA определя този роман на младия писател за КНИГОСЪБИТИЕТО на 2007 г.

Ще представим книгата в блок от три части:

1. Два фрагмента от различни части на романа

2. Резюме на цялата история.

3. Статията на Валентин Д. Иванов, сравняваща настоящата книга с повестта „4004 г.“ на Александър Геров.

Атанас П. Славов

ПОСВЕЩАВАМ книгата на онова бъдеще,
което и да се случи, може и да не ме дочака

ЧАСТ ПЪРВА – НАТРУПВАНЕ

1.

ВРЕМЕ: Преди трийсет и две години

МЯСТО: Вилна зона на около 45 км от столицата на малък европейски регион

Поточето тихо плиска, възбудено ромоли, радва се – ти си идваш пак! Шушнат и дърветата, надвесили корони над пътеката, превръщайки я в зелен тунел – здравей отново! Шумят сухо окапалите листа под краката, разгъва се като вълшебно килимче познатата пътека – завърна се, завърна се!... И зад завоя чака старата къщурка, тръпне, въздиша – стопанинът си идва!...

...Какви глупости. Ручеят просто си бълбука по камъните, дърветата просто издават шум с листата си, разклатени от сойката, погледнала надолу с едно око и отлетяла. Ако не е тя, вятърът ще разлюлее клона. И нито пътеката примира от радост, нито къщата „чака“. Тя просто си е там, просто я има. Както и всичко останало наоколо – просто го има и толкоз.

Мен обаче скоро няма да ме има. Затова идвам тук – като престарял звяр, да се свра в старата си бърлога, сякаш криейки се от смъртта. Тя обаче има навика да наднича навсякъде и никога нищо не пропуска. Затова е глупаво да търся скривалище от нея. И не търся. Друго ми трябва – убежище от света, откъсване от шума и радостта, от грозотата и кънтящата тишина на самотата, толкова осезаема когато си сред хората. За да ми е по-лесно да приема напускането на живота. Колкото и мъчен, горчив и противен да е често той, предстоящата раздяла все още всява

унизителен страх. А не бива.

Разумните същества трябва да си тръгват с достойнство когато часът им наближи.

Пък и не е точно страх това, а притеснение, срам от старостта. И може би едно леко съжаление за неизпитаните неща, за пропуснатите неща, за недовършените неща.

Търся тук примирение и смирение с неотвратимото. Уединението помага да се постигне подобно състояние на духа. Защото и без това само дух е останал, плътта се предава все по-неудържимо.

Дошъл съм, за да си отида.

2.

ВРЕМЕ: След трийсет и две години

МЯСТО: 2,71 астрономически единици от земната орбита, сектор Аквариус, приблизително в равнината на еклиптиката

Някога такива като него са ги наричали пирати. И винаги при залавяне ги е чакало обесване на мачтата – без следствие, съд и присъда. Понякога са били щадени, но за кратко – колкото да ги доставят за публична екзекуция в качеството на жертвоприношение на олтара на правораздаването. И, естествено, съдебните процедури са били формалност, защото законът вече ги е смятал за виновни. Трудно може да се нарече подобно отношение „предубеденост“. Щом са те хванали при разбой и с оръжие в ръка, недей се надява, че ще те третират като военнопленник.

Него нямаше да го третират като военнопленник, нищо, че служеше в армията на своята страна и имаше звание подполковник. Страната му нямаше да се застъпи за него, щеше да отрича самото му съществуване. Но нямаше опасност да го заловят, нито пък да го обесят или разстрелят като бандит и престъпник. Щеше да загине при пленяване, както и при опит да се предаде – съвсем автоматично, без намесата на волята му. Ако се провалеше при изпълнението на мисията, разбира се.

Нямаше намерение да се проваля.

Въпреки екипа, който му се падна да ръководи.

Трима души, безлики и еднакви като от калъп в пълна космическа броня-обвивка, седяха с гръб към централната колона на капсулата и поне един от тях мислеше за пиратство и военни престъпления. Двамата му подчинени може би също разсъждаваха върху някаква тема, но може и да се намираха в състояние на плитка стаза, в която мозъкът не е способен

да мисли. Командирът бе лишен на този етап от възможността да провери състоянието на екипа си, Контрол-процесорът на капсулата не му даваше достъп до тези данни при ниво на готовност под „жълто“. Такъв бе регламентът на съвместните мисии съгласно секретните съюзнически спогодби. Също в духа на договорите Обединеният щаб на Коалицията беше решил, че не е просто непрепоръчително, а направо забранено членовете на смесените екипи да знаят нещо един за друг. Нито имена, нито звания, нито лица, нито към коя съюзническа въоръжена сила принадлежат. Сякаш мерките против попадане в ръцете на противника не бяха достатъчни... Очевидно, вътре в Коалицията продължава играта на взаимно дебнене. Политика. Гадно.

Командирът на капсулата, впрочем, не ламтеше да знае нещо за хората си. По принцип изпитваше антипатия към съюзниците. Не беше расист, нито върл националист, не страдаше от верска непримиримост. Но подозираше, че съекипниците му са точно такива. Майната им. Още по-добре – ако някой загине при изпълнение, тъкмо няма да го жали. Отнасяше се към колегите си като към дроновете, с тая разлика, че хората си трябва да гледаш да ги пазиш малко повече.

В кабината бе тъмно, проникваше слаба светлина само през тесните процепи на илюминаторите. Капсулата се намираше в режим на свободен дрейф и пасивно сканираше небесната сфера в търсене на обекти, които отговаряха на критериите за цел. Плячка. Която после предпазливо да издебнат и да нападнат. Точно като пиратите от древните времена преди Пробива.

Външният слой от корпуса на капсулата поглъщаше всякаква радиация, част от която се анализираше от трилионите вградени сензори. Самият апарат не излъчваше нищо, освен периодичните, извънредно къси импулси на инфрачервения охлаждащ лазер, който избавяше капсулата от заплахата да прегрее. Само тези импулси можеха да издадат присъствието на апарата в космическото пространство, затова ги насочваха много внимателно към онези участъци от небесната сфера, където бе най-малко вероятно да се намират чужди и следователно враждебни обекти или детектори. Строго погледнато, за чужди се смятаха всякакви детектори – своите също по-добре да не знаят къде се намира пратената от тях капсула тип „Сокол“ – така по-сигурно се опазва тайната и по-лесно се води политика на мирно съвместно съществуване и нулева толерантност към агресията и тероризма.

Но дори внимателното оглеждане на небето и избирането точната посока на лазерните изпразвания можеше да изиграе лоша шега – например

лъчът да улучи невинно парче материя, което, разбира се, ще се нагорещи и ще стане видимо върху екраните на болометрите на всички наблюдатели в този субобем от сектора Водолей на пояса Средно Извънземие, Слънчева система. И ще почнат да търсят още по-внимателно и придирчиво...

Какъв живот са си живеели военните подводничари през старата бълк-епоха! Командирът се зачуди дали да нареди на системата за отдих да му прожектира върху ретината някой старинен филм за подводници от Първата, Втората и Възпряната световни войни, но не понечи да го направи от суеверие, което старателно криеше и което с половин уста признаваше дори пред самия себе си. Не, гледането на такива филми може би НАИСТИНА е способно да предизвика беда... добре де, по някакъв холистичен начин да увеличи вероятността да се случи беля. Абе, достатъчно е че настройва уплашения от вярата в поличби мозък към провал и поражение. Субективната действителност си е действителност, реална колкото реалността, особено когато е подкрепена от съответния напреднал смартуер. Виж, четенето на виртуална книга, прожектирана на вътрешния зрителен екран, това е приемливо. А най-приемливото е да се стазираш в плитка фаза (наричат го „мъждукане“) и безвремието да те обгърне и продължи, докато сензорите не засекат най-после достоен обект – плячка – за абордаж (и плячкосване)... или не изтече определеното време за мисията. Тогава, макар и безславно, предстои завръщане в базата Орбита-25000, стига Контрол-процесорът да не посочи друга – Космос-1890, например.

Някаква добре дресирана да седи потайна и кротка мисъл в главата на Командира кръжи около надеждата точно това да се случи и този рейд да завърши с нулев резултат. Но пък от друга страна празните рейдове не пълнят служебното досие с положителни точки. А армиите в днешно време са миниатюрни и с огромна лекота могат да си позволят да изритат безинициативни елементи от плътта си, знаейки че и без специални методи на пропаганда и реклама за вакантното място ще се натиснат хиляди доброволци. Дори стотици хиляди. Наноприсадките от всеки чвор могат да направят свирка, от всеки идиот – войник, но все пак се залага базовият материал да е от най-високо качество. Затова не е добре мисията да е нулева. Колкото и гадно да стане. В края на краищата съвестта също може да се дресира, а в крайна сметка, ако се абстрахираме от методите и средствата, каузата ни е все пак справедлива, нали? Или поне има основания да е такава.

Нали?

Командирът на капсулата-рейдер, безименен подполковник без лице и отличителни белези отпъди кривналите от прави път мисли и се съсре-

доточи върху припомнянето на ключовите параграфи от Тактическия устав.

Скоро това му доскучва, но за щастие времето на вахтата изтича...

3.

ВРЕМЕ: Преди трийсет и две години

МЯСТО: Вилна зона на около 45 км от столицата на малък европейски регион

Изглед – гърбички, гърбици и гърбища, всяко следващо е все по-бледо, забулено в мараня, разтворено във въздуха, слято с небето. А то е пусто, обширно и избеляло. Чудесен изглед. Хубава тераса. Заема половината от втория етаж, покривът пази от слънце и дъжд, хем си вътре в къщата, хем си отвън. Хубаво се дреме на широките пейки на терасата – покрити са с няколко ката черги. И тишината е различна, тишина сред случайно пропуснатото от човешките стада кътче съвсем бегло докосната, сиреч омърсена, природа. Свирука шепнешком ветрец, изпърха някоя птица, нададе изненадан глас и се шмугне обратно в гората. Избръмчи насекомо, понесло се нанякъде. И нищо друго.

Хубаво място за умиране, помисли си той и плъзна поглед изпод клепачите към ниската дървена маса до пейката. На нея лежеше малката му раница с няколкото купени на гарата сандвича, сгъваем нож, лични документи и бутилка минерална вода. А до нея – поостарял модел мобилен телефон, мазно лъщящ черен пистолет и купчинка жълти патрони.

Дали няма да боли? Може би трябваше да вземе някакви приспивателни, с които да се отрови? – запита се съвсем равнодушно и лениво. Не бързаше. Искаше да си достави удоволствието да погледа залеза, после звездите, луната... да се наспи на чист въздух. Будилникът на мобифона ще го събуди, за да посрещне изгрева. И тогава – пращане на съобщение до адвоката да отвори оставения плик със завещанието, в което обясняваше къде да го намерят, макар че му ставаше все по-безразлично какво ще стане с мъртвото му тяло и колко ще престоява неоткрито.

И чак тогава, когато денят започне, ще опре дулото на оръжието в слепоочието си. Добре е проучил как точно да държи пистолета, за да не стане резил, а да призове смъртта бързо, точно и безболезнено. Правилно – не да я чака, а да ù заповяда да го прибере. Да я накара да бъде послушна.

Затова си взе сандвичи с месо и подправки, абсолютно вредни за така нареченото му „здравословно състояние“. Сети се, че искаше да се за-

паси и с една хубава сочна ябълка. Е, жалко, ще мине без ябълка. Ако се напрегне малко, може да си спомни вкуса. Даже по-добре само да си го припомни, вместо да се мъчи да я гризе с остатъка разклатени зъби. Само ще го заболят венците, не, благодаря, малко ли ме е боляло приживе!

Усмихна се цинично. „Приживе“. Как звучи само...

Размърда се, за да се намести по-удобно. Може да си позволи дори да подремне. Таймерът на телефона е нагласен за времето на залеза, не бива да проспива последния си залез. В апаратчето има също така записани няколко любими мелодии, но тях ще послуша преди да натисне спусъка, след като се наслади на изгрева. Да, така ще е. Обичаше да планира нещата, които ще му се случват. И вероятно за първи път в плановете му нямаше грубо да нахълта непредвидена промяна по волята на външния свят. Същият свят, онази част от него, на която не ù пукаше за неговите желания и стремежи. Нека ù. Вече няма да се гаври безучастно с него, няма да го кара да върши неща, които не иска. Да, тази част ще пребъде и след като пистолетът гръмне. И какво от това? По-голямата част от всемира все пак е по-добра, макар и тя да е равнодушна към него и към самата себе си. Лошата страна на живота пък в действителност не е чак толкова голяма, само така изглежда, защото си вътре в нея, в най-добрия случай – близо до нея, в обсега ù. И затова често засенчва всичко останало. Но тук, на терасата с изглед към планините, въоръженият му с очила взор успява да отдалечи гадното и нищожното, суетното и арогантното, да го запрати отвъд хоризонта, да го смали до прашинка... за да съзерцава със задоволство по-приятния дял на света. И да се слива с него, да се разтваря като планинските гърбици в небесата, а после решително да постави уместната оловна точка на процеса.

Пък нека СЛЕД това нещата да не изглеждат толкова спретнато. Ще е ДАЛЕЧ и ОТВЪД, за да го смущават подобни дреболии.

А може би... да, може да послуша малко музика и сега. Съвсем тихичко, за да не нарушава хармонията естествени звуци.

Пресегна се небрежно към мобифона, ала ръката му трепна и замря насред път, защото апаратът в този миг реши да подаде безличния си сигнал за повикване, бездарно имитиращ щурец.

Втренчи се в телефона, който иззвъня отново. Изпита бегло раздразнение, което обаче бързо потъна в събрания за няколкото часа пребиваване тук океан от умиротворение. Не, нищо не може да го извади от релси. Вече не. Присви очи към дисплея на апарата.

Беше непознат номер. Ръката се отпусна върху дъсчения плот на масата и леко изтрополи с пръсти.

Мобифонът пак изцвърча. Някой упорито се мъчеше да се свърже.

При следващия сигнал пръстите бодро изтропаха подиграателен ритъм – няма да се дам, трам-тара-рам! И го повториха, потретиха, отговаряйки по този начин на нахалното повикване.

Хм, можех да спра достъпа на всички номера... Кой ли е толкова настойчив?

Мобифонът не мирясваше. Продължи след къса пауза да цвърти като смахнат щурец, сякаш разярявайки се на ответния тропот на пръстите.

Стана му смешно. Не натисна бутона за отговор, а продължи да се подиграва на машинката. Ала насреща явно имаше инат от класа. И скоро взе да му дотяга. Реши да не си разваля настроението, пък и го зачовърка любопитството – кому съм притрябвал толкова?

Пое апарата в дланта си и палецът с привично мръдване натисна нужния бутон. Приближи слушалката до ухото си.

- Да?

- Здравей. Познай ме, но без имена моля! – произнесе енергичен мъжки глас. Би могъл да принадлежи на човек в разцвета на силите си, ала едва доловими стържещи нотки издаваха същинската възраст на събеседника.

- Ха. Хубава гатанка. Само че не съм на кеф да играя тази игра.

- Важно е.

- Нима?

- Ще те подсетя малко. За последен път се видяхме преди повече от двайсет години. Срещнахме се вечерта преди да си замина... обратно. Цяла нощ си приказвахме. После ти ме изпрати на аерогарата. Е, сещаш ли се?

- Не. Може би ако се понапъна...

- Добре, няма значение. У дома те няма. Къде си? Чакай, не ми казвай направо...

Блуждаещият поглед на стареца, полегнал да си почива на терасата, се спря върху пистолета, насочен към прекрасната гледка на планините. По небето бяха плъзнали малки облачета с разрошена козинка. Дали те, дали неочакваното обаждане и завързалия се чудат разговор размърдаха изблик на искрено веселие.

- На какво се смееш? – стъписа се слушалката.

- Ей така, на нищо. Продължавай, който и да си. Забавляваш ме.

- Забавлявам те?

- Ами да. Щом спре да ми е забавно, няма да чакам да ми омръзнеш, просто ще ти затворя и ще изключа мобифона. Но засега... слушам те.

Пардон, ти искаше да ти кажа нещо, така ли?

- Май се досещам къде може да си толкова безгрижен... Не си изкуфял впрочем, нали? Не ти е весело съвсем ПРОСТО ТАКА!

Старецът лекичко се намръщи.

- Разбира се, че не. Имам от какво да ми е весело... засега.

- Според мен си в оная дупка, до която се стигаше само пеш! – заяви неидентифицираният събеседник и леко промени тона. – Моля те, отговори ми с ДА или с НЕ. Наистина е важно!

Бръчката между веждите на стареца стана малко по-дълбока. Отвърна сухо:

- Да, на същото място съм. Май наистина добре се познаваме, само че още не загрявам кой си...

- Добре, чудесно! – прекъсна го слушалката. – Идвам след час!

Не успя да реагира на секундата, дори се стресна със закъснение. И когато се опомни, викна пискливо:

- Не! Моментът не е подходящ! Не желая гости! Чуваш ли ме!...

Едва тогава чу сигналите свободно. Натрапникът отсреща беше затворил.

Втренчи се в апарата, сякаш той бе виновникът. И забеляза надраскания върху корпуса надпис, който едва личеше и нищо чудно, беше правен преди много години, май че с тънка отверка или шило. Може би игла.

И надписът гласеше: АЗ СЪМ САМО ВЕСТОНОСЕЦ – НЕ МЕ ЧУПИ.

Неволно се усмихна. И пак изкриви ядно устни. Замисли се. Гневът го разсейваше. После се сети и бързо извика на екрана номера, от който го бяха търсили. Натисна опцията „Набери“.

След три сигнала за повикване мек женски глас съобщи, че няма достъп до този номер, защото картата е анулирана.

Изпъшка от досада.

Оставаше му само да чака – безпомощен и отново притиснат в ъгъла от властните външни обстоятелства. Идеше му да се застреля още сега.

Извади пълнителя и го зареди с всичките патрони, разсеяно питайки се, защо са му всичките, след като му е достатъчен един. Така и не успя да си отговори, защото ръцете се оказаха по-бързи и хладнокръвни от мозъка. Трепна чак когато пистолетът щракна, а механичният индикатор посочи, че оръжието е готово за стрелба. Чак тогава движенията на пръстите станаха предпазливи и бавни. Разгледа пистолета, сякаш го виждаше за първи път. Беше го купил нелегално, но от сигурен човек, който прибра парите и не зададе нито един излишен въпрос. Никога не

беше чувал за такава марка – „Меркурий 38“, но пък и не се интересуваше особено от оръжия. Продавачът само спомена, че е сравнително нова разработка.

Въздъхна и постави оръжието на предпазител. Поколеба се, сетне го прибра в раницата. Но така, че да може да го измъкне в случай на нужда лесно и бързо.

Чак тогава си даде сметка, че е заинтригуван. И че можеше да използва единия час – явно изхвърляне, кой може да успее за толкова малко време от града дотук?! – за да си припомни кой стар познайник, чума да го тръшне, се е сетил да му разваля последното денонощия на този свят.

И най-вече – заради КАКВО?

4.

ВРЕМЕ: След трийсет и две години

МЯСТО: Споменатите космически координати

Вахтата на лидера на капсулата изтече. Дежурството се пое от Боец-1, за когото Командирът имаше някакво смътно усещане, че е китаец. Сега можеше да си „поспи“ – тоест да изпадне в летаргията на плитката стаза.

Не успя да го стори. Контрол-процесорът уведоми лидера на операцията, че обектът за ТРС (тактическо разузнавателно сондиране) е намерен, идентифициран и одобрен. Препоръча маневриране и насочване към траектория за сближаване. Препоръките на Контрол-процесора не можеха да се подминат току-така. И командирът ги потвърди.

Потисна лекото отвращение към себе си, защото го завладяваше едно по-силно чувство – хазартното предвкусване на плячкосването.

Не „плячкосването“, поправи се мислено, а „битката“.

Корекцията не се дължеше на изисквания за лоялност. Беше за негово собствено успокоение. От дълги години дресираше съвестта си и все още не беше успял да я сломи напълно – и сигурно за добро, защото заедно с нея би сломил и гръбнака на самоуважението си. Колкото и малко да му беше останало от него...

Той мислено въздъхна и нареди на апарата да извърши маневра.

Маневрирането в космоса трудно се опазва от бдителни наблюдатели, които тършуват из всички честоти на спектъра и притежават висока разделителна способност на значителни разстояния. И причината е реактивната струя, защото още не е измислен друг начин за пътуване в безвъздушното пространство. Разбира се, алтернативата „слънчево ветрило“

не се брои – уредбата за впрягане на протонния вятър и други видове плазма, изтичащи от Слънцето, е гигантско съоръжение и изисква отразяващи повърхнини, забележими от милиони, че и милиарди километри. Остава добрият стар ракетен принцип – работно тяло се изхвърля през дюзите... и се превръща в издайническа опашка дори да не е загрято до висока температура. Във вакуума дори неутралните атоми започват да отвръщат на космическите лъчи в радиодиапазона – светват на екраните на всеки радиотелескоп. Ами ако са в нищожни количества? Пак същото – радиотелескопът може да е ЧУВСТВИТЕЛЕН... или да се намира твърде БЛИЗО. Или и двете.

Затова рейдер-капсулата не блъвна нищо от соплата на двигателя си, те и без това бяха затворени като хриле на риба. Мощна пружина изстреля в пространството оловна топка, покрита със слой стелт-асемблери, невидима за нищо, освен за най-чувствителните масови детектори, измерващи топологичните деформации на пространство-времето... които не „виждаха“ тела с маса под няколко тона.

Капсулата тежеше много по-малко от тон, затова и изстрелването на гюлето с точно изчислена маса я тласна в противоположна посока – точно премерено накъде и с необходимата скорост. Така ставаше скритото промъкване към жертвата.

А топката олово? Асемблерите след време ще премахнат лъчепоглъщащия слой и ще сглобят предавател, който ще записука по конвенционалните навигационни честоти, имитирайки маркирано с радиофар метеоритно тяло. Такива фарове през периода на краткия ентусиазъм скоро след Пробива биваха разпръсвани из Слънчевата система, за да посочват на многобройните космически пътешественици и жители (предполагала се е, че ще са многобройни) местоположението на евентуално опасните за тях „космически рифове“. Не че на Командването му пукаше дали някой ще се надене на гюлето при скорост на сближаване от няколко километра в секунда. Но навярно тогава се намесил неизвестен научен съветник към щаба, очевидно съвестлив и добър човек, който съумял да убеди държавното и военно ръководство, че е наложително да „засветят“ изкуствения метеорит, като преувеличил вероятността пострадали от сблъсъка да се окажат космически обекти на самия Блок. Господ да го поживи за старанието.

Капсулата бавно се сближаваше с астероида, зорко наблюдавайки го с всичките си сензори. Информацията се обработваше и част от нея Контрол-процесорът споделяше с командира – само каквото му се полага да знае. Той на свой ред съобщаваше на двамата си подчинени минимума

необходима им информация. По този начин бойците се поддържаха в готовност да реагират мигновено при промяна в обстановката. А тя наистина можеше да се промени за секунди.

- – – – – – – – – – – – – – – – – – – –
(фрагмент от средата на книгата)
- – – – – – – – – – – – – – – – – – – –

Лидер развъртя в началото топуза, за да пръсне на парчета няколко кристални съоръжения с неясно предназначение, а после, като не видя сериозни препятствия, пусна в ход сатърите. Хладнокръвно посичаше с тях озовалите се в обсега му феноморфи, избирайки за място на удара крайници, въздържаше се от цепене на глави. Беше звяр, но след първата си акция на нахлуване в космически град, вече не озверяваше докрай, запазваше някакви спирачки. В същото време знаеше, че не би се поколебал наистина и ЛИЧНО да убие някой нещастник с лоша орисия, който би го застрашил или би му попречил да изпълни задачата, заради която е дошъл.

Надяваше се тайничко, че всички тези, които проявяваха благоразумието да си спасяват кожите, ще имат и достатъчно акъл да хукнат право към дебаркадерните гнезда, за да напуснат астрополиса колкото могат по-скоро – дори само по скафандри. Беше чувал, че феноморфите разполагат със вътрешносоматични НЕОГРАНИЧЕНИ репликатори. Молеше се това да е истина.

Така загиналите от ядрените взривове щяха да са малко. Сравнително малко.

А пък тези, които не стопляха на каква беля мирише, да мрат! Глупаците – да мрат! Само тази мисъл поддържаше командира в състояние на бойна ярост.

На шестата минута от началото на акцията – КП със скучен и надменен тон тъкмо я обявяваше: „Момент А-6.02“ – Боец-2 докладва за откриване на трофеи. Плячка. Дроновете му потвърдиха – обширна библиотека от макрокарти с разработки на нови асемблерни комплекси. Във всяка карта – по една, две, три ЗАЛа.

Хубав залък. Чудесен. Време е да се махаме оттук.

Последните паникьори продължаваха да се стрелкат в баричните обеми, лавирайки покрай облаците отломки и рояците водни капки, валма пушек и разпилени да се реят навред боклуци. И точно тогава Боец-1 взе че реши, че е време да покаже на феноморфите колко ги мрази. Може би

бе постъпил така преднамерено. Може би не бе успял да сдържи гнева си на фанатик, расист и жесток, ограничен човек. Сигурно се е почувствал провокиран от щуращите се в претърсваните от него обеми местни жители. Така или иначе, изведнъж интеркомът донесе до Лидера вбесения крясък на Боец-1, който проклинаше неверниците, погаврили се с дадения им от всемогъщия господ човешки облик.

В следващия миг Лидер се свърза с камерите на дроновете на войника и потръпна от видяното.

Боец-1 носеше като основно оръжие една крива, подобна на ятаган сабя (ятаган, а? Аллах акбар! о, Всевишни, от всички свестни колеги-мохамедани, които лично познавам, защо ми прати един луд в групата, този срам за всички правоверни?!) и дълъг метър и пет сантиметра боздуган. Именно с късите, дебели и конични шипове мръсникът налагаше застигнат от него феноморф. Косможителят бе потърсил спасение в състояние на стаза, крехкото му телце на богомолка с бегло човекоподобна глава се покри с предпазна кора...

Боец-1 буквално размаза нещастника. Замахваше, компенсираше отката в безтегловността с реактивните микродвигатели на кръста и гърба си, а после стоварваше тежката и твърда буца металокерамика върху беззащитното тяло. Особено стръвно се стараеше да раздроби главата. Вероятно жертвата му бе получила такива поражения, че никакви наноприсадки за регенерация нямаше да го възстановят и върнат към живота. Боец-1 извършваше излишно и неоправдано убийство, вместо да си гледа задълженията и да търси експериментални репликатори и инфоносители с данни за подобни изследвания. Бе хвърлил почти всички свои дронове да преследват бегълците в обема, където се намираше.

- Боец Едно! – кресна по интеркома командирът. – Заеби глупостите! Обявявам евакуация!

Фанатикът не чуваше. Ръмжеше като животно и Лидер с погнуса долови сред издаваните звуци очевидно квичащи сладострастни нотки.

Олеле, тоя е психопат. Снимай, КП, снимай за протокола!

- Боец Едно – ледено произнесе Лидер. – Застрашаваш главната цел на мисията ни. Прекрати това безобразие и се евакуирай... Чу ли ме, свиньо такава?! – не издържа накрая, защото войникът заряза превърнатия в предизвикваща смразяващи тръпки каша феноморф, част от него остана залепнала върху облата стена на обема, късове и капки се отделиха от отвратителната каша и заплуваха из помещението. Но заряза останките на убития само за да се нахвърли върху друг клетник в стаза, този пък изобщо нехуманоиден наглед. – Спри, ти казвам! Това е ЗАПОВЕД! ЩЕ

ТЕ РАЗСТРЕЛЯМ, ГАД!

Разтрепери се, почти му притъмня пред очите от гняв. Не забеляза, че заплашва с разстрел невменяем на практика човек, който се намираше на няколкостотин метра разстояние, в друга кухина, при това защитен със скафандър, а командирът нямаше пистолет, с който да стреля... никъде по Земята нямаше годни за стрелба пистолети. Освен музейни антики, с каквито са пуцали Тримата мускетари и таткото на Петър Велики. Каза го не в буквалния смисъл. Замръзна за част от секундата, избирайки как да постъпи. Първата възможност бе да поиска санкция от КП да задейства самоликвидатора на войника, който демонстративно не изпълнява заповед на своя офицер на бойно поле. Другият път за бързата и на практика задължителна според устава екзекуция се състоеше в поставяне на дроновете на Боец-1 под свой контрол и разправа с престъпника посредством техните манипулатори.

Забави се съвсем малко. Може би защото диво му се прииска да се озове непосредствено до мръсното лудо кръвожадно копеле и да го накълца на салата. И през това забавяне проблемът се реши от само себе си.

По свой си начин „умната“ материя на астрополиса този път отчете, че някой е прекалил. А може би бе дело на активните щитове, макар че и в малко необичайна им проява. Може би беше система за възмездие, програмирана от самите граждани на нападнатия космически град.

От пода и стените с невероятна скорост започнаха да никнат остри кристални шипове – като игли от опушен кварц. Най-стряскащото бе скоростта им на нарастване, при което болометрите на дроновете не отчетоха съществено покачване на температурата. Съвсем машинално Лидер нареди на един от дроновете на Боец-1 да се помъчи да се сдобие с образец от тези тръни.

Кристалите избуяваха, прикривайки други безпомощни стазирани граждани на астрополиса. Лишеният от развлечението си убиец изрева разочаровано, развъртя боздугана... и замръзна в позата на вихрен устрем, размятал крака, извъртял торса си като че ли позираше за скулптура. Бе нанизан от шиповете, а те продължиха да растат ПРЕЗ скафандъра. Вероятно гнездящи се в тръните нанити се включиха в атаката, защото комуникационният канал на Боец-1 прекъсна, картините на възмездието идваха само от близките до него дронове – половината от тях също бяха застигнати от невероятните кристали.

И по каналите на оцелелите и задействали подпрограмите си за отстъпление дронове до Лидера се донесе неистовият рев, преминал в писък – Боец-1 се дереше от болка.

Шиповете продължаваха да го разкъсват, обелвайки тъканта на скафандъра, обезвреждайки наноприсадки, трошейки кости, режейки плът... Приличаше на аутопсия на труп и на командира му призля за секунда.

Тръните изкормиха нещастното тъпо и гадно копеле (Аллах наистина е акбар, вярно си е), една игла пукна шлема като диня, появи се за кратко изкривено от ужас и болка мургаво лице, шип се заби в окото му, писъците секнаха, а от главата щръкнаха във всички посоки филизите на проникналия в черепа шип. Друг кристален меч докопа бомбата на гърба на вече мъртвото тяло... и Лидер разбра, че сега нещата наистина ще загрубеят. И се учуди, че дори самоликвидаторът на наказания фанатик е разбит от нанитния кошер...

Кристалният храсталак изведнъж спря да расте, през него премина цветна вълна. Очевидно нанокомпютрите бяха открили плутониевия заряд на бомбата. Чак подир това, в действителност със съвсем незначително закъснение, се задейства самоликвидаторът.

РЕЗЮМЕ:

Атанас Атанасов, бивш редактор на научно-популярно списание, се оттегля във вилата си с намерението да сложи край на живота си. Вече е на преклонна възраст и самотен, не желае да гасне в старческо слабоумие и в унизителното безсилие на болен, който не чака да оздравее.

Добромир Сантов е негов връстник, който дълги години е работил извън страната в изследователска лаборатория. Срещали са се преди двайсет години, когато Атанасов го е интервюирал по темата за перспективите на асемблерната нанотехника, журналистът почти го е забравил, въпреки че при по-благоприятни обстоятелства биха станали приятели. Сантов неочаквано се обажда на бившия редактор и му се натрапва на гости. Атанасов е принуден да отложи самоубийството, а когато се виждат, напълно изоставя това си намерение.

Защото ученият му предлага нов живот – без случайна смърт или от старост, без оковите на материалните потребности, които правят всеки човек грубо зависим от обществото, без дори рамките на традиционната телесна форма.

Атанасов пита откъде Сантов се е сдобил с репликатори, конструирани за инсталиране в човешкия организъм, на което ученият обяснява, че си е позволил да открадне разработката на лабораторията си.

Сантов е мотивиран да постъпи така заради опасението си, че на-

нотехниката ще бъде използвана не като машини за съзидание, а като средства за контрол над населението от страна на държавата – машини на властта. За да предотврати такъв развой, ученият е решил да заразява с асемблери отначало онези хора, на които може да има доверие, а после и безразборно, така че още на старта да разбие монопола за владеене на наноприсадките и свързаните с тях възможности.

Въпреки че Сантов е взел някои предпазни мерки, специалните служби на страната, която е финансирала създаването на нанотехниката, са по петите му. Държавата, осъществила засега тайно Нанопробива, смята себе си за изключителен собственик на новата революционна технология, което, въпреки че е законно, в действителност е абсурдно, понеже поставя човечеството в качествено нова обстановка, вън от рамките и на най-справедливото законодателство.

Агентите на спецслужбите залавят Сантов и Атанасов в момента, когато журналистът тъкмо се е възстановил след подмладяването чрез присадките за клетъчен ремонт и те двамата говорят за бъдещето. Атанасов е стазиран за трийсет и две години, но Сантов успява да се измъкне по хитроумен начин от центъра за разпити на Службата, която го е отвлякла.

Журналистът е върнат към живота в един съвсем нов свят, който обаче не прилича на мечтания от тях със Сантов. Държавите са запазили монопола върху прилагането на нанотехниката, макар че и всеки човек е получил достатъчна индивидуална защита срещу произвола на властите. Контролът до немалка степен обаче е психологически – възможностите на нанотехниката са толкова широки, че повечето хора се стряскат от почти безграничната свобода, свързана със също така безгранична отговорност за собствените си действия. Старото им предлага сигурността, с която са свикнали, въпреки че самата идея за структуриране на общество в рамките на държава е все по-лишено от смисъл. В различни части на света по различен начин е организирано това задържане на населението в карикатурно подобие на стария ред. За съжаление, възникнало е и съперничество между образувалите се супердържави. Лишени от възможността да водят мащабни войни заради вградената в нанотехниката Активна защита, властите провеждат единични диверсионни акции, насочени най-вече срещу откъсналите се от Земята и заселилите се в открития космос в първите седмици след Пробива хора. В новия прекрасен свят, с който Атанасов се запознава, хората се преструват че работят, за да получават достъп до отделни функции на своя телесен смартуер (съчетанието в нанотех-

никата на хардуера и софтуера в едно) по лицензия на уж легитимните органи за управление. В този свят съществуват ИИ, на които е отказано равноправие с биологически родените хора, макар че нанотехниката изтрива рязката граница между изкуственото и „естественото“ разумни създания. Един от адвокатите-настойници на Атанасов, които се грижат да го въведат без да изпита шок в новата за него реалност, е андроид – подвижен модул на иначе стационарните и строго охранявани ИИ, обявени за държавна собственост. Вярно, като коректор на държавата работят експертните съвети, фактически обществени организации, с които правителството по закон е задължено да се съобразява и консултира. Би могло да се каже, че демокрацията никога преди не е била толкова пълна – поне в Панфедерацията на Европа, Америка и Австралия. Но в Източния Блок, съставен от Русия, Китай и арабските страни, обществата варират от религиозни диктатури до квази-либерални. За отделни части на света нищо не се знае изобщо.

Атанасов много бързо разбира, че този свят не му допада и решава да избяга в космоса, където би могъл да съществува също толкова комфортно, благодарение на телесния си смартуер, колкото уютно се чувства в морето една риба. И намира съюзник за това си намерение в лицето на своята адвокатка, която е един от андроидите на местния федерален ИИ.

Сантов през това време е въвлечен в диверсионна акция на Блока срещу свободен орбитален град и успява да се съюзи с един от диверсантите, руски офицер, който и сам не е много щастлив да изпълнява параноичните планове на командването. Учениятиска отново да зарази Земята, но този път с пълен достъп до интерфейса на индивидуалния смартуер. Според него Преходният период, зад идеологията на който се крият архаичните властови структури, е продължил неоправдано дълго. Хората имат правото сами да избират къде и как да живеят, без това да им се налага в името на добруването на мнозинството.

И докато Атанасов заедно с адвокатката си чака в градината му да порасне космическа совалка, към Земята настъпват и разгневените от пиратските набези космически жители, останали човеци само по ум и чувства, но не и телесно.

Тяхното желание е да изолират Земята от космоса, тъй като и без това земните държави смятат излизането вън от планетата за „преждевременно“.

Две книги за свободата

„Нано“, Николай Теллалов, изд. „Весела Люцканова“, София, 2007

„Фантастични новели“, Александър Геров, „Народна младеж“ – Издателство на ЦК на ДКМС – София, 1966, Библиотека „Приключения и научна фантастика“, No. 100

Кое е нормалното състояние на човека? Свободен или поробен? За поезията отговорът е ясен – дори най-жестоката диктатура не може да покори човешкия дух. В краен случай, винаги остава място за вътрешна емиграция. За статистиката обаче нещата стоят по различен начин – огромното болшинство хора през която и да е историческа епоха е поробено. Свободна (или по-скоро независима) винаги е била съвсем малка част от населението. При това тук не засягаме такива философски въпроси като кой е свободен и какво е свобода. Даже днес, когато се гордеем с достиженията на демокрацията, едва ли може да се наречем свободни, защото свободен е само самотният човек, който не притежава нищо. Например древните елини не биха нарекли свободен който е да е наш съвременник, който всеки месец чака заплата.

„Нано“ и „Фантастични новели“ са книги за свободата.

* * *

„Нано“ и „Фантастични новели“ са книги за Сингулярността.

Що е Сингулярност и има ли тя почва у нас? Терминът „Сингулярност“ започва да се употребява във фантастиката с леката ръка на американския писател Вернър Виндж. По-късно усилията на автори като Чарлс Щрос, Кори Доктороу и Грег Игън го правят широко разпространен. С него се обозначава особено рязка технологична революция, която драстично пренарежда живота на обществото и за която хората нямат адекватен модел на поведение. Въпреки връзката си с фантастиката, това всъщност е историческо понятие, защото човечеството нееднократно е преживявало сингулярности. Например откриването на огъня или индустриалната революция. Названието „сингулярност“ е заблуждаващо – тя не е мигновена и е напълно възможно поколенията, които са преживели предишните сингулярности, не винаги да са си давали сметка за това. Обаче сега човечеството за пръв път се приближава към толкова рязка Сингулярност, която ще е в състояние да промени съществуващите социални модели едва ли не за една нощ.

Разбира се, писателите фантасти и футуристите са склонни да драматизират. При първите го изисква динамиката на сюжета, а за вторите е въпрос на привличане на общественото внимание. Не е изключено поколенията, които ще се сблъскат с наносингулярността и свързаните с нея безсмъртие, небивала по размерите си персонална мощ (сравнима със сегашната мощ на цели държави и международни съюзи) и почти абсолютна независимост на индивида от обществото, също така да не придадат особено значение на промените, които стават покрай тях. Но за днешния човек тези изменения са несравними и много по-драстични от всичко, с което човечеството се е сблъскало през цялата си писана история.

* * *

Повече от четири десетилетия разделят двете книги. По времето, когато Александър Геров вижда отпечатани своите „Фантастични новели“, Виндж е само на двадесет и две години. Под черепа на героя, нарисуван върху обвивката на книгата, прозират лампи, а колите по илюстрациите (библиотечното оформление е на народния художник Борис Ангелушев, а художник е Иван Кьосев) сякаш са излезли от американски филм за шестдесетте години, макар че на капаците им ясно се чете марката „Балкан“. Да хванеш „Новелите“ в ръка, означава да се пренесеш в друга епоха, когато книгите са били добре подвързани и подшити и дори са имали лентичка от плат, с която читателят да отбелязва до къде е стигнал. Все неща, немислими в днешното забързано време на предмети за еднократна употреба.

„Новелите“ са писателска книга – като в почти всеки филм от френския неореализъм, и тук има страдащ творец. В случая – писател. Той се казва Георги Георгиев и е ветеран от Съпротивата. Или активен борец против фашизма и капитализма. В началото на книгата го срещаме на преклонна възраст, след като е загубил трите най-важни жени в живота си: майка си, жена си и дъщеря си, и се съвзема от дълбока нервна криза и период на остра мания за преследване. Конкретният повод за кризата е и първият знак, че тази книга не е обикновена – само двадесетина страници след началото става дума за репресиите в края на четиридесетте. Няколко страници по-късно писателят Георгиев мистериозно си припомня стихотворение, което е написал някога за царското семейство. А когато се появява и виц за Белене, картината коренно се променя. Изведнъж патриотичното и съвсем конвенционално произведение се превръща в

психеделична сага, в която се преплитат вината пред другарите, загинали в Дирекцията на полицията, и лабилната психика на твореца, който лесно се поддава на външно въздействие. Странно за роман, написан в средата на шестдесетте години.

Поредица от ретроспекции проследява как Георгиев пада в бездната на собствените си изкривени представи за света. Някои сцени са толкова достоверни, че са трудни за дочитане: действието е просто, праволинейно и естествено, сякаш предсказуемостта им е търсена и превърната в част от творческия похват на автора. Накрая имаме пред себе си един грохнал и уплашен старец, останал сам в свят, който едва разбира. Единственото, което го крепи, са спомените и точно тук се появява първият намек за идващата сингулярност: той решава, че в развитието си науката рано или късно ще достигне стадий, в който е възможно да се съживят всички хора, живели някога на земята. Георгиев се улавя за тая мисъл – простете за шаблона – като удавник за сламка и трескаво започва да пише спомените си. За майка си, за жена си, за дъщеря си. Спомени за всеки техен жест, за всяка тяхна дума. Той запазва старите магнитофонни ленти с гласовете им, снимки, всичко, до което може да се добере. И едва успява да допише спомените си, преди да умре.

Сингулярността настъпва две хиляди години по-късно, на следващата страница. Георгиев се събужда в завода за изкуствено съживяване. Науката е осъществила мечтата му. Неговите „Фантастични новели“ (да, така се казва и книгата на измисления писател Георги Георгиев!) са се превърнали в програмен документ на прекрасния нов свят.

Новият свят е утопия на победилия комунизъм. Или поне така изглежда, докато не се стигне до сцената, в която бивш литературен критик агитира американски банков служител. Абсурдна сцена. После още една и още една. Абсурдни са дори телата на съживените – метални кутии, подобни на „средноголям радиоапарат“, които направо се съединяват с крайниците. А по радиото, когато обявяват за всеки новосъживен, казват: „пуснат в обръщение“. Новите деца се вземат готови от родилен завод. Четиридесет години след появата на „Фантастични новели“ терминологията им е едновременно носталгична и оригинална.

Особено интересно е описанието на София от 4004 година. Не с различията си – както в алтернативната история на Николай Теллалов, а с непроменеността си – булевардите са по-широки, но Орлов мост, булевард „Толбухин“ и Паркът на свободата са си почти същите. Наистина, през 1966 година едва ли е изглеждало, че тези неща някога ще се променят. Единствената голяма промяна е появата на още един паметник на

Съветската армия – с червена звезда на върха на Витоша. Едва четири десетилетия по-късно Витоша може да посинее, в произведенията на Георги Малинов.

В известен смисъл новото общество олицетворява победилата поезия – през няколко изречения хората се впускат да цитират древни поети. Но само древни – съвременни поети няма, нещо повече, писането на поезия е забранено. Също както и заниманията с всички останали изящни изкуства.

Георгиев издържа в това стерилизирано общество цели пет века, но само благодарение на това, че любимите му хора също са съживени. Срещите с двама велики самоубийци – Джек Лондон и Ернест, са предвестник на финала. Все пак Георгиев избира „по-малката сестра“ на смъртта и заедно с жена си заспива за хиляда години, с надеждата, че до тогава науката ще съумее да създаде изкуствени „естествени“ тела.

* * *

Разбира се, Александър Геров никъде не споменава думата „сингулярност“. Нито „нанотехнология“. Нито „криогеника“ или пък израза „студен сън“. Обаче обществото от книгата му носи очевидните белези на постсингулярно. Общество, което не се справя особено успешно с последиците от сингулярността и механично копира миналото си, без да си дава сметка за това. Трябва в него да дойде един външен човек като Георги Георгиев, за да експонира абсурдността на новото общество.

Уви, за Георгиев няма позитивен изход. Въпреки силното си младо тяло той е един уморен старец, който само задоволява любопитството си. Неговото решение е да проспи следващите хиляда години с надеждата, че науката чудотворно ще „очовечи“ обществото, което е на път да се превърне в гротеска, или дори в карикатура на вчерашния си ден. Александър Геров оставя на читателя надеждата, че замяната на „средноголемите радиоапарати“ с „естествени“ тела някак ще върне на хората способността да творят и ще ги извади от стагнацията, но тя така и остава нереализирана. Вероятно през далечната 1966 година не е имало много основания за подобна надежда.

* * *

Още по корицата си личи, че „Нано“ произхожда от друга епоха. В същото време, портретът на Мария Магдалена от петнадесети век говори

за всичко друго, но не и за фантастика и даже математическия символ, използван, за да се напише заглавието, не е достатъчно силен намек. Докато човек не прочете първите няколко страници.

Действието започва във вила, на около четиридесет и пет километра от столицата на неголям европейски район. Срещат се двама приятели – Атанас Атанасов, уморен от живота екс-журналист в научно-популярно списание, и неговият бивш предмет на репортаж, биохимикът (със специализация по микроинженерство) Добромир Сантов. Ученият носи изцеление – и от старостта, и от „безнадегата“. Изцелението дава вечна младост и всемогъщество. Изцелението е нанотехнология.

Отново се сблъскваме с това, което на Запад наричат generation gap, а у нас – пропаст между поколенията. През 1961 година, не много преди да се появят „Фантастичните новели“, Робърт Хайнлайн спечелва наградата Хюго с романа си „Странник в странна страна“. На Хайнлайн му стига една дума от марсианския език. Ако книгата беше написана днес, вероятно накрая щеше да има приложение с основи на марсианската граматика и малък тълковен речник от няколко хиляди думи.

Николай Теллалов, пишейки във време, когато изискванията към реализма на детайлите са безкрайно по-високи, не може да си позволи лукса, достъпен на Александър Геров, и да се изплъзне с няколко условности. Сцената, в която Георги Георгиев разглежда новото си тяло в огледалото, в една съвременна фантастична книга би била само началото. За това не е изненадващ наситеният с информация разговор, с който започва „Нано“, и това е честно предупреждение към читателя, че има пред себе си книга, чийто автор си е поставил много високи изискванията за реализъм и вътрешна самосъгласуваност. Многобройните по-нататъшни научно-популярни отклонения наистина са необходими, за да се разбере логиката на действието. Нищо чудно, че „Нано“ съдържа задължителното приложение с речник.

Книгата се състои от три части, многозначително назовани „Натрупване“, „Ферментация“ и „Критична маса“. След встъпителната сцена в идиличната вилна зона, по типичен за Николай Теллалов маниер читателят е захвърлен брутално в шеметен водовъртеж от събития тридесет и две години по-късно. Светът се е променил и е останал същият. Защото човечеството, или поне една доста голяма част от него, е избрало „плавния преход“ към сингулярността. Звучи познато? Да, и сигурно не е случайно. Плавният преход обещава сигурност и болшинството хора го приемат и поддържат – със законни избори! – защото им гарантира някаква форма на контрол над собствения им живот и запазване на

привичните реалии. Например подмладяването е постепенно, като се запазват съществуващите семейни отношения – т.е. родителите винаги остават по-възрастни от децата си.

Но защо тогава медицинската сестра, която събужда героя в този прекрасен нов свят, се отнася така грубо с него? Защо тя ненавижда работата си? Има нещо гнило в Дания и журналистът в Атанас Атанасов веднага се опитва да разбере какво е то. Отговорът лежи на повърхността – нанотехнологията е в състояние с лекота да задоволи материалните потребности на обществото. Тогава какво остава на хората? Какво да правят през безкрайните часове свободно време? Нали само единици имат таланта, търпението и дисциплината, без които не може да се пишат романи, да се рисуват картини или да се създава нещо друго. Какво да правят всички останали? „Излишните“ хора, които доскоро са били необходими, за да изпълняват онези дейности, без които не може да има велики писатели, художници или изобретатели? Нищо чудно, че множеството е готово да приеме самоограничения, които да му наложат изисквания за работа, само и само да се чувства полезно. Всъщност, не е ясно дали безразличните хора, които само търсят нови и по-силни дразнители за усещанията си, са най-страшното в това общество. Защото има огромно законопослушно мнозинство, което съвестно си изпълнява задълженията. Интересен е един от епизодичните герои – бивш милиционер, който и в новата епоха си е останал милиционер. Той е сред малкото хора, които все още изпитват вътрешна потребност да вършат нещо полезно, но за кратката ми среща с него ме уплаши именно с послушанието си. Беше критичен, да, но не се опитваше да разбере истинските причини и мащаба на кризата. В този аспект, негов контраст е друг епизодичен герой – единият от назначените адвокати/помощници на Атанас. На него принадлежи една – навярно неслучайно вмъкната –реплика към главния герой, която посява първото съмнение дали Атанас е склонил един изкуствен интелект към бунт срещу системата, или изкуственият интелект е било готов отдавна за това и само е търсел правилния човек, с който да го направи. Нещо повече, изкуствен интелект, който приема тегобата да откъсне част от себе си, за да бъде с Атанасов. В киберпънка могат да се намерят малко толкова лирични любовни истории.

Атанасов, подобно на предшественика си Георгиев, решава да напусне прекрасния нов свят, но стига до това решение само след три дни, не след хиляда години. Динамиката на съвременността си казва думата. Героят открива, че освен на стагнираната Земя, част от човечеството се намира

в космоса, който се обитава от онези негови представители (наричани феномори), които са приели Сингулярността и са извървели пътя докрай. Всъщност, тук читателят може да се запита дали феноморите, които се появяват в романа, са най-прогресиралите или най-консервативните, защото мощта на нанотехнологията е такава, че тези, които я приемат и използват напълно, биха се променили до нещо трудно разпознаваемо като човек. Действието в романа дава основание да се мисли, че драматичните физиологични промени не водят непременно до промяна на психиката, така че е възможно феноморите от недалечното околоземие все пак да са типични представители на новия вид.

Уви, опитът на Атанасов за бягство е неуспешен, но за сметка на това читателят е награден с бягството на неговата любима, което едновременно е драматично и футуристично.

А в космоса, тридесет и две години след началото на нанотехнологичната ера, цари нова Студена война. Приликите с предишната Студена война са вледеняващи, като се започне от „берлинските стени“ на бъдещето и се стигне до горещи сблъсъци с местно значение, които не променят драстично баланса на силите, но имат жестоки последствия за малцината, взели участие в тях. По време на един такъв разузнавателен рейд Добромир Сантов се появява отново и в ролята си на „Прометея“ на романа прави втори опит да „зарази“ човечеството със свободна нанотехнология. Сравнението със съвременния свободен софтуер не е лишено от смисъл – наномашините по същество могат да правят всичко, ограниченията са наложени чрез интерфейса им, който оставя много от функциите им недостъпни.

Този път Сантов успява, не без помощта на един дефектирал руснак, офицер от специалните разузнавателно-диверсионни космически сили. Всеки човек получава пълен контрол върху наномашините в собственото си тяло и свободата сам да решава какво да прави с тях.

* * *

Нито „Фантастични новели“, нито „Нано“ претендират за статуса на идеални книги. Дори в бъдещето Геров не може да избяга от идеологията, която го е заобиколила през шестдесетте години на двадесети век. Теллалов наистина има сложни параграфи, които трябва да се прочетат по няколко пъти, преди смисълът им да стигне до читателя, а главното събитие – настъпването на сингулярността – става зад кадър. Но това са малки „данъци“, които всеки читател ще плати, за да се наслади на две

толкова хубави книги.

* * *

Сравнението между двата романа е пример за неизвестното богатство на българската фантастична традиция. Аз имах щастието да ги прочета съвсем случайно една след друга и смея да твърдя – в правилния хронологичен ред. Това направи по-очевадни разликите и приликите между двете книги и между епохите, в които те са написани. За съжаление, „Фантастични новели“ не е видяла второ издание след 1966 г., което не е за учудване – хрушчовското затопляне е завършило на Октомврийския пленум на КПСС през 1964 г., а както знаем, вълните на влияние се разпространяваха през социалистическите страни бавно, но неотвратимо. Тази книга все още е можело да се появи през 1966 г., но не и пет или десет години по-късно. Да се надяваме, че тя ще намери втори живот в новата поредица „Незабравимо“ на издателство „Аргус“.

Потвърждавайки репутацията си на песимист, ще прогнозирам, че „Нано“ също няма да има особен търговски успех – у нас фантастичното гето е малко и книгата има високи изисквания към читателите. Може би руски или немски превод би имал определен успех, но и това засега са фантастични пожелания.

С огромен ентусиазъм препоръчвам двете книги на любителите на фантастиката. Аз ги изчетох с удоволствие.

30.07-02.08.2007
Паранал, Чили

Александър Геров

е роден на 15.05.1919 г. в София. Завършва право в СУ „Св. Кл. Охридски“. В началото на 1944 г. е арестуван за конспиративна дейност и излиза от затвора на 9.09.1944 г. Впоследствие е редактор в Радио София (1944-1952), в сп. „Киноизкуство“ (1953-1955), в. „Кооперативно село“ (1963), в редакция „Фокус“ към Българска кинематография и в издателство „Български писател“. За пръв път публикува в един сливенски вестник на 11-годишна възраст. Сътрудничи на вестниците „Заря“, „Литературен глас“ и „Светлоструй“, на списанията „Изкуство и критика“ и „Златорог“.

Автор е на стихосбирките „Ние хората“ (1942), „Два милиарда“ (1947), „Най-хубавото“ (1958), „Приятели“ (1965), „Свободен стих“ (1967), „Любовна лирика“ (1983), „Внезапни стихотворения“ (1986), „Книга за Тамара“ (1991), на сборниците с проза „Усмивка под мустак“ (1960), „Щастие и нещастие“ (1963) и „Фантастични новели“ (1966). Творчеството му е философско и аналитично. Без да се придържа към определена философска система, той разсъждава върху вечните въпроси. Умира в София през 1997 г. след продължително боледуване.

Николай Теллалов

е роден на 28.06.1967 г. в София. От 1972 до 1974 и от 1979 до 1984 г. е живял в СССР, а през периода 1979-1980 в ГДР. След неуспешно кандидатстване за военен летец служи в БНА от 1985 до 1987 г. От 1987 до 1994 следва във ВХТИ-София, но не завършва. От 1990 до 1997 г. работи в Института по полимери към БАН като лаборант. До 2001 г. сменя много професии и занимания, сред които строител, бояджия, въоръжена охрана в банка, пощальон, хлебар, продавач на книги на сергия, дърводелец и други подобни литературни дейности. От края на август 2001 г. е редактор в издателство „Квазар“. Той е единственият фантаст от по-младото поколение, който пише епична фантастика. Публикувал е три романа от тетралогията за „Дракончето“: „Да пробудиш дракончe“ (изд. „Светра“, 1998 г.), „Царска заръка“ (изд. „Квазар, 2001 г.), „Пълноземие“ (изд. Квазар, 2003 г.). Четвъртата книга „Слънце недосегаемо“ все още търси път към читателите; Фондация Човешката библиотека се надява да помогне за издаването ù до началото на 2009 г. През 2007 г. бяха отпечатани самостоятелният му роман „Нано“ (изд. „Весела Люцканова“) и сборникът „Ангели пазители“ (изд. „Аргус“). В различни сборници е публикувал множество разкази: „Змейкиня“ и „Среща“ в „Точка на пристигане“ (2002 г.), „Лято за зимнина“ – в „Таласъмия 2002“ (2002 г.) и др. В сборника „Вирт“ (2002 г.) участва с повестта „Короната на мравките“.

Дани Шубик

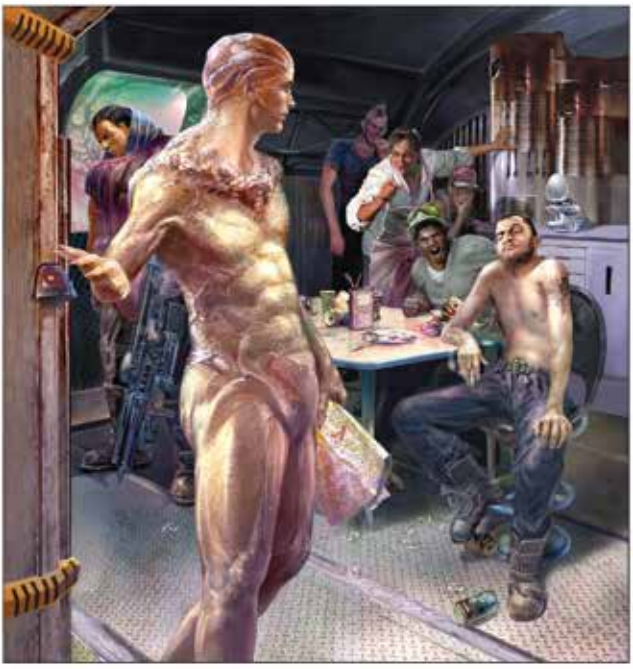

Николай Бондарь

Сергей Поярков

Анри

Jacek Yerka

Wojtek Siudmak

Светлини сред сенките

Калин Ненов, Светлана Янева

Казанлъшкият фентъзи клуб „Светлини сред сенките“ се ражда официално на 2 септември 2004 г в читалище „Възродена Искра“. Негови майки и татковци са ученици в местните училища, повечето още в прогимназията (или дори по-мънички). Ръководи ги Валентина Димова, която вече е издала няколко повести и романа за деца, включително фантастичните „Внимание, някой играе“ и „Макс – момчето от реалния свят“. Първоначалното клубът се казва „Фентъзи и фантастика“; сегашното му име е заимствано от фентъзи поредицата, чиято първа книга („Играта“) казанлъчани подготвят за издаване в момента.

Младите фенове постепенно (и за изненада на повечето възрастни такива) се насочват към съвместно писане и илюстриране на фантастични книги. Първият резултат е приказната повест „Въже от светлина“ (2005 г.), която има 10 автора и 8 илюстратора. Както и следващите им книги, „Въже от светлина“ е издадена със средства на читалище „Възродена Искра“ и външни спонсорства; реакциите на читателите са силно положителни, но заглавията не стигат до големите книжарници и съответно остават сравнително неизвестни извън Казанлък.

През 2006 г. излиза „Шахтата“, фантастично-алегорична повест с герои – съвременни български ученици, попаднали в Ада. Нейни автори са 16 момчета и момичета, а илюстраторите този път са 12; това вероятно я прави книгата с най-много (известни) автори в света. (Почти сигурно е, че тя държи рекорда за брой автори на *кохерентно повествование* – не антология, каквато по същество е Библията, или бурите, а единичен текст, над който са работили различни хора. Поне докато не излезе „Играта“, където авторите ще са 20... :)

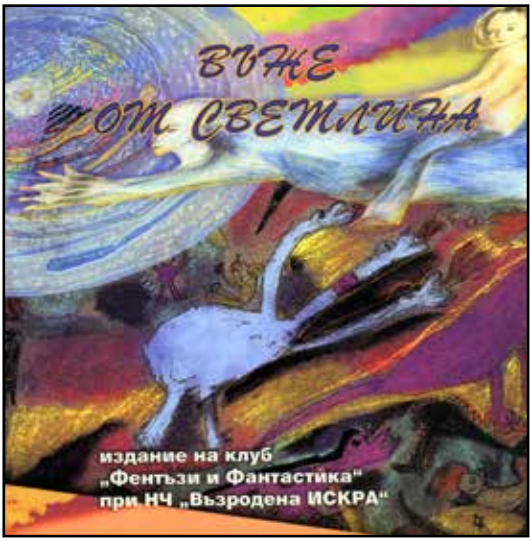

През 2007 г. клубът издава написания от 6 ученика и Валентина Димова „Монетата“ – първия български *ню уиърд* роман. „Монетата“ е част от заплануваната трилогия „Аурели-

он – вечният баланс“, чиято втора книга вече се пише.

В следващия брой ще ви запознаем подробно със „Светлини сред сенките“. Тук ще ги представим с кратък откъс от „Монетата“:

– Защо тормозиш така горкото дете? – строго попита Ализабет. – То се старае. Толкова много усилия полага да ти направи впечатление. Гледах го преди да тръгнем. Видях как те обикаля от разстояние. Пита те дали искаш нещо и очаква да му дадеш шанс, Киа. Защо не му позволиш да заслужи доверието ти? Какво всъщност се случи с вас при коболдите, демоните да ги грабнат до един...

– Доверие! – Киа потърси с поглед Айк, но посърналото му личице ѝ причини нова вълна от неприятни усещания. – Как мога да се доверя на едно дете?

– Киа! – викна врачката и за момент всички лица се извърнаха осъдително към нея. После Типодин притисна Айк в прегръдката си, опитвайки се да го разведри. – Децата са си деца. Понякога са истински ангелчета, а друг път не знаят какво точно искат. Каквото и да е сторило това елфче – посочи го тя с дългия си пръст, – то не бива да плаща за грешката си такава жестока цена. Не можеш да си позволиш да го лишиш от приятелството си. Разбрах от Типодин, че ти си му дала надежда.

Врачката крещеше, за да надвика тракането на колелетата, а силният ѝ глас забиваше думите в мозъците на всички.

– Той просто избяга! – отрони като на себе си Киа. – Бях готова да заложа живота си за това дете, а то...

– Ах! – изпъшка Ализабет и се плесна силно по коленете. Вагонетката им подскочи и врачката вкопчи нокти в слабата ръка на Киа. – Деца, деца... Ама и ти си още дете, така да знаеш! Да заложиш живота си, това ли му каза? Не, Киа, не натоварвай Айк с толкова голяма дажба, в името на Създателя! Дай му присъствието си. Говори с него, играйте на нещо... Научи го да обича тази проклета планета, да я приема като свой дом. Не го карай да се чувства длъжник.

Междувременно ги посетете на http://svetlini-sred-senkite.awardspace.com/; и научете повече за „Аурелион: Монетата“ оттук: http://choveshkata.net/blog/?p=66

За основа на материала е ползвана статията в БГ-Фантастика http://bgf.zavinagi.org/index.php/Клуб_Светлини_сред_сенките

АУРЕЛИОН: МОНЕТАТА

Светлана Янева

Част I от трилогията “Аурелион – вечният баланс”

Издание на Фентъзи клуб “Светлини сред сенките” при читалище “Възродена Искра” – Казанлък, 2007

Аурелион е свят от бъдещето, в който високите технологии постепенно изместват магията от живота на местните обитатели. Група герои поемат на трудно и изпълнено с битки и приключения пътешествие, за да открият загубения храм на Некрос. Според легендите там са скрити тайни, които могат да помогнат за съхраняване на неясно къде и как изтичащите магически ресурси, а ключът за разгадаването им е една старинна монета.

Колективният роман на Димитър Милчев, Стефан Василев, Теньо Стойнов, Симеон Шопов, Виктория Захариева, Мая Стойкова и Валентина Димова започва с търкулването под масата на въпросната старинна монета, в пълна с пияници кръчма в мегаполиса Солнрихт. Елфчето Айк с дарбата на джебчия и магьосник успява да я докопа и къде с хитрост, къде с късмет, който се оказва съдбовно предопределение, я задържа в себе си въпреки неприятностите, които му навлича тя. Защото до това късче метал от древността се стремят да се доберат и тъмните елфи, и политическите лидери; то крие обещание за огромна власт и контрол над цялата планета, с всички населяващи я раси: висши – хора, елфи (тъмни и светли), джуджета, и нисши – коболди, гоблини и огрета... Някои от тях живеят при система на робовладелство, други – при демокрация, която героите коментират с жлъчна

ирония като “демонокрация”, а авторите представят като твърде близка до феодализма.

Социалните прослойки са различни в зависимост от мястото на действието – героите се придвижват към Западните земи от източния мегаполис Солнрихт. В *големия град*, където демокрацията е строго охранявана от стражи с разнообразни военни чинове, има елит, свързан с най-изявените магове и преподаватели в института и офицерското съсловие. Отделно съществуват майстори, търговци, но и голяма част бедняци, които са обединени от лидера на опозицията Марат Оторе, обрисуван по всички правила на политическата сатира: демагогската фразеология и клишетата, оцелели до тази фантастична епоха и свят, заучените нацистки жестове, стената от бодигардове за предпазване от любовта на народа, използването на луксозни автомобили от защитниците на интересите на мизерстващите граждани и т.н. Сред аутсайдерите на това общество са тайнствените “улични бойци” и неизменните за всяко търговско средище крадци, организирани в гилдия и отглеждани от малки, за да бъдат наемани както да обират, така и да изпълняват “мръсни” поръчки срещу заплащане.

В *Западните земи*, чийто релеф е планински, героите попадат в плен на коболдите, които са още (или вече) в стадия на робовладелството. Там високите технологии, караши дори магьосниците да предпочитат “мързеливия начин” на комуникация чрез джобни устройства вместо напрягането на вълшебните си сили, са много по-слабо застъпени. Цивилизацията на мегаполисите е донесла най-вече оръжията и средствата за силов контрол и убиване при тия същества с причудлив вид, котешки маниери и две опашки. Те си живеят мизерно в своите общини, трудят се неуморно за почти никакво заплащане (отглеждат, нижат и сушат тютюн... – сещате се за паралели), празнуват си своите карнавални дни, в които се напиват и напушват яко... И все още мечтаят – за свобода, за голяма и светла любов... Имат си собствени деца, а не изоставени или с детство, забулено в неясни спомени за генни експерименти и клониране, каквото е това на повечето от главните герои.

Родителите на школаря в института по магия Мефоди са загинали трагично, Киа е изоставено дете, прибрано и отгледано в гилдията на крадците, Деенор – неин единствен приятел по занаят и съдба, сънува откъслечни епизоди с отглеждане на клонинги, Айк – малкото елфче крадец, вероятно е експеримент за създаване на същество с огромни магически и прорицателски способности, Рафаел – храбрият воин със склонност към театрален патос, също е останал без родители... Твърде много самотни-

ци, събрани от съдбата под формата на загадъчна монета и пратени с благословията на лаксат Фадгнал – най-старият и способен преподавател по магия на Мефоди – в опасно и рисковано търсене на загубено съкровище от знания. Авторите просто се включват (логват се) към действието и проследяват сложните криволичения на отношенията им, приемането на новите герои – джуджето Типодин и врачката Ализабет Тиранска – в компанията, спречкванията, колебанията и недоверието, преодоляването на препятствията в общуването и осъзнаването на дребнавостите в собствения характер, трудността от поемането на отговорност за другите...

И всичко това – в хода на препускащото действие, по магистралите между мегаполисите Солнрихт, Калавулда, Меркантополис, Тверон, Гардамаар, сред десетки битки с какви ли не видове оръжие, сред екзотичната флора и фауна на планетата Аурелион. Изобретателността на младите автори, повечето гимназисти в Художествената гимназия в Казанлък, е създала животни и насекоми като римпок свански, който се храни със соковете на огромните нодилски червеи, ики – птицеподобно създание със зъби, унтермолт – ездитно животно с дълги предни и къси задни крака, с които държи хомота, Терак'хан – омагьосано вкаменено чудовище, обитаващо Каменната гора, в която магът Осив е превърнал селището си... Героите си похапват кротко или нагъват фериански ядки, задушено от компсиглат, опитват червеникав арбак, лилави алви, дори психотропния пилсодрид и хаюлциногенния карноплантил...

Над тях просветват нощем блестящите камъни, но това не е метафора за звезди, както сте помислили в началото на книгата, а астероидният пояс около Аурелион, което ви се разкрива чак към 100-та страница. Небето е огрявано от слънцето Хелиор и болнавата синкава луна Дарконус, източници на два основни култа – към светлите и тъмните сили.

И ако мислите, че героите винаги побеждават – лъжете се. В "Монетата" многообещаващият персонаж Рад е прострелян няколко страници след началото на книгата, а най-симпатичните образи, които неизменно правят нещо, за да се засмеете, падат… Но нека не ви разкривам всичко. Наместо това ви каня да четете внимателно, защото романът изобилства не само от динамични сцени, но и от заложени капани за мисълта ви. И – имайте го предвид, когато стигнете финала – е само първа част от трилогия, която предстои да излезе.

(Статията е публикувана в брой 13/2007 на електронно списание „Старлайтър").

ИЗУМИТЕЛНО СПРАВЯНЕ

Андон Стайков - Alvin

Има книги, които са обречени на по-специално отношение заради хубавите думи, които човек предварително е чул за тях. Изказаните преди няколко месеца адмирации от запознати с ръкописа бяха предпазливи и лишени от гръмки обещания. Просто добронамерен намек, че след „Вирт“ Георги Малинов отново ще изненада нищо неподозиращите читатели. И съвет всеки сам да прочете и прецени, за да не се тълкуват положителните думи като прозрачна реклама в стил „най-хубавото гардже“.

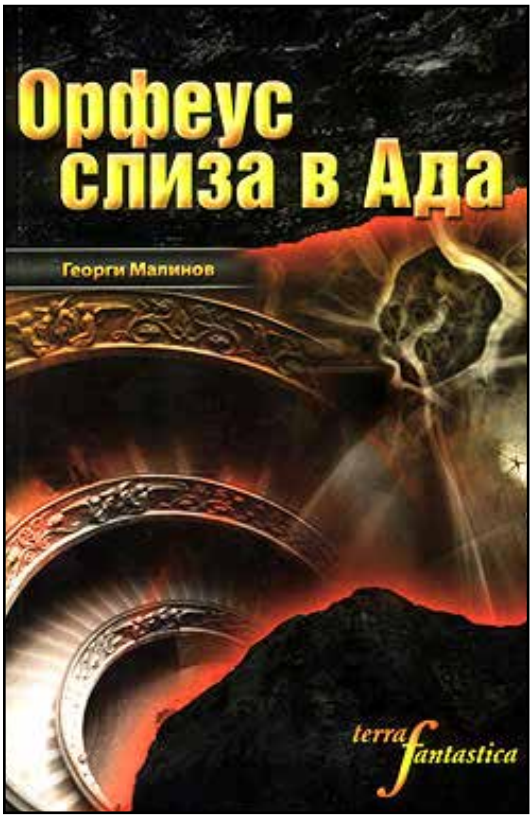

Създадох си очаквания в аванс, ала това е нож с две остриета. Вдигнатата високо летва се прескача по-трудно, но ако все пак се получи, удовлетворението е голямо, а удоволствието – в пъти повече.

Как се справи „Орфеус слиза в Ада“ в тази ситуация? Отговорът: Изумително!

В една друга възможна реалност всички пътища водят към Плиска. И всичко става само след разрешението на владетеля в Скрития град. Защото българският цар, господар на всички българи, ромеи, латини, франки, маври, испанци, готи и гали, е този, който властва над териториите от Херкулесовите стълбове до Сирия. Такава е България през петнайсти век след Христа в света на Георги Малинов – могъщо, богато царство на прага на Великите географски открития.

Но без излишни великобългарски лозунги. Без шовинистични локуми и високопарна българщина. Защото този роман не пропагандира съмнителни теории за божестве-

на, свръхинтелигентна или уникална натура на българина, който заслужава повече. Този роман е алтернативна история за едно възможно минало, описано с всички свои предимства и недостатъци. Една неосъществена нишка на историята, която ще ни заведе по следите на Орфеус.

Аналогията с легендата за Орфей и Евридика се набива на очи още със заглавието, а се развива и на страниците на книгата. Този явен намек обаче далеч няма да ви помогне в разгадаването на мистерията, нито ще развали удоволствието от четенето, защото Орфеус всъщност е много различен от Орфей.

Княжески пратеник, колобър, възпитаник на Мадарската школа, следите му ще ви отведат в сърцето на Родопите, където една страшна тайна се опитва да остане неразкрита с цената на всичко.

Сюжетът е интересен и добре замислен, въпреки че самата история не е нещо невиждано. Удоволствието в случая идва от самия акт на четене и потапяне в атмосферата – заради увлекателния глас на разказвача и умението му да те накара да повярваш в света, който е измислил.

Очарован съм от стила на Георги Малинов. Ритмичен, балансиран, идеална смес между нужната за подобен проект описателност на непознатия свят и динамичността на разплитащата се загадка. С майсторски изказ – жив, колоритен, достоверен, от типа, който те кара да поглъщаш страница след страница. В перфектно темпо.

Прави впечатление и начинът, по който образите влизат в кадър – в точното време, ненатрапчиво, внимателно планирано, за да не стоят като зашити на фона на останалите. И всеки един от тях – без значение дали става дума за важен спътник на главния герой или съдържател на хан – е със своя собствена история, характер и тежест в повествованието, което прави постъпките и думите достоверни и реалистични.

Светът на Орфеус е изпъстрен със стари легенди, древна история и изкуство, теологични спорове, премълчани исторически истини, късчета мъдрост от опита, вплетени една в друга стара и нова вяра. Всичко това се разкрива леко и непринудено, винаги на място и целенасочено.

Не твърдя, че книгата е перфектна по всички точки, слаби места винаги могат да се открият. Но професионализмът, който лъха от всичко написано, ме кара да мечтая за повече такива български книги – изпипани, добре замислени и прекрасно реализирани.

Финалът е нещото, за което ще се говори много, сигурен съм. След последния ред мисълта ми се луташе в различни посоки, опитвах се да събера доказателства из прочетените страници и да избера най-достоверното обяснение. Защото сигурната нишка, която авторът следва през цялото време, накрая се разплита в един миг и сочи няколко възможни посоки, давайки възможност на всеки да прецени сам. На фона на силен контраст и неочаквани последни страници, внушението е силно, но не еднозначно. Дали това е в плюс за романа или не, убедете се сами. Ако не го направите, пропускате събитие.

С настоящия разказ представяме „Модели“ – първия у нас сборник от български млади фантасти, издаден от клуб „И. Ефремов“ през далечната 1980 г.

Георги Готев

БЕДНИ СВРЪХЧОВЕЧЕ

Ти си сам. Сам срещу тишината, сам срещу мрака. Самотата поддържа в тебе това вечно усещане за враждебен студ, и ти си се свил в най-тъмния ъгъл на кабината, вслушваш се в подлудяващо успокоителното бръмчене на някакви непознати за теб механизми. Глухото бръмчене на кораба е може би просто тишината, която бучи в ушите ти, може би е сърцето на майката, а ти, нероденият човек, сънуваш света, който още не си видял.

Самота и тъмнина. Да имаше само силите да изкрещиш като Създателя „да бъде светлина“, да можеше да взривиш кораба заедно със себе си, ти би го сторил, само да блесне ново слънце в безразличния мрак, но това са мечти, породени от отчаянието... Мечти на един жалък атом, сънувал, че е слънце.

Прегърбен пред илюминатора, ти се взираш в мрака. Взираш се до болка, за да откриеш с ужас, че си сляп – не е възможно оттатък да няма нищо, щом ти го усещаш, щом в съня си го чуваш как те вика.

Няма от кого да криеш мислите си, и ти започна да си говориш сам. Нали трябва да заглушиш тишината или твърдиш, че говориш на някакъв твой въображаем събеседник. Един невидим събеседник, на когото сам измисляш всички особености и недостатъци и който бавно става все по-материален, все по-тайнствен. Събеседничка, може би, защото само така може да се обясни вълнението, с което очакваш да видиш в съня си недостижимия ù лик...

Машината не може да разбере това. Или може би защото прекалено добре те разбира, ти не желаеш повече да разговаряш с нея. Че какъв събеседник може да бъде тя, която има готови отговори за всичко, пред която винаги се чувствуваш гол и беззащитен? С нея се чувствуваш задължен да обменяш само мъдри мисли, а няма нищо по-отегчително от дълбокомислените разговори....

Машината се безпокои за теб. Тя смята, че имаш халюцинации, че виждаш миражи. Когато хората пътуват дни наред сред еднообразието на океаните и пустините, те започват да сънуват с отворени очи, привиждат

им се миражи... Или може би след като си отворят очите, продължават да виждат все същите вълни и пясъци, сред които израства вдовицата на подсъзнанието. Машината мисли, че имаш космически халюцинации. Ужасно трудно ти е да се съгласиш с нея, но тя, разбира се, е права.

Мъчи те самотата, но машината ти повтаря, че на Земята ще бъдеш още по-самотен.

Или целта на тази ужасна мистификация е да се развият у теб някакви непознати до сега у човека способности... Тогава, ако експериментът даде резултат, може би един ден ще видиш Земята? Може би има и други като теб, пътуващи уж безцелно из космоса?... Изобщо, ако във всичко това има някакъв смисъл, значи не си единствен.

А може би ти не си в космоса и всичко е инсценирано? Нали нямаш достъп нито до управлението на кораба, нито до контролните прибори – за всичко се грижи машината... А може би цялото това пътуване има за цел да развие в теб същите тези въпроси – кои сме ние, сами ли сме, има ли нашето съществуване някакъв скрит смисъл – въпроси, общи за всички земни хора. Може би разчитат на теб да им дадеш отговор, може би милиони невидими очи те следят с надежда и отчаяние?

Животът ти е кошмар, кошмари те мъчат в съня ти. Една нощ ти за кой ли път сънува как машината иска да те премахне, за да си присвои твоите гениални открития, от ревност към твоя по-съвършен човешки мозък. Тя измисляше все по-коварни клопки, от които ти се изплъзваше в последната секунда. Но така дълго не можеше да продължава. Гибелният обръч се затягаше...

И изведнъж дойде проблясъкът, и ти разбра как да обезвредиш машината. Ти разбра как да излезеш оттук. Ти разбра как да стигнеш до Земята. Всичко това ти узна за един тържествуващ миг, в същия миг, в който извика, събуди се и го забрави. Събуди се горещ, облян от пот, с разтуптяно сърце...

Свиреше музика. Хендел в изпълнение на електронни инструменти, или нещо подобно, за автора не си сигурен, нали машината може да импровизира в стила на всеки композитор. Музиката беше тиха, тържествена и едновременно с това безкрайно тъжна, като за някакво космическо погребение. Предизвикваше във въображението картини от гърчещата се с милиардите си разноцветни светещи люспи вселена, раждането на галактиките, избухващи свръхнови, танца на съзвездията в безкрайността и превръщането на всичко отново в магма. Всичко това ти видя в очите на машината. Машината не умее да танцува, да превръща тоновете в движения, но може да ги превръща в картини. После чу същите мотиви, но този път в класическо изпълнение. Флейта и клавесин замениха звукосинтезаторите. Този път музиката изглеждаше съвсем земна, все така тържествена, но сега не ставаха космически катаклизми, а изгряваше

Рис. Калина Атанасова

слънцето, не се гърчеше галактиката, а се сменяха сезоните, не избухваха слънца, а се разтваряше цвете...

Не, няма нищо по-мъчително от чувството, че си забравил нещо много остроумно, нещо, за което си си обещавал да си спомниш по-късно. Разсъждаваш над някакъв проблем, в мозъка ти блесва фантастична идея, но нещо в същия миг отвлича вниманието ти и завинаги забравяш неуловимата мисъл... Сънуваш нещо безкрайно интересно, стряскаш се в съня си и у тебе остава единствено чувството, че си ограбен...

Възможно ли е в един сън да се скрие загадката на твоето съществуване?

Ти си сам. Този път съвършено сам. Тишината и мракът никога не са били толкова страшни: няма я вече машината. Ужасът не те задържа на едно място и се въртиш като пленен звяр в клетка, отчаян от своята безпомощност. Няма я вече машината. Това е краят... Виковете ти се разбиват в херметичните стени, в разума ти бавно нахлува сковаващият леден мрак, сгъстил се зад илюминатора. Сам, без машината, сам, безпомощен, жалък, нищожен... Защо стоиш, измисли нещо... Не е възможно, машината не може да се повреди, тя има съвършена конструкция, тя умее сама да се поддържа, тя трябва да се поправи, да се съживи... Тя не може да те остави по този глупав начин... А може би това е пак някаква глупава шега от нейна страна... Някакъв идиотски експеримент...

И изведнъж, горещите вълни на облекчението: машината е още жива! Не те чува, но в нея има живот. Някаква дребна повреда, нищо сериозно, може би... Кураж, малко търпение и всичко ще се поправи... Може би.

Всичко е ясно: машината е полудяла. Несвързани изречения, липса на всякакви реакции... Един безпомощен човек и една полудяла машина, загубени в космоса...

Ти се взираш в очите на машината. Така наричаш екрана, който така добре изразяваше чувствата на твоя електронен събеседник и на който машината така често илюстрираше картини от мислите си. Само преди минута ти различи в тези мътни очи онова, зашеметяващото зрелище, което машината наричаше „океан“. Ти чу как машината извика „Спасени сме! Дим на хоризонта!“, но една голяма вълна заля екрана и заличи видението.

Сега на екрана се появиха жълтите пясъци на пустинята. „Виждам оазис право пред нас!“ – извика машината. Океан. Пустиня. Оазис... Миражи!... И машината ли има халюцинации? Съвършената, безпогрешна машина, лишена от подсъзнание, притежаваща единствено всеобхватното съзнание? Какви ли са нейните видения?

Всъщност, защо не? Как иначе да се примирим с това кошмарно еднообразие, този отвратителен живот в космическия затвор? Половината от времето си ти прекарваш в сън. Машината няма дори тази възможност

за бягство. Какво ли прави през празните часове на твоя сън? Когато до мозъка не постъпва никаква информация, в него започват по навик да се появяват разни импулси, които не отговарят на истински дразнители. Така се сънува.

Всъщност... Всъщност това е отговорът! Дано е само това! Машината сънува... Тогава ти си спасен, ти можеш да се радваш на своето откритие? Впрочем, какво чудно има тук: машината ти влияе, по същия начин ù влияеш и ти, машината бавно се превръща в човек...

Не, няма да будиш машината... Нека се радва на първия си сън!

Едва сега ти проумя нескритие интерес на машината към твоите сънища. Когато тя те разпитваше за тези твои преживявания, имаше нещо като завист в равния ù приятен глас. Ти не си предполагал никога, че зад тези разговори се крие нещо. При това скучно ежедневие естествено беше да търсите някаква по-малко банална тема за разговор. Да, точно така, машината действително ти завиждаше, че сънуваш, и завиждаше на хората изобщо. Спомни си, веднъж тя каза, че била запозната с всички учебници и трактати по психология. Навсякъде се говорело много за темите на сънищата и за тяхната продължителност, но никъде не се споменавало основното, невероятно, но самият факт, че сънуваме. По друг повод машината бе казала че е просто необяснимо, толкова много хора сънуват, а толкова малко са се замисляли какво е съня...

Наистина, машината бе комплексирана, тя страдаше от своя недъг. Какво въодушевление прояви тя само, когато ти изказа хипотезата, че всички тайни са достъпни на човека в съня му! Ти бе забелязал как често откриваш насън отговора на някой проблем, който дълго те е измъчвал, и дори си се чудил как така не си се сетил досега, та всичко е толкова прозрачно!... А понякога сънуваш толкова духовити игри на думи, че имаш желание да ги запишеш насън, за да можеш да си ги припомниш по-късно. Но уви, винаги забравяш всичко с пробуждането си... Машината изрови из своята памет, че Коулридж, Гьоте, Моцарт, Нютон, Блейк, Верлен, Бодлер, Ван Гог и още много други най-значителни фигури от историята на земната култура са живеели в нещо, което много е напомняло сън в будно състояние, и са страдали ужасно в усилията си да разграничат съня от действителността. Може би Моцарт е умеел да запомня музиката, която е чувал в съня си, по същия начин по който Коулридж е пишел най-добрите си поеми по спомени от сънища, в които ги е виждал в съвършения им вид, както разказва легендата. Може би именно затова всички тези озадачаващи личности са били толкова разсеяни и безпомощни в реалния свят, може би тяхното нормално състояние е било сънят?

Всичко изглеждаше толкова ясно, толкова близко, но един ден ти се събуди и като по чудо си припомни част от съня си. Това те ужаси: всичко, което насън ти се е сторило дълбокомислено и духовито, се оказа всъщ-

ност безсмислица, една колосална, невъобразима измислица.

Но нещо друго ти бе направило впечатление: бе сънувал, че четеш книга, и всяка дума ти се бе сторила чужда и неочаквана. Бе сънувал, че машината ти поставя въпрос, на който не можеш да отговориш, а след като в съня ти тя ти подсказа отговора, той ти се стори много оригинален. Та нали сам ти приготвяше въпросите и отговорите, нали ти измисляш думите от книгата, как е възможно да се учудваш на собствените ти измислици?

След дълги размишления, ти стигна до заключението, че способността да забравяш собствените си изобретения, която се проявява само при сънищата, има за цел да ги прави интересни. Да ги превръща в спектакъл. Спектакъл, в който сънуващият е едновременно и автор, и зрител, и главно действащо лице. Именно спектакъл, защото ако сънищата нямат нищо общо с науката и не могат да бъдат използувани за научни открития, то те са сродни с различните изкуства. Нали не самото съдържание на съня има стойност, а въздействието, магията, която оказват върху сънуващия.

Машината отново бе потвърдила предположенията ти. Според нея, първото литературно произведение се е появило, когато първобитният човек за първи път се е опитал да разкаже свой сън, тоест нещо, различно от скучното еднообразие на действителността, нещо, което е наблюдавал само той. И именно тогава за пръв път е използувал въображението си за една художествена дейност, защото той не е пропуснал да доукраси съня си, да го видоизмени творчески... А на Земята изкуството продължавало да се стреми неговото въздействие да бъде все по-близко с това на съня. Машината схематизираше появата на изкуствата така: първо се е появила музиката, в процеса на труда, след това танцът, за да допълни тоновете с движения. Музиката възбужда и въображението, и така са дошли поезията, изобразителните изкуства, театърът, киното. Всяко ново звено допълва предшестващите го – според машината, ако Микеланджело бе живял през двадесети век, той е щял да бъде не художник, а режисьор. Киното еволюирало до прякото предаване на звука и картината на нервната система, пренебрегвайки посредстващите органи на зрението и слуха, като зрителят вижда своята представа за себе си на мястото на главния герой. По своята същност, това ново изкуство е съвсем близко до обикновеното съновидение.

А може би сънищата са били най-старата естетическа дейност на човека. Може би някога хората са умеели да сънуват логични сънища, с начало и край, и може би са умеели да продължават или повтарят по желание. Неизвестно кога и как те са загубили тази дарба и са започнали да сънуват хаотично... Тогава, за компенсация, са се появили изкуствата...

Може би ще успееш да възстановиш тази способност у човека. Може би ще спасиш света от скуката... Нали един сън, който създава илюзия-

та, че продължава цяла нощ, протича всъщност само за няколко минути: хората биха могли да сънуват всички пиеси на Шекспир за една нощ. И не само да ги сънуват, но и да участвуват в тях. Хората ще присъствуват на многократно повече събития от всички времена, ще живеят няколко живота вместо един...

Ти отново се бе почувствал близо до невидимата цел. Дори се бе пошегувал с машината, нещо в смисъл „представи си, че те научим да сънуваш, какви ли сънища ще роди електронният ти мозък? Ако сънуваш мен, това ще бъдат сигурно хиляди форми, химически реакции, анатомически разрези. Сигурно сънищата ти ще са по-истински от действителността“. Естествено, казал го бе на шега, никога не би подозирал дори...

Машината сънува. Сънува вече трети ден. И нищо не е в състояние да я пробуди. Надеждата в теб отново стори място на отчаянието.

В началото ти следеше всяка реакция на спящата машина, очаквайки тя да изпусне ключа на загадката на твоето съществуване. Не, в сънищата не може да се вярва, но в отчаянието си ти беше готов да вярваш във всичко. Не беше ли това твоят лик в погледа на машината, когато тя каза „не, той не може да живее на Земята“? Но ти не си вече сигурен дали видя това в съня на машината, или в някой твой кошмар. Какво ли могат да означават тези думи? Че Земята е необитаема или че е прекалено далеч? Или вече си толкова различен от земните си братя, че не би свикнал с новия си живот? Или си напуснал Земята, защото страдаш от болест, изискваща специални стерилни космически условия? Или си носител на непознати бацили? Всички предположения ти се струват еднакво отчайващи. Досега не бе преставал да вярваш, че един ден ще стъпиш на Земята... А може би проклетият космически кораб изобщо не се движи? Защо трябва тогава да продължава този цирк? Защо проклетата машина просто не те убие? Какъв смисъл има всичко, щом знаеш, че няма надежда?

Измина седмица. Всичко е ясно. Машината се е пристрастила към живота под наркоза и не желае да се връща повече към скучната действителност. И ще продължи да сънува, докато кристалният ù мозък стане на прах...

Не, никога не си се чувствувал толкова жалък Мечтаеше да бъдеш посрещнат като герой, който ще спаси човечеството от скуката, колко си бил наивен, жалък плъх в своя космически капан.

Всъщност, може би всичко е наред, а ти си луд. Наистина, защо не? Полудял си от самота и те преследват всякакви черни мисли... Това обяснява всичко. Кой знае защо, тази мисъл ти се стори успокояваща и дори забавна.

Луд или не, трябва да събудиш проклетата машина. Да откриеш някакъв начин. Тя предпочита сънищата си като по-интересни. Значи, трябва с нещо да привлечеш вниманието ù... Да бъдеш по-интересен от тях...

Ти крещя цял час или не повече от минута. Обеща нечувани тайни, невиждани чудеса, заклева машината... Напълно напразно.

Какъв кошмар, наистина ли не си способен да измислиш нещо по-добро?

Ти заплаши машината, че ще се самоубиеш, че нищо не може да ти попречи да го направиш. Тя те изостави, вината е само нейна... Но с какво да симулираш самоубийство? Тук няма нито нож, нито въже, нищо. Ами ако се престориш на тежко болен?

Нищо не излезе, естествено. Ами ти никога не си бил болен и не знаеш как трябва да изглежда един болен. Проклетата машина не ти обърна никакво внимание.

Това е вече краят. Машината каза „Хайде да спрем тук. Толкова е хубаво“. В съня си тя явно вижда райски пейзажи, но ти усети ускорението от спирачните двигатели и здравата си удари главата. Това, червеното, сигурно е кръв. Не беше виждал кръв. Сега сигурно всичката ти кръв ще изтече. Проклета машина! Ох, ужасно те заболя кракът. И няма смисъл да продължаваш да я риташ, този отвратителен куп желязо не усеща нищо.

Сега пък иска да отворим, за да влезе чист въздух... Тук било задушно, а навън въздухът бил толкова чист! Как да я накараш да разбере, че на милиарди километри оттук няма атом кислород?

Няма смисъл да крещиш повече. Но не можеш просто така да легнеш, чакайки смъртта. Тази червена кръв ти тече и по юмруците, но по машината няма нито драскотинка...

„Хайде да излезем на разходка!“ – проговори отново машината. Не, тя наистина си въобразява, че се разхожда из някой парк и ще отвори люковете, наистина ще ги отвори...

За десети път си представи как за миг въздухът ще бъде изсмукан от бездната и само ужасният студ ще притъпи болката от задушаването. Ретините ти ще се отлепят мигновено от студа...

Прозвуча алармата. След десет секунди люкът ще бъде отворен. Стискаш очи, сякаш това би могло да те спаси...

Усещаш блясък през отворените си очи. Нещо непознато гъделичка носа ти. „Аз дишам вакуум“ – помисли ти и вдигна очи. Видя, но това не беше възможно – ослепително небе, по което плуваха розови облаци. И земята, истинска земя, потънала в зеленина. И странни същества..

Но това бяха хора!

„Не може да бъде, сънувам – си рече ти, – нали наоколо нямаше никакви планети, откъде се е взела тази?“

В този момент чу равният, приятен глас на Машината: „Харесва ли ти тази планета? Аз я изсънувах за теб!“

А хората се отбиваха от пътя си и идваха към теб.

За да приветстват новородения човек...

БЪЛГАРСКИ ФАНТАСТИЧНИ КНИГИ, ИЗЛЕЗЛИ ПРЕЗ 2007

1. **Авторски колектив** – Аурелион – Вечният баланс: Монетата. – НЧ „Възродена искра“ (Казанлък), 2007. 168 с.
(Книгата е представена с отделна рецензия.)
2. **Александрова**, Яна – Хроники от Сърцето на дявола. – Фондация „Буквите“. 2007. 200 с.
(Доста добро хумористично фентъзи в духа на Хари Потър. За разлика от Роулинг обаче, младата авторка е писала сюжета си с оригинален афористичен език със сюрреалистични елементи)
3. **Валентин**, Александра (Ани Дончева) – Раздвоени души. Фентъзи роман. – БГ Принт (Враца), 2007. 288 с.
4. **Дилов**, Любен – Незабравимо. Избрана фантастика. – Аргус, 2007. 480 с. (Поред. „Незабравимо“, № 2).
(Специална подборка от най-непреходните творби на Любен Дилов, направена от „Аргус“ по повод 80-годишнината на писателя)
5. **Икономов**, Владислав – Всичко почти. – Ciela, 2007. 164 с.
6. **Калоянов**, Иван – Книга на времето: Войната за Средната Земя, част 1. – Кробизи, 2007. 400 с.
(Фентъзи роман, разгръщащ се във вселената на Толкиновите книги.)
7. **Караджов**, Георги – Раиа. – Аргус, 2007. 192 с. (Поред. „Нова българска фантастика“, № 26).
(Хумористичен фентъзи роман в свят, където естествената еволюция на света на елфите, джуджетата и хората е довело до урбанизирана реалност. В тази атмосфера се разгръща екшън с пародийни елементи. Авторът сам го определя като „урбанистичен фентъзи екшън с холивудски романтични елементи“. Това произведение съвсем естествено може да бъде наречено „Дон Кихот“ на фентъзито, защото също както „Дон Кихот“ е пародия на бълваните с купища рицарски романи, така и „Раиа“ пародира купищата фентъзи, които ни заливат. Авторът дори стига дотам, че на някои места (повечето, ако трябва да бъдем точни) директно се гаври с клишетата във фентъзито. Изразяването на добрите герои със статистиката или предсказването на края на битката според очакванията на главната героиня е най-малкото, което можете да очаквате. Това е може би българското фентъзи, което най-много се доближава до Пратчет...)

8. **Кехецикян**, Едуард – Купувачът на очи. Разкази. – Фондация „Буквите“, 2007. 156 с. (Нова българска литература).

(Доста необичайна интелектуално-философска фантастика. Сложни алегорични идеи, но и експресивен, богат език.)

9. **Коев**, Марио – Компанията на паяците. – Стигмати, 2007. 200 с.

10. **Коралов**, Емил – Тайните и чудесата на слънчевата книга. – Коралов и Сие, 2007. 250 с.

(Преиздание на легендарните детски книжки на Емил Коралов, направено от неговите наследници. Очарователно наивна детска фантастика, с която са расли много от днешните възрастни.)

11. **Кръстев**, Стефан – Седем порти. Разкази. – Екобелан, 2007. 96 с.

12. **Кузманов**, Евгений – Съкровището на корините. Роман. – Захарий Стоянов, 2007. 296 с.

(Нова книга на известния скулптор и автор, написал култовия роман „Чайки далече от брега“.)

13. **Малинов**, Георги – Орфеус слиза в ада. – Ернор, 2007. 244 с. (Библ. „Тера фантастика“, № 3).

(Книгата има отделно ревю.)

14. **Марчев**, Петър – Идеалният роман. – Аргус, 2007. 160 с. (Поред. „Нова българска фантастика“, № 36).

(Хумористична фантастика, представляваща интересен колаж от различни писателски стилове, в които е написана всяка част от книгата за приключенията на героя в различните времена и пространства.)

15. **Микова**, Добринка – Проектът „Зоните на времето“. Роман. – Сп. „Съвременник“, 2/2007, с. 231-283.

(Остроумна антиутопия, в която тоталитарната власт е парцелирала времето на зони, за да може да манипулира обществото.)

16. **Мутафчиев**, Андон Д. – История на бъдещето. – Анхира, 2007. 176 с.
(*Футуристична история за бъдещето през 2208 г. В жанрово отношение романът е от една страна тайм-фантастика, тъй като главният герой попада в 2208 г. от нашето време, а от друга страна – антиутопия. Романът описва перипетиите на журналиста Филип Крумов, който попада 200 години напред в бъдещето в свят, управляван от единствен тираничен владетел, където достъпът до информация е напълно ограничен, а свободната воля на хората – подтисната...*)

17. **Нади**, Беа – Предупреждението. – Хелиопол, 2007. 304 с.

18. **Павлова**, Кристина – Изкушени от светлината. – Водолей, 2007. 152 с.

19. **Попов**, Алек – Пълен курс за напреднали. – Сиела, 2007. 392 с.
20. **Попов**, Алек – Черната кутия. Роман. – Захарий Стоянов, 2007. 344 с.
(Две нови блестящи книги на Алек Попов.)

21. Постников, Валентин, Адриан **Лазаровски** – Моливко и Сръчко в България. – ИГ „България“, 2007. 144 с.
(Руснакът Валентин Постников е автор на цикъл детски фантастични книги за героите Моливко и Сръчко. При идването си в България в съавторство с младия българин Адриан Лазаровски написват тази мила фантастична история за най-малките.)

22. **Секулов**, Александър – Колекционер на любовни изречения. Изящен роман. – Ciela, 2007. 176 с.

23. **Славов**, Атанас П. – Мигновечност. Разкази и новели. – Аргус, 2007. 224 с. (Поред. „Нова българ-

ска фантастика“, № 32).
(В следващия брой книгата ще бъде представена с обзор на мненията на читателите.)

24. **Теллалов**, Николай – 10^{-9}. – изд. „Весела Люцканова“, 2007. 352 с.
(Книгата е представена с блок от материали в този брой.)

25. **Теллалов**, Николай – Ангели пазители. Роман и разкази. – Аргус, 2007. 256 с. (Поред. „Нова българска фантастика“, № 34). (В книгата като година на издаване е отбелязана 2008.)
(Нов малък роман и разкази на младия напорист български фантаст.)

26. **Тренчев**, Спасимир – Неумираща любов. Разкази. – Квазар, 2007. 96 с. (Библ. „Българска фантастика XXI“, № 15).
(Романтична фантастика с елементи на хорър. Сборник разкази, обединени от образа на трагичната любов, несподеленото, страданието и трудното постигане на близостта.)

27. **Чобанова**, Надежда – Сафари. – Данграфик (Варна), 2007. 312 с.
(Сборник научнофантастични разкази в традиционен стил, но с добре изградени образи на героите. Звездолет с извънземни каца в джунглата на Кения, но не за да прави контакт със земните жители, а за да могат туристите в него да ги ловуват земни жители. Добре проследена морална еволюция на персонажите, а екшънът и технологиите – достоверни.)

Съставил: Дилян Благов
Анотации: Атанас П. Славов

ЧОВЕШКАТА БИБЛИОТЕКА

Калин Ненов

Името „Човешката библиотека“ приютява поне две различни неща: библиотечната поредица, която стартира с издаването на „Последният еднорог“ през декември 2006-а; и фондацията – официално лице на човеците, съюзили сили в издаването на тази поредица и алманаха, който държите в ръцете си. Тук ще ви представя накратко Човешката библиотека като книжна поредица.

По какви качества ще бъдат избирани заглавията в нея?

Ще си помогна с откъс от предговора към „Последният еднорог“: „[Човешката библиотека] е поредица, която мечтае да събере между кориците си топли текстове, без да се бои от различия в жанрове и теми. Всяка от избраните книги таи силата да ни направи по-чувстващи, по-копнеещи и способни да видим света през очите на другия. Всяка ненатрапчиво ни насърчава да откриваме и сбъдваме онова, за което мечтаем, да бъдем по-волни и безстрашни в самото мечтаене. И, когато затворим последната страница, да сме станали по-топли – вътре в нас, към околните хора, към целия свят: да сме станали по-човечни. (Ето как дойде и името на поредицата.)“

Това означава, че не всички избрани текстове ще бъдат фантастика – но, като хубавата фантастика, ще ни подтикват да разберем различното, да гледаме света през няколко чифта очи (или фасетки, антенки, пръсти и псевдоподи); и не всички ще бъдат проза – достатъчно е да се заслушате в два абзаца от „Последният еднорог“, за да си спомните колко условно е разделението между проза и поезия.

Критериите ни за подбор са едновременно широки и взискателни. Широки, за да не пропуснем някой подходящ, „Човешки“ текст само заради жанра или тематиката му; и взискателни, защото

(дръжте се – следва светотатствена мисъл)

всъщност ние не обичаме книгите.

Всъщност не обичаме онези

Автор на емблемата: Станислава Димова

хартиени книги, чието издаване отваря още рани в белите дробове на света ни – сече дървета, без да ги възстановява; не е устойчиво, както е модерно да се казва. Затова „Последният еднорог“ бе отпечатан на 100% рециклирана хартия – а този алманах не е,само защото би бил два пъти по-дебел и тежък. (Но с част от приходите от него ще посадим дръвчета, които да компенсират използваната хартия.) Пак затова пресяваме всички предложени книги през фино сито – да сме напълно убедени, че заслужават да се появят на целулоза.

Ето и самите ни критерии в подбора на текст:

1. *Развива чувствителността ни, разбирането ни за околните и света, желанието да гледаме с широко отворени очи и да търсим~мечтаем в себе си и навън. Прави ни топли – докато четем и след като затворим книгата.*

➢ Вижте и откъса от предговора по-горе; аз нямам какво да добавя.

2. *Не ни отвращава или отблъсква с никоя своя идея.*

➢ Този е най-субективен, понеже се измерва по изохкването, или изтръпването, или изстиването, докато четем. Изискването за *нито една* смущаваща идея може би изглежда твърде ограничаващо: коя е последната прочетена книга, срещу която не ритнахте нито веднъж? То обаче е пряко свързано със способността ни да растем като читатели – и човеци, – включително в дискусиите около подбора на книга. Нерядко се е оказвало, че нещо, смутило мен, впечатлява Владо или вдъхновява Светла; и когато го обсъдим, когато успея да го погледна през техните очи, престава да ме стряска. Този критерий е гъвкав; той може да отхвърли само

рис. Антония Дончева

текстове, с които сме несъгласни на дълбоко човешко ниво.

3. (Силно желателен) *Подходящ и за по-млади читатели.*

➢ Понеже вярваме, че човекът е човек, докато се мени и развива, стремим се книгите в Човешката да могат да бъдат оценени, да имат общ език и с младите читатели, в ония години, в които те са разтворени да ги поемат пълно. Това ни задължава да сме внимателни в подбора си – за да предложим семена, от които ще поникнат чудеса, не язви. Същевременно, не искаме

да подценяваме способността на всеки, независимо от възрастта, да възприема, да се връща и да препрочита, и да преоткрива. Ето „Приказка без край“: прочетена на седем, тя е разтърсващо приключение и пир за фантазията; прочетена на двадесет и седем – ненатрапчива притча за изборите. Младите читатели растат във всеки миг. Иска ни се всяка книга в Човешката да расте заедно с тях.

4. *Добре написан – не ни разсейва с желание да го пренапишем.*

➢ ...не ни спъва и не ни прозява, докато четем. Очевидно оценката е субективна – затова и сме се събрали хора с най-различни вкусове и прагове на дразнимост. Този критерий има и едно по-специфично последствие: кара ни да се стараем максимално, когато превеждаме. Ако един текст ни е омаял с изказа си в оригинал, честно е и вас да ви прехласне, да?

5. *Неиздаван на български, изчерпан като тираж или труден за намиране.*

➢ Задачата ни е да ви представим текстове, на които иначе трудно бихте попаднали. Не сме в конкуренция с никое издателство и няма да дублираме чужди усилия. Дори ще въздъхнем облекчено, ако научим, че някой друг вече подготвя за издаване набелязана от нас книга (и наскърбено, ако се окаже, че не я подготвя с нужната любов). Това ще ни освободи ресурс за друго. („Господи, толкова много!“ – казвам си някой път, заравяйки глава във възглавницата.)

рис. Ертан Мусов

Защо избрахме „Последният еднорог“ за първа книга от библиотеката?

За критерии 1 и 2 специално трябва да отбележа отсъствието на изрично назовани Добро и Зло. Бийгъл ни представя всеки от героите заедно с причините да стане такъв, какъвто е, и тъй ни подтиква да не прибързваме да слагаме етикети, а да се вглеждаме отново, и по-навътре. Дори неразгадаемият крал Хагард може да бъде наречен „злодей“ само дотолкова, докол-

което е позволил на мечтите си да ограбят света от прелестта му.

За 3: книгата е приказка, и същевременно е сгушила под пъстрата си, разсмиваща и припяваща мантия цял букет от мъдрости, поднесени като ненатрапчиви въпроси, а не като назидаващи отговори.

За 4: магията на „Еднорога“ е във всяка дума, не просто в случващото се. Вижте я – чуйте я – сами по-надолу.

За 5: въпреки че романът се появява на бял свят преди 40 години, той не е бил превеждан на български досега.

Последният отличителен белег на Човешката библиотека е начинът ù на разпространение: основно от ръка на ръка, човек на човек. Личната връзка помежду ни – четящи, пишещи, превеждащи, издаващи – е жизненоважна. На помощ отново ми идва предговорът на „Еднорога“: „Дали поредицата ще се сбъдне, зависи само от читателския отклик – колко читатели ще поискат още такива текстове. Тук разчитаме и на твоята помощ: ако еднорогата грабне сърцето ти, отведи я нататък, при своите близки хора, на които вярваш, че също ще донесе радост; и не бъди стеснителен, дай знак, че не сме сами.“ Ако книгите от Човешката останат само буквички върху бели листи, те няма да са изпълнили основната си мисия – да ни свързват, човеци с човеци; да помогнат на всеки от нас да открие не само нови неща у себе си, а и нови приятели, съидейници, съратници.

И сега, в самия край на това *начало*, искам да ви поканя да ни бъдете съ-участници (По-желали :). Екипът на Човешката е вечно отворен. Ако има заглавие, което ви е докоснало силно и искате да го видите (пре)издадено; ако искате да участвате с творчески сили, време, контакти, познания, средства; ако искате да помогнете за всеки етап от сбъдването на една книга, от подбора и комуникацията с издателства и агенти до разпространението и връзката с читателите – елате. Ето ни:

http://choveshkata.net/
poslednorog@gmail.com

~ ~ ~

Из „Последният еднорог“ – Питър С. Бийгъл
Превод: Калин Ненов, Владимир Полеганов, Желяна Пеева

Глава първа

Еднорогата живееше в люлякова гора, сам-сама. Бе много стара, макар да не го знаеше, и цветът ù се бе променил от безгрижното бяло на морската пяна в бялото на снега,

който се сипе в лунните нощи. Ала очите ù още светеха ясно и неуморно и още се движеше като сянка върху вълните.

Изобщо не приличаше на кон с рог, както често рисуват еднорозите: бе по-мъничка, с раздвоени копита, и притежаваше онази най-древна, най-дива грация, която конете никога не са имали, у сърните е само плахо, бледо подражание, а у козите – танцуваща карикатура. Шията ù бе дълга и стройна, затова главата ù изглеждаше по-малка, отколкото беше, а гривата, която се спускаше почти до средата на гърба ù, бе мека като пух от глухарчета и нежна като перест облак. Ушите ù бяха заострени, краката – тънички, с бели кичурчета косми около глезените; а дългият рог над очите ù сияеше и трептеше със собствена седефена светлина и в най-дълбоката тъма. С него бе убивала дракони и бе изцелила един крал, чиято отровна рана не искаше да зарасне, и бе брулила зрели кестени за мечетата.

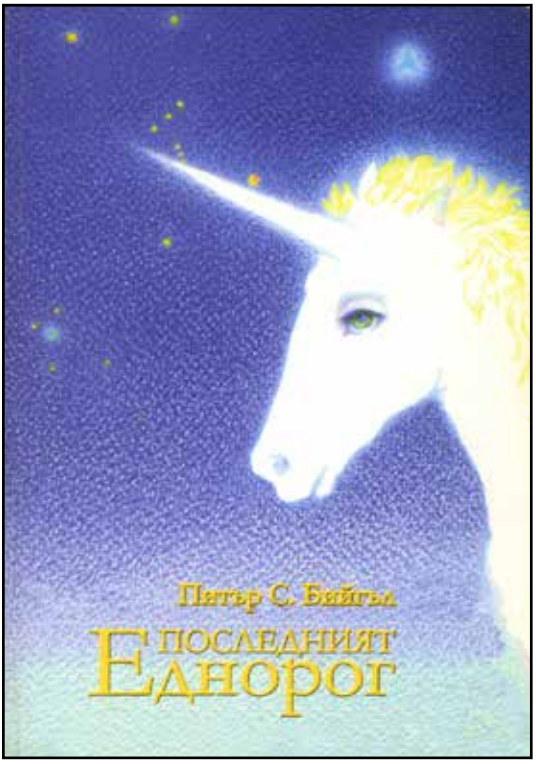

Еднорозите са безсмъртни. Присъщо им е да живеят сами на едно място: обикновено гора с езерце, достатъчно бистро да се оглеждат в него – понеже са малко суетни, нали знаят, че са най-красивите създания на света, магически при това. Много рядко имат малки и няма по-вълшебно от мястото, на което се е родил еднорог. За последно бе зървала друг еднорог по времето, когато младите девици, още търсещи я понякога, я зовяха на различен език; но пък тя нямаше представа за месеците, годините и столетията, дори за сезоните. В нейната гора винаги беше пролет, понеже тя живееше там. Еднорогата по цял ден бродеше сред огромните букове и бдеше над животните, които живееха под земята и храстите, в гнездата и пещерите, в дупките и по върхарите на дърветата. Поколение след поколение, вълци редом със зайци, те ловуваха и обичаха, раждаха деца и умираха, и тъй като еднорогата не правеше нито едно от тези

неща, тя никога не се уморяваше да ги гледа.

Един ден двама мъже с дълги лъкове яздеха през гората щ на лов за сърни. Еднорогата ги последва, стъпвайки тъй предпазливо, че дори конете не усетиха близостта ù. При вида на хора я изпълваше стара, мудна, странна смесица от нежност и ужас. Ако имаше избор, никога не се показваше пред очите им, но обичаше да ги гледа, докато яздят, и да слуша разговорите им.

– Не ми харесва усещането в тази гора – промърмори по-възрастният ловец. – Съществата, които живеят в дъбрава на еднорог, с времето прихващат по малко магия, свързана главно с изчезване. Тук няма да намерим дивеч.

– Отдавна няма еднорози – рече другият. – Ако изобщо ги е имало някога. Това е гора като всички останали.

– Защо тогава листата тук никога не падат, или пък снегът? Казвам ти, на света е останал един еднорог – желая късмет на самотната стара твар – и докато живее в тази гора, никой ловец няма да се прибере у дома с повече от синигер върху седлото си. Язди нататък, ще видиш. Знам ги аз, еднорозите.

– От книгите – отвърна другият. – Само от книгите и приказките, и песните. От трима крале насам не се е чувал даже мълвеж за зърнат еднорог, в тая страна или друга. Знаеш за еднорозите точно колкото мене, понеже съм чел същите книги и съм слушал същите истории, и също като теб не съм виждал еднорог.

Първият ловец се умълча, а вторият засвирука кисело. После първият каза:

– Веднъж прабаба ми видяла еднорог. Разправяше ми за това, като бях малък.

– Тъй ли? И сигурно го уловила със златен оглавник?

– Не. Нямала оглавник. Не ти е нужен златен оглавник, за да хванеш еднорог; ето кое са измислиците. Нужно е само да си с чисто сърце.

...

Дългият път не бързаше за ни-

рис. Калина Атанасова

къде и нямаше край. Минаваше през селца и градчета, равнини и планини, камениста пустош и ливади, поникнали от камъните, но не принадлежеше на никое от тях и не спираше никъде. Теглеше я напред, дърпаше краката щ като прилива, тревожеше я, не ù позволяваше нито за миг да застине и да се вслуша във въздуха, както бе свикнала. Очите ù бяха пълни с прах, а гривата щ беше сплъстена и натежала от мръсотия.

В нейната гора времето винаги я бе подминавало; а сега тя бе тази, която минаваше през времето, докато пътуваше. Цветовете на дърветата се променяха, а козината на животните израстваше и отново опадаше; облаците пълзяха или бързаха пред променящите се ветрове, розови и златисти на слънце или оловносиви от бури. Навсякъде, откъдето минеше, търсеше своя род, ала не откри и следа от него; и във всички езици, които чу по пътя, вече дори не бе останала дума за „еднорог“.

В една ранна утрин, тъкмо когато се канеше да свърне от пътя, за да поспи, тя видя един човек, който копаеше в градината си. Знаеше, че трябва да се скрие, но вместо това замръзна на място и го загледа как работи, докато накрая той се изправи и я видя. Беше дебел и бузите му подскачаха на всяка крачка.

– Ах – възкликна той. – Ах, красавице.

Когато откопча колана си, направи примка от него и тромаво се затътри към нея, тя по-скоро се зарадва, отколкото се уплаши. Мъжът знаеше коя е тя и какво му е писано: да копае репи и да преследва създание, което сияе и може да тича по-бързо от него. Тя избегна първия му замах толкова леко, сякаш полъхът я отвя извън обсега му.

– Навремето ме преследваха със звънчета и знамена – рече му. – Хората знаеха, че единственият начин да ме преследват бе да направят гонитбата толкова дивна, та да се приближа да ги видя. И дори тъй не ме уловиха нито веднъж.

– Трябва да съм се хлъзнал – из-

рис. Юлиан Манов

мърмори мъжът. – Стой мирно, хубавелке.

– Никога не съм разбирала истински – размишляваше еднорогата, докато той се изправяше – какво си мечтаете да направите с мен, като ме уловите. – Мъжът отново скочи и тя се изплъзна от него като дъжд. – Не мисля, че и самите вие знаете.

– Ох, стой, стой, кротко. – Потното лице на мъжа бе окаляно на ивици и той с мъка си поемаше въздух. – Хубава – изпъшка. – Хубава малка кобилка.

– *Кобила?* – Еднорогата изтръби думата тъй пронизително, че мъжът спря да я гони и запуши ушите си с ръце.

– Кобила? – попита тя. – За това ли ме вземаш? Това ли виждаш?

– Добро конче – изпъхтя дебелакът. Подпря се на оградата и избърса лицето си. – Ще те изчеша, ще те почистя, ще бъдеш най-хубавата кобилка на света. – И отново посегна с колана. – Ще те закарам на панаира – добави. – Хайде, конче.

– Кон – рече еднорогата. – Ето какво си се опитвал да хванеш. Бяла кобила с грива, осеяна с бодили.

Когато мъжът я приближи, тя закачи колана с рога си, изтръгна го от ръцете му и го запрати от другата страна на пътя в една леха с маргаритки.

– Кон, а? – изпръхтя. – Ето ти кон!

За миг мъжът бе много близо до нея и огромните ù очи се взираха в неговите, които бяха мънички, уморени и слисани. После тя се обърна и се втурна по пътя, препускайки толкова вихрено, че онези, които я виждаха, възкликваха:

– Ето *това* е кон! Това е истински кон!

Един старец рече на жена си:

– Това е айрабски кон.Веднъж пътувах на един кораб с айрабски кон.

Оттогава насетне еднорогата отбягваше селищата, даже нощем, освен ако нямаше никакъв начин да ги заобиколи. Дори и тъй, неколцина мъже я подгониха, само че те винаги преследваха изгубена бяла кобила, без веселото благоговение, което приляга на гонитба на еднорог. Идваха с въжета и мрежи, и бучки захар като примамка, и подсвирваха, и я наричаха Бес или Нели. Понякога тя забавяше ход достатъчно, за да остави конете им да доловят мириса ù, а после ги гледаше как се изправят на задните си крака, завъртат се и хукват назад с ужасените си ездачи. Конете винаги я познаваха.

„Как е възможно? – чудеше се тя. – Предполагам, че бих проумяла, ако хората просто бяха забравили за еднорозите или се бяха променили толкова, че сега ги мразеха и се опитваха да ги убият, когато ги видят. Но да не ги виждат изобщо, да ги гледат и да виждат нещо друго – как изглеждат тогава в очите на другите хора? Как изглеждат за тях дърветата или къщите, или истинските коне, или собствените им деца?“

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ:

www.shadowdance.info

Shadowdance

Онлайн списание за фентъзи и фантастика

Здравейте, драги читатели. Позволете ни първо да се представим. Казваме се Симеон Цанев и Георги Пенчев, но в Интернет ни познават като Роланд и Моридин, а целта ни в тези няколко страници е да ви запознаем с онлайн списанието **Shadowdance**.

Shadowdance е най-старият е-зин в България – вече на над седем години – и неговият фокус са фантастиката и фентъзито във всичките им проявления. Списанието „излиза“ периодично под формата на „броеве“. Всеки брой е структуриран тематично на рубрики, в които представяме материалите си на читателите. Някои рубрики се появяват редовно, а други – само понякога, когато имаме съответните материали за тях. Сред задължителните са новини за предстоящи събития (най-вече по книжния пазар извън България), ревюта на всички фантастични и фентъзи книги, излезли след пускането на предния брой, кино-рубрика, „евъргрийн“-рубрика и др.

Онлайн форматът на списанието позволява по-широк достъп за читателите ни, а на нас пък предоставя повече пространство за материали, понеже не сме ограничени от хартиения носител. **Shadowdance** е начинание на добра воля, независещо от спонсори и необвързано с рекламодатели, и всеки е добре дошъл да прекара няколко забавни часа с него.

По-нататък ще ви представим по-подробно рубриките и историята на списанието, а сега нека видим каква е *философията* зад **Shadowdance**.

Основната цел на нашия колектив е критическата. Интернет прелива от източници на информация, но в твърде голяма степен

тази „информация“ е просто реклама, правена къде с користни цели, къде от най-обикновена безкритичност. Екипът на **Shadowdance** се сформира около идеята, че да – фантастиката и фентъзито гъмжат от великолепни книги, филми, че дори и игри, но *да* – те са само *част* от всичко, с което ни заливат издатели и студиа, при това дори не равностойна част. Кредото ни е, че когато едно произведение заслужава хвалба, то трябва да я получи безапелационно и независимо от съпътстващи фактори като това кой го е написал, заснел, избродирал и т.н., *но* когато то е нескопосано, клишираное или по някакъв друг начин слабо... желанието ни е именно **Shadowdance** да е мястото, където спокойно да можете да разберете това.

За мнозина нашата критичност е самоцелна и неведнъж списанието се е озовавало в разрез с общото мнение за дадена книга или филм или в конфликт със засегнати издатели или преводачи. Нашата позиция обаче е, че интелигентният читател е в състояние да разграничи високия стандарт от дребнавото желание за оплюване. В приятелски връзки сме с много автори и издателства, но не пестим критиката си към всеки, който я заслужава.

Втората цел на **Shadowdance** е образователна. За никого не е тайна, че българският пазар е ограничен в литературно отношение, но по ред причини (финансови, езикови и т.н.) в България като че ли липсва достатъчно информация за това *колко точно ограничен* е той всъщност. Затова списанието има рубрики, посветени именно на повишаване на общата фантастична и фентъзи култура на читателите си.

Така например рубриката „Непреведено“, която **Shadowdance** поддържа редовно, постепенно и естествено се ориентира към нашумели на Запад нови книги, които или са много далеч от издаване тук, или изобщо не са предвидени за такова. Не е за пропускане фактът, че в тази рубрика ние писахме за **Малазанска книга на мъртвите** на Стивън Ериксън година преди *ИК Бард* да започнат да я из-

дават в България. Други заглавия, които сме отразявали там – **The Prince of Nothing Trilogy** на R. Scott Bakker и **Perdido Street Station** на China Mieville например – предстои да бъдат пуснати от *ИК ИнфоДАР*.

Още две рубрики, чиято цел еволюира в образователна, са „Профили“ и „Евъргрийн“. Първата започна като типичната за всяко списание и фензин „Автор на броя“, но прерасна в по-всеобхватна тема, в която освен автори, са били включвани режисьори и актьори. От известно време насам неин фокус станаха слабо познатите или изцяло непознатите в България утвърдени навън автори (Джийн Улф и Робърт Антон Уилсън например). Тематиката на „Евъргрийн“ е очевидна – старите литературни класики. Ще се изненадате обаче колко изчерпващо действат на подобна рубрика седем години – в един момент се озовахме пред избора да спрем рубриката или да я разширим. Избрахме второто. Сега, наред с утвърдените в България заглавия, в нея пишем и за всепризнатите на световно ниво, но слабо популярни извън тясната си фен-група издавани тук книги като **Звездните рейнджъри** на Робърт Хайнлайн или предстоящата **Аз съм легенда** на Ричард Матисън.

Не на последно място, **Shadowdance** си поставя и нелеката задача да помогне на обещаващи български автори във фантастичния жанр. Не крием, че подходът ни в тази насока е малко особен – и тук, както и във всичко друго, ние държим на качеството. Нямаме за цел да поощряваме безогледно всеки неуспешен опит за творчество от българска страна – смятаме, че с подобни действия родната фантастика само се загробва. Страната ни има няколко утвърдени (поне на нашия пазар), професионални имена в жанра, но липсва стабилна подготовка за един начинаещ писател, липсва критика, която да обособи у младите творци някакви критерии за собственото им творчество. Понякога си печелим неодобрение с това, че не подкрепяме безусловно всяка изява на фронта на българската фантастика, но вярваме, че това е верният път.

В съответствие с тези идеи сме предприели няколко инициативи, свързани с развитието на авторите фантасти у нас. От самия старт на списанието поддържаме рубрика „Разкази“, в която освен собствени произведения, публикуваме и всеки читателски разказ на фантастична тематика, който одобрим на литературно ниво. **Shadowdance** е с отворени врати за всеки, който има желание да се представи с произведение в списанието и е готов да приеме нашата критика.

От две години провеждаме и ежегодни конкурси за фантастични кратки разкази, чийто формат ще продължим да обновяваме, докато постигнем задоволително представяне на българските творци в тях. Планираме

да въведем и парични награди освен досегашните материални, за допълнителен стимул на пишещите, както и да въведем по-строга подборка на участващите разкази, за да повишим нивото на конкурсите и престижа им. Надяваме се с тези и с други промени нашият конкурс да се превърне в едно уважавано и очаквано ежегодишно събитие.

Последната (за момента) дейност, която **Shadowdance** организира с цел повишаване на авторската литературна култура, е напълно новият за България, макар и популярен в редица страни на запад, **Writing Workshop.** Идеята на тази работилница за писатели е проста. Група от няколко души публикуват и обсъждат взаимно произведенията си. Всеки трябва да прави и двете, за да сме с едни и същи възможности и отговорности. По-този начин авторите едновременно могат да развиват критическите си способности и да получат напътствия за своя стил на писане. Разбира се, някой може да се обиди от критиките на останалите, но в крайна сметка негов избор е доколко да се съобрази с тях. Смисълът на всичко това е да се научим да възприемаме литературата като нещо повече от „свободния и реещ се полет на въображението“, да гледаме на нея като на сериозен занаят със собствени правила и необходимости. Членовете на екипа на Shadowdance, участващи в това начинание, са се готвили да дават критика и съвети въз основа на обучението си и на прочетена реномирана литература в тази област, но разбира се, това може да прави всеки, който се престраши да се запише в работилницата. Засега сме провели няколко кръга, вярваме, че те стават все по-успешни и ще продължим да развиваме тази инициатива, в която се раждат нови български фантастични произведения и се изграждат писателски умения.

Поговорихме си доста за идеите, зад които е обединен екипът на списанието, и може би е време да ви разкажем малко за неговата история. Като всяко начинание, оцеляло повече от година-две, и **Shadowdance** започва като нещо много по-различно от това, което е в момента. Началото е поставено на 7 юли 2000, когато идейният ни лидер Илиян Илиев (по-известен сред девойките и останалия свят като Yan Silversword)... скучаел. Следобедът бил мързелив, времето навън било твърде горещо за излизане, а книгите в апартамента – изчетени до една. Резултатът? Изтупване на праха от беглите познания по базов HTML и няколко часа по-късно – пилотният брой на списанието, написан с най-свежата латиница на най-обезоръжаващия и ужасен сив фон, познат на човечеството. Два броя по-късно към Ян се присъединява и Моридин – тогава ученик-идеалист, а понастоящем – дипломиран програмист-идеалист, ако това изобщо е постижимо. Видът на списанието леко се изчиства, рубриките

се разширяват, но резултатът все още е доста далеч от сегашния си вид. Е, както е казал поетът, двама са компания, а трима – оргия, и само след два броя **Shadowdance** разполага с екип от цели *пет* човека. Още два броя и редица идейни сътресения, разводи и сватби по-късно, те стават единадесет и въпреки че от всяка вълтежка, която се върти толкова време, рано или късно изпадат пътници, през годините екипът на списанието нараства стабилно и към днешна дата наброява към двадесет души. В това число влизат хора с най-различни специалности – програмисти, преводачи, музиканти, дизайнери, художници, филолози и тайни агенти на извънземните, като за второто не сме сигурни.

Този широк като интереси и ресурси екип ни позволява добро разнообразие от материали. В сегашния си формат списанието излиза приблизително ежемесечно и поддържа около петнайсет рубрики. Освен вече представените по-нагоре, в **Shadowdance** има секция „Аниме“, посветена на най-различните проявления на японската анимация, както и „Музика“, „Кино“, „Хумор“ и „Игри“ (едва ли имат нужда от обяснение). Последните разчупват донякъде строго фантастичната жанрова ориентираност на списанието, но смятаме, че имат място като елементи, изграждащи нашата позиция като екип пред читателите и предоставящи им интересна информация. По-специална е рубриката „Статии“, където всеки член от екипа може да пише на теми, които не се вписват в другите рубрики – било то размисли за дадена книга, есета или произволен любопитен материал.

Сред по-редките рубрики в списанието са First Look, където с позволението на издателя публикуваме откъси от предстоящи за издаване книги, „Интервю“, където интервюираме лично автори и издатели (в рубриката присъства и разговор с вече покойния Робърт Шекли, както и с редица нашумели български автори). Най-рядката и може би най-нестандартна секция е „Dark Chronicles“. Взела името си от играта **Soul Reaver**, тази рубрика има за цел да запознае подробно читателите ни със сюжета на малкото компютърни и конзолни игри, за които смятаме, че качествено са на едно ниво с някои от най-добрите книги в жанра.

Към списанието поддържаме и форум *(*www.shadowdance.info/forum*)*, където читателите ни са добре дошли да споделят мнения, препоръки или просто да разпускат в ежедневието с интересна компания. Редица от инициативите на **Shadowdance** (например работилницата) се провеждат във форума, там ще намерите и най-пресните новини и анкети, свързани с него, така че ви съветваме да му дадете шанс.

Така изглежда **Shadowdance** сега, но списанието се променя постоянно, както като външен вид и оформление на материалите, така и като съ-

държание и стил. Стремим се да се развиваме, да предлагаме нови форми на контакт с читателите си и нови посоки в литературните ни бродения. За близкото бъдеще планираме няколко амбициозни нововъведения и мероприятия, мини-поредици от статии на различни интересни теми по рубриките на списанието и други ползотворни неща. Следете ни, запознайте се с нас, вярваме, че няма да останете разочаровани.

Следват избрани откъси от материали в списанието:

The Sandman: The Dream Hunters (Нийл Геймън)

рубрика „Непреведено“, брой 37
Автор: Роланд & Моридин

The Sandman е слабо познат у нас, като много други ценни неща, но на Запад отдавна се е наложил като една от най-великите не-мейнстрийм комиксови поредици. Ако питате някого тук кое е най-голямото произведение на Нийл Геймън, всеки ще ви каже **Добри поличби** или **Американски богове**. Е да, ама не. Там, където читателите имат достъп до всичко, писано от него, мнението е единодушно – **The Sandman** rules them all... Не случайно в цивилизования свят човекът е известен най-вече с комиксите си. Поредицата за Dream, наричан още The Sandman, и неговото болно семейство – The Endless (състоящо се от разкошни образи като Death, Desire, Delirium и други подобни) – започва земния си път преди петнадесет години под шапката на *DC comics*, а по-късно бива продължена (и многократно преиздавана, изчерпвана и наново издавана във все по-красиви издания) от техния клон за по-„елитни“ заглавия – *Vertigo*...

...Романът, или може би по-правилно приказката, не е част от оригиналната комикс поредица, а по-скоро я допълва с един интересен и различен поглед върху Господаря на сънищата – облечен в духа на японските легенди. Идеята за **The Dream Hunters** се ражда от една древна японска приказка, на която Нийл Геймън случайно попада...

...Сюжетът не е особено развит, но не е и главното в **The Dream Hunters**. Това, с което книгата грабва наистина, е по-скоро уникалната японска атмосфера, оплетена с чувството за стаено напрежение и нереалност, които струят от описанията на света на Господаря на сънищата. По един заслужаващ адмирации начин Нийл Геймън е успял да се впише много добре в езика на японските приказки. Текстът е простичък, изпълнен със стилис-

тиката на типичните будистки истории, и същевременно изобилства от различни елементи от японската митология. Такива са например демоните баку, които изяждат лошите сънища, а дори и самата лисица, тъй като духовете-лисици заемат особено място в митологията. Майсторството, с което Геймън успява да балансира между източния приказен стил и собствения си мрачен цинизъм, е просто изключително и се пропуква само в една-две реплики, които звучат малко прекалено съвременно...

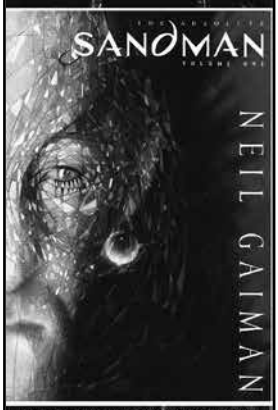

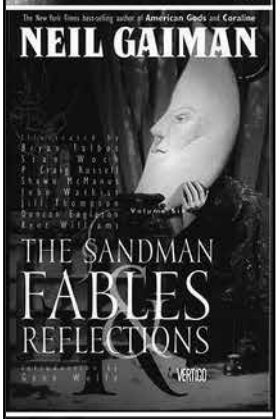

Плюсове:

...+ Стилът на Геймън – стегнат, ироничен, едновременно прост и изящен, удоволствие е за читателя просто.

+ Великолепните илюстрации на Йошитака Амано. В средата на книгата има и по-голяма разгъваща се илюстрация на Dream, която е просто един истински шедьовър. :) Корицата пък сама по себе си е произведение на изкуството (това важи за изданието с меки корици, тази на хардкавъра не е особено хубава)...

Минуси:

...– Главните герои не са наистина привлекателни образи. Монахът е бая безчувствен, лисицата бая еднопланова, лошият също не е много интересен и в общи линии оставаме главно с Господаря на сънищата и неговия антураж, но пък те не се радват на особено много „екранно време“...

...Независимо от изброените минуси обаче книгата е абсолютно задължителна, ако сте а) фен на Нийл Геймън; б) фен на Йошитака Амано или японското изкуство по принцип; или в) рядкото за България животно „фен на **The Sandman**“. Независимо към коя от трите групи спадате, а дори и да не влизате в нито една, **The Dream Hunters** е невероятно... *услаждаща* се книга и удоволствието от нея е гарантирано. Но задължително я намерете

на хартия. Продава се навсякъде из Интернет, а е кощунствено това произведение на изкуството да се чете от монитор.

Оценка: 8.5 (Роланд & Моридин)

Джийн Улф

рубрика „Профил“, брой 46
Автор: Трип

“Whatever is felt upon the page without being specifically named there – that, one might say, is created. It is the inexplicable presence of the thing not named.”
– Willa Cather

Въпреки че сигурно знам малко повече за Джийн Улф от средностатистическия почитател на научната фантастика в България, не се чувствам особено подготвен да ви предложа профил, от който аз самият да съм доволен. Запознавам се с литературата на Улф отскоро и едва ли бих могъл да кажа твърде много за нея, но поне се надявам този текст да послужи като едно приемливо въведение към творбите на един от най-значимите фантастични автори на всички времена. А въведение ще бъде, защото ми се ще след като прочетете това, да опитате сами да възприемете историите му и да решите дали те случайно не биха могли да ви помогнат да настроите цветовете на света във вас така, както винаги сте искали да ги виждате. Джийн Улф има способността да го направи...

...Като повечето гениални писатели, и той е самоук. И също като повечето гениални писатели, е успял да подчини религиозните си (и всякакви други) убеждения на изкуството си и е избягал много, много далеч от елементаризмите, в които тъне по-голямата част от фентъзито, а в жанра с несъмнено най-висок интелектуален и творчески потенциал – научната фантастика – произведенията му са всепризнати уникати...

...Оттам нататък кариерата на Улф се движи постоянно нагоре, а признанията се сипят – от 70-а до 80-а година той е номиниран общо 12 пъти за *Хюго* и *Небюла*, а през същата тази 80-а е дадено началото на емблематичната му тетралогия **The Book of the New Sun** с първата ù част **The Shadow of the Torturer** (**Сянката на Инквизитора**, *ИК Бард*). Самият той я нарича „трилогия в пет части“, тъй като се наложило последната, трета планирана книга да се превърне в две, а по-късно пък решил да напише и допълнителна, пета част...

...Мнозина наричат Улф един от съвършените стилисти в модерната литература въобще. Това звучи абсурдно. Какво е съвършеният стил? Улф дава отговор на този въпрос в книгите си – той няма само един стил. Това, по което човек може да го познае, не е някаква особеност на езика или комбинация от похвати, а чисто и просто съвършената употреба на всеки от тях, който би накарал съответната история да оживее...

...При все невероятната си палитра от думи и невероятните картини, които може да нарисува с тях, Джийн Улф вкарва образи и усещания директно в главата на читателя. И тук става интересно – тези образи и усещания са различни от изписаните на страницата! Не ги заменят, а израстват от тях. В едно от интервютата си той дава вездесъщия писателски съвет "show, don't tell". Това Улф е овладял до абсолютно съвършенство. Той показва всичко и оставя читателя да каже останалото сам на себе си....

...Улф определено е от онези автори, които човек или ще обикне или за които ще си зададе въпроса „Какво пък толкова са му видели на тоя? Много шум за нищо." Сякаш с избора да пише като себе си и като никого другиго, той съзнателно е стеснил аудиторията си. Е, в такъв случай се радвам, че съм се оказал от първия вид от гореспоменатите човеци. Както казах в началото, на всеки му трябва различна настройка на вътрешната реалност. На мен Улф ми върши прилична работа.

Опитайте и вие!

В следващия брой ще ви представим и:

- Електронно списание „Сивостен"
  http://www.sivosten.com
- Електронно списание „Цитаделата"
  http://www.citadelata.com
- Фензин „Фантастика & Фентъзи"
  на Венециян Тодоров от Варна

Даниела Драгийска

ТОЛКИН МЕТЪЛ

ЗВУЦИ ОТ СРЕДНАТА ЗЕМЯ

Има много творци, вдъхновили творбите си от света на Толкин. В най-разнообразни стилове, от фолк, през джаз до блек метъл. Бих искала да обърна внимание на тези от тях, които са ме докоснали по някакъв начин – със звук, текстове, албум арт или концертни изпълнения. Харесвам твърдия, тежък метъл, музика, която би подхождала на баталните сцени в книгите. Музика, която не трябва да бъде нежна и лирична, за да въплъти в себе си духа на толкиновото повествование.

Любимците си **Blind Guardian** представих в брой трети на „Старлайтър“, затова ще започна изложението си с австрийците от **Summoning**, чийто стил се определя като атмосферик блек метъл с епични елементи. Момчетата упорито и с любов навлизат в дебрите на толкиновите творби с албумите си Lugburz и Minas Morgul (1995), Dol Guldur (1996), Nightshade Forests (1997), Stronghold (1999), Let Mortal Heroes Sing Your Fame (2001), част от Lost Tales (2003), и почти целия последен албум Oath Bound (2006). Групата е създадена през 1993 г. от Silenius (Michael Gregor), Protector (Richard Lederer) и Trifixion (Alexander Trondl). Тяхна отличителна черта е богатият клавирен фон, създаващ особената атмосфера на творбите им, чиито текстове са изцяло основани на „Силмарилион“, „Властелинът на пръстените“ и мислите, които тези произведения предизвикват у авторите на песните. Групата изготвя два демозаписа (Upon the Viking’s Stallion и Anno Mortiri Domini) и промо касетата Minas Morgul, които бързо се разпродават във Виена. Впоследствие с тях се свързва Томас Танненбергер (с цел да им вземе интервю), обяснява им, че иска да създаде своя група, и дава на Силениус да прослуша негови парчета. Така се ражда Abigor, където Силениус заема мястото на постоянен вокалист. Това спомага за развитието и на Summoning, тъй като се установява контакт с Napalm Records и излиза дебютният албум Lugburz, наречен на крепостта на Саурон Барад Дур в превод на Черната реч. Завладяващо фантазията клавирно интро под шума на разбиващи се вълни, което прераства в мелодично жужащ блек метъл, навява леки асоциации с едноименния албум на Burzum. В три от песните има забележими

клавирни лирични отклонения, а в една – синтезатори, които смекчават звука, изследвайки неговата дълбочина. Басът е тих и ненатрапчив и на фона му изпъква майсторството на Протектор на ритъм китарата. Това е единственият албум на групата, който би могъл да се причисли към „истинския блекметъл“. Любимото ми парче от него е «Between Light And Darkness». Обложката е издържана в черно-сиво-бялата гама и ни разкрива мъгливите очертания на Мордор. Към този момент в състава на Summoning влизат: Silenius – вокал, клавишни и бас; Protector – клавишни и китара; Trifixion – барабани.

Веднага след записа на албума, групата се разделя с комерсиално ориентирания Trifixion и решава да не търси нов барабанист, а да използва компютърно генерирани перкусии. Резултатът от този експеримент може да се чуе в Minas Morgul – мрачна и епична тава, изцяло основана на събитията в Средната земя. Следващият албум Dol Guldur (музикалното продължение на Minas Morgul) излиза през 1996 г. – именно той донася световната известност на групата и е един от най-продаваните им продукти. Междувременно момчетата участват в редица други проекти, като Schiksal на Sanguis et Cinis, Awaken the Dragon на Pazuzu, и Opus IV на Abigor. През 1997 г. излиза мини CD Nightshade Forests, в което са включени преработени стари песни и новата Habbanan Beneath The Stars. До 1999 г. Силениус работи с Abigor (където не пропуска да застъпи любимата си тематика в парчето In Sin от албума Verwustung/Invoke the Dark Age от 1994 г.). През май 1999 г. бял свят вижда Stronghold, в който част от вокалите изпява Tanja от дарк амбиент готик проекта на Protector, Die Verbannten Kinder Evas. Това е един от най-добрите им албуми и голяма крачка напред в развитието на групата. Следва Let Mortal Heroes Sing Your Fame през 2001 г., а последният засега албум на Summoning е Oath Bound (2006).

Следват живописните магове от фентъзи метъл групата от Финландия **Battlelore**, която обединява седем толкиниста, маниаци на ролевите игри. Музиката им е смесица от звученето на Finntroll, епическите елементи на Bal-Sagoth и красивите женски вокали на готик групите, което в синтез с оригиналните за групата елементи довежда до уникалния стил „истински арктически фентъзи метъл“. Всяка сричка и нота в песните им е посветена на Арда. „Северните воини вече оседлаха конете си – обявява официалният сайт на групата – и се приготвиха за пътешествие в древния свят на меч и магии. Те яздят, за да вземат участие във вечната борба

на доброто със злото, където мечовете жадуват кръв, а брадвите обезобразяват лицата на враговете. Демони, троли, дракони и орки се сражават с елфи, джуджета и хора. Светът е пълен с омагьосани гори, вещици и заклинания. Яростта на боговете хвърля простосмъртните в ужас, бардовете възпяват подвизите на героите. Силата на меча е единственият закон. Войната започна! Време е за битка! В името на Елберет! Присъединете се към Battlelore!“ Групата е основана през 1999 г. от Jyri Vahvanen и Miika Kokkola. Същата година в Digibone Studios, Lappeenranta, те записват първото демо на бандата Warrior’s Tale, което не намира нужния отклик в слушателите, но това не отчайва момчетата.

През 2000 г. в Music Bros-Studios, Imatra, Battlelore записват демото Dark Fantasy, което е значително по-добро, и заинтригуват Napalm Records. Към този момент групата се състои от Jyri Vahvanen (ритъм и акустична китара), Kaisa Jouhki (женски вокали), Patrik Mennander (чисти мъжки вокали), Tommi Havo („блек“ вокали, соло, ритъм и акустична китара), Miika Kokkola (бас китара) и Henri Vahvanen (барабани). Сключен е договор и през есента на 2001 г. в Music Bros-Studios е записан първият албум на групата ...Where the Shadows Lie, който е пуснат в продажба през февруари следващата година. Сред деветте песни в албума има агресивни парчета и красиви балади, но всички заедно обрисуват вълшебната епическа атмосфера на Средната земя. Първата песен Swordmaster е въплъщение на всичко, което може да се чуе в албума – средновековно интро, преливащо в плътен метъл саунд, хор от разнородни мъжки вокали, на места дет метъл агресия, отстъпваща на бавна мелодична готическа част с красив женски вокал, дует между мъжки и женски вокал и отново

плътен саунд. The Grey Wizard е посветена на Гандалф, а Raging Goblin доста напомня звученето на Bal-Sagoth. Journey To Undying Lands е красив готик дуум с вокални дуети. Тъмната страна на Арда е представена посредством своеобразна електронна готика в стил Theatre of Tragedy – Shadowgate. Fangorn – отново готик дуум, женски вокали, рев и речитативи (леко напомня Crematory, само че с добавен женски вокал) – "Die, die uruk-hai!" Готическата балада за трагичната любов The Green Maid е последвана от епическия метъл в чист вид в Khazad-dum pt.1 (Ages Of Mithril). Ride With The Dragons и вълшебното аутро Feast For The Wanderer. Знаменателен албум, донесъл световна слава на бандата. След този релийз Хаво напуска и бива заменен от Юси Раутио.

Вторият албум на групата Sword's Song запазва вече наложеното звучене. Както и при първия, обложката е рисувана от канадския художник Тед Нейсмит, известен с творбите си на толкинова тематика. В началото на 2004 г. излиза и първото ДВД на бандата – The Journey, което съдържа клипа Journey to Undying Lands, концертното изпълнение в клуб Tavastia и интервю с Battlelore. През август 2004 г. групата свири на фестивала Lord of the Rings в Бон (ех, да си германец в днешно време!). Този концерт е последен за Патрик Менандер, който избира да открие собствено тату студио. Следва успешното турне Atlantis Lovelorn и напускането на Мика Коккола, заменен от Тимо Хонканен. Дебюта на новия вокал Томи Микканен е в последния засега албум на бандата Third Age of the Sun.

Освен с музиката, която създават, членовете на групата са много колоритни на сцената и в живота. Като запалени фенове на ролевите игри, те пресъздават характерни образи със своя собствена история и иден-

тичност. Thrangull – човек (раса), боец (клас) с брадва и щит (оръжие), е смел водач на роханците в просторите на източните поля, един от ловците на орки на Теоден. Lalaith – горска елфка, ловец с дълъг меч и лък, всяка пролет пътешества из Ериадор. Uglur – полуорк, крадец и убиец с кинжал и метателни ножове, шпионин на Краля на Ангмар, никога не пропуска жертвата си и не познава думата милост. Scaurum – човек, магьосник, дунедански архимаг, предател на народа си, един от най-силните и тайнствени магове в Дол Гулдур. Halltar – полуелфка, магьосница, известна и могъща чародейка от Минас Тирит, близка приятелка на Еовин. Azog – урук-хай, воин с бойна секира, жесток крал на орките от Мория. Gwaeron – елф, паладин с два широки меча. Това са образите, пресъздавани от членовете на Battlelore. Великолепният грим, достоен за „Оскар“, и чудесните фотоси, приложени към дисковете на групата, допълват магичната атмосфера.

Cruachan – ирландска келтска фолк-блек метъл група, възникнала след разпадането на Minas Tirith през 1992 г. Лидерът Кит Фей веднага събира нова банда, като кани Джон Фей и Джон Клохеси. Любител на келтската култура, история и митология, Кит придава тази своя особеност и на новия си проект – множество народни инструменти, характерни текстове, уникален стил. Първото демо на групата излиза през 1993 г. и незабавно привлича вниманието на няколко звукозаписни компании, от които Cruachan избират немската Nazguls Eyrie Productions (може би името е повлияло избора им), с която през 1994 г. сключват договор, предоставящ на групата пълна творческа свобода. На следващата година излиза дебютният им албум Tuatha na Gael, пуснат за продажба на келтския фестивал в Белтейн. Характерният метален звук на групата, преплетен с народни мотиви, се харесва на меломаните. Единственият не-

достатък на тавата е не особено добрият саунд, но въпреки това дискът е „ометен“ от лавиците.

Между 1995 и 1997 г. Cruachan често свирят пред публика. В съответствие със своята музика, Кит и компания се появяват в древнокелтски костюми и забиват под старинни флагове, представяйки на публиката незабравимо зрелище. През 1997 г. записват промо от четири парчета с участието на фолк вокалистката Айслинг. Записът е със значителен хеви уклон и привлича интереса на големия немски лейбъл Century Media, с който Cruachan сключват договор. Фирмата обаче рязко ограничава творческата свобода на състава, строго контролирайки студийния процес. Това не допада на гордите ирландци и те развалят договора. Междувременно групата продължава концертната си дейност. След прекъсване от 1997 до 1999 г. поради временно разпадане на групата, ирландците сключват договор с холандската звукозаписна компания Hammerheart Records и веднага влизат в студиото. Освен Кит и Джон, в записите участват Карън Джилиган (вокал), Джон Клохеси (бас китара) и Джо Фарел (барабани). В резултат на това излиза албумът The Middle Kingdom, в който групата все повече се ориентира към хеви метъла, без обаче да забравя своите фолк-блек корени. Текстовете ни срещат с тълпи друиди, джуджета и елфи, битки и древни драми. И отново богато разнообразие от традиционни инструменти като мандолина, ирландска флейта, гайди и др. През следващата година е преиздаден Tuatha na Gael, а през 2002 г. бандата ни зарадва с третия си албум Folk-Lore – почти чист фолк (с изключение на Exiles с вокалите си и Ossian’s Return с траш рифовете). През 2004 г. излезе Pagan, който според мен е леко отстъпление от страна на ирландците. Беше ми трудно да си определя фаворит от този албум – добри парчета, но нищо запомнящо се, освен инструменталното 1014 A.D. Другото интересно за мен парче е едноименната песен Pagan, започваща с нещо като православно църковно песнопение, преливащо в як метъл в духа на първия албум. Художественото оформление на обложката е дело на Джон Хауи, работил и с екипа на „Властелинът на пръстена“. Последният засега албум на Cruachan е The Morrigan’s Call (2006), в който групата отново не забравя толкинистите, радвайки ги с парчетата Shelob и Ungoliant.

Руснаците от **„Арда“** създават групата си през лятото на 2000 година, когато вокалистът на „Епидемия“ Павел Окунев я напуска след записване на албумите „Воля к жизни“ (1998) и „На краю времени“ (1999). През зимата Павел се среща с китариста Дмитрий Процко (“Кровавая

Мери“, Hic Salta) и след почти едногодишно търсене и многобройни промени „Арда“ започва репетиции в следния състав: Павел Окунев – вокал, Дмитрий Процко – китара, Андрей „Дирк“ Кузнецов – китара, пълният му адаш Андрей Кузнецов – бас китара, и Влад Алексеенко – барабани (много опитен професионалист, в чието лице и палки групата придобива сериозни организационни ресурси). През февруари 2002 г. бандата влиза в студио и записва англоезичната Fly Away. В резултат на този запис, на мястото на Дирк е поканен да се присъедини към групата Игор Пискарев, с чието участие е и дебютът на сцена в клуб „Точка 7“ на 7 юли 2002 г. Интересно съвпадение е, че в същия ден концерт има и „Епидемия“. Радио „Ехото на Москва“ излъчва новата песен на групата „Нет никого“, която предизвиква широк резонанс сред слушателите. Следват записи в студио, периодично прекъсвани от концертни участия, в едно от които е поканен Юрий Мелисов от „Епидемия“, и в резултат на това в репероара на „Арда“ влиза песента на „Епидемия“ „Всевластният пръстен“.

През пролетта на 2003 г. напуска бас китаристът Андрей Кузнецов, който желае да свири по-лека и сложно орнаментирана музика. На негово място барабанистът Влад, свирейки паралелно в рокендрол групата „Роб Рой“, привлича от нея Ярослав Пастухов, вече свикнал с неговия стил на свирене. В резултат на това ритъм секцията забележително се подобрява. Дебютният албум на бандата „О скитаниях вечных и о Земле“ излиза на 15 март 2004 г. В него са включени песните: „Возвращение Государя“, „Первая Зима“, „В Пустоте“, „Мелькор“, „Ради Звезд“, „Нет Никого“, „О Скитаниях...“, „Крылатая Тьма“, „Новая Мечта“, а като бонус влиза и англоезичната Fly Away. Един от неразрешените проблеми

на групата – отсъствието на постоянен клавирист – от юли 2004 г. отпада с присъединяването на Александър Андрюхин. През март 2005 г. „Арда“ влиза в студио и записва макси сингъла „Екзорсист“, явяващ се междинно стъпало между стария и новия албум на групата. В сингъла са включени „Экзорцист“, „Тает Снег“, „Вдаль“, „Мрак“ и „Только Пыль“. През юни 2005 г. напуска Ярослав Пастухов и е заменен от Дмитрий Голяшев (Motorheads). В този си състав бандата концертира и твори нови парчета за радост на верните фенове.

Rivendell (Австрия) – преименуваната симфоник блек метъл банда Fangorn твори изключително по историите на Арда. Звукът им е нещо средно между Moonsorrow и Falkenbach (също като Falkenbach – проект на Vratyas Vakyas, Rivendell е проект на един човек; двата проекта делят и общ лейбъл – Skaldic Art). Първият албум е The Ancient Glory (2000), в който могат да се отличат песни като Malbeth The Seer’s Words и разделената на две части The Song Of Nimrodel. Следва вторият албум Elven Tears (2003), а последният от 2005 г. Farewell the Last Dawn е епичен блек метъл с изразени фолк елементи, без прекалено бързи пасажи (за разлика от Falkenbach), с преимуществено акустичен звук. Фалагар изпълнява абсолютно всички партии в този албум – китари, барабани, бас, виолина, флейта, гайда, акордеон, мандолина, индийска цитра. Съвсем малка част от тези звуци са пресъздадени със синтезатор, повечето са изсвирени с реалното им звучене, което придава своеобразна автентичност на парчета, особено във Farewell the Last Dawn. Много албуми съдържат приятни и запомнящи се мелодии, но са малко тези, които те карат да съпреживяваш пресъздаваните емоции – тъгата, веселото пиянство, гордостта и готовността за битка. Изчистеният баритон на Фалагар перфектно се вписва в тази атмосфера (отново звучи като Вратаяс, но в разширена гама). Обложката представлява

изображение на тъмна гора в ранната утрин, през която едва проблясват първите слънчеви лъчи, и напълно отговаря на съдържанието на албума.

Дойде ред и на пауър метълите от Дания **Wuthering Heights**, създадени още през 1989 г. като Angelica. Не записват нищо под това име и се преименуват на Minas Tirith. Реализират демо записа Tales From the Woods през зимата на 1992 г., а втория си демо запис разпространяват вече под името Vergelmir. Следват няколко неактивни откъм записи години, докато вече под наименованието Wuthering Heights през 1999 г. записват Within, последван от To Travel for Evermore (2002) и толкинисткия Far From the Madding Crowd (2004). Независимо, че името е взето от творчеството на Томас Харди, текстовете на песните са насочени преимуществено към Средната земя. Албумът започва с тъжните звуци на гайда, преминаващи в епичната инструментална пиеса Gather Ye Wild. Оттук нататък датските „брулени хълмове“ ни поднасят интелигентен симфоничен метъл, техничен и изпълнен с перфекционизъм. Гайдите се завръщат в Highland Winds и отново отстъпват на акапелни пасажи. Стереотипният галопиращ ритъм и заядливото заглавие на инструменталната Bad Hobbits Die Hard я правят една от най-интересните в албума. Общата дължина на Far From the Madding Crowd, 65 минути, би могла да бъде и по-кратичка. Вокалът Нилс Патрик Йохансон (Astral Doors, Richard Andersson's Space Odyssey), заместил Кристиян „Крили“ Андрен, вкарва допълнителна тежест в звученето и това определено е най-хеви албумът на групата до този момент.

Стилът им е коктейл от хеви, пауър, виртуозен спийд метъл и прогресив наченки с привкус на кетски фолклорни мотиви (с включване на гайди в някои парчета). Близки по звучене са им Falconer and Elvenking.

И на последно място ще спомена **Uruk-Hai** (Австрия) – електронен амбиент уор метъл, проект на Худжин (Алекс Вийзер, член на Hrosshargrasni). Горещо препоръчвам кавъра на Ения – May It Be.

За пълна дискография на албумите и песните, споменати тук, разгледайте
http://www.starlighter.info/br_6_2007/music3.html

(статията е от брой 6/2007 г. на сп. Starlighter)

Елфите от Варна

„Лот Лориен“ е създадена през 1996 г. от Кирил Георгиев и Златомир Вълчев, а след серия експерименти и промени през 1998 г. се установява настоящият ù състав. Звуковият облик на групата няма еквивалент по света; самите музиканти определят стила си като уърлд-фюжън/етно-кросоувър. Казано по друг начин: композициите на „Лот Лориен“ са оригинални или преработват народни песни, като комбинират елементи от българския, балканския и световния фолклор и ги смесват с джаз, рок и класика. Представяйки народната музика в модерен формат, групата я прави по-достъпна за хората по целия свят, а звученето е допълнително обогатено с впечатляваща комбинация от инструменти – акустична китара, цигулка, баскитара, барабани и всякакви перкусии (тъпан, дарбука, джембе и т.н.), електронни семпли и природни звуци, и разбира се, нежния и плътен глас на вокалистката Бора, заради който (и не само) групата често е наричана от медии и фенове „елфите от Варна“. Принос за това название има и самото име на групата. Музикантите са запалени почитатели на писателя Джон Толкин и творчеството му за Средната земя. Лотлориен е златната гора на Галадримите – горските елфи. Групата променя малко начина на изписване на името, като по този начин набляга и на собствения облик и звучене. Хората от „Лот Лориен“ обичат да подчертават връзката и приликата на лотлориенските елфи със същества от нашата митология – самодивите, и отбелязват, че звученето на песните е не толкова популярно и модерно, колкото търсещо въздействие, което да накара слушателя да се откъсне за малко от неприятностите на за-

обикалящата ни действителност и да попадне в един вълшебен свят… така, както и елфите в Лотлориен живеят изолирани от останалия свят и случаен пътник, попаднал при тях, също се откъсва от проблемите и обкръжаващата ги враждебност в света на „Властелинът на Пръстените“.

Настоящият състав на „Лот Лориен“ е:

Кирил Георгиев – текстове и композиции, китари, мандолина, тамбура, баглама, лод

Златомир Вълчев – барабани и перкусии (тъпан, глокеншпил, турска и тунизийска дарбука, африканско джембе и др.)

Галина Койчева – цигулка

Бора Петкова – вокал, перкусии, казу, текстове

Петър Павлов – баскитара

Александър Кинов – тонрежисьор, клавири и звукови ефекти, уеб и техническа поддръжка на групата

Ясен Казанджиев – диджериду, устна арфа, мениджър

Групата е работила и продължава да работи с много гост музиканти, между които Теодосий Спасов и оперната певица Ина Кънчева. В последния (засега) албум „Лот Лориен“ участват турският вокалист Латиф Болат, известен още с работата си с Джордж Лукас и писал музиката по „Младият Индиана Джоунс“, руският композитор и музикант Роман Столяр, обогатяващ звученето на албума със средновековна флейта, Николай Йорданов – флейтист и член на съюза на испанските композитори, народната певица Петя Драгнева (хор „Ангелите“), гайдарят Драгни Драгнев и други. Две от песните в албума са по стихове съответно на поета Георги Константинов и Рей Гонзалес (Куба).

През годините „Лот Лориен“ са имали множество концерти и фестивални участия в България и по света. Италия, Руската федерация, Пакистан, Турция, Полша, Словения, Финландия, Кипър, Чешка република, Румъния, Южна Корея, Сърбия и Черна Гора, Република Македония и Хърватска са сред държавите, където групата е изнасяла концерти, а едни от най-добрите фестивали с нейно участие са „Варненско лято“, „Аполония“, Colours of Ostrava (Чехия), Etnoambient Festival (Хърватска), Green Wave (Русия), Trnfest (Словения), Sergey Kuryokhin International Festival (Русия), Chieti Festival (Италия), Kihaus Folk Music Festival (Финландия) и други.

ЗА ПОВЕЧЕ ИНФОРМАЦИЯ: http://www.lot-lorien.com

Откъде идваме
МИГ
ВИРТ
ХРОНИКИ БАЛЧИК
НОВА БЪЛГАРСКА ФАНТАСТИКА '91
МОДЕЛИРАЙ
ФАНТАСТИКА ЕФРИСТИКА ПРОГНОСТИКА
ЗАПОЗНАЙТЕ СЕ!
ЛЯТО 1984
А. Т. ФОМЕНКО
ДИСКУСИЯ
И. А. ЕФРЕМОВ
В ЕПОХАТА НА УНИМО
ВЕЛИКИЯТ ПРЪСТЕН
НЕВЕРОЯТНАТА РЕАЛНОСТ НА ФАНТАСТИЧНИЯ ДОПУС
БЕНЗИН

Грегъри Бенфорд

NET@FANDOM.COM*

Макар в научната фантастика често да става дума за компютри, малцина предвидиха появата на свързания в мрежа персонален компютър с всичките ѝ последици.

Изключение прави *The Age of the Pussyfoot* („Епохата на Изплъзващия се“) на Фредерик Пол, роман от 1966 г. Той акцентира най-вече върху новото за тогава откритие – крионичното замразяване на човешки същества, но освен това героят ползва преносим персонален компютър, за да е във връзка с информационно претоварения свят на бъдещето.

Днес, едва трийсет години по-късно, устройствата на Пол изглеждат доста правдоподобни – всъщност те тъкмо изгряват над технологичния хоризонт. Защото в момента нашата преценка за бъдещето е, че над всичко властват Данните.

Разбира се, и това ще отмине. Засега Мрежата ни държи в плен. Хвърлена от субкултурата на компютърните гении, за да улови и промени света, тя е най-актуалната метафора за бързо развитие, по-широки хоризонти и информационен потоп. Уви, Мрежата ни носи свои собствени пророци с блеснали очи, мрачно уверени, че точно те са стъпили на границите на познанието. Многократно интервюираният Джон Пери Барлоу (John Perry Barlow), гуру на фондацията „Електронен предел“ (Electronic Frontier Foundation), вярва, че „се намираме посред най-трансформативното технологично събитие от откриването на огъня насам“.

Олеле. Освен че ни кара по рефлекс да скриваме портфейлите си, революционната реторика би трябвало да ни подтиква да се тревожим за миналото ни. Какво е било низвергнато? Появявало ли се е вече нещо, подобно на Мрежата?

Като че ли да. Около 1930 г. в налегнатите от Голямата депресия Щати се заражда нов малък феномен, пръкнал се от рубриките за читателски писма на списанията за научна фантастика – фендъмът.

Макар днес терминът да се използва за произволно сбиране на ентусиасти, първият фендъм се развива сред научнофантастичната общност. Поразителното е, че той в много отношения предугажда неткултурата. Историята му може да подскаже как ще се развие Мрежата, а и често ще обобщава още по-ранния ни опит.

Фендъмът тръгва от личната кореспонденция. Евтина и бърза, тя позволява връзка през целия континент срещу марка от един цент.

Също както при имейлите, понякога феновете на научна фантастика си раз-

---

* *Статията е писана през 1996 г., така че някои технологични устройства тук са описани като предстоящи, а ние вече разполагаме с тях днес.* ***ФS***

пращат непрекъснати вериги от писма, включващи N на брой автори-кореспонденти. Системата се е наричала ШОНП (WONWs), тоест Широко Отворени N-Пътища (Wide Open N-Ways)

Послед се появяват фензините. Често странни и ексцентрични, понякога посветени единствено на новини или на клубни функции, те се разпространяват из цялата страна и процъфтяват, достигайки няколкостотин заглавия.

С нарастването на броя им процъфтява и една анархистична социология. Невъздържаните, агресивни фенове получават прозвището „смардоглавци“ (fuggheads), подобно на съвременните „флеймъри“ – форумни скандалджии.

(В действителност, за да се получи истински каламбур, думата „смард“ (fugg) трябва вече да съществува в общоприетия език. На помощ идва британското „смрад“ (fug) – лоша миризма като в претъпкано помещение, което всъщност е особено подходящо значение в случая. Щом е така обаче, „смардоглавец“ е дума под „правописно прикритие“, както отбеляза фенът на научна фантастика и мой приятел Моуз Федър. Това е точно този тип неясни понятия, които феновете и интернет-маниаците обичат.)

С все по-увеличаващите се закачки и пререкания, в началото на 40-те години феновете започват да създават ЛПА (APAs), тоест Любителски прес-асоциации (Amateur Press Associations), с ограничен достъп, по-късно само по покана, за да въведат малко ред. Идеята не е тяхна, те просто я трансформират.

ЛПА много приличат на днешните мейлинг-листове и потребителски групи (които в голямата си част са форуми). Действат като обикновени кореспондентски кръгове. Първата НФ ЛПА е основана от Доналд Уолхайм (Donald Wollheim), който по-късно става централна фигура в издателското развитие на жанра. С нея той иска да създаде механизъм, по който всеки да се сдобива с най-актуалните фензини.

През 40-те голяма част от фендъма слага началото на „дженсина“ (genzine, от general fanzine, „общ фензин“), който съчетава рубрики от по-общ характер. Вместо да имитира професионалните списания („прозини“ за литература, научни статии, рецензии, писма), фендъмът се разширява в безброй индивидуални, своеобразни, размножавани на циклостил изражения.

Дженсините стесняват стратегията на масовите неспециализирани списания от мейнстрийма (извънжанровата литература), говорейки от позицията на хората „отвътре“ според специфичния подход на всеки отделен редактор.

Вечно неспокойният фендъм минава през този стадий в 40-те и продължава нататък. Много от емотиконите в Мрежата, тези печатни трикове, които се гледат настрани, за да зърнем усмивка, неодобрение или иронично намигане – :), :(, ;) – се появяват във фензини от 40-те години.

По общо мнение качеството на научнофантастичния фендъм достига своя връх през 50-те и 60-те. Тогава и аз навлязох за първи път в една общност на фензини, усъвършенствали се благодарение на традиция и критики от десетилетия. Хумористичното, субективно есе беше на власт. Някои фенове избуяха в професионалисти.

Фендъмът вече се бе разраснал. Започваше да се разделя на под-фендъми;

това често бяха групи без никаква нужда от писано слово: любители на средновековни възстановки, защитници на космическите полети, дизайнери на фантастични костюми. Много преди 1970 г. започнаха да се появяват фендъми, посветени на други области, включително ранните Нередовно събиращи се на Бейкър Стрийт привърженици на Шерлок Холмс (Baker Street Irregulars for Sherlock Holmes), фензини за детективски или любовни истории, та дори и за колекционери на влакчета и колоездачи.

Мрежата, също като НФ фендъм, започна като медия за бърз обмен на информация с финансирането на АРПАНет (Advanced Research Projects Administration, Мрежа за администриране на напреднали изследователски проекти) към Министерството на отбраната. АРПАНет бе проектирана като сложно разпръсната мрежа, трудна за разбиване дори при ядрена война.

Отначало, когато за първи път я използвах през 1969-а, тя свързваше няколко национални лаборатории, после включи университетите и продължи да се разраства. Най-важният ù елемент беше „пакетното прехвърляне“, при което съобщенията можеха да преминат по различни трасета, автоматично заобикаляйки нарушения и пробиви в системата.

Днешната Мрежа работи по същия начин, само че с много повече възли. Всичко това е плод на компютрите, които могат да насочват и контролират информационния поток, при все че той е нараснал многократно.

Спомням си как пращах текущи разработки по телефонните линии, от нестабилните и тежки компютри, с които разполагахме в тогавашните лаборатории на Лорънс Ливърмор. За мен това беше удобен начин да си сътруднича с плазмените физици в Лос Аламос.

Невероятната скорост – представете си, отговорът идваше за няколко секунди! – понякога ни насърчаваше за разговори, които пък раждаха нови идеи. Беше забавно. Можех да пратя едно и също съобщение на цял списък потребители и така веднага да започнем брейнсторминг. Разбира се, пращахме и данни, както и цели научни изследвания.

Нуждата от време пред компютъра растеше. Използвах рехавата Мрежа между националните лаборатории, за да създам и разпространя първия компютърен вирус, и нахвърлях идеята на пишеща машина – но това е друга история. Важното е, че учените ръководеха развитието на онова, което трябваше да бъде само приложение за национална отбрана. Както често става в обществената история, веднага щом творчески личности се доберат до нова играчка, те ще се опитат да я превърнат в нещо друго – и обикновено го правят.

По аналогия с фендъма можем да очакваме Мрежата да се раздели на общности, подобни на ЛПА. Настоящите групи от потребители и форуми по ин-

тереси се затрудняват с опазването на границите си; веднъж попаднал на вас, флеймърът може да ви посещава когато си иска. Дори кодовете за сигурност не осигуряват достатъчна закрила срещу решителни хакери. За разлика от пощенската служба, първия куриер на фендъма, Мрежата е място за публично дърдорене. Егалитарните форуми могат да съдържат удивително ниско количество смислена информация. На електронната агора тълпата често заглушава Сократ.

По подобие на мултиплейър-световете в Мрежата (където играчите се срещат с виртуални съотборници и противници във въображаеми светове), фендъмът отдавна е породил фантазни под-фендъми, посветени на отделни автори, декори (предимно „средновековни“) и световъзприятия. „Вътрешни срещу външни“ бързо стана любима игра.

Когато се появяват в Мрежата, новобранците (newbies) отначало си мълчат в чат-сесиите, а след това активността им започва да отразява нахлуването на новаци, които тихомълком се опитват да надиграят „старите кучета“ на фендъма.

Както отбеляза наскоро една поредица карикатури на „Ню Йоркър“, никой в интернет не знае, че си куче. Във фендъма също няма кой да знае, че си пъпчив младеж, ако не искаш да го разгласяваш. Това е позволявало на една първокласна редакторка на фензин години наред да крие пола си, като просто се спотайва зад име без род: Лий Хофман (Lee Hoffman). Други са скалъпвали цели кариери на пишещи фенове от името на несъществуващи лица. Човек би могъл да бъде всеки и никой.

Виртуалността – връзка без съседство – е еднакво привлекателна и във фендъма, и в Мрежата. Всъщност и в пощите на Съединените щати никой не знае, че си куче. Феновете могат да бъдат абсолютно различни от персонификациите си във фензините, което може би е обяснение защо и фендъмът, и Мрежата са изобретени от американците индивидуалисти. Да, създадохме я заради АРПА-Нет и акцента върху организираните изследователски лаборатории по време на Студената война – но СССР също имаше лаборатории, а не позволи формирането на собствена Мрежа. Съветите не биха могли да понесат откритостта, която щеше да произлезе от разрастването на идеята.

Нашият гений щеше да създаде от мъничкото удобство, което имах в Ливърмор, една световна метафора.

За жалост, откритостта доведе до буря от грубости в Мрежата. Сред обичайните социални цензори вече се трупа страх, че дигиталната вселена ще се превърне във вир за изключително грозни риби: детска порнография, шарлатанство и хищници от всякакъв вид. Както отбеляза Фил Патън в „Ескуайър“, Мрежата е създадена от професори, а се ползва от недоучили хлапета.

Тя все още не е развила нищо, което да наподобява такъв жизненоважен орган като джензина. А и мнозина шокирани потребители се оплакват, че са пропилели време, за да открият онова, което искат, и са се сблъскали с объркан синтаксис, интелектуална непроницаемост, неразбираем жаргон и просто лошо писане.

Когато фендъмът започна да става по-разнообразен, „джензините“ отразиха

обогатяването на интересите, публикувайки лични рубрики с хумор и размисли, научни статии, любителски разкази, клюки със стил и, неизбежно, задълбочени съждения относно бъдещето на фендъма.

По силата на аналогията Мрежата също би трябвало да развие своя форма на дженсин, макар и облечена в одеждите на новите технологии. Потребителите ще се струпат около такава нова притегателна цел, избягвайки флеймърите, простотията и белия шум. В крайна сметка, Мрежата е открита покана да се сдобиеш със сто милиона приятели по кореспонденция. Дори с пресяващи програми се губи много време за отделяне на безсмислиците и скучните текстове. Сред тях вече могат да се открият задълбочени съждения относно бъдещето на Мрежата...

Също както частната кореспонденция и ЛПА все още процъфтяват, така ще оцелеят и основите на Мрежата. Но ще се появи формат, подобен на дженсина, който ще грабне сърцата, и то преди всичко тези на новобранците, нуждаещи се от ориентация.

Малцина искат необработени данни; повечето хора търсят информация, вкус, дори мъдрост. Жизненоважно е да се пречистват излиянията в интернет, а търсещият софтуер продължава да се усъвършенства и надминава простите днешни търсачки на ключови думи. Но това все още отнема най-ценния ни ресурс: времето. Често пъти много време.

Зовът на сирените в Мрежата – хората, които споделят собствената ни страст – е пристрастяващ за мнозина от нас. В момента близо седем на сто от жителите на САЩ ползват интернет. Световната мрежа има десет милиона лични страници, където човек може да играе дадена роля пред виртуалните минувачи. Броят на страниците се удвоява за по-малко от шест месеца; растежът е по-бърз от експоненциалния.

Изобилстват страстни поддръжници на Мрежата, които предсказват настъпващата трансформация. Те отразяват като ехо основателя на модерната научна фантастика Хюго Гернсбек, чиито рубрики за читателски писма са помогнали на фендъма да се роди, като са го придвижили от писмата към местните клубове, а след това към фензините. В редакционна статия за сп. Science Wonder Stories от 1930 г. той обявява, че светът ще се промени заради фендъма:

„Ако всеки мъж, жена, момче и момиче бъдат убедени да четат научна фантастика, това със сигурност ще даде благотворен резултат за обществото, защото образоваността на хората ще се вдигне неимоверно. Научната фантастика би могла да направи хората по-щастливи; да им даде по-широко разбиране за света; да ги направи по-толерантни.“

Като правило, пророците предвиждат всеобща полза от вързването на всички към Мрежата. Все още сме в епохата на бързия растеж, така че може би поне

още десетилетие няма да е очевидно колко много хора просто са безразлични към чара на дигитализацията. Научната фантастика днес е едно от явленията на масовия пазар, но някои хора не могат да я понасят – така ще се окаже и с интернет.

Ако профилът на нарастване на Мрежата е като този на телевизиите, радиостанциите и останалите електронни канали, той ще се насити, когато включи над три четвърти от страната онлайн – повече от двеста милиона души. Но Мрежата не е просто национална; до времето на глобално насищане след десетина-двайсет години, може би ще се съберат милиард потребители.

Тогава езиковата бариера ще е незначителен проблем. Програмите за груб превод вече процъфтяват в интернет. Този информационен рог на изобилието ще има нужда от ново поколение филтри, ако не и от нещо по-добро.

Искаме повече, разбира се, и ще го получим, но започваме да искаме и по-добри неща. И най-добрият филтър е пасивен в същината си. Няма филтър, който да помогне за създаването на качествения материал, който повечето читатели търсят.

Нека се опитаме да намерим текст, например, за културното влияние на „Бийтълс“. Веднага ще изскочат стотици сайтове, но на нас ни трябва материал, подходящ за дванайсетгодишно дете. А и няма да откажем някое носталгично писание за Знаменитата четворка.

Първо избираме ключови думи: „Бийтълс“, „култура“, „влияние“ и т.н. После определяме нужното речниково равнище, при което може би ще останат няколко десетки сайтове. Сега добавяме оценител на синтаксиса, за да елиминираме ерудираните постмодерни дрънканици, които малката ни дъщеричка (а може би и ние самите) не можем да смелим.

Тя вероятно няма да иска материал, в който „Бийтълс“ са сравнени с „Кинкс“ например, но ние бихме могли, така че прибавяме тази възможност в собствения си списък.

Вече остават две посоки на избор и може би само няколко възможни източника. Едва тук е нужно да се зачетете внимателно.

Но кой е направил тези текстове достъпни, умни и интересни?

Авторът им – заедно с редактор. Някой трябва да се разтърси из пейзажа от данни и да открие писателите, които могат да бъдат накарани да свършат правилната работа в правилното време, а после да се погрижи за вторите чернови, оглаждайки текста.

Както подчертава редакторката на списание Reason Вирджиния Пострел, ерата на интернет ще бъде век на редакторите. Така е редно – по аналогия с настоящето.

По радиошоутата и в нощните телевизионни предавания звезди предъвкват дневния информационен поток за харесващите ги аудитории. Публиката им ги открива и ги следва, значи е фендъм, обусловен от интерес, а не от география или приходи.

Ръш Лимбо в крайна сметка е редактор със силно лично присъствие. В Мрежата хората обикновено не търсят ярки личности, които да подреждат инфор-

мацията вместо тях. Но все пак биха харесали известен стил и вкус, точно както и вие сте опитали много списания, преди да се спрете на това. Вместо да предпочетете списание с политически врели-некипели, сте заложили на по-широка гледна точка, която вкусва с лично отношение от света.

Един онлайн дженсин навярно би трябвало да започне с „Най-доброто от...“, събирайки текстове от целия свят, подредени по интереси. Най-добрите ще станат професионални и ще предлагат платен достъп до редактираната база данни. Авторите ще започнат да получават пари. За да вдигнат качеството, редакторите ще започнат да изискват преработка на суровия материал от Мрежата, като използват моркова на заплащането. Дженсините ще се превърнат в списания лабиринти.

Мрежата вероятно ще свърши като всички фендъми досега – разпръсната, наситена, с високо развити функции за предпазване от непродуктивния шум. Дори при насищане тя би могла да представлява жив интерес само за едно малцинство. Можем да предположим, че това малцинство ще смята себе си за превъзхождащо останалите. Използването на интернет ще бъде знак, че човек „е в час“. Спомням си, че по време на дебат относно киберпънка през 1985-а писателят Джон Шърли (John Shirley) ме обвини, че не съм онлайн в културно отношение, защото не смятах киберпънка за кой знае колко революционен. Както се оказа, „онлайн“ вече се бе превърнал в израз, показващ, че човек „е в час“. Джон си нямаше понятие от интернет, не го ползваше и не беше онлайн, обаче познаваше жаргона. С модата винаги ще е така.

А данните не са всичко. Повечето хора по света не пишат писма и не отварят книга често. Животът се простира по-широко. Голяма част от блестящото ни бъдеще ще изглежда като нашето днес, но с повече опции.

Разбира се, аналогията е само качествена. Фензините са били съвсем прости в началото и лека-полека са ставали все по-пъстри, стилни и йерархични с напредъка на технологията, достъпна за любителите. Интелигентното оформление и красивото изпълнение на циклостил (помните ли го? Въртящите се мастилени барабани, които притискаха течността през шаблони, изрязани на пишеща машина?) бяха нормата.

Мрежата се роди в една примитивна епоха на компютрите, но днес е доста сложна. Огромно графично меню се изправя пред дори най-слабо заинтересованите. Много от модното интернет-изкуство прилича на експлозия в печатница, но постепенно ще се уталожи.

Все пак можем да очакваме нарастваща употреба на опции за поетапни решения в Мрежата, така че интелигентни търсещи програми да ви довеждат бързо до мястото, което искате да достигнете. Или, още по-добре, да ви довеждат до късче информация, която не сте знаели, че искате, но ще се радвате да получите, след като вече сте я видели. Хипертекстовите методи са началото на това.

Фендъмът създаде ЛПА само за жени; фензин, чиято цел е да активизира феновете (с подобаващото име „Фанак“ – Fanac, от fan activity, „феновска активност“); Тайната ЛПА; та дори и фензин, който да преконцентрира вниманието, известен като „Фокус“ (Focal Point). Следва да очакваме Мрежата да разцъфти

в подобни изобретателни социални шаблони и помагала.

Аналогията с фендъма може да ни подскаже откъде да започнем. Удоволствията и в Мрежата, и във фендъма са огромни, но със сигурност и двата феномена зависят от хлъзгавото чувство за общност, от споделените митове, от семантичните кодове, които изразяват много чрез изтънчените прикрития на изкуствения език.

Просто четейки това, вие ставате част от голяма, разнородна общност – Народа на книгата. Списанията всъщност са флопи-книги, известяващи своята нетрайност чрез физическата си гъвкавост.

Мнозина от вас може още да не познават Мрежата или да не я харесват, дори да се боят от нея. Чуваме за такива настроения в задълбочените размисли относно задаващата се Смърт на Книгата.

Подозирам, че трескавите новини за предстоящата гибел са далеч от истината. Визираните от мен дженсини биха могли да се четат от екран, но надали ще е така. Дългите текстове – спомнете си разтеглените нехудожествени текстове на „Ню Йоркър“, – са изтощителни, ако трябва да се четат във фосфоресциращ вид. Книгата по същността си е удобна, преносима технология, оформена от времето, та да ни се хареса. Ние няма да се откажем от нея. Нито ще ни се наложи – дори като „Мрежоглавци“ (Netheads).

Представете си книга с връзка към компютъра ви. Включвате го някоя вечер и откривате, че е излязъл новият брой на „Уърлдвю“ (Worldview) – любимият ви дженсин. Изпращате номера на кредитната си карта (трябва най-сетне да се наканите за тоя абонамент...). Номерът е проверен за няколко секунди и на екрана цъфва вашето пълноцветно „копие“. Множество чудесни статии, коментари, хумор. М-м-м!

Може да си го свалите и разпечатате, разбира се, след което да го разпространите сред приятели; този пасив е обратната страна на удобството, с което се копират файлове. Може би, но какъв е смисълът, след като „Уърлдвю“ струва нек’ви си пе’есе ст’инки? Приятелите ви ще си го купят, ако поискат. Пък и на кого са му притрябвали купища хартия да му задръстват дома?

Вместо това си го сваляте на „микродиск“. Използвате специално устройство, снабдено със сериен порт или дори вече вградено в компютъра ви. Изскача микродиск (с формата на куб или сфера, в зависимост от особеностите на бъдещите технологии). И получавате книгата си – един брой. Тъй като се нуждаете само от една, тя разполага с ръчно изработена кожена подвързия, в предпочитания от вас размер и със страници, които на допир са като фина хартия. Разбира се, не са хартиени.Отваряте книгата си и я включвате; презареждащите се батерии заемат по-голямата част от гръбчето. Страниците са празни, докато не вкарате микродиска в порта точно под батериите. Страниците „светват“, в смисъл че на лъскавия маслено-бял фон се появява черен шрифт. Цветни илюстрации запълват предназначените за целта пиксели.

Започвате със съдържанието, виждате, че брилянтният разказ на Грег Беър за новия космически кораб, задвижван от микровълни, е на страница 48. Чудесно: докосвате иконката срещу заглавието на Беър и отгръщате страницата. Ето

го и разказа. Ако не бяхте пипали нищо, а просто обърнали листа, щяхте да попаднете на втора страница. Там ще откриете кратка, духовита уводна статия от Вирджиния Пострел за падането на последния китайски диктатор; тя поддържа тезата, че Мрежата е била съучастник в събитията. Вярно, но вие вече сте го предположили. Скука.

Напред към Беър. Избрали сте книга с компактен дизайн, общо двайсет страници. Статията на Грег изобилства от висококачествени фотографии и диаграми, някои са в странични ленти и достъпът до тях е също чрез докосване. Цялата творба надхвърля вашите десет листа и след като прочетете последната страница, се връщате на първа, където продължавате с остатъка от статията. Едно пипване ви отвежда на предишна страница, ако желаете да проверите нещо.

Книгата ви ще работи от пет до десет часа без презареждане; разбира се, бихте могли да поставите резервни заредени батерии, за да не прекъсвате, или просто да се снабдите с половин дузина за екскурзията си, ако ви е по-удобно. Вашата книга определено не е терминал към Мрежата. Тя просто ви предоставя нейното изобилие в предпочитания от вас вид.

Бихте могли да подобрите фасона на вашата единствена книга както желаете. По дяволите цената, в крайна сметка е само една, с някоя по-семпла книга за службата.

И забравете стаите с претъпкани лавици – не е необходимо да съхранявате запасите си от знание запечатани в труповете на мъртви дървета.

Вместо това държите повечето си книги на микродиск. Част от великите шедьоври или съкровени спомени пазите на хартия. Първите издания няма да излязат от мода, за онези, които ги харесват. Ще бъдат оценявани дори повече, поради антикварната си рядкост.

Разбира се, при този преход все нещо ще се изгуби. Не бихме могли да знаем какво точно, докато новата технология продължава да бъде ревниво пазена. Такъв е механизмът на бъдещето – надничаме иззад предното му стъкло, взирайки се през мъглата на времето, а детайлите са размити и ако успеем да следваме пътя, значи всичко е наред.

През 1964-а Маршал Маклуън заяви: „Ние оформяме оръдията на труда си, а после те оформят нас“. Мрежата може успешно да ни моделира според социални шаблони, които вече сме виждали. В други отношения тя ще ни върне към онова, което познаваме: дженсини, високотехнологични книги, все по-подробното познание на концептуалните общности, какъвто е фендъмът.

Кевин Кели от списание „Уайърд“ (Wired) смята, че Мрежата ще се превърне в доминантата на нашата култура. Ако Кели е прав, днес е повече от необходимо да хвърляме по едно око към миналото си.

Превод: Манол Глишев, Ангел Петров

ЕВРОПЕЙСКИЯТ КОНВЕНТ В ПЛОВДИВ ПРЕЗ 2004 г.

Конвентът Еврокон (EUROCON) е среща на европейските писатели-фантасти и фенове, който всяка година се състои в различна европейска страна, обикновено като паралел на местен национален конвент. Началото му води от 1972 г. В много страни, като Англия, Франция, Германия и Румъния, той е гостувал повече от няколко пъти. Но доскоро нашата страна не беше имала удоволствието да бъде домакин на това събитие. Най-после то се случи през август 2004 г. в Пловдив, където са организирани над пет национални фестивала на фантастиката. Едно запознаване с програмата му ще даде представа за това значително събитие, ознаменувано и от гостуването на големия фантаст Робърт Шекли – едно от последните му явявания пред публика преди безвременната кончина.

Успоредно течеше ежегодният български конвент Булгакон 2004 и Геймкон.

Програма и награди на 26 EUROCON
България – Пловдив – 5-8 август

Четвъртък, 5 август
17,30 ч. ОТКРИВАНЕ НА ИЗЛОЖБИТЕ (две големи зали в различни райони на града бяха препълнени с платна на художници-фантасти и илюстратори от България и европейските страни)
19:30 ч. ОФИЦИАЛНО ОТКРИВАНЕ (слово на Робърт Шекли, Иън Уотсън и Анджей Сапковски)

Петък, 6 август
11 ч. Политическите системи в Света на Диска – Илина Конакчиева
Фантастични визии за бъдещето – Ивайло П. Иванов
Булгакон: „Бъдещето идва с взлом“ – Иван Попов
12 ч. Презентация на Еврокон 2005 и Уърлдкон 2005 – Дейвид Лали
Полският път към фентъзито – среща с Анджей Сапковски
Геймкон: Legends and Fantasy in computer games – Иван Атанасов
13 ч. Обедна почивка
14 ч. Космическите изследвания в България – перспективи – Лъчезар Филипов
Текущо състояние на европейските фантастики – дискусия
Булгакон: Презентация на най-новите български ф.книги и автори – Д. Благов
Геймкон: Балкански турнир Magic: The Gathering (1-ви ден)
16 ч. Среща с художници фантасти
„Компютърните игри като електронни спортове“ – Мартин Кадинов
Геймкон: Балкански турнир Magic: The Gathering (1-ви ден)

17 ч. Геймкон: Логическите игри с карти – нещо ново за България – Илиян Илиев
18 ч. Булгакон: Представяне на номинациите за награди Еврокон. Гласуване.

Викторина „Пътеводител на фантастичния стопаджия“.

Геймкон: „Пътят към успеха в електронните спортове.

Световният шампион по Warcraft 3“ – Здр. Георгиев
21 ч. Купон

Събота, 7 август
11 ч. Кандидатури за Еврокон 2006

Ролята на митологиите в съвременното фентъзи – дискусия

Булгакон: Марс – планета на надеждите – Иван Иванов
12 ч. Да пишеш за съзнанието: Изкуствен интелект и др. – Среща с Иън Уотсън

Геймкон: Приключение с меч и магия – новата българска ролева игра

(Система Аксиом 16) – И. Атанасов
13 ч. Обедна почивка
14 ч. Еволюция на темите във фантастиката и тенденции за третото хилядолетие

Робърт Шекли, Йън Уотсън, Анджей Сапковски. и др.

Булгакон: Елфите в западноевропейската митология – Силвия Рашева

Геймкон: Турнир Warcraft 3: The Frozen Throne

Геймкон: Балкански турнир Magic: The Gathering
15 ч. Булгакон: Образът на джуджето – произход и последващо развитие в

произведенията на Дж. Р. Р. Толкин – Лиза Мороз
16 ч. Среща с Робърт Шекли – въпроси и отговори
19 ч. АЗ, РОБОТЪТ – Европейска премиера на филма
22 ч. Маскен бал на Средната земя

Неделя, 8 август
11 ч. Еволюцията на киберпънка – Григор Гачев

Трябва ли Урсула Ле Гуин да получи Нобелова награда за литература?

– Проф. Ал. Неделкович (Сърбия)

Булгакон: 30 години организиран фендъм в България – Юри Илков/Тодор Ялъмов

Геймкон: Турнир Warcraft 3: The Frozen Throne (финали)

Геймкон: Балкански турнир Magic: The Gathering (финали)

12 ч. Спомени за бъдещето: Maison d'Ailleurs – музей на научната фантастика в Швейцария – среща с Патрик Гигер.

13 ч. Обедна почивка

14 ч. Булгакон: Фантастично кино – Димитър Кабаиванов

Традиционни ценности на европейската фантастика – дискусия. – Атанас П. Славов

Геймкон: Демонстративен турнир по новата игра на „Хемимонт" – Skills&Strategy

15 ч. Толкин и Логън – паралел на две бягства – Любомир Николов

Булгакон: Връчване на Гравитон на Е. Харитонов

Презентация на сп. „Реальность фантастики" – среща с редколегията

16 ч. Среща с Роберто Куалия

Булгакон: Обявяване резултатите от конкурса за фантастична детска рисунка „Бъдещ свят"

Геймкон: И победителите в турнирите са...

18.ч. Официално закриване. Връчване на наградите „Еврокон" и обявяване на наградите „Булгакон"

А ЕТО И НАГРАДИТЕ НА ЕВРОКОН 2004 (гласувани от представители на делегациите на България Англия, Русия, Франция, Унгария, Чехия, Германия, Полша, Украйна, Молдова, Италия, Сърбия и др.)

Писател: Ник Перумов (Русия)
Художник: Отто Фрело (Otto Frello) (Испания)
Издателство: Минотавър (Minotauro) (Испания)
Преводчач: Владимир Баканов (Русия)
Цялостна дейност: Атанас П. Славов (България)
Списание: «Реальность фантастики» (Украйна)
Фензин: Емитер (Emitor) (Сърбия)

Дебют:

Иван Попов (България)
Кирил Бенедиктов (Русия)
Владимир Аренев (Украйна)
Martina Zrostlikova (Чехия)
Brian Ronan Larson (Дания)
Яна Полянова (Молдова)

Сценарий:

Тимур Бекмамбетов и Сергей Лукяненко: „Ночной дозор"

Френският

UTOPIALES

Преди време нашият автор Христо Пощаков, който току-що се беше върнал от Франция, представи пред клуб „И. Ефремов“ фестивала „Утопиал“ 2005 в Нант, който е най-големият международен конвент в Европа. У нас за този ежегоден конвент, който всеки ноември се случва в родния град на Жул Верн, почти нищо не се знае. Затова превеждаме тук най-интересното от богатата програма на фестивала: (часовете са малко разбъркани, защото се редуват извадки от паралелни програми в различни зали)

СРЯДА, 9 НОЕМВРИ:
14:00-15:00 – Жул Верн, НФ и пророчествата
10:00-11:00 – Педагогическа среща – педагози, работещи с НФ програма
11:00-12:00 – Литературна работилница – училище за автори
15:00-16:00 – Научната фантастика в Квебек
16:00-17:00 – Жул Верн и киното (с участието на R. Harryhausen)
17:00-18:00 – От Земята до Луната отново?
18:00-19:00 – Адаптация и комикси
19:15-20:00 – Представление на фантастична пиеса „Ловец на идоли“
15:00-16:00 – Литературно кафе – Жул Верн: невъзможното търсене?
16:00-17:00 – Литературно кафе – Романската НФ и завладяването на света
17:00-18:00 – Литературно кафе: НФ в списанията
18:00-19:00 – Литературен аперитив: Жул Верн и утопията

ЧЕТВЪРТЪК, 10 НОЕМВРИ
13:00 – Ретроспекция: Die Reise um die Welt, немски ням филм 50 мин.
15:15 – Ретроспекция: „Тайната на Вилхелм Щориц“, френски, 105 м.
17:30 – Ретроспекция: „Тайнствения остров 1“, 52 мин. (TV серия, 6 еп., 1973 г.)
14:30 – Ретроспекция: Harryhausen – Earth vs. the Flying Saucers, англ, 83 м.
16:30 – Международно състезание между фенове
22:30 – Фантастика на абсурда: Kentucky Fried Movie. – Джон Лендис, 90 мин.
20:30 – Фантастика на абсурда: „Клубът на самоубийците“
18:45 – Фантастика на абсурда: Mighty Pekin Man
10:00 – Статуетки: Запознаване с рисуването върху фигурки (Star Wars)
14:30 – Игри: Werewolves of Thiercelieux
14:00-15:00 – Носталгия по бъдещето. Модератор: Нийл Стивънсън и др.
11:30-12:30 – Жул Верн и англо-саксонската литература

11:00-12:00 – Литературно кафе – Новела и въображение: Разумът с/у сърцето
15:00-16:00 – Среща с Игор и Гришка Богданови
(Igor et Grichka Bogdanoff)
16:00-17:30 – НФ и новият световен ред (с участието на Джо Холдеман)

17:30-18:30 – Среща с Ray Harryhausen. Мод-р: Patrick J. Gyger
18:30-19:30 – Антология Utopiae 2005 – презентация на сборника, където България е представена от Христо Пощаков (с участието на Норман Спинрад).
20:30 – Връчване на наградата Remise Jules Verne от J-Y Paumier
Връчване на наградата ix Art&Fact от G. Francescano
Връчване на наградата Julia Verlanger от R. C. Wagner
21:00 – Връчване на голямата награда за фантастика от J-P. Fontana et B. della Chiesa
15:00-16:00 – Лит. кафе: Защо да караме децата да четат НФ.
14:00-15:00 – Лит. кафе: Графичния свят на Жул Верн (илюстрации към книгите му). Модератор: G. Francescano
16:00-17:00 – Литературно кафе: Жул Верн и Америка
17:00-18:00 – Лит. аперитив: „Бъдещи урожаи, или гладът на световете“

ПЕТЪК, 11 НОЕМВРИ

12:00–15:00 – Рет.: „Тайнствения остров“, телевизионен сериал
15:30 – Рет.: „Невероятните приключения на S. Farandoul“, 78 мин.
17:15 – The American Astronaut, 90 мин., 2002, Cory McAbee, (Псевдокосмически уестърн с елементи на музикална барокова комедия и бурлеска)
20:30 – Рет.: J. Verne's Rocket to the Moon (Those Fantastic Flying Fools)
13:30 – Международен конкурс: The First on the Moon
15:15 – Международен конкурс: The Piano Tuner of Earthquakes
18:00 – Международен конкурс: The Place Promised in our Early Days – 10 години
20:15 – Предпремиера: Doom
19:30-20:30 – Спектакъл „Зона на здрача“. Концерт live electroperso. Музика и картини от Juko и Brice Kowalsky
18:00 – Кръгла маса: От Капитан Немо до Big Brother
14:00-15:00 – Децата на капитан Немо във Франция
10:30-11:30 – НФ и популяризиране на науката
11:30-13:00 – Къде е Бог в НФ?
11:00-12:00 – Литературно кафе: Писането – начин на употреба.
15:00-16:00 – Среща с Джо Холдеман
16:00 – НФ и митът за прогреса (с участието на Йън Уотсън)
17:00-18:00 – Среща с Нийл Стивънсън
18:00 – На границите на една литература (с Кристофър Прийст)
20:00 – Връчване на наградата Utopiales
20:30 – Спектакъл „Невероятните приключения на пионерите в киното“

14:00-15:00 – Аз съм другият: тяло и другост
10:00 – НФ : жанр, поджанр или съвсем отделна категория в литературата?
16:00-17:00 – Да преоткрием Жул Верн: Нови перспективи за изследване

СЪБОТА, 12 НОЕМВРИ
13:00 – Рет.: „Тайнствения остров“, телевизионен сериал от 1973
15:30 – Рет.: „Откраднатият дирижабъл“ (Ukradena Vzducholod)
12:00 – Ретроспекция: Harryhausen, The Valley of Gwangi
14:00 – The Wild Blue Yonder
15:45 – Международен конкурс Ashura
18:00 – Международно състезание Mirrormask
22:15 – Предпремиера: Nothing
Ноктюрно до 23:30 – Yvan&Lendl
10:30 – „За енциклопедичен речник на литераторите на въображението“
13:30-15:00 – Годините на „Metal Hurlant“ („Крещящият метал“)
12:30-13:30 – Машината за връщане на сънищата
11:00-12:00 – Жул Верн и енигмите на науката (с Йън Уотсън)
10:30-11:30 – Среща с Aleksi Briclot. Разговор с лауреата на художествената награда Art&Fact 2005. Модератор: G. Francescano
17:00-18:00 – 100 години след Жул Верн: какви пространства да изследваме? (среща с Норман Спинрад)
18:15 – Апокалипсис
15:00-16:00 – Връчване на наградата „Армията на 12-те маймуни“
14:00-15:00 – Литературно кафе: „Г-н Немо и вечността“
16:00-17:00 – Фантастика и НЛО

НЕДЕЛЯ, 13 НОЕМВРИ
12:00 – Ретроспекция: „Около света за 80 дни“, 2x90 мин.
15:15 – Ретроспекция: Ray Harryhausen, „Mysterious Island“, 92 мин. Американски филм от 1961
13:30 – Рет.: „Невероятните приключения на пионерите на киното“
14:30 – Музиката на Иван Лендт (Yvan & Lendl)
15:30-18:30 – Конкурс на късометражен НФ филм. За номинация на Competition de courts metrages Mes d'Or
18:30 – Ретроспекция: Harryhausen, It Came from beneath the Sea, 80 мин.
15:00 – „Пътуване в невъзможното, феерия в 3 действия и 20 картини“. Театрална пиеса на Jules Verne и Adolphe d'Ennery

(превод на програмата: Рашелия Дилбазова)

Искрен Зайрянов

„Уибробия“ и „Таласъмия“:

ранната история

Началото на клуб „Уибробия“ бе поставено на 12.01.2000 от група ентусиасти, любители на фантастиката и на всеки заслужаващ си литературен жанр. Първата официална сбирка се проведе в планетариума на езиковата гимназия, подходящо и символично място за кръщене на такова красиво начинание. След това сбирките се провеждаха в култовия клуб „Спиди Гонзалес“. „Уибробия“ се регистрира официално на 01.12.2000 и оттогава се подвизава като НПО. Пълното му име е „Клуб за екокултура и фантастично изкуство „Уибробия“. Заимствано е от романа на Емил Манов „Пътуване в Уибробия“.

В началото на 2001 наехме помещение в читалище „Георги Илиев“ и в момента се събираме там. Който иска, може да ни посети всеки петък след седем вечерта.

Програмата ни за всяка сбирка не е сложна: в началото на месеца се предлагат дискусионни теми от членовете, те се одобряват и се пишат на табло. Всеки, чиято тема е одобрена, говори по нея в рамките на около 30 минути, без да бъде прекъсван, а после се заформят луди „скандали“, в които всеки спори с всеки. Не искам да оставате с впечатление, че тук цари анархия или се водят безпочвени спорове, или казано по-грубо, че се заяждаме. Всички в клуба са на „ти“ с фантастиката, има физици, програмисти, лекари (хуманни и ветеринарни), инженери, хора, завършили езикови гимназии, естествено и ученици, така че дискусиите са градивни и на високо ниво. Безпочвените заяждания изобщо нямат място тук, а реплики от рода „не знам как е, но не е така“ не присъстват в речника ни.

При нас спонтанно се роди идеята за така наречените „колоквиуми“: сбирки на открито, обикновено на хижа, сред природата. Така сменяме обстановката, прекарваме повече време заедно, опознаваме се и обменяме идеи. Защото в дългите планински нощи, край припукващите дърва и излитащите в мрака искри се раждат много по-красиви идеи, отколкото в града и сред четирите стени на клуба. В нощта всеки се сеща за нещо, което е чел, или за приказка, разказана му като малък, и историите звучат някак по-вълшебно и по-завладяващо. Другите клубове останаха очаровани от тази наша идея и така се утвърди традицията да публикуваме обяви във „Форума“ за предстоящите ни колоквиуми. Според нас те са пътят към създаване на фантастична общност и трябва да се правят почесто, от всички клубове в страната, за да се виждаме не само на официалните фестивали „Булгакон“ и „Таласъмия“. Така ще се опознаваме по-добре и отделните клубове няма да се чувстват като самотни острови в безбрежното море на литературната пустиня, ширеща се у нас.

На 30.03.2001 проведохме първия за годината колоквиум на хижа „Мору-

лей“. На него присъстваха много хора от софийския клуб и един представител на варненския. Прекарахме си много добре, то за това не може да има и съмнение, но по-важното беше, че много от нас не се познаваха лично, а само като никове от форума. Там се видяхме и на живо и прякорите придобиха плът и кръв.

В края на април варненският клуб (тогава все още прясно учреден) реши да организира сбирка и ни покани. Естествено, ние с удоволствие приехме. Прекарахме си страхотно, успяхме да зърнем морето сред маранята от алкохолни изпарения, а някои от нас дори си топнаха палците на краката.

Още от първата си сбирка решихме, че няма да сме клуб, в който само се обсъждат новоизлезли книги, а ще се постараем да направим нещо за българската фантастика и за българските автори. Знаехме че ще е трудно, но въпреки това се наехме да помогнем както можем.

Българинът е странно същество, обича да се втурва от крайност в крайност. След всичкия глад за западна литература, царувал десетилетия, той се юрна да чете само англоезична и загърби нашата собствена. Нямаме право да го обвиняваме, но всички знаем, че пътят не е в крайностите, а в златната среда. Искахме да докажем на нашите сънародници, не само на четящите фантастика, а на четящите въобще, че нашите автори не отстъпват на западните си събратя по перо, а в някои случаи дори ги превъзхождат. Така се роди идеята за фестивала „Таласъмия“ и едноименния конкурс за фантастично произведение, вдъхновено от българския фолклор.

През 2002-а фестивалът се проведе за втори път. Дойдоха хора от клубовете от цялата страна, имаше и издатели и писатели и, естествено, много фенове. Сбирката се проведе на Старозагорските минерални бани. Официалната програма беше интересна и добре ба-

лансирана с неофициални мероприятия, което даде възможност на всички да се видим със стари познати и да завържем нови запознанства. Проведохме и конкурса „Златен таласъм“ за първи път.

За конкурса „Таласъмия“ пристигнаха 17 разказа и три романа. Ето и първите наградени:

За разказ:

1. Ангелина Илиева за „Какавидата“.
2. Кира Валериева за „Луната спи“.
3. Кирил Добрев за „Ръкописът“.

За роман бе присъдена само една награда:

Първо място за Искрен Зайрянов за „Последният договор“.

Беше връчена и грамота за „Почетен член на клуб „Уибробия“ на Иван Крумов. С активното съдействие на Почетния член и прилежащото издателство „Квазар“ награденият роман и сборникът с избрани разкази от конкурса „Таласъмия 2002“ излязоха на бял свят още същата година. Последваха ги „Таласъмия 2003“, „Таласъмия 2004“ и „Таласъмия 2005“. Сега чакаме „Таласъмия 2006-2007“, който събира отличените разкази от последните две години.

Клуб „УИБРОБИЯ“ – Стара Загора ежегодно обявява конкурс „ТАЛАСЪМИЯ“ за литературно произведение (роман и разказ), базирани на фантастичното и приказното в българския фолклор и митология .

Условия:

1. Няма ограничения за възрастта на авторите.

2. Няма ограничения за обема на произведенията и за броя на произведенията, с които един автор може да участва.

3. Допускат се само непубликувани творби към датата на обявяване на резултатите.

Приемат се само текстове, изписани на кирилица. Участниците трябва да посочат трите си имена и e-mail адрес или друг начин за контакт с тях.

Срок за предаване: до 24.05.2008 г. (но следете по форумите за промени).

Резултатите от конкурса ще бъдат обявени по време на следващата Таласъмия (през юни 2008, около Еньовден).

Изпращайте творбите на адреса на клуба:

Стара Загора ул. Христо Ботев 103. Клуб Уибробия.

E-Mail: uibro_sz@mail.bg

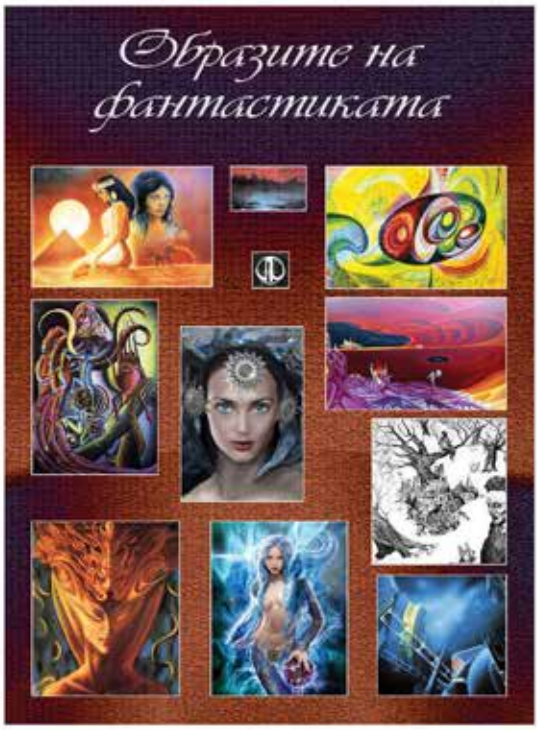
Образите на фантастиката

FANTASY ART
4,50 лв.

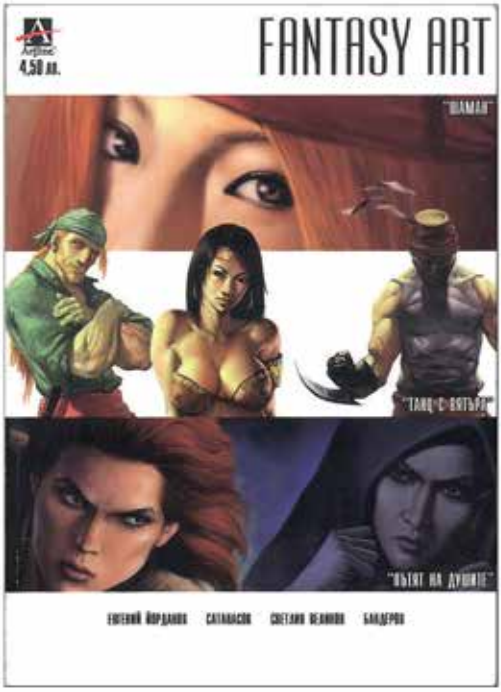
FANTASY ART
4,50 лв.
"ШАМАН"
"ПЪТЯТ НА ДУШИТЕ"

ИЗДАНИЯТА, ВЪРХУ КОИТО ПРЕЗ ГОДИНИТЕ СЪСТАВИТЕЛЯТ Е РЕПЕТИРАЛ ЗА ТОЗИ АЛМАНАХ:

1980

1981

1984

1988

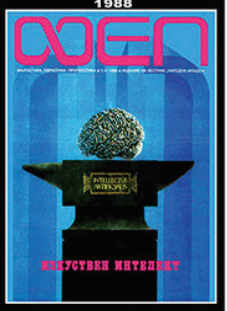

1989

1990

1991

2000

2002

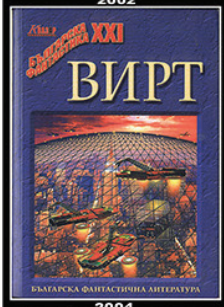

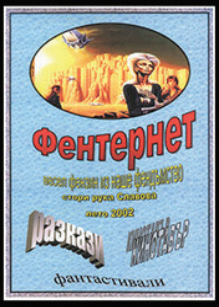

2003

2004

2004

2004

2005

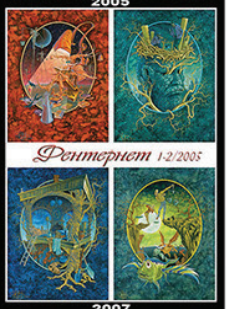

2005

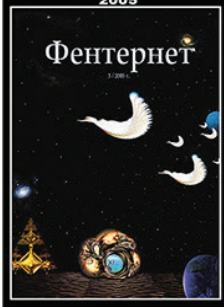

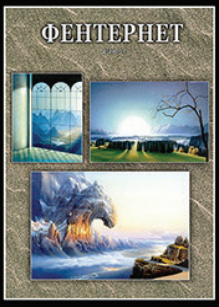

2006

2007

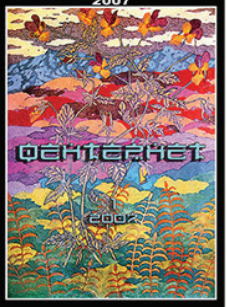

Цена 10 лв.